

הישיבה הארבע-מאות-ושלושים-ושמונה של הכנסת התשיעית

יום רביעי, י"ט באדר ב' התשמ"א (25 במארס 1981)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

א. הודעה על הפרת הצעת חוק של חבר הכנסת

הודיעני כי הוא מסיר מסדר-היום את הצעת החוק הפרטית שלו, הצעה מס' רל"ה: חוק סדר הדין הפלילי (תיקון) (פיצוי בגין מעצר), התשל"ט-1979.

היו"ר פ. שינמן:

תודה ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. רשות להודעה ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהתאם לסעיף 116 לתקנון, הנני מבקש להודיע שחברי הכנסת משה שחל

ב. הצעה לסדר

כך? בבוקר היה סדר מסוים שלפיו חברי הכנסת הת- כוננו לבוא לפני המליאה. על יסוד מה משתנה הסדר הזה? הוא שונה פעמיים.

היו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת תופיק טובי, יושב-ראש הכנסת החליט על כך בהתייחס לתקנון, והרשות בידו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): זו שערוריה, ממש שערוריה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אדוני היושב-ראש, אני מבקש רשות להצעה לסדר.

היו"ר פ. שינמן: בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אדוני היושב-ראש, בבוקר היתה רשימה של סדר ההצעות שתועלנה היום במליאה. סדר זה שונה פעמיים ואני מוחה בכל תוקף נגד השינוי הזה. איך אפשר לעבוד

ג. שאילתות ותשובות

"אני שמח להודיע שהסכמנו עקרונית עם האוצר לבנות הסכם על-פי סעיף 200 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח-1968, בדבר מתן גימלה למי שנפגע בתקופה מיום ההחלטה על הקמת המדינה ועד להכרותה. הצעת הסכם בנדון תובא על-ידינו בהקדם להתיעצות בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. אנו מצפים כי בכך יובטח הסדר סביר שיסייע לנפגעים אזרחיים שנפגעו במלחמת השיחרור, בתקופה שלפני הקמת המדינה. בכך יושלם בהצלחה משאומתן שנמשך תקופה ארוכה לפתרון בעיה חברתית אנושית שהעיקה על כולנו."

מאחר שמיום מתן התשובה לא הובאה הצעת הסכם בנדון לוועדת העבודה והרווחה ובהתחשב בפגיות הרבות המוגשות אלי בעניין זה, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הן הסיבות שלא הובאה עד כה הצעת הסכם בנושא זה לוועדת העבודה והרווחה?

2. האם גובשה כבר הצעת הסכם בין האוצר למוסד לביטוח לאומי?

3. מתי תוגש הצעת ההסכם לוועדת העבודה והרווחה לאישור ומה יש בדעת השר לעשות כדי להחיש את הבאתו של ההסכם לאישורה של הוועדה?

תשובת שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ: (לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

היו"ר פ. שינמן:

אני מזמין את שר העבודה והרווחה להואיל לעלות לדוכן ולהשיב על שאילתות.

6369. תגמולים לנפגעים אזרחיים במלחמת השיחרור

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוזילוני שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ה בסיוון התש"ם (9 ביוני 1980):

בעת הדיון בחוק נפגעי פעולות איבה (תיקון מס' 5), התשל"ז-1977, הועלתה השאלה באילו מידה יש להחיל את הוראות החוק אף לגבי נפגעי מלחמת השיחרור בת- קופה שלפני הקמת המדינה. באותו דיון נתבקשה הממשלה לתת תשובה מניחה את הדעת לגבי נפגעים אזרחיים במלחמת השיחרור בתקופה שבין 21 בנובמבר 1947 עד 15 במאי 1948.

בהקשר זה הגשתי שתי שאילתות בשנתיים האחרונות. שאילתה אחת הוגשה ב-5 באפריל 1978 וכבוד השר השיב בתאריך 26 ביולי 1978 ש"הנושא נבדק זה זמן רב אולם לא נמצא לו עד כה הסדר. עם זאת לא ירד הנושא מסדר- היום ואנו ממשיכים לחפש פתרון הולם להסדר התגמולים גם לנפגעים אלה."

בתשובה לשאילתה מס' 4215 שהוגשה על-ידי ב-4 ביולי 1979, השיב כבוד השר ב-1 באוגוסט 1979 כדלקמן:

אילנה משוטטת ברחובות, ישנה בחדרי מדרגות ואינה יכולה להתגונן מפני סטי-מיין המנצלים את חולשתה כי אין לה מקלט אשר יגן עליה אף שמנהלת המחלקה לשירותים חברתיים בעיריית ראשון-לציון מכירה את הנושא וכן נצברו שני תיקים עבים עליה ועל משפחתה בעת שקצלו סיוע.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. כיצד ייתכן כי בחורה אשר היתה בטיפול, ידועה בלשכה וקיבלה סיוע, נזנחה תקופה כל כך ארוכה ?
2. כיצד מסביר כבוד השר את הזנחה שנתגלתה בשעה שהבחורה ניסתה להתאבד, שכבה בבית-חולים ושום עובדת סוציאלית לא באה לבקרה ?
3. האם יש מקום לשקול את פיטורי מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים בעיריית ראשון-לציון ?

תשובת שר-העבודה-הרווחה י. כ"ן :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 1—2. לפי המידע שנמסר לי לא היתה הזנחה במקרה שלפנינו. מאחר שמדובר בפרטים אישיים, אני מעביר לשואל הנכבד דוח שהוגש על-ידי מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים על הטיפול בנערה ובמשפחתה.
3. אנו סבורים שמנהלת המחלקה פעלה בהתאם להוראות, ועל-פי ההנחיות והנהלים.

7608. חילול שבת בתעשייה האווירית

חבר-הכנסת ש. לורניץ שאל את שר העבודה והרווחה ביום ז' בשבט התשמ"א (12 בינואר 1981) :

בעתון "מעריב" פורסם (צורף צילום) כי אנשי התעשייה האווירית עסקו בתיקון מטוס של חברת תעופה דרום-אמריקנית החל ביום שישו ועד שסיימו את התיקון בשבת בבוקר. לצורך זה "נכנסו לאמביציה והועיקו את האנשים מבתיהם בערב שבת. הם החלו לעבוד על המטוס בשעה 21:00 בליל-שבת ולמחרת, בשבת אחרי-הצהריים, הוזמן הטייס ממלונן להריץ את מנועיו ולהמריא הביתה". גם הטייס הגוי היה נדהם ואמר : "לא ראיתי עוד ארץ בעולם שבה מתקנים ביום חג אחד מנועים או מטוסיים במהירות כה רבה".

אודה לך אם תשיב לי :

1. האם היה לתעשייה האווירית היתר לעבודה הנ"ל בשבת ?
2. אם כן — מאיזו סיבה ולאילו מטרות ?
3. אם לא — האם תורה לבדוק את הנושא ולהעמיד את האחראים למקרה על חומרתו, עד כדי הסקת מסקנות בהתאם לחוק ?
4. גם אם יש לתעשייה האווירית היתר — הרי שהוא ניתן לצורך עבודת חירום בטחוני, להגנה, ולפיקוח נפש, אך בוודאי שלא לצורך "בינוס" כדי להרוויח כסף אצל חברות זרות. מה בדעתך לעשות כדי למנוע הישנות מקרים כאלה בעתיד ?

תשובת שר-העבודה-הרווחה י. כ"ן :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

על-פי המידע שנמסר על-ידי התעשייה האווירית, תוקן המטוס בערב יום העצמאות, ולא בשבת כפי שפורסם בעתון.

הסכמת האוצר לכרות הסכם על-פי סעיף 200 על מתן גימלאות למי שנפגעו בתקופה מיום ההחלטה על הקמת המדינה ועד להכרותה עוכבה במסגרת ההחלטות על צימצומים בתקציב המדינה. לאחר מאמצים מתמשכים חזר ואישר האוצר את הסכמתו להעניק גימלאות לקבוצה זו. התגברנו על כמה מכשולים נוספים ואני מצפה כי נפעיל את ההסדר בעתיד הקרוב.

7116. תיכנון עבודות ציבוריות יזומות

כתחליף לדמי אכטלה

חבר-הכנסת מ. עמאר שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ט בכסלו התשמ"א (27 בנובמבר 1980) :

ממדי האכטלה הגוברים, במיוחד בעיריית-הפיתוח, מהווים גורם המערער את ריקמת חייה של העירייה ודוחף להגירת צעירים מהישוב ואף מהארץ.

האם מציאות זו עשויה להשתנות לטובה בתקופה הקרובה ? האם אינה מחייבת בדיקת פתרונות בלתי-שגרתיים ? האם לא נוצר הכרח מידי לתיכנון מקורות תעסוקה יזומים למובטלים שיהיו תחליף לקבלת דמי אכטלה בלתי-יצרניים — אף אם הדבר יחייב הקצאת משאבים ומימון לעבודות ציבוריות ולעבודות תשתית ביישובים אלה ?

אבקש להשיב :

1. האם הינך נכון להשיב לשאלות שהעליתי ולבדוק אפשרויות של יצירת מקורות תעסוקה מן הסוגים האמורים לעיל ביישובים הנפגעים ?
2. האם הינך נכון לשתף את הרשויות המקומיות בפעולה יזומה זו ?
3. האם לא מן הראוי כי מובטל יתרום בעבודתו כנגד התשלום שהוא מקבל ובכך נשמור על ערך העבודה וערך האדם ?

תשובת שר-העבודה-הרווחה י. כ"ן :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במצב התעסוקה בעיריית-הפיתוח ניכרת לאחרונה התייצבות בהיצע ובביקוש של כוח-אדם. הגברנו את אפ-שרויות ההכשרה המקצועית ונקטנו צעדים לווטות תעסוקות אווריות, תוך שימוש בהסדרי הסעה לעבודה. עם זאת, החל הצוות הבין-משרדי לטיפול בבעיות התעסוקה בתיכנון מקורות תעסוקה במפעלים ציבוריים בעיריית-פיתוח בצפון הארץ.

2. כן.

3. אנו מפעילים, כידוע, תכנית ההכשרה פנים-מפעל. לית משרדנו משתתף בשכרם של מובטלים המקבלים הכשרה מקצועית במפעל, בסכום של 1,375 שקל לעובד לחודש בעיריית-פיתוח, ובסך 1,100 שקל לחודש בשכר משרתים במפעלים שאושרו לתכנית זו ביתר חלקי הארץ.

7237. עזרה מיידית לנכה מראשון-לציון

חבר-הכנסת ש. פלאטו-שרון שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח' בטבת התשמ"א (15 בדצמבר 1980) :

אילנה חסן, בחורה בת 29 מראשון-לציון, נכה בשתי ידיה, נשארה בודדה מאז פטירת אמה לפני עשר שנים ואין מי שידאג לה.

7650. היערכות שירות התעסוקה

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמולזינו שאלה את שר העבודה והרווחה ביום י"ג בשבט התשמ"א (18 בינואר 1981):

נוכח העובדה שמצב התעסוקה הולך ומחמיר ומספר דורשי העבודה על-פי נתוני שירות התעסוקה נמצא בעלייה מתמדת, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם שירות התעסוקה עורך קלט ולטפל בכל דורשי העבודה הפונים לקבלת עבודה?
2. מה מספר עובדי שירות התעסוקה כיום ומה היה מספרם לפני שנה?
3. האם כוח-האדם המוצב ביום בשירות התעסוקה עונה על הדרישות מבחינה מקצועית ומבחינה מספרית?
4. האם נוספו עובדים בשנה האחרונה עקב ההחמרה במצב התעסוקה?
5. אם לא, הקיימת תכנית לתוספת עובדים לשירות התעסוקה?
6. אם קיימת תכנית, באילו מקומות יש צורך בתוספת עובדים?
7. האם יש היערכות מבנית של שירות התעסוקה המתאמת לצרכי השעה?
8. אם כן, מה היא ההיערכות?

תשובת שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מינהלת שירות התעסוקה ועובדי השירות עושים מאמצים רבים כדי לעמוד בעומס העבודה שגבר לאחרונה בלשכות התעסוקה, ולהבטיח טיפול בכל דורשי העבודה הפונים אליהן.
2. באוקטובר 1979 — 912 עובדים; באוקטובר 1980 — 865 עובדים.
3. כוח-האדם בשירות התעסוקה עונה על הדרישות מבחינה מקצועית, אך כדי להעמיק את הטיפול יש צורך בתוספת כוח-אדם. בימים אלה נבדקת עם האוצר דרישתנו להגדלת מספר העובדים בשירות התעסוקה.
4. לא.
5. נערכות בדיקות בקשר ליחס שבין תשומות כוח-אדם לתפוקות הנדרשות במקומות השונים, ולפי תוצאות הבדיקה תיערך תכנית מפורטת לתוספת כוח-אדם.
7. כן.
8. ההיערכות האירגונית בשירות התעסוקה כוללת מטה ראשי בהנהלת השירות ו-17 אזורי תעסוקה ברחבי הארץ.

7694. צו הרחבה של "הסכם המסגרת"

חברת הכנסת י. משל שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ג בשבט התשמ"א (28 בינואר 1981):

ביום 25 בדצמבר 1980 פורסם צו הרחבה לפי סעיף 25 לחוק הסכמים קיבוציים, שלפיו הורחבו הוראות "הסכם המסגרת" שבין ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל לבין לשכת התיאום של האירגונים הכלכליים, בקשר לתוספת השכר בשיעור של 7.5% רק על ענפים מסוימים במשק.

צו ההרחבה הנ"ל לא חל על כל המעסיקים במשק בדומה לצווי ההרחבה בעניין תוספות היוקר, אלא חל רק על הענפים הבאים: תעשיה, מלאכה, שירותים העוסקים בסחר-חוץ, יבוא רכב, עתונים יומיים, קבלני אחזקה ונקיון, בנקאות, ייצור, יהלומים, מלונות והארכה, בתי קולנוע, ביטוח, שמירה ואבטחה, סוכנים ובעלי תחנות דלק, בנייה ועבודות ציבוריות.

שר העבודה והרווחה הוציא מתחולת הצו במפורש עובדים עם מגבלות פיסיות (שהוצאו גם מתחולת תוספת היוקר) ואת עובדי "המשקם". כידוע נמנים דווקא עובדים אלה עם השכבה החלשה מבין ציבור העובדים. שר העבודה והרווחה הוציא מתחולת הצו גם את יתר ענפי העבודה במשק, לרבות ענפים אלה: מוסכים, שירותים, עתונים, ירחים-גים ושנתונים, הוצאות ספרים, מסעדות, מכוני קוסמטיקה, שירותי מחשב, בעלי מקצועות חופשיים וכן הובלה ותחבורה (למעט סעיפים שיש בהם הסכמים קיבוציים).

הסכם המסגרת שנחתם עם לשכת התיאום (שהוא הסכם קיבוצי כלל ארצי), ביחד עם הסכם מסגרת בשירות הציבורי, יוצרים מצב שלפיו רוב העובדים במשק נהנים מתוספות השכר בשיעורים הנ"ל ואילו אלה מבין העובדים הזקוקים דווקא לצו ההרחבה לא נהנים ממנו וכך נוצרת אפליה בלתי-מוצדקת העולה למנוע הסדרים בלא מאבק מקצועי מיוחד ולפגוע בשקט התעשייתי.

אי לכך, הנני מבקש לשאול את כבוד השר:

1. מה ההגיון בהרחבת הסכם המסגרת על העובדים במסחר ובחלקי חילוף לרכב ולהוציא מתחולת הצו את העובדים בכל ענף המוסכים (ענף המוסכים דווקא הוא ענף רגיש, שכן מועסקים בו הרבה נערים עובדים שלא נהנים מצו ההרחבה הנ"ל)?
2. מה הוא ההגיון הכלכלי או המשפטי העומד בבסיס החלטתו של השר להרחיב הסכם קיבוצי כלל ארצי שלא על כל המעסיקים במשק, כפי שמצאים הצווים בעניין תוספת היוקר?

תשובת שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מאחר שמדובר בהסכמי מסגרת שקבעו תוספות שכר בענפים מסוימים במשק, החלטתי להתחיל את צו ההרחבה שהוצאתי לגבי הסכמים קיבוציים אלה, בעיקר על אותם הענפים אשר יש בהם גם צווי הרחבה ענפיים; וזאת כדי שתוספות השכר שהעובדים קיבלו מכוח צו הרחבה הנוכחי ישתלבו עם יתר תנאי העבודה בענף.

באשר לענף המוסכים, ביקשתי מהמחלקה ליחס עבודה במשרדי להתחיל בולטים הדרושים למתן צו הרחבה בענף זה, תוך קיום מגעים עם הגופים הנוגעים בדבר.

7697. המצב הקשה במוסד למפגרים "בית-פלד" ביפו

חברת הכנסת ש. שטרן-קטן שאלה את שר העבודה והרווחה ביום י"ג בשבט התשמ"א (28 בינואר 1981):

"במעריב" מיום 12 בינואר 1981 פורסם שצעירה בת 25 מתה לאחר שנססה שלושה ימים ללא טיפול במוסד למפגרים "בית-פלד" ביפו.

מספר ימים קודם-לכן פורסם ב"ידיעות אחרונות" (8 בינואר 1981) שילדה בת 15 שאושפזה במקום נתגלתה על-ידי הוריה כשהיא סובלת חרפת-רעב.

בלות התקציביות היינו צריכים השנה לחשוב על סדר עדיפות ולעשות זאת בצורה חמורה ביותר — מה להמ"ש, מה להרחיב אפילו והיו דברים שהרחבנו השנה, מה לצמצם. לצערי הרב, נאלצנו כאן לצמצם.

אסתר הרליין (המערך):
דווקא בשכבות הפגיעות ביותר.

שרי-העבודה והרווחה י. כ"ן:
לא.

7743. מותה של צעירה מיוכש ותת-תזונה

חברת-הכנסת ש. פלאטו-שרון שאל את שר העבודה והרווחה ביום א' באדר א' התשמ"א (5 בפברואר 1981):

בעקבות הכתבה שפורסמה בתאריך 12 בינואר 1981 בעתון "מעריב" על צעירה מפגרת אשר הובאה לבית-הולים "וולפסון" במצב קשה של יובש ותת-תזונה ומתה בבית-החולים. על אף שהמטפל הבחין כי הצעירה גוססת, היא נלקחה לבית-החולים רק בבוקר.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם כבודו בירר אם היתה כאן רשלנות, ואם כן, האם יעמיד את האחראים לדיון?
2. כמה מקרים של מוות מתת-תזונה ומחוסר אחריות אירעו בשנה האחרונה ב"בית-פלד"?
3. האם כבודו יורה לסגור את המוסד כתוצאה משני מקרים של מוות בשבוע אחד?

תשובת שרי-העבודה והרווחה י. כ"ן:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרטים שנמסרו בכתבה אינם מדויקים: החוסה שרה סאלם ז"ל הובאה לבית-החולים פעמים מספר לפני פטירתה, והוחזרה למעון על-פי החלטת רופאי בית-החולים.
2. בשנת 1980 נפטרו במעון 3 חוסים. ראוי לציין כי "בית-פלד" הוא מעון "סיעודי" הקולט חוסים עם בעיות בריאותיות מורכבות ותוחלת חייהם אינה גבוהה. בכל מקרה פטירה של חוסה במעון למפגרים, נמסרת הודעה על כך למשטרה. כן נבדק כל מקרה פטירה על-ידי הרופא הראשי של השירות למפגר במשרד.

טרם סוכמו הממצאים הפאתולוגים לגבי מקרים אלה.

3. לפי המידע שנמסר לי היה מקרה פטירה אחד במעון במועד שצויין. הנערה הנוספת שאושפזה נשלחה לביתה. (ב) צוות במשרדי שנתבקש לבדוק את תלונת ההורים על הטיפול בבתם שאושפזה יגיש בימים הקרובים דוח וממצאים למנכ"ל המשרד.

7800. מוסד למפגרים ביפו "בית-פלד"

חברת-הכנסת י. יצחקי שאל א' תשרי העבודה והרווחה ביום ז' באדר א' התשמ"א (11 בפברואר 1981):

משפחת ליבוביץ מחיפה, אשר אישפזה את בתם איריס בת ה-15 במוסד למפגרים ביפו, פנתה אלי במכתב תלונה על המצב המחריד אשר נתגלה במוסד. מוסד "בית-פלד"

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם ידיעות אלו נכונות?
2. האם המוסד נמצא בפיקוח משרד העבודה והרווחה?
3. אם הידיעות נכונות, אילו אמצעים נקט המשרד לתיקון המצב ולמניעת הישנות מקרים כאלה בעתיד?

תשובת שרי-העבודה והרווחה י. כ"ן:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 1 ו-3. הפרטים שנמסרו בכתבות אינם מדויקים: החוסה שרה סאלם ז"ל הובאה לבית-החולים פעמים מספר לפני פטירתה, והוחזרה למעון על-פי החלטת רופאי בית-החולים.

במקרה השני מדובר בנערה חולה ומשותקת שהגיעה למעון עם משקל ירוד ביותר (כמחצית ממשקלה הממוצע של נערה בגילה). עקב קשיי הסתגלות למעון החדש איבדה 2 ק"ג נוספים והוחזרה מבית-החולים לבית ההורים. צוות במשרדי שבדק את תלונת ההורים על הטיפול בבתם יגיש בימים הקרובים דוח וממצאים למנכ"ל המשרד.

2. כן, המעון נמצא בפיקוח השירות למפגר במשרדי. מפקחי השירות ומפקחת התזונה של השירות עורכים במעון ביקורים מתוכננים וביקורי פתע בממוצע אחת לשבוע.

7699. בית-ספר "הצור" בתל-אביב

חברת-הכנסת א. הרליין שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ג בשבט התשמ"א (28 בינואר 1981):

בתשובות נפרדות בעניין בית-הספר הנ"ל למפגרים, ענו שר החינוך והתרבות ושר הפנים כי אין באפשרותם לדאוג לארוחת צהריים לילדים הלומדים בבית-הספר הנ"ל במסגרת יום לימודים ארוך.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

האם השירות למפגר במשרדו נענה לפניות שהופנו אליו ומספק אוכל לתלמידי בית-ספר זה במסגרת פעולותיו?

שרי-העבודה והרווחה י. כ"ן:

לצערו, לאור התקציב המצומצם העומד לרשותנו, אין באפשרות השירות למפגר במשרדי לספק ארוחות צהריים לתלמידי בית-הספר "הצור". ארוחות-הצהריים שסופקו בעבר לתלמידי בית-הספר "הצור" היו, כידוע, במסגרת מפעל ההזנה של העיריה.

היו"ר פ. שינמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת אסתר הרליין.

אסתר הרליין (המערך):

אני מבינה ששר החינוך והתרבות ושר העבודה והרווחה חברים באותה ממשלה. שר החינוך והתרבות ענה שאין משרד מממן ארוחות למפגרים וכי הטיפול במפגרים הוא בידי הנאמנות של שר העבודה והרווחה. מדוע, אם כן, השירות למפגר אינו דואג לילדים בבית-הספר למפגרים?

שרי-העבודה והרווחה י. כ"ן:

אני חושב שאמרת זאת כבר בתשובתי, שלאור המג-

6934. אפליית רעקה של התוצרת הישראלית

חברת הכנסת י. תמיר שאל את שר האוצר ביום כ"ד בחשוון התשמ"א (3 בנובמבר 1980):

הנהלת "אמקור" טוענת שהאוצר מפלה לרעה את התוצרת המקומית. התוצאה: תעשיינים הפכו ליבואנים. מנהל הקונצרן, מר אורי ברנשטיין, הודיע כי מינהל הכנסות המדינה גורם לעידוד רכישת מוצרים מתוצרת חוץ-לארץ. לי אישית אף ידוע על יצרנים ותיקים בענף תנורי בישול, מקררים, תנורי חימום ומקלטי טלוויזיה, שעברו מייצור מקומי ליבוא מבחוץ.

פרטי הדברים מוסברים בזה:

באחרונה אישר מינהל הכנסות המדינה חיוב במס קנייה גם על ריבית על מכירות בתשלומים של מוצרים מתוצרת הארץ. לדוגמה, אם אדם משלם בשביל סחורה בתשלומים לשיעורין ומקבל אותה מאוחר יותר, מחייבים במס קנייה גם את הריבית הכרוכה באשראי הניתן לקונה ומטילים את המס לפי ערך המוצרים ביום מסירתם ללקוח. "אמקור" טוענת שמסיסי זה יגרום לייקור כל המוצרים בני-הקיימא שמוכרות חברות שונות, לרבות "אמקור". לעומת זאת, על מכשירי חשמל מיובאים מוטל מס קנייה ביום שיחרורם מהנמל ואין כל חיוב במס גם אם המוצר נמכר בתשלומים לשיעורין ונמסר בתקופה מאוחרת.

זהו מצב מדאיג ואודה לשר אם ישיב לי: האם הידיעות נכונות? ואם כן — מה עושה משרדו לשנות את המצב?

תשובת שר-האוצר י. ארידור:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מס הקנייה ביבוא מוטל לפי הערך בעת שיחרור הסחורה מן הנמל. (כולל מכס ותוספת מיכסת אחוים — תמ"א). בייצור מקומי מוטל המס לפי ערך המוצר בעת ביצוע העיסקה.

בעת האחרונה נוצרו מקרים שבהם חלק מן היצרנים המקומיים מסרו את המוצר רק חודשים מספר לאחר ביצוע העיסקה. במקרה זה הם ישלמו את המס בתאריך מסירת המוצר אולם בהתאם למחיר הנמוך בעת ביצוע העיסקה. מערכת המס הפסידה, כמובן, הכנסות ריאליות ממסים ומימנה בכך חלק מן ההנחות לצרכנים. מצב זה היווה אפליה ברורה בין יצרנים שמכרו במכירות עתידיות לבין יצרנים אחרים ויבואנים — זאת על חשבון משרד האוצר.

עקב זאת, קבענו שמש הקנייה יוטל על בסיס המחיר בעת העיסקה, אפילו אם תאריך המסירה יהיה מאוחר יותר מעת ביצוע העיסקה בפועל. בכך הושווה גטל המס על כל העוסקים ביבוא ובייצור מקומי.

עם זאת, החלטנו למנוע הרעה במצב היחסי של הייצור המקומי ולכן העלינו את תוספת מיכסת האחווים ביבוא, ובכך גדל במידה מסוימת גטל המס ביבוא.

7133. פרסומות על גבי מודעות של להקות בידור

חברת הכנסת מ. שמיר שאל את שר האוצר ביום כ"ד בכסליו התשמ"א (2 בדצמבר 1980):

באחרונה מתפרסמות מודעות של להקות בידור שונות, בצירוף שורת פרסומת המציגת כי המופעים קשורים בחברות שונות, כגון: "מפעלי עלית למען התרבות ביש"

שוכן בבית ערבי ביפו, צחנה עזה עולה מתוך החדרים שבכל אחד מהם גרים 6—8 חוסים.

רופאים שבדקו את הילדה החליטו לאשפזה משום שסבלה מתת-תזונה. אין זה המוסד הראשון אשר מזניח את טיפולם של ילדים הנמצאים באחריותו. בגלל מעורבות הכנסת בנושא "בית טינה" שופרו מוסדות רבים. מאחר שבמוסד זה מתגוררים ילדים רבים, אבקש מכבודו להשיב לי:

מה עושה משרדך למען פיקוח על מוסד למפגרים "בית-פלד"?

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ:

הפרטים שנמסרו ברישה לשאלתה בעניין מעון למפגרים "בית-פלד" אינם מדויקים. כיוון שמדובר בפרטים אישיים, אני מעביר לחברת הכנסת יצחקי דוח שהוגש לי בנדון.

מפקחי השירות למפגרי ומפקחת התזונה עורכים במעון ביקורים מתוכננים וביקורי פתע במועצת אחת לשבוע. צוות במשרדי, שבדק את תלונת ההורים על הטיפול בבתם, גיש בימים הקרובים דוח וממצאים למנכ"ל המשרד.

7822. העסקת "כושים עבריים" ברחובות

חברת הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ד באדר א' התשמ"א (18 בפברואר 1981):

באזורים מדרום לרחובות רשומים 718 מובטלים המ-קבלים מהמדינה דמי אבטלה. באותה עת מועסקים בבית האריזה ברחובות מאות בני הכת המתקראת "כושים עבריים" הנמצאים בארץ בצורה בלתי-חוקית ומבלי שיהיו להם רשיונות עבודה. (צורפה כתבה ביחס לנ"ל).

שאלותי לכבוד השר:

1. האם נתן שירות התעסוקה רשיון להעסקת "הכור-שים העבריים" ברחובות?
2. אם לא, מה האמצעים שננקטו נגד המעסיקים את האנשים הנ"ל?
3. האם נעשתה פעולה להפסקת עבודתם של הנ"ל?
- א. אם כן — מה?
- ב. אם לא — למה לא?
4. מה יעשה כבודו למען שתופעה זו לא תחזור?

תשובת שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.
2. לפי המידע שקיבלתי משירות התעסוקה, הרי שבעת קבלת הדרישה לעובדים מבית האריזה הנדון לא ניתן היה לאור הקריטריונים הקיימים בחוק לשלוח למקום עבודה זה דורשי עבודה מבין המובטלים שברחובות.
3. מינתיים צומצם מספרם של "הכושים העבריים" המועסקים בבית האריזה 40' במקום 70 שהיו.

היו"פ. שינמן:

אני מודה לשר העבודה והרווחה. אני מומין את שר האוצר שיאיל לעלות לדוכן ולהשיב על שאלות.

עיסקות שנחתמו או שעומדות להיחתם בין הנ"ל לבין אנשים פרטיים ולא דווח עליהן לשלטונות מס רכוש ומס שבח.

2. הגב' אמה ברגר ואגודת בית-אל הגישו דוחות על הכנסותיהן עד לשנת מס 1979 (כולל) אך לא נדרשו להגיש הצהרת הון באשר הגב' אמה ברגר רשומה כחייבת חוץ, ומאחר שעל מוסדות כספיים ואגודות עותומניות לא חלה חובת הגשת הצהרת הון.

3. א. המס המגיע מהגב' אמה ברגר ואגודת בית-אל משולם לפי הדין; ב. הגב' אמה ברגר נרשמה למס ערך מוסף כחוק ב-13.5.76 והעיסוק המוצהר הוא גידול הדורים.

4—5. התשובות לשאלות אלו הן פועל יוצא מהנאמר בסעיף 3 לעיל.

7278. פטורים והקלות במס הכנסה

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזולינו שאלה את שר האוצר ביום ט"ו בטבת התשמ"א (23 בדצמבר 1980):

בעתון "מעריב" מ"ד 14 בדצמבר 1980 פורסם שהממונה על הכנסות המדינה מסר בכנס רואי-חשבון שנערך בירושלים: "הפטורים וההקלות במס הכנסה הגיעו השנה ל-9 מיליארד שקל".

נוכח הגרעון התקציבי מצד אחד והאינפלציה המשוללת מצד שני, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפירסום בעתון תואם את המציאות?
2. לאילו סקטורים כלכליים ניתנו הפטורים וההקלות במס הכנסה ובכמה מסתכמות ההקלות שניתנו לכל סקטור כלכלי?

3. מה היתה השפעת הפטורים וההקלות במס הכנסה על הכנסות המדינה ועל איוון התקציב?

תשובת שר-האוצר י. ארידור:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מינהל הכנסות המדינה פירסם את סיכום הויתורים וההטבות במסים לפי סקטורי המשק השונים. סיכום זה כולל הן מסים ישירים והן מסים עקיפים. אומדן כלל הויתורים מגיע בשנת 1980 ל-10.8 מיליארד שקל.

הנהגים מויתורים על המסים הם כל סקטורי המשק וכל שכבות האוכלוסיה; הם ניתנים הן כעידוד לענפי משק שונים — תעשייה, חקלאות וכו', הן למטרות סוציאליות, כגון עידוד העלייה והבטחת הכנסה (קופות-גמל ופנסיה) והן לעידוד חסכון.

פירוט מלא ניתן בחוברת המצורפת שפורסמה על-ידי מינהל הכנסות המדינה.

7322. אפליית נשים בשירות המדינה

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזולינו שאלה את שר האוצר ביום כ"ב בטבת התשמ"א (29 בדצמבר 1980):

בהתאם למחקר שנערך על-ידי המכון לחקר עבודה ורווחה באוניברסיטה העברית בירושלים, מתברר שבשי-

ראל; "בחסות אופנת ליו"; "זה טוב זה אסם"; "לי עושה אנשים יפים" וכדומה.

אודה לך אם תשיב לי על שאלות הבאות:

1. האם פרסומת זו קשורה בתשלום של תמורה כספית משמלמות החברות ללהקות הבידור השונות?
2. האם תשלום זה נחשב כפרסומת מטעם החברה והאם הוא מזכה אותה לגבי מס הכנסה בגין הוצאות ייצור?
3. האם נוהג זה הוא באישור משרד האוצר והאם הוא מותר לכל חברה לגבי כל מופע?
4. האם קיימת הגדרה של המופעים שלגביהם נוהג זה מותר?

תשובת שר-האוצר י. ארידור:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא ידוע לנו.
2. הוצאות הפרסומת בעתונות ובמודעות מוכרות לצורך מס הכנסה.
3. אין צורך באישור משרד האוצר לנוהג פרסומת זה.
4. לפי מיטב ידיעתנו — לא.

7134. פעולותיה הכלכליות של הגרמניה אמה ברגר ומסדותיה

חברת-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האוצר ביום כ"ד בכסליו התשמ"א (2 בדצמבר 1980):

על אזור זכרון-יעקב, בנימינה ואזורים רבים נוספים בארץ-ישראל משתלטת קבוצת גרמנים בראשותה של הגרמניה אמה ברגר, וזאת במסגרות ושמות שונים וביניהם "בית-אל", קיבוץ "בית-אל" ועוד. עוד במארכ 1980 קיבלתי ממקור מוסמך נתונים כי השקעותיה בארץ-ישראל עולות על סך מיליארד לירות. בין היתר מקיימת הגברת הנ"ל מפעלים, חקלאות, תעשייה ועוד.

אבקש להשיב לי:

1. הידוע לכבוד השר מה הן השקעותיה של הגברת הנ"ל בישראל? אם כן — מה הן?
2. האם הגברת הנ"ל ומוסדותיה הגישו הצהרת הון?
3. האם הגברת הנ"ל שילמה ומשלמת:
- א. מס הכנסה?
- ב. מס ערך מוסף?
- 4—5. מה עושה משרד כבודו לפיקוח על פעולותיה הכספיות של הגברת הנ"ל?

תשובת שר-האוצר י. ארידור:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ברשות אגף מס הכנסה יש רשימה ארוכה של נכסים שנרכשו על-ידי הגב' אמה ברגר ועל-ידי אגודת בית-אל, שגב' אמה ברגר משמשת נאמנה לה. רשימה זו מקיפה נכסים בזכרון-יעקב, בנימינה, בפרדס-חנה, בחיפה ובנצרת. הרשימה מתייחסת אך ורק לגבי עיסקות שנחזמו ונרשמו במשרדי מס רכוש ומס שבח ואיננה כוללת

עקב ההוצאות הגדולות הנדרשות מהם — בין 500 ל-1,300 שקל בחודש — וחשיבותו הרבה של הנפט באזור שכוה, לעומת מקום מגורים אחר בארץ, לקיום חיים סדירים ותקינים, רצוני לשאול :

1. האם מוכן כבוד השר לבדוק את הנושא ולשקול נתנית מענק לתושבי צפת להקל מעט על הוצאותיהם הגדולות ?

2. אם כן — בכמה יסתכם המענק שיהיה באפשרותו לתת להם ?

תשובת שר-האוצר י. ארידור :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הנושא כולו נמצא עתה בבדיקה יסודית באגף התקציבים במשרדנו. תוצאות הבדיקה יובאו בחשבון בעת קביעת המדיניות לגבי החורף הבא.

ההחלטה על עצם מתן המענק לתושבי צפת, השיטה וההיקף, מותנים בתוצאות הבדיקה הנערכת עתה. ברצוני לציין שדוגמת צפת קיימים עוד ישובים רבים בארץ ולכן נערכת עתה בדיקה יסודית לגבי כלל הבעיה.

7432. חוק הקילת מלאי

חבר-הכנסת מ. קצב שאל את שר האוצר ביום ז' בשבט התשמ"א (12 בינואר 1981) :

יש טענות כי חוק הקילת מלאי גרם לצבירת מלאי ביום הקובע ועקב כך לשיעור מס נמוך, וכי אילו היה המס היום מוחלף במס על הרווח הריאלי, היה המיסוי גדול יותר בסך-הכול.

אודה לשר אם יואיל להשיב לי :

1. האומנם החוק גרם לצבירת מלאי ביום הקובע ?
2. מדוע בעצם לא יוחלף חוק הקילת מלאי במס על הרווח הריאלי ?
3. מה היא עמדת השר לחוק הקילת מלאי ?

תשובת שר-האוצר י. ארידור :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנתונים מהדוחות הכספיים של חברות בענף התעשייה לשנת המס 1979 הראו, כי המלאי הריאלי גדל ב-4.4% בלבד. לא היתה איפוא צבירת מלאי משמעותית ביום הקובע.

2. אין ספק כי פתרון כללי וממצה לבעיות המיסוי בסקטור העסקי בתקופת אינפלציה עדיף על פתרונות חלקיים כגון הקילת מלאי. אכן, לאור המלצות ועדה שמונתה בזמנו על-ידי שר האוצר, הוחל בהכנתה של הצעת חוק שתביא פתרון כולל למיסוי הפירמות בתנאי אינפלציה.

ההצעה תוגש בקרוב לכנסת.

3. כפי שכבר ציינתי, הקילת המלאי היתה פתרון חלקי וזמני שהוארך מדי שנה כהוראת שעה החל בשנת 1978 ותקופה יפוג ב-31.3.81. עם הגשת הצעת החוק בדבר מיסוי רווחים אינפלציוניים, לא יהיה עוד צורך להאריך את הקילת המלאי.

רות הממלכתי קיימת אפליה כלפי נשים, דבר המשפיע על אי-קידומן במשרות בכירות וכתוצאה מכך גם על דרגת השכר שלהם.

נוכת המגמה הקיימת להבטיח הזדמנות שווה לאשה ולגבר בעבודה, בראש ובראשונה בשירותים הממלכתיים, רצוני לשאול את כבוד השר :

1. כמה נשים מועסקות במשרד האוצר בשלוש הדרגות הגבוהות ובאילו תפקידים ?

2. מה אחוז הנשים בשלוש הדרגות הגבוהות ?

3. כמה גברים נמצאים ב-5 הדרגות הנמוכות וכמה נשים נמצאות בדרגות נמוכות אלה ובאילו עבודות ?

4. מה אחוז הנשים בחמש הדרגות הנמוכות ?

5. מה מספר הגברים בעלי תואר אקדמי המועסקים במשרד ?

6. מה מספר הנשים בעלות תואר אקדמי המועסקות במשרד ?

7. האם קיימת מדיניות לעודד נשים להתקדם לתפקידים בכירים במשרד ?

8. אם כן, במה מתבטאת מדיניות זו ?

9. אם לא, האם יש בדעת שר האוצר לאמץ לעצמו מדיניות שתאפשר לנשים להתקדם ולהגיע לתפקידים בכירים ?

10. מה גובה השכר הממוצע של הנשים לעומת השכר הממוצע של הגברים המועסקים במשרד האוצר ?

תשובת שר-האוצר י. ארידור :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במשרד האוצר מועסקות 12 נשים בשלוש הדרגות הגבוהות בתפקידים של מנהלי מחלקות, מנהלי מדורים, סגן נציב מס הכנסה, סגן יועץ משפטי ועוד.

2. אחוז הנשים המועסקות במשרדנו בשלוש הדרגות הגבוהות הוא 0.7%.

3. ב-5 הדרגות הנמוכות מועסקים 554 גברים ו-758 נשים בתפקידים שונים ומגוונים כגון : מזכירות, מנהלי חשבונות, כתבניות, פקידני תיקיון ועוד.

4. אחוז הנשים ב-5 הדרגות הנמוכות הוא 58%.

5 ו-6. מספר הגברים בעלי תואר אקדמי המועסקים במשרדנו הוא 650, מספר הנשים בעלות תואר אקדמי המועסקות במשרדנו — 230.

7 ו-8. הזדמנות שווה ניתנת לאשה ולגבר בעלי כישורים מתאימים להתמודדות על אותה משרה. הקריטריונים להתקדמות העובד הם אובייקטיביים, כגון : דרישות המשרה, ההשכלה הנדרשת, הנסיון והשתלמויות.

10. שכרם של נשים וגברים המועסקים במשרדנו בדרגה ובתפקיד זהה — הוא שווה.

7375. מענק לתושבי צפת עם עליית מחירי הנפט

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר האוצר ביום ג' בשבט התשמ"א (8 בינואר 1981) :

ההעלאות הגדולות במחירי הנפט מטילות עול כבד על תושבי העיר הנוקמים לחימום בתייהם לפחות שישה חודשים בשנה.

7434. תשלום מס ערך מוסף על-ידי יהלומנים

הברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזלינו שאלה את שר האוצר ביום ז' בשבט התשמ"א (12 בינואר 1981):

בעתון "דבר" פורסם כי יהלומנים התחמקו מתשלום מס ערך מוסף על עיסקות מכירה בשוק המקומי, כגון מכירות לצורפים, לבעלי רשיונות עיסוק ביהלומים ולתכשיטנים. על כך מסר מנהל המכס והבלו מר מרדכי ברקת.

נוכח העובדה שקיים גרעון בהכנסות ממסים, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הטענה של מנהל המכס והבלו תואמת את המציאות?
2. אם כן, בכמה מעריך שר האוצר את הנזק שנגרם להכנסות המדינה מכך שהיהלומנים לא משלמים מס ערך מוסף על המכירות לשוק הפנימי?
3. האם ננקטו אמצעים כדי למנוע המשך מצב זה?
4. האם ננקטו אמצעים נגד האשמים בכך?

תשובת שר-האוצר י. ארידור:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בביקורת שנעשתה אצל יהלומנים נמצאו 10 מקרים שבהם היהלומנים לא דיווחו על מכירות לשוק המקומי.
2. אין לנו הערכה לגבי הפסד הכנסות הנובעות מאי-תשלום מס בענף היהלומנים. בביקורת ובחיפושים שנערכו לאחרונה נמצא שעל מחזור עסקאות של כ-9.2 מיליון שקל לא שולם מס ערך מוסף.
3. האגף רואה בחומרה כל השתמטות ממס על-ידי כל גוף שהוא ובעקבות הממצאים הנ"ל נעשית עתה ביקורת מדוקדקת בענף היהלומנים והתכשיטים.
4. על עוסקים שנתפסו הוטלו שומות ונבחנת האפשרות להגיש נגדם תביעות משפטיות.

7474. טיפול משרדי השומה בנישומים

הברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזלינו שאלה את שר האוצר ביום ז' בשבט התשמ"א (12 בינואר 1981):

בעתון "מעריב" מהיום פורסם שפקידי השומה טיפלו בכסיות משי בנישומים שנתפסו באי-רישום הכנסות. מימצאים אלה שנמסרו בדות המחלקה לביקורת פנים במס הכנסה מגלים ליקויים בטיפול משרדי השומה בנישומים הנתפסים באי-רישום הכנסות.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפירסום בעתון תואם את המציאות?
2. האם היחס הסלחני כלפי נישומים שלא רשומים את הכנסתם האמיתית מבטא מדיניות של משרד האוצר?
3. אם כן, מה היו הסיבות לקביעת מדיניות זו?
4. אם לא, אילו אמצעים ינקוט השר כדי לשנות את היחס הליבראלי כלפי נישומים שאינם משלמים מס הכנסה אמת?

תשובת שר-האוצר י. ארידור:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הביקורת שנערכה על-ידי מבקר האגף היתה מדגמית והקיפה 430 תיקים.

2. אין כל מדיניות במס הכנסה לקביעת יחס סלחני לנישומים שאינם רשומים את הכנסתם האמיתית. גם ממצאי מבקר האגף לא העלו השערה כזו כלל וכלל.

3. הנהלת האגף רואה בביקורת המקוצרת את אחד המהלכים המרכזיים בעבודת השומה של האגף. ביקורת זו, יחד עם המדגם וביקורת השדה, חייבים להביא ליישום אחת המטרות המרכזיות שבעבודת האגף והיא העמדת השומה. רוב המאמצים של צוותות החשיבה של האגף מופנים לנושא זה, ואף מבקר האגף מתמודד עם הנושא על-ידי עריכת ביקורות מדגמיות יסודיות תוך הסקת המסקנות.

4. אנו עושים מאמצים רבים כדי להגיע לגביית מס אמת מכל הנישומים ובשטח זה היו הישגים בלתי-מבוטלים שלוש השנים האחרונות, ללא כל השוואה למה שקרה לפני כן.

7635. גידול מספר המועסקים בבנקים

הברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזלינו שאלה את שר האוצר ביום י"ג בשבט התשמ"א (18 בינואר 1981):

בעתונות פורסם שבשנת 1980 הירשה המפקח על הבנקים לפתוח 14 סניפי בנק נוספים.

רצוני לשאול את כבודו:

1. מה היה מספר העובדים שהועסקו בבנקים ב-1 בינואר 1980?
2. בכמה מסתכם מספר העובדים בבנקים בתאריך 1 בינואר 1981?
3. האם קיימת מדיניות למניעת גידול מספר המועסקים בבנקים מעבר לדרוש?

תשובת שר-האוצר י. ארידור:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנתונים הנאספים לגבי כוח-אדם בבנקים מתייחסים לתאריך 31 בדצמבר כל שנה. ביום 31 בדצמבר 1979 היה מספר העובדים שהועסקו במשרדי הבנקים בישראל בסך-הכול 32,100 עובד. ניתן להניח שזה היה גם מספר המועסקים ביום 1 בינואר 1980.

2. אין בידינו עדיין נתונים לגבי מספר המועסקים בבנקים ביום 1 בינואר 1981.

3. הבנקים פועלים על בסיס עיסקי ויש להם ממילא מוטיבאציה שלא להגדיל את מספר העובדים שלהם מעבר לדרוש. בנק ישראל עורך מעקב אחר התפתחות מצבת העובדים בענף הבנקאות ומקיים בנדון שיח עם הבנקים במגמה לחזק את גישתם הנ"ל.

אנו עושים עתה מאמצים רבים להפנות כוח-אדם לייצור ולעודד עובדים לעבוד במפעלים יצרניים. כל זה נעשה על-ידי שינויים במיסוי לעובדי משמרות ולמקבלי פרמיות מדודות.

7664. הפרשת חלק מפדיון מכירת כרטיסי הנסיעה "באגד" לנהגים

הברת-הכנסת ש. פלאטין-שרון שאלה את שר האוצר ביום י"ג בשבט התשמ"א (28 בינואר 1981):

חברת "אגד" נוהגת להפריש כ-3% מפדיון מכירת כרטיסי הנסיעה לנהגים.

הנ"ל אישר כי משולמים לו על-ידי המדינה 400 דולאר מידי חודש כ"הוצאות" מבלי שיגיש קבלות.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. האם נתונים אלו מדויקים ?
2. אם כן, האם תקדים ראשון זה של התקשרות ממ- שלתית עם ישראלים תגרום להתקשרויות נוספות ?
3. כיצד מסביר כבוד השר החלטה זו לאיר המדיניות הכלכלית בארץ והאם כבוד השר ישקול את ביטול האי-שור ?

תשובת שר-האוצר י. ארידור :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מר נחמן אוריאל שוה בארצות-הברית כיועץ להוצאת "באנטאם". הנציגות המסחרית (הכפופה למשרד התע-שיה, המסחר והתיירות) ביקשה ממנו לסייע לה בהכנות ובגיוס משתתפים ליריד הספרים הבין-לאומי העומד להת-קיים באפריל 1981 בירושלים, וזאת עקב מותו הפתאומי של העובד המטפל בכך בנציגות.

מר אוריאל אינו עובד הנספחות, אינו מקבל משכורת, זכויות סוציאליות או הטבות אחרות שלהן זכאי עובד. עבודתו של מר אוריאל נשאה פירות והדבר ימצא את ביטוי בבואם של עשרות מבקרים מארצות-הברית ליריד הספרים.

מר אוריאל מקבל החזר הוצאות עבור עסקי ספרים ובמיוחד משלוחי ספרים עד ל-400 דולאר לחודש. הסדר זה בתוקף מ-15.9.80 עד 31.3.81.

אין מקרה זה מהווה תקדים, היות שאין כאן כל הת-קשרות ממשלתית עם ישראלי שנמצא בתוך-לארץ.

7751. חורפיט — ישוב-ספר על גבול הלבנון

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר האוצר ביום ו' באדר התשמ"א (11 בפברואר 1981) :

בביקור שערכתי זה מקרוב בכפר הדרוזי חורפיט שבגבול הלבנון עמדתי על הלכי הרוח של תושביו (בכפר 3,000 נפש).

בין היתר למדתי :

- כ-70% מכות האדם עוסקים בשירותי בטחון ;
- בכפר יוצאי-צבא רבים מתוסרי עבודה ;
- קיימות בעיות קשות בתחום הדיור, החינוך וכו', ברם הכפר חש תחושת אפליה (בהשוואה לישובים אחרים) באשר למעמדו משום שאינו מסוגל כ-י-שוב-ספר על המשתמע מכך.

אודה לשר אם ישיב לי :

מדוע אין הממשלה מקנה לכפר הצפוני הזה שבקרבת הגבול, מעמד של ישוב-ספר עם הזכויות המוקנות מכך ?

תשובת שר-האוצר י. ארידור :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

על-פי החלטה ועדת הכספים של הכנסת מיום 8.9.75 ניתן הפטור ממס הכנסה בשיעור של 7% מן ההכנסה ל"תושבי כל הישובים החדשים (שנוסדו אחרי קום המ-דינה) הנמצאים 10 ק"מ מהגבול היבשתי".

תושבי חורפיט הגרים בישוב זה, שנוסד לפני קום המדינה, אינם זכאים איפוא להנחות במס. דוגמת חורפיט

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. האם סכום זה פטור ממס הכנסה ?
2. מה היה גובה הניכויים בשנת 1980 שנמסרו לנהגי "אגד" ?
3. האם סכום זה כלול בסובסידיה הממשלתית ?

תשובת שר-האוצר י. ארידור :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האחוז הראשון מהפרשת פדיון מכירת כרטיסים לנהגים פטור ממס. הנהגים משלמים מס החל באחוז השני.
2. גובה הניכויים בחברת "אגד" בשנת 1979/80 הסתכם ב-8.8 מיליוני שקל.

3. היקף הסובסידיה לתחבורה הציבורית מחושב על ההכנסות נטו של הקואופרטיב. סכום הניכויים מחושב בהתאם לעומק הסובסידיה בתקופת התשלום.

7667. כרטיסי נסיעה חינם לחברים

חבר-הכנסת ש. פלאטני-שרון שאל את שר האוצר ביום כ"ג בשבט התשמ"א (28 בינואר 1981) :

חברות התחבורה הציבוריות נוהגות להעניק כרטיסי נסיעה חינם בכל קוויהן לאנשים שונים.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. האם הנהגים מנסיעות חינם משלמים עבור זכות זו מס הכנסה ?
2. מי הם סוגי הנהגים מזכות נסיעה חינם ?
3. מה מספרם ?

4. מה הוא היקף הסכום האובד בשל כך לקופות הקואופרטיבים הנהגים מתמיכה רחבה של המדינה ?

תשובת שר-האוצר י. ארידור :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנהגים מנסיעות חינם אינם משלמים עבור זכות זו מס הכנסה.

2. הנהגים מזכות נסיעה חינם הם חברי הקואופרטיב-בים ובני משפחה מדרגה ראשונה וכן השכירים העובדים בחברות.

3. מספר החברים בקואופרטיב "דן" כ-2,200; מספר השכירים בקואופרטיב "דן" כ-1,700; מספר החברים בקואופרטיב "אגד" כ-5,600; מספר השכירים בקואופ-רטיב "אגד" כ-4,500.

4. לא ידוע היקף נסיעות החינם בקואופרטיבים, כיוון שהחברות לא עורכות רישומים על נסיעות החינם המבוצעות.

7733. "יועץ מתנדב" מקבל שכר

חבר-הכנסת ש. פלאטני-שרון שאל את שר האוצר ביום א' באדר א' התשמ"א (5 בפברואר 1981) :

בכתבה שפורסמה בעתון "מעריב" בתאריך 16 בינואר 1981 מסופר על "יועץ מתנדב" — מי שהיה המנהל הכללי של הוצאות הספרים "עם עובד" ו"כתר" — השוהה מאז אשתקד עם משפחתו בארצות-הברית ומועסק בניו-יורק על-ידי המשלחת הכלכלית של ישראל.

זאת תעניק פיצוי זמני על מיסוי רווחים אינפלציוניים בשנת 1980.

2. באשר לפתרון קבוע — הצעת חוק המיישמת את המלצות הוועדה שמונתה בזמנו על-ידי שר האוצר לשם התאמת מערכת מס הכנסה לתנאי אינפלציה נמצאת בשלבי הכנה מתקדמים.

הצעת חוק זאת — אם תאושר על-ידי הכנסת — תחול על שנת המס 1981. היא תביא לפתרון כולל של מיסוי רווחים אינפלציוניים.

7818. עיכוב חקירת הקבלנים גניש וחוגי

חבר-הכנסת מ. וירשובסקי שאל את שר האוצר ביום י"ד באדר א' התשמ"א (18 בפברואר 1981):

מידיעה שהופיעה בעתון "הארץ" ב-1 בינואר 1981 עולה כי היתה התערבות של שר בחקירת המס סביב שני הקבלנים הנ"ל וכן בלימה של הנהלת מס הכנסה בנושא חקירתם.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. האם הפרטים דלעיל נכונים? אם כן, מל הוא השר שהתערב כדי לעכב את החקירה?
2. אם אכן נבלמה החקירה במס הכנסה, האם בוצעה הבלימה על-ידי הוראת משרד האוצר?
3. האם יש בכוונתך להורות על מיצוי החקירה נגד שני הקבלנים?

תשובת שר-האוצר י. ארידור:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 1—2. הידיעה אינה נכונה. שום שר או גורם כלשהו לא התערב ולא הפריע לחקירה.
3. החקירה נגד הקבלנים ויתר המעורבים מתנהלת באופן סדיר ושוטף עד לסימומה.

7856. פטור ממס הכנסה בעיירות-פיתוח

חבר-הכנסת ד. רוזיליו שאל את שר האוצר ביום י"ט באדר א' התשמ"א (23 בפברואר 1981):

מורה עברה מכרמיאל למצפה-הילה שבגליל, מקום הררי קשה וחדש באזור המקבל עדיפות לאומית חשובה. מתברר כי במעבר מכרמיאל למצפה-הילה איבדה המורה את הפטור ממס הכנסה שניתן לה.

בהקשר זה, ברצוני לשאול את כבודו:

1. האם הידיעה נכונה?
2. מה ההגיון בכך שתושב מצפה בגליל אינו מקבל את אותו פטור שמקבל תושב כרמיאל?
3. מה בדעת השר לעשות למען תיקון העיוות הזה?

תשובת שר-האוצר י. ארידור:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כיום ניתנת הנחה ממס הכנסה למספר ישובים באזורי-פיתוח. לצורך הנחה זו נקבע בזמנו מספר גומי-נאלי של תושבים שהיבים לחיות בישוב מסויים כדי שיהיו זכאים להנחות ממס.

2. על אף שמספר התושבים במצפים בגליל הוא מתחת לקבוע בהגדרה הנ"ל, אני רואה הצדקה להכללת

יש בגליל ישובים רבים נוספים שאינם זכאים לפטור ממס הכנסה.

ברצוני לציין כי ועדת הכספים של הכנסת בוחנת מחדש את הכללים למתן ההנחות בישובי-ספר ואזורי-פיתוח.

7752. גביית מסים מתושבים במזרח ירושלים ובשטחים

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר האוצר ביום ז' באדר א' התשמ"א (11 בפברואר 1981):

נודע לי כי גביית מס ערך מוסף מתושבים במזרח ירושלים ובשטחים מתבצעת בקשיים.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. האם הידיעה נכונה?
2. אם כן, מדוע אין אפשרות לגבות מס ערך מוסף במזרח ירושלים ובשטחים?
3. מה היא השפעת תופעה זו על המשק?
4. מה עושה האוצר להתגבר על הבעיה?

תשובת שר-האוצר י. ארידור:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה נכונה. גביית מס ערך מוסף במזרח ירושלים ובשטחים מתבצעת תוך קשיים.
2. עיקר הבעיה נובע מתוך חוסר רצון של האוכלוסיה המקומית לשתף פעולה עם גורמי המס וכן מבעיות שפה ורמה נמוכה המקשה על אכיפת ניהול ספרים.
3. בדרך כלל אין השפעה משמעותית, אך בענפים מסויימים, כגון: משאיות, מוניות ואוטובוסים להולכת תיירים, קיימת תחרות לא הוגנת עם העוסקים הישראליים.
4. אנו עושים מאמצים רבים כדי להעמיק את הגביית מתושבים במזרח ירושלים, ביהודה ובשומרון ומי קיימים נוכחות פיסית בשטח לאכיפת ניהול ספרים.

7817. משבר במסחר ובספקים עקב מיסוי

על רווח אינפלציוני

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר האוצר ביום י"ד באדר א' התשמ"א (18 בפברואר 1981):

המוכרי הכללי של התאחדות הסוחרים כותב אלי: "המצב במסחר בגלל המיסוי על רווחים מדומים — קא-טאסטרופאלי". הוא מוסיף: "רבים רוצים למכור את עסקיהם, ברם הם ממשיכים מאחר שאין קונים".

אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה עושה האוצר למנוע פגיעה בענפים חשובים, הסובלים קשות ממוסמים המדומים כנ"ל?
2. מה עושה האוצר לבלום את המשבר בענפי שי-רותים של עצמאים מהמעמד הבינוני?

תשובת שר-האוצר י. ארידור:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה "ניכוי מיוחד בשל אינפלציה — הוראת שעה", אושרה בקריאה ראשונה ונמצאת כעת על סדר-היום בוועדת הכספים. הצעה

האגודה למען ילדים חסרי גפיים — מחיר רגל מלאכותית אחת הוא כיום 25,000 שקלים וכי ילד עד גיל התבגרותו חייב להחליף רגל מלאכותית אחת לשנה. המפליא הוא כי על רגל מלאכותית גובה המדינה מס מותרות (אוי ואבוי ללוקסוס זה), וכן מס ערך מוסף.

שאלותי לכבוד השר :

1. האם יפעל לביטול מס מותרות על גפיים מלאכותיים לילדים ?
2. האם יפעל להחזרת מס ערך מוסף המשולם על גפיים מלאכותיים לילדים ?

3. האם גם על גפיים מלאכותיים של מבוגרים משולם מס מותרות ומס ערך מוסף ? ואם כן, האם יפעל השר כמצויין לעיל גם לגבי מבוגרים ?
4. בהתחשב בהוצאה הגדולה על גפיים מלאכותיים לילדים עד גיל התבגרותם והצורך להחליף גפיים מלאכותיים בכל שנה ושנה, האם יפעל לביטול אחוז מסוים ממס ההכנסה להוריהם ?

תשובת שר-האוצר י. ארידור :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא מוטל היום כל מס קנייה או מס מותרות אחר על מכשירים רפואיים, וממילא פטורים ממס גם גפיים מלאכותיים.

2. מס ערך מוסף מוטל על כלל המוצרים, ויש לר"א אות בו מרכיב וחלק מן המחיר. נושא התמיכה לנכים מכל הסוגים נמצא בפיקוח ובאחריותו של הביטוח הלאומי, הפועל בהתאם לקריטריונים שונים לתמיכה בנכים ובמשפחותיהם.

- 3 ו-4. סעיף 44 לפקודת מס הכנסה מתיר זיכוי בעד הוצאות רפואיות מיוחדות, מכשירים שונים לנכים. תמיכות אחרות ניתנות כאמור על-ידי הביטוח הלאומי.

אין בדעתנו להרחיב את תחולת הזיכויים והפטורים במס הכנסה מעבר לקיים, ואנו מעדיפים שנושא התמיכות יהיה בידי הביטוח הלאומי, שלו הכלים לקביעת קריטריונים ולביצוע תשלומי העברה.

7895. הנחה ממס הכנסה לתושבי נצרת-עילית

חבר-הכנסת ז. כ"ץ שאל את שר האוצר ביום ג' באדר ב' התשמ"א (9 במארס 1981) :

לית מאן דפליג שעלינו לעודד את התפתחות נצרת-עילית כדוגמת עיר-פיתוח אחרות בגליל. במשך השנים נוצר פער בין כרמיאל, צפת, טבריה ומגדל-העמק — אשר תושביהן זוכים בהנחה ממס הכנסה — לבין נצרת-עילית שאיננה ברשימת הישובים הזכאים.

אבקש את תשובת השר כלהלן :

האם מוכן שר האוצר להשוות את מעמד תושבי נצרת-עילית למעמדם של תושבי כרמיאל, צפת וטבריה בנוגע להנחות ממס הכנסה ?

שר-האוצר י. ארידור :

על-פי הכללים שקבעה בשעתה ועדת הכספים של הכנסת למתן הנחות במס הכנסה לישובים שונים, זכאים להנחה רק ישובים שנוסדו לאחר קום המדינה.

כהוראת שעה אושרו הקלות גם לתושבי צפת וטבריה

המצפים במערכת הישובים הזכאים ליהנות מפטור במס הכנסה.

3. ועדת הכספים של הכנסת בוחנת מחדש את הקריטריונים למתן ההנחות באזורי-ספר ובאזורי-פיתוח ונושא המצפים יובא לדיון בפני הוועדה.

אני רוצה לנצל הזדמנות זו כדי להביע פעם נוספת את הערכתי למשפחות שעלו למצפים בגליל ומתגוררות שם בתנאים חלוציים, לעתים. המצפים בגליל מהווים הישג יוצא-מן-הכלל של ההתיישבות היהודית בחבל ארץ זה בארבע השנים האחרונות.

7857. מיסוי נמוך על אווירון פרטי ויאכטה

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האוצר ביום י"ט באדר א' התשמ"א (23 בפברואר 1981) :

בשאלתה שלי מס' 6782 העליתי את בעיית המיסוי על רכב פרטי ישן, המשרת בדרך כלל אנשים שאינם נמנים עם עשירי ישראל, ועל דלק למכונית כזו, מיסוי שהוא גדול מאשר זה מוטל על מטוס פרטי או על יאכטה המשמשים אנשים עשירים לטיול ולבילוי.

שר האוצר הקודם, מר יגאל הורביץ, אישר לי את הנתונים האלה ואמר שיבדוק את הבעיה, אך בינתיים הוא עזב את תפקידו.

שאלתי לכבוד השר :

מה יעשה כבודו למען שינוי שיטה זו ?

תשובת שר-האוצר י. ארידור :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נטל המס על רכב פרטי ועל דלק לרכב פרטי זה הוא גבוה. לעומת זאת נטל המס על סירות מסוגים שונים ומ-טוסים קלים הוא נמוך. ההבחנה נעשית משום שרכב פרטי מהווה בדרך כלל מוצר צריכה פרטי, ואילו סירות ומטוסים מהווים בדרך כלל אמצעי ייצור (סירות דיג, מטוסי ריסוס וכדומה). אנו מודעים לכך שמטוסים וסירות מהווים לעתים מוצרי צריכה לשימוש המעמד המבוסס, ובדקנו בעבר את האפשרות להטיל על מוצרים אלה מסי קנייה.

מסקנות הבדיקה היו שאין כל אפשרות להבחין בייעוד הסירות והמטוסים; זאת ועוד — סירות ומטוסים יכולים להיות בשימוש יצרני במשך תקופה מסוימת ולאחר מכן הייעוד משתנה לצריכת מותרות.

נציין שהבעלות על מטוסים פרטיים ויאכטות נרשמת במקרים רבים בחוץ-לארץ וממילא קל יחסית להימנע מתשלום המס המוצע.

עם זאת, אני שוקל שינוי הגישה בהתאם למוצע על-ידי חבר-הכנסת שילנסקי; חבר-הכנסת שילנסקי ער, ודאי, לעובדה שלאחרונה הפחתנו את המס על מכוניות עממיות עד 1,300 סמ"ק, דבר שמקל ללא ספק על שכבות רבות מהמעמד הבינוני.

7893. מס מותרות ומס ערך מוסף על גפיים

מלאכותיים לילדים

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האוצר ביום ג' באדר ב' התשמ"א (9 במארס 1981) :

בהתאם לנתונים שנמסרו על-ידי אגודת "אליח"ג" —

2. כמה רשימות למרכזי צלילה ניתנו על-ידי הרשות המוסמכת?
3. כמה תעודות הדרכה לצלילה ספורטיבית ניתנו על-ידי הרשות המוסמכת?
4. כמה פקחים מונו על-ידי הרשות המוסמכת לשם פיקוח על ביצוע הוראות החוק והתקנות לפיו?
5. האם הוגשו תביעות פליליות על הפרת הוראות החוק והתקנות לפיו, ואם כן — כמה תביעות ולגבי אילו הפרות?
6. כמה תאונות צלילה אירעו מאז נכנס החוק לתוקף והאם נחקרו נסיבות התאונות?
7. האם נתגלו קשיים או ליקויים בביצוע הוראות החוק והתקנות לפיו ואם כן — מה הם?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

1. עד כה הוצאו כ-10,000 תעודות. ב-1980 חודשו כ-3,000.
2. ב-1980 פעלו ברשות התאחדות הצלילה 17 מר-נוי צלילה. לקראת 1981 יוצאו רשימות חדשים, כולל ל-17 המרכזים הנ"ל.
3. עד היום ניתנו כ-120 תעודות.
4. כיום ממונה על פיקוח ביצוע ההוראות מר שמעון דותן, ותחתיו פועלים באופן חלקי שמונה פקחים אזוריים.
5. לא הוגשו תביעות. היו מספר חריגות קלות ש-טופלו במסגרות פנימיות.
6. שתי תאונות — אחת מהן קטלנית — באזור ים-סוף. נסיבות התאונות נחקרו.
7. לא נתגלו קשיים, אך יש בעיות מספר: החוק לא חל על מרחב שלמה שבו רוב הפעילות כוללת צוללנים מחוץ-לארץ; החלת החוק מחייבת נטל תקציבי, דבר שמצא פתרון במהלך השנה. הנושא הולך ומשתפר עם צבירת הנסיון.

היו"ר פ. שינמן :

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך) :

אדוני השר, אני מתייחסת במיוחד לנושא של מרחב שלמה. האם לאור עובדה זו של אי-הכללת מרחב שלמה במסגרת החוק, חושב השר לתקן את החוק?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

אני מבין שהיתה סיבה מיוחדת שבגללה הדבר לא ניתן אז. לא סיבה גיאוגרפית אלא סיבה הקשורה בחוקים בשטח מסוג זה. בכל אופן אראה לבדוק מה ניתן לעשות כדי לענות על השאלה הזאת שם.

7905. השתללות סטודנטים לא-יהודים

באוניברסיטאות בארץ

חברת-הכנסת מ. כהן שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר ב' התשמ"א (9 במארס 1981) :

באוניברסיטאות בארץ משתללות קבוצות של סטודנטים לא-יהודים המזדהים עם אירגוני הטרור שמטרתם השמדתה והכחדתה של מדינת ישראל. לאחרונה עברה השתללות זו כל גבול, כאשר בעת הבחירות לוועד הסטודנטים הערבים בירושלים שרו את ההמנון של אירגון

ואף הוארכו עד סוף שנת המס 1980. עתה בוחנת ועדת הכספים מחדש את הכללים למתן ההנחות, ובתוך זה תשקול, כמובן, גם את מעמד תושבי נצרת-עלית.

7896. העמקת הגבייה ללא שירותים לאזרח

חברת-הכנסת ס. לוי שאלה את שר האוצר ביום ג' באדר ב' התשמ"א (9 במארס 1981) :

ממידע שפורסם עולה כי במסגרת הצימצומים שיחולו על שירותים שונים שמגישה המדינה, יצומצמו גם שירותי המידע שמגיש מס הכנסה לאזרח. חוברת "דע זכר-יתוך" — התנ"ך של נישומי מס הכנסה — תועמד לרשות הציבור במספר עותקים קטן בהרבה מן המקובל עד כה.

אבקש מכבוד השר להשיב לי :

1. האם צימצום זה עולה בקנה אחד עם ההכרזות היומיומיות כמעט בדבר הצורך בהעמקת הגבייה?
2. האם נבדקה במשרד האוצר עלותו של צימצום זה שנועד לחסוך כסף ועלול להביא לאבדן הכנסות?
3. מה הם הנתונים שיש למשרד לגבי 1980 בנושא השימוש שעושה הציבור בשירותי המידע של מס הכנסה?

שר-האוצר י. ארידור :

1. אין מדובר בצימצומים לגבי החוברת "דע את זכויותך" אלא במניעת ביזבז. בשנה שעברה, שנת המס 1979, הפצנו למשרדי השומה 120,000 עותקים של החוברת הנ"ל. כאשר תוכננה הכמות לשנת המס 1980 נערכה בדיקה במשרדי השומה, והסתבר שנשארו ללא דורש עשרות אלפי עותקים. אי-לכך הוחלט להקטין השנה את מספר העותקים ל-80,000 תוך לקיחת מקדם בטחון גבוה באשר לשימוש הצפוי.

2. כאמור לעיל, נחסכה הדפסת חוברות מיותרות, ודבר זה לא יביא בשום-פנים יואופן לאבדן הכנסות.

3. אגף מס הכנסה מקיים מערכת מקיפה של שירותים לאזרח. כבשנים עברו גם השנה נפרסם בציבור בתקופת הגשת הדוח את החוברת "דע זכויותך וחובותך" שתעמוד לרשות כל הפונים. אגף מס הכנסה ידאג לכך שלא יהיה מחסור בחוברת זו. נוסף על כך אנו מפעילים מערכת של 24 לשכות ייעוץ בענייני מס הכנסה, לעומת 22 בשנה שעברה, לרבות לשכות ייעוץ ניידות במגזרי המיעוטים.

היו"ר פ. שינמן :

תודה לשר האוצר.

אני מזמין את שר החינוך והתרבות שיואיל לעלות לדוכן להשיב על שאילתות.

7904. חוק הצלילה הספורטיבית, התשל"ט-1979

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר ב' התשמ"א (9 במארס 1981) :

בחודש זה מלאה שנה לכניסתו לתוקף של חוק הצלילה הספורטיבית, התשל"ט-1979.

לגבי תקופה זו, הנני מבקשת לשאול את כבוד השר :

1. כמה תעודות צולל ספורטיבי ניתנו על-ידי הרשות המוסמכת?

קובע: עובדת רשאית להעדר מעבודתה בחודשי ההריון אם אישר רופא בכתב כי מצבה לרגל ההריון מחייב זאת ובמידה שאישר.

שמירת הריון על-פי פקודת רופא בליווי איסור לעבוד מוכרת, איפוא, כמחלה על כל המשחמע מכך.

7907. אמצעי בטיחות באוניברסיטאות

חברת-הכנסת ש. פלאטו-שרון שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר ב' תשמ"א (9 במארס 1981):

בעקבות ההתנגשויות שאירעו לאחרונה בין סטודנטים יהודים לסטודנטים ערבים בטכניון בחיפה נפגע סטודנט אשר נדקר על-ידי סטודנטים ערבים קיצוניים.

אודה לכבוד השר אם ישיב:

מה הם אמצעי הבטחון אשר ננקטים באוניברסיטאות בארץ לאחר ההתנגשויות שאירעו לאחרונה בטכניון בחיפה?

תשובת שר החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

חקירת המשטרה בנושא התקרית האלימה שהיתה בטכניון בין סטודנטים יהודים לערבים טרם נסתיימה. לאחר התקרית היתה נוכחות מסויימת של שוטרים בקאמפוס של הטכניון לתקופה של כשבוע ימים וכן הוגברה השמירה הפנימית של הסטודנטים. עתה נרגעו הרוחות וקיימת ערנות פנימית. אמצעי בטיחות בכל אוניברסיטה ננקטים לפי הצורך ולפי ראות עיניה.

7908. קיצוצים בשירותי החינוך

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר ב' תשמ"א (9 במארס 1981):

לאחרונה פורסמו ידיעות רבות על קיצוצים בשירותי החינוך הניתנים על-ידי עיריית תל-אביב.

בהקשר זה אבקש מהשר להשיב:

1. בכמה קוצץ החינוך בעיריית תל-אביב (בסכום ובאחוזים)?
2. אילו שירותים ייפגעו מקיצוצים אלה?
3. האם ננקטה מדיניות של צימצום הפגיעה עד למינימום באוכלוסייה החלשה של שכונות העיר?
4. אם כן, כיצד היא מתבטאת?

שר החינוך והתרבות ז. המר:

להלן התשובה שנמסרה לי על-ידי עיריית תל-אביב:

1. ב-40 מיליון שקל, שהם 20%.
2. יסגרו 10 כיתות גן ויוגדל איכלוס כיתות הגן; בחינוך היסודי ייסגרו 5 בתי-ספר ותיחסכנה 16 כיתות על-ידי איכלוס; בחינוך העל-יסודי יוגדל איכלוס כיתות ותקוצצנה 109 משרות; מפעל ההזנה יבוטל; בשירות הפסיכולוגי יצומצמו 13 תקנים; בחינוך הבלתי-פורמאלי יוקטן התקן ב-150 משרות וייסגרו בתי-נוער ובתי-תלמיד וכן תקוצצנה פעולות אחרות; כל פעולות התרבות תצומצמנה.

המרצחים הידוע לשימצה. יתירה מזאת, במסגרת אירועי התרבות ערך ועד זה ערב פולקלור תחת הכותרת "סבלו של הערבי המדוכא". הצגה זו נערכה באולם ויזן שבאור-ניברסיטה העברית בירושלים.

אודה לך אם תואיל להשיב לי:

1. האם מותרת השתוללות אנטי-ציונית בקמפוסים של האוניברסיטאות בארץ הנתמכות בחלק גדול מתקציבן על-ידי תקציב המדינה?
2. האם לא ניתן לפקח באמצעות משרדך על הנהלת האוניברסיטאות המתירה התנהגות בוגדנית זו?
3. האם מותר לסטודנטים, הנתמכים במילגות מתקציב המדינה והנהנים ממעונות הסטודנטים, לחרף ולגדף את הציונות ואת מדינת ישראל?
4. מה הצעדים שבדעת משרדך לנקוט נגד ההשתוללות האנטי-ציונית נגד מדינת ישראל?

שר החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ככל שנמסר לי, לא, והיא גם אינה קיימת בהם.
2. המוסדות להשכלה גבוהה נהנים בהתאם לסעיף 15 לחוק המוצעה להשכלה גבוהה, תשי"ח—1958, מחופש אקדמי ומינהלי והם המוסמכים לטפל בהתרחשויות הנוגעות לסטודנטים היהודים והערבים כאחד.
3. מן האוניברסיטה העברית נמסר לנו כי לא התקיים כל ערב פולקלור של ועד הסטודנטים הערבים באוניברסיטה. איש מאנשי האוניברסיטה גם לא שמע, בעת הבחירות לוועד הסטודנטים הערבים, כי מישוהו שר את המנון אש"פ.
4. במקרה של פעילויות המהוות פגיעה בחוקי המדינה פונות הנהלות האוניברסיטאות למשטרת ישראל.

7906. הכרה בשמירת הריון כמחלה

חברת-הכנסת פ. שינמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר ב' תשמ"א (9 במארס 1981):

נודע לי בסקטור של המורים התיכוניים כי אין משלמים משכורת בתקופת הריון וזאת גם אם הצטברו ימי מחלה של שנים לטובת המורה. פירוש הדבר ששמירת הריון על-פי פקודת רופא, בליווי איסור מוחלט לעבוד, אינה מוכרת כמחלה והייעדרות מהוראה בבית-הספר היא על חשבון המורה. אני מצוין כי רבים הם הסקטורים ששמירת הריון נחשבת בהם כמחלה.

אודה לכבוד השר אם ישיב:

1. מה הסיבה ששמירת הריון אינה נחשבת כמחלה ומשכורת המורה אינה משתלמת, לכל הפחות מקופת ימי המחלה שהצטברו?
2. האם חושב כבוד השר לתקן את הדבר ולהשוות את סקטור המורות התיכוניות לסקטורים אחרים?
3. מדוע תהיה אפליה בין סקטור לסקטור?

שר החינוך והתרבות ז. המר:

סעיף 7 לחוק עבודת נשים, תשי"ד—1954 — החל על כל העובדות במשק, לרבות על עובדות הוראה —

ידוע לנו על מספר קטן של תלמידים ישראלים, בני משפחות אמריקניות שעלו לארץ, הלומדים בבית-ספר זה בשל קשיי השפה, דבר המקל בעקפין על קליטתם בארץ. בבית-ספר פרטי רשאי המוסד לקבוע את גובה שכר הלימוד המשולם בו.

היו"ר פ. שינמן :
רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת זאב כ"ץ.

זאב כ"ץ (המערך) :
כבוד השר, האם נראה לך המצב שבית-ספר פרטי בארץ, המחייב את תלמידיו בשכר-לימוד של 3,000 דולאר לשנה ומלמדם באנגלית, נמצא פתוח בפני תלמידים החייבים ללמוד במסגרת חינוך חובה של המדינה? אינני מדבר על הבעיה של בני דיפלומאטים. אני שואל אם תקין המצב שתושבי ישראל ואזרחי ישראל לומדים בבית-ספר זה לפי הקריטריון היחיד: האם יכולים הם לשלם שכר-לימוד של 3,000 דולאר לשנה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :
כללית, הרי לא נשללת מכל ילד בישראל האפשרות ללמוד בבית-הספר המעולים הישראליים בחינם, כך שקיומו של בית-ספר פרטי אחד אינו פוגע במאומה ביכולת של ילדי ישראל ללמוד כפי שמאפשרת להם מדינת ישראל, ללא תשלום. יש בית-ספר אחד שהוא בית-ספר לילדי הדיפלומאטים, ולומדים בו כמה ילדים ישראלים. אתה שואל אותי האם הם עוברים על חוק חינוך חובה בלומדם בבית-ספר זה?

זאב כ"ץ (המערך) :
האם אתה שבע-רצון מהמצב הזה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :
אני מרוצה בפירוש מבית-הספר הישראליים הקיימים, שהם טובים ומספיקים. קיים בית-ספר כזה שנועד בעיקרו לילדי דיפלומאטים, ולומדים בו כמה ילדים ישראלים. לא חשבתי על כך. אולי לאחר דברייך עשיו אשקול אם יש בכך משום נזק לחברה הישראלית או לתלמידים הלומדים שם. ברגע זה לא נראית לי הבעיה אקוטית כל כך. אבל אני מוכן ללמוד את המשמעויות שאתה מתכוון אליהן או רומז עליהן.

7910. המדרשה לחיילים משוחררים בקריית-שמונה
חברת-הכנסת ז. כ"ץ שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר ב' התשמ"א (9 במארס 1981) :

המדרשה לחיילים משוחררים, הקיימת בקריית-שמונה — תל"ח, קולטת חיילים משוחררים אשר לא השלימו את חוק לימודיהם התיכוניים מכל חלקי הארץ. כיום לומדים מעל 300 חיילים משוחררים בארבע מסגרות: מכינה טכנית, מכינה קדם-הנדסאית, בית-ספר להנדסאות ומכינה קדם-אקדמית. למחזורים הנפתחים באביב 1981 נרשמו 350 מועמדים ל-140 המקומות המתפנים. הלומדים נמצאים בתנאים של מעין פנימיה מאחר שאינם תושבי הגליל דווקא.

מפעל מפואר זה, הנישא על-ידי קריית-שמונה, מכללת תל-חי ומתנדבים מן האזור, מאפשר לימודים לחיילים משוחררים אשר איתרע מזלם ולא הגיעו להשכלה הנחוצה

3. כן.

4. הקיצוץ כמעט שאינו פוגע בשכונות הדרומיות של העיר.

היו"ר פ. שינמן :
רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך) :
אדוני השר, אם העיריה עצמה מודה שהקיצוץ יהיה בגובה של 20%, ו-50% ומעלה מאוכלוסיית תל-אביב זו אוכלוסיית השכונות הדרומיות, איך זה מתיישב עם תשובת העיריה שזה לא יפגע באוכלוסיית התלמידים בשכונות הדרומיות?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :
זו תשובת העיריה. אפשר לבקש מהעיריה לתת פירוט מדויק יותר לגבי אותן כיתות שציינתי ולומר היכן הן מתקיימות. אין בידי מפת העיריה ומפת האוכלוסייה המדויקת.

אורה נמיר (המערך) :
אבקש, אם אפשר.

7909. בית-הספר האמריקני בכפר-שמריהו

חברת-הכנסת ז. כ"ץ שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר ב' התשמ"א (9 במארס 1981) :

בית-ספר האמריקני בכפר-שמריהו מונה כ-400 תלמיד, מגון-ילדים ועד תיכון, ובהם בין 5%-10% ישראלים. שכר הלימוד לשנה בבית-הספר הוא 3,000 דולאר. בית-הספר אמור להכין את תלמידיו הרוצים בכך למכינה אוניברסיטאית בישראל.

אבקש את תשובת השר לשאלותי כלהלן :

1. האם בית-הספר ותכנית לימודיו כפופים לפיקוח מצד משרדך?
2. אם לא, מדוע?
3. האם מקויימת בבית-הספר אינטגרציה?
4. האם בית-הספר עומד במבחן הקריטריונים של חינוך ממלכתי?
5. כיצד מתקבל לבית-הספר הזה תלמיד שהוריו אינם יכולים לשלם 3,000 דולאר לשנה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :
בית-הספר האמריקני בכפר-שמריהו אושר לפי חוק הפיקוח על בתי-ספר ומקיים את הדרישות הבסיסיות הכוללות בחוק בנושאי הסמכת מורים, מתקנים הולמים וכדומה.

אין בית-הספר חייב לענות על הקריטריונים של החינוך הממלכתי מאחר שאלה מכוונים למוסדות החינוך הרשמיים. פעילותו כבית-ספר פרטי מוסדרת על-ידי החוק הני"ל.

בית-הספר פועל לפי תכנית מערכת החינוך האמריקנית והוא מכוון בעיקרו לבני דיפלומאטים אמריקנים המתגוררים זמנית בישראל. לפיכך שפת ההוראה בבית-הספר היא אנגלית.

7912. תשלום אגרת הטלוויזיה

חברת הכנסת י. יצחקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר ב' התשמ"א (9 במארס 1981):

למרות הנהירה האחרונה לקניית מקלטי טלוויזיה בצבע, נותרו עדיין אזרחים רבים שאין ידם משגת להחליף את המקלט השחור-לבן במקלט בצבע. בארצות רבות בעולם מתחשבות הרשויות בעובדה, שמעוטי-היכולת חייבים להסתפק במקלט שחור-לבן, שמ-חירו עשרים אחוז או פחות ממחיר מקלט בצבע ובכך שהוצאות הפקת תכניות בצבע יקרות לאין שיעור יותר מהוצאות הפקה בשחור-לבן.

לפיכך אבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. האם זה מוצדק מבחינה חברתית-כלכלית שבעלי טלוויזיה בשחור-לבן ישלמו אותה אגרה כמו בעלי טלוויזיה צבעונית?
2. האם ידוע לשר שבמספר ניכר של ארצות, במערב אירופה במיוחד, קיימת אגרה נמוכה לבעלי מקלט שחור-לבן ואגרה גבוהה לבעלי מקלט בצבע?
3. האם השר יכול לציין דוגמאות משתיים-שלוש ארצות על אגרה למקלט שחור-לבן ואגרה למקלט בצבע?
4. לדעת השר, מה הוא האחוז של בעלי מקלטים שעדיין אינם משלמים אגרת טלוויזיה כלל?

תשובת שר החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כל עוד הטלוויזיה אינה משדרת בצבע מלא אין צידוק לגבות אגרה גבוהה יותר בעד מקלטי צבע. גם אחרי שיוגה צבע מלא, הנושא טעון בדיקה מעשית.
2. כן.

3. צרפת — 828 פרנק למקלט שחור-לבן, 1,240 פרנק למקלט צבעוני; בלגיה — 2,076 פרנק למקלט שחור-לבן, 3,262 פרנק למקלט צבעוני; פינלנד — 200 פרנק למקלט שחור-לבן, 380 פרנק למקלט צבעוני.
4. כ-20%.

7936. זיהום אוויר בכתיים והרחבת בית-ספר ליד אוור התעשייה

חברת הכנסת י. תמיר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר ב' התשמ"א (9 במארס 1981):

אמש נפגשתי בכתיים עם עשרות תושבים (רובם ככולם זוגות צעירים) בסביבת מפעלי התעשייה של בתי-ים (הרחובות רבינוביץ והקרויבים לו). תושבי המקום הגישו עצומה החתומה על-ידי שש מאות תושבים. תלו-נחם נוגעת בזיהום אוויר וריחות חריפים. המטרדים יורדים לחייהם זה זמן רב. המפגעים באים מאזור התעשייה — ארובות מפעלי "צילון", "אורגון", בית-חרושת "פאקא" לשמרים, מכבסות ומפעלים אחרים, הפולטות כמויות גדולות של חומרים רעילים. היות שהארובות נמוכות מאוד, הרוח מביאה את הפליטה הרעילה, המזהמת והמטרדיה ישר לחלונות הבתים הסמוכים ולבית-הספר במקום. התושבים סיפרו סיפורים מוזעזעים על מידת הסבל שבה הם נתונים. לעתים אין פותחים חלונות במשך חוד-שים. הילדים סובלים במיוחד מהפרעות בריאותיות. וזהמת

לשילובם בחברה ובמשק, והנה — על אף מאמצי מטפחי המסורים, עומד המפעל במצוקה כספית קשה עד כדי סיכון קיומו. האלטרגאטיבה הניצבת לפני המועמדים ללי-מודים במוסד זה היא אבטלה.

אבקש את תשובת השר לשאלותי הבאות:

1. האם השר מודע לערכו של המפעל ולמצבו?
2. מהו תקציב משרד החינוך והתרבות למפעל בשנת 1980/81?
3. מי אחראי לצידום ולאחזקתם של מבני הלימוד?
4. מי נושא בהוצאות הקיום של הלומדים?
5. מהי תכנית השר לפיתוח ולקידום המפעל החשוב הזה?

שר החינוך והתרבות ז. המר:

1. כן.
2. בשנת הכספים 1980 משרדנו קיים ותיקצב את המכונה, שכללה כ-140 תלמיד, בתקציב של 2,357,700 שקל.
3. מכללת תל-חי מקבלת ממשרדנו את התקציב הדרוש לקיום פעולות האחזקה של המבנים והשירותים הנוגעים למכונה.
4. משרד החינוך והתרבות.
5. משרדנו מתכנן לקראת שנת-הלימודים התשמ"ב לכלול במכונה קורס תלת-שלבי, דו-שלבי וחד-שלבי לתלמידים הראויים לקידום ולכלול אוכלוסיה מבוססת בקורס החד-שלבי. קווי הפעילות לקידום המכונה בתל-חי נדונו עם הנהלת המכללה ונמסר להם כי בשנת-הלי-מודים התשמ"ב יושו תנאי ההפעלה והתיקצוב במכונה לתנאים הנהוגים במכניות הקדם-אקדמיות האחרות בארץ.

7911. שכונת מוסררה בכתבה ב"מבט שני"

חברת הכנסת ש. פלאטי-שרון שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' באדר ב' התשמ"א (9 במארס 1981):

בכתבה ב"מבט שני" ששודרה על שכונת מוסררה נאמר כי בית-הספר השכונתי, המונה כ-32 חדרי לימוד, מוזנח ועוזב והנזקים נאמדים ב-40 מיליון לירות.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מדוע בית-ספר זה נסגר והילדים מהשכונה מוסעים לבתי-ספר מרוחקים?
2. מי אחראי לנזקים של כ-40 מיליון לירות שנגרמו לבית-הספר ב-4 שנים?
3. מדוע לא משמש המבנה למטרות אחרות של פני-לוח?

תשובת שר החינוך והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האוכלוסיה בשכונה נתלדלה ומספר הילדים בש-נתון הגיע כדי 10—12. מספר זעום זה אינו מצדיק לקיים בית-ספר לא מבחינה כלכלית ולא מבחינה פדאגוגית.
- 2 ו-3. המבנה שייך לעיריית ירושלים והיא בלבד אחראית לתחזוקתו.

שר-החינוך והתרבות ז. המר :
כן.

היו"ר פ. שינמן :

אדוני השר, חבר-הכנסת מאיר כהן נכנס עכשיו לאולם המליאה ומבקש תשובה לשאלתה שלו מס' 7905.

שר-החינוך והתרבות ז. המר :
בבקשה.

(קורא את התשובה לשאלתה מס' 7905, ראה עמ' 2297) :

היו"ר פ. שינמן :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת מאיר כהן, בבקשה.

מאיר כהן (הליכוד) :

האם לדעתך חופש אקדמי כולל גם הסתה בקאמפוסים נגד מדינת ישראל ?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז) :
הוא אמר לך שלא.

מאיר כהן (הליכוד) :

אני אומר שיש עדויות. אני לא מקבל תשובה ממך. שאלתי את כבוד השר.

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

אולי כדי להקל על השואלים והמשיבים — המשיבים הסוברניים בכנסת — אענה על השאלה שוב לא בהתייחסות ספציפית לאירוע שקרה או לא קרה, אלא כאילו שזאת שאלה עקרונית. אנסת את השאלה אחרת : האם האוניברסיטאות מאפשרות הסתה נגד מדינת ישראל ? אני חושב שלא.

יידאן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז) :
הבעיה היא של המדינה ולא של המוסד.

היו"ר פ. שינמן :

תודה לשר החינוך והתרבות.

ד. הצעות לסדר-היום

1. אור וצל בתעמולת הבחירות לכנסת העשירית

שלפעמים אינם טובים כל כך. כוונתי שבחחום משכן הכנסת שמענו מדי פעם בפעם ביטויים הדדיים ומלות גנאי שהועלו על דל שפתי חברי הכנסת והרי אנחנו חייבים לשמש דוגמה לעם ישראל. החבטות המילוליות הפכו את הכנסת למודל לא דווקא חיובי. הודעו עתי לאח-רונה כששמעתי ואטוטים שואגים ברחוב זה על זה וקור-אים : "אל תצק עלי, כאן זו לא כנסת". האם זוהי תדמי-תנו ?

לדעתי אנחנו אחרים. איננו מכוערים כל כך. חברי הכנסת רבים שקדו במשך תקופת כהונתם על נושאים חשובים, נושאים יוצרים ובונים לכלל ולולת. מועד הבחירות הוא המדביק לנו תווית שלילית. עולים הצדדים האפלים. כנראה זו פקודת השעה.

חברי הכנסת, האם בעזרת הוכחות וגילויי פרשיות עגומות של המפלגה האחרת נשבה את לבו של הבוחר ? והרי יש לנו כל כך הרבה אור, מדוע שלא נבליטו ?

הפית, השמן והסרת חנונית יורדים לחיי התושבים. לפי עדות אחד הרופאים עדיף שהתושבים יעזבו את האזור. אוכלוסיה זו באה לגור במקום לאחר שהעיריה התירה לקבלנים לבנות שישה מבנים הגובלים ממש באזור התעשייה.

אבקש מכבוד השר להשיב לי :

1. האם העובדות הללו ידועות למשרדך ?

2. איך מתיישבת התכנית להרחבת בית-הספר עם תנאי החיים באזור ?

3. מה בדעת משרדך לעשות בנושא ?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

1. לא היתה פנייה למשרדנו בעניין מטרידים בבית-הספר ליד אזור התעשייה בבת-ים. מערייית בתיים נמסר לנו כי גם אליהם לא היתה פנייה בנדרון. את בעיית זיהום האוויר באזור, אם בכלל קיימת כזאת, יפתרו הירושיות המופקדות על תחום זה ובכך יושע גם בית-הספר המהווה חלק מהמערכת השכונתית.

2-3. אין בדעת משרד החינוך והתרבות להרחיב את בית-הספר במקום. יחד עם זאת הטלתי על מנהל האגף לפיתוח במשרדנו לבוא בדברים עם ראש-העיר כדי לב-דוק מקרוב את הנושא.

היו"ר פ. שינמן :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת יוסף תמיר, בבקשה

יוסף תמיר (שינוי — מפלגת המרכז) :

היתה לי פגישה עם כל הגורמים הנוגעים בדבר העוס-קים בשמירת הסביבה והגנה מפני זיהומים. מסתבר שבי-תיים רק מפעלי התעשייה הם המזהמים בשטח. התקינו שם ארובות חדשות. הפליטה מהארובות היא ממש מול בית-הספר.

האם שר החינוך והתרבות מוכן לחקור את ההשפעה הסביבתית הקיימת על האזור הזה מבחינת בריאות התל-מידים ?

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר-היום וה-צעות חוק. עתה תבוא הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת סטלה לוי בנושא : אור וצל בתעמולת הבחירות לכנסת העשירית, בבקשה.

סטלה לוי (שינוי — מפלגת המרכז) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני לדבר היום על תעמולת הבחירות. מדינת ישראל השלימה את שנת ה-32 ובמשך תקופה זו ידעה תשע כנסות ואת גמול מלחמת הבחירות שילמה כבר תשע פעמים. הקלחת הקר-לנית של המפלגות למיניהן תעלה כפורחת וממטרת ההש-מצות ההדדיות תרסס אותנו מכל עבר.

ארץ-ישראל יפה ואני מוסיפה ואומר : נהדרת. בכנסת זו — התשיעית — אני מייחלת שנאומי זה הראשון יהיה כחריש עמוק בתלמיה של ארץ-ישראל היפה ומתוך החריש יעלו וייראו כפרחים מעשינו הנאים ולא אלה

שאותו מבקשת חברת-הכנסת לוי ליישם בחיננו בתקופת הבחירות הוא נושא שאולי קשה לבצע אותו, אבל אני חושב שמן ההכרח לעשותו אם אנחנו רוצים באמת בחברה מתוקנת, בבחירות הוגנות, במדינה יפה וטובה בעלת ערכים ואידאולוגיה.

כשלעצמי הייתי תומך מאוד ברוח ההצעה אילו היו בה גם פרטים יותר מדויקים שעל-פיהם אפשר היה להגיע לידי חקיקה בעניין זה. אבל אני חושש שעכשיו קצת מאוחר מדי, וגם חברת-הכנסת לוי לא הביאה הצעה לחקיקה מסוימת.

יוסף תמיר (שינוי — מפלגת המרכז):
היא מציעה לקיים על זה דיון במליאה.

שר-ההינוך-והתרבות ז. המר:

אין אני תוקף אותה, חלילה. אני רואה שאתה חושש שלא אענה לאתגר. לגופו של עניין אני חושב שדיון שית-קיים בנושא זה בכנסת יוכל להמליץ בפני כל המפלגות, לרבות המפלגות הגדולות שתהיינה בוודאי פעילות במידה רבה, על דרכי פעילות נאותים, דרכים המחייבות את עובדי מערכת הבחירות הקרובה בהדרכה או בהענשה לעשות עבודה יפה וטובה. לא כדאי לעשות זאת כמוזמור שיר לעתיד לבוא, אלא כבר לבחירות הקרובות שתהיינה הוגנות, טובות ויפות על דעת כל המפלגות ובהסכמתן.

אני מוכן, כפי שהציעה חברת-הכנסת סטלה לוי, לקיים דיון על הנושא בכנסת. אני רק חושש שהוא עלול להימשך עד לאחר שהכנסת תתפור. לחלופין אני מציע דיון בוועדת הפנים. אבל אני פתוח לשתי ההצעות. ייתכן שיהיה זה יעיל יותר לדון על הנושא בוועדת הפנים כדי שנסיק להגיע להסכמה לקראת הבחירות. זה יהיה יותר מעשי. מבחינה חינוכית היה חשוב כמובן שהכנסת תדון בזה. אני מציע, איפוא, להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים.

היו"ר פ. שינמן:

חברת-הכנסת לוי, האם את מסכימה להעביר את ההצעה לסדר-היום לוועדת הפנים?

סטלה לוי (שינוי — מפלגת המרכז):

כן.

(קריאה: מדוע לא לוועדת החינוך והתרבות?)

הלל זיידל (הליכוד):

אני מציע שוועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה להעביר את ההצעה.

היו"ר פ. שינמן:

חברת-הכנסת לוי, האם את מסכימה שוועדת הכנסת היא שתחליט לאיזו ועדה תועבר ההצעה שלך לסדר-היום?

סטלה לוי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מסכימה.

היו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת אנחנו עוברים להצבעה. לפנינו הצעה אחת בלבד: להעביר את ההצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת לוי לוועדת הכנסת שתקבע לאיזו ועדה צריך להעביר אותה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת שתקבע ועדת הכנסת, נתקבלה.

חברי הכנסת, הנוער שלנו, שהוא דור ההמשך, וגילו עדיין איננו מקנה לו זכות בחירה — אנני כרויות והוא מבקר את מעשינו. אם נמשיך באותה דרך שבה אנו משי-מיצים והורסים בקלות כל חלקה טובה — חייבים אנו לדעת שלשקם ולתקן יהיה קשה שבעתיים. הרי בעמל רב ניסינו לבנות תדמית חובית בארץ זו. אל לנו לבזוז הישגינו אלה. בלהט תעמולת הבחירות יישכחו כל הדברים היפים הקשורים בחיי היום יום של מדינת ישראל, הדברים שבשבילים ולמענם אנו נמצאים פה בכנסת, החל מקיום המשטר הדמוקרטי וכלה במפעלים שנוצרו על-ידי כולנו ב-32 שנות המדינה, כיבוץ גלויות ומערכות חברה.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, במבחן תעמולת הבחירות יעמדו אמצעי התקשורת באש צולבת. הכוחות הפוליטיים השונים יאשימו אותם באי-אמינות ובאשמות שונות אחרות. דווקא אז אל לנו לשכוח את התפקיד החשוב שממלאים בחברה דמוקרטית מתוקנת אותם אמצעי התקשורת. נאמר עליהם שהם "כלבי השמירה" של הדמוקרטיה וכך עלינו לראותם בכל מערכה.

חברי הכנסת, מודעות וכוזים בטונות יישלחו לכל עבר. רחובותינו ייראו כערימות אשפה, החושך ייראה והאור יישכח. חוק איכות הסביבה עלולים להיות מופרים על-ידי אלה המבקשים להיות מחוקקים. הדבקה פרועה של מודעות מפלגתית כבר נראית ברחבי הארץ. עלינו להת-ריע נגד התופעה, לשלול אותה. בבחירות עלינו להיות נאמנים למשטר של חוק וסדר, ועלינו לשמש מופת במעשינו, ואז יגבר האור על הצל.

חברי הכנסת, הבה נרסן את עצמנו, והתבונה תדריכנו במערכת הבחירות הקרובה. לא כל האמצעים ייראו כשרים בתעמולת הבחירות. אסור לנו לשכוח את החשיבות ואת ערך תרבות הדיבור גם אם מערכת הבחירות תהא קשה כאשר תהא.

היו"ר פ. שינמן:

שר החינוך והתרבות ישיב להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת סטלה לוי.

שר-ההינוך-והתרבות ז. המר:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם-כול אני רוצה לברך את חברת-הכנסת סטלה לוי לכניסתה לכנסת, ועל ההצעה הראשונה לסדר-היום שהעלתה. שמעתי שאחמול כבר השתתפה בדיון. אני רוצה לברך אותה על פעילותה החברתית-ציבורית קודם כניסתה לכנסת, כשהיתה בשוליה של הכנסת בצד סיעתה, ובהיותה עכשיו במרכז של הכנסת.

אני רוצה לברך אותה במיוחד על שבחרה בנושא טוב ויפה זה להצעה הראשונה לסדר-היום. אני בטוח שהיא בחרה בנושא זה כנושא ראשון לא רק משום שהיא נכנסה כאשר הבחירות עומדות בשער, אלא מפני שהיא רוצה אחת לתמיד שהבחירות תהיינה יפות.

יוסף תמיר (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני השר, בינתיים מלכלכות קבוצות קיצוניות מימין ומשמאל את מדינת ישראל על-ידי מודעות והדבקות פריאות הנעשות בצורה בלתי-נסיבלת — — —

שר-ההינוך-והתרבות ז. המר:

הרעיון הוא שנשמור מפני דברים כאלה עד הגיע מועד הבחירות.

ברשות חברי הכנסת אני רוצה להמשיך. הנושא

2. הצורך בקביעת כללים לעובדי ציבור בדבר פירסום ידיעות בנושאי חוץ ובטחון שהגיעו אליהם בתוקף תפקידם

ועדה זו פתוחה ללחצים, לשידולים ואולי אין לה גם הכ"לים המינהליים לעבור על כל דף ועל כל עמוד, ויוצאים מידיה לפעמים דברים שאינם מתוקנים.

נראה לנו כי יש צורך, יש חשיבות, לקבוע מספר הגבלות אבסולוטיות שלא ניתנות להסרה, ובראש ובראשונה יש להכניס "תקופת צינון" החלטית שאינה ניתנת להפשרה. את אינטרס המדינה בענייני בטחון ויחסי חוץ צריך לפרש לחומרה. אפשר לדחות את הפירסום.

אני יודע שאנו חיים בתקופה של צמאון לסנסאציות, לידיעות, לידיעות פיקאנטיות, לגילוי "סודות". יש שוק לכך, אבל מותר לנו שלא להתיר את הרצועה, שלא להתיר חרצובות בעניינים האלה.

אני יודע כי הבעיה סבוכה ביותר, ולא רק אצלנו. בעולם הרחב מתלבטים בבעיה הזאת. נתפרסמו בנדון בכמה מדינות דמוקראטיות מחקרים ותסקירים לפתרון הבעיה. גם לנו יש הצעות בנדון, שחלקן ניתן לאימוץ וליישום במסגרת החוק הקיים ואת חלקן צריך יהיה להכ"ניס כתיקון לחוק. אין בדעתי להלאות אתכם בקריאת ההצעות עצמן.

אנו מציעים דיון בנושא או במליאה או בוועדת החוק והבטחון של הכנסת, כדי לברר את הבעיה, ללבנה, לעבד הצעות, ואולי בעקבות ההצעות האלה ליום חקיקה לפתרון הבעיה.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר המשפטים מ. נסים :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה לחברי הכנסת הנכבדים שהעלו את ההצעה לסדר-היום, כי הנושא אמנם אינו יורד מסדר-יומנו. היסוד לטיפול בפירסומם של חיבורים של עובדי ציבור ועובדי ציבור לשעבר הוא בהוראה בחוק העונשין, סעיף 117. סעיף זה אומר: "עובד ציבור, שמסר ללא סמכות כדין ידיעה שהגיעה אליו בתוקף תפקידו ושלא היה מוסמך לקבלה, דינו מאסר שלוש שנים". אותו דין חל גם על עובד ציבור לשעבר. לפני חקיקת חוק העונשין, לפני שנקבע נוסח זה, חוק העונשין — שהבר-הכנסת ורהפטיג היה אחד מאבותיו — היתה הוראת החוק הזו בחוק לתיקון דיני עונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים), וזה היה הבסיס לקבוע לאיסור מסירת ידיעות. משם החוק תיווכחו שהוא אינו חל רק על ענייני בטחון, אלא גם על סודות רשמיים. כל דבר שהוא בגדר סוד רשמי, על-אחת-כמה-וכמה אנו הוא כרוך בבטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה, אסור במסירה. האיסור הזה הוא מקיף וכולל. ואולם מן הנסיון למדנו שאין בו די.

מכוח סעיף זה קמה, על-פי החלטת ממשלה משנת 1975, ועדת שרים הקרויה "ועדת שרים למתן היתרים לפירסום ספרים לעובדי ציבור ולעובדי ציבור לשעבר". כל עובד ציבור ועובד ציבור לשעבר חייב היה להביא בפני הוועדה את ספרו או חיבורו. ויש שקיבלו היתר מלא ויש שקיבלו היתר לאחר מחיקות, תיקונים, שיכתובים וכל כיוצא באלה, ויש שאפילו אינם מגישים את כתביהם לאישור.

היו"ר פ. שינמן :

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת משה ארנס, זרח ורהפטיג ומאיר עמית בנושא: הצורך בקביעת כללים לעובדי ציבור בדבר פירסום ידיעות בנושאי חוץ ובטחון שהגיעו אליהם בתוקף התפקידם. הבר-הכנסת זרח ורהפטיג יביא את ההצעה בשם המציעים.

זרח ורהפטיג (חזית דתיו לאומית) :

ברשות היושב-ראש, מורי ורבותי, אני מבין ששר החינוך בירך את הגאומת, חברת-הכנסת לוי, בשם הממ"שלה. אני מצרף לכן את ברכת הכנסת לגאומה הראשון והיפה.

על דעת חברי-הכנסת הפרופסור ארנס וחבר-הכנסת עמית אני מביא את ההצעה הבאה. עניין פירסום על-ידי עובדי ציבור של ידיעות בנושא חוץ ובטחון שהגיעו אליהם בתוקף תפקידם — הפרוץ מרובה בו על העומד, והתוצאה היא ריבוי של פירסומים מעין אלה על-ידי עובדי ציבור סמוך מדי לפרישתם מתפקידם.

יש עובדי ציבור שאינם מתגברים על היצר לפרסם את הידוע להם, לרבות חלקם הם והישיגיהם הם בענייני חוץ ובטחון, תכוף יותר מדי לפרישתם מהמשימות שהם מילאו, כביטוי העוקצני של חכמינו וזכרונם לברכה בחינת "היום לעשותם והיום לקבל שכרם". אין להם סבלנות לחכות לכך שאחרי כן ההיסטוריה תרשום את הדברים כפי שהם אירעו. לפעמים הם מגזימים, לפעמים הם גם מגיעים לידי אותו כתוב, בפירוש היתולי חצי עוקצני, "יהללך זר ולא פירך", והם שמים פסיק לפני המלה "ולא" ואומרים: "יהללך זר, ולא — פירך".

לדעת רבים יש בפירסומים מוקדמים או לא מבוקרים אלה משום נזק לדמותה המדינית ולאינטרס הבטחוני של מדינת ישראל. יש ופוגעים באמינותה של ישראל ועל-ידי כך מצמצמים את האפשרויות לנהל שיחות מדיניות שאינן ניתנות לפירסום. ההסדר הקיים אצלנו לפי החוק והכללים שקבעה הממשלה בהחלטתה מיום כ"ד בשבט התשנ"ה, 26 בינואר 1975, על סמך חוק דיני עונשין (בט"חון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים), התשי"ז—1957, אין די בו ואין הוא מספק.

ביסודם של כללים אלה יש ועדה של שלושה שרים לשם בדיקת בקשות היתר ולשם מתן היתר לפירסומן. מתן היתר לפי כללים אלה לגבי ידיעה על דינוים והחלטות של הממשלה, הוא גם בגדר היתר לפי סעיף 28 לחוק יסוד: הממשלה, שלפיו הדינוים וההחלטות של הממשלה ושל ועדות שרים לענייני בטחון המדינה, יחסי חוץ וכדומה, הם סודיים, וזאת בהתאם לסעיף 28(א) לחוק יסוד: הממשלה. גם עליהם חל אותו היתר.

אין בכללים הללו משום איסור החלטי על פירסום ידיעה. אין משום תקופת צינון בהכרח מיום פרישת עובד הציבור עד מתן ההיתר לפירסום הידיעה. הכול אפשר להתיר, הכול מותר לך, שריר לך לפי נוסחת "התרת נדרים", מכאן החולשה של הכללים.

כאשר לוועדת שרים ניתנת סמכות כה רחבה, וללא כל הגבלות בחוק או הנחיות בחוק או בתקנות, נעשית

מי אפשר ובמה זה כרוך מבחינה ממונית. אפשר שכללים אלה יגרמו לכך שהתיאבון לפרסם ספרים מסוג זה יפחת. לכן, כמובן, אינני מתנגד שיהיה דיון בנושא זה. סופו של דיון, או כל מסקנה הגיונית מדיון כזה תצריך חוק. אני אינני מתנגד, חברי-הכנסת ורהפטיג, לדיון במ"ל יאה או בוועדה. אני משאיר לך את הבחירה. אם אתה רוצה דיון במליאה — יהיה דיון במליאה; אם אתה רוצה דיון בוועדה — יהיה דיון בוועדה. אני רוצה לומר מראש, כל דיון כזה צריך להיות יסודי ורציני ואסור שמסקנותיו תהיינה חפוזות. כל מקום שייראה למציעים כראוי לדיון, אני מוכן לו, במליאה או בוועדה.

זרע ורהפטיג (חזית דתית לאומית):
אני מסכים שיהיה דיון במליאה.

שרי-המשפטים מ. נסים:
אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והבטחון.

היו"ר פ. שינמן:
תודה לשר המשפטים. חברי-הכנסת ורהפטיג מסכים להעביר לוועדה. לפנינו הצעה אחת: להעביר את ההצעה של חברי-הכנסת ורהפטיג לוועדת החוץ והבטחון.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון, נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן:
הוחלט להעביר את ההצעה לסדר-היום לוועדת החוץ והבטחון.

בעת האחרונה היה בולמוס של פירסומים על-ידי אלו"פים, רביי-אלופים, אלופים לשעבר ורביי-אלופים לשעבר. למשל, האנציקלופדיה שכתב עומדת לצאת לאור, "צה"ל בחילו", לא הובאה לשם קבלת היתר, ולכן פירסומה, כמובן, היא בגדר עבירה.

אמרתי, רבותי חברי הכנסת, שאין להשלים עם המצב הקיים. יש צורך בחוק חדש המיועד כולו לטפל בתופעה, המתייחס לבעיה הזאת בלבד. לא שהדבר יילמד מהוראת חוק כללית העוסקת באיסור הדלפה או מסירת סודות מדינה, אלא הצעת חוק העוסקת בנושא זה של חיבור ספר, מאמר, פירסום, על-ידי אדם שקיבל ידיעה בעת היותו עובד ציבור והוא מוסר אותה לציבור באופן ישיר. כאן קיימים כמה אפיקים. האחד — ענייני בטחון ויחסי חוץ, שצריך לשמור עליהם מכל משמר ואין לפרסם בטרם עת. אפיק אחר הוא עצם העובדה שמתפרסם דבר שאותו אדם לא היה רשאי להיות הכלי למסירתו. אפיק שלישי הוא הנושא של הפקת רווחים. עד כה אישים רבים נטלו עמם חומר לביתם, חומר שהיה שייך למדינה, הש"ת תמכו בו כדי לפרסם ספרים וחיבורים למיניהם והפיקו רווחים. יש אפילו אשר עבדו בשירות המדינה להכין חומר, ואחר כך פירסמו את העבודה בהוצאה שלהם והפיקו רווחים. אלה מעשים שאי-אפשר שהמחוקק לא יתן את דעתו עליהם. לכן אמרתי כבר כמה פעמים מעל בימת הכנסת, שיש צורך בהכנת חוק ואנחנו עוסקים בזה. הדבר איננו קל, אינו יכול להיעשות בן-לילה, אינו יכול שיעשה בחקיקה חפזת.

חברי-הכנסת ורהפטיג אמר בצדק: צריך לקבוע כמה קריטריונים, כמה איסורים מוחלטים וכיוצא באלה כללים אחרים. אבל יש צורך שהחוק יפרש מתי אפשר, על-ידי

3. פינוי הציוד שניתן להעברה מפיתחת רפיח

באותם אמצעי ייצור מתקדמים ביותר שהתקנו שם ואשר עלולים לעבור לנחלתם של המצרים. על אף שאני מכיר במצוקה של הממשלה ושל כולנו, אינני רואה שום פעולה מצד הממשלה שתבטיח כי אם אכן יהיה צורך לפנות את השטחים, יהיה הפינוי מלא.

רבותי חברי הכנסת, יש לנו שם רכוש של 438 דונאם בתי זכוכית, 300 דונאם חממות, 15,000 לולים, מחסנים וציוד שונה אחר. לפי הערכת מומחים פינוי הציוד הזה, לאחר ניכוי ההוצאות בגין הפינוי, ישאיר רכוש בשווי של 2 מיליארד לירות נטו. פינוי של רכוש שאיננו באחר זקה ישירה של המתיישבים, כגון צינורות מים, ישאיר גם הוא, 2 מיליארד לירות נטו.

ראשית, עלול להיות כאן הפסד כספי מחמת אי-פינוי הרכוש; ושנית, אם נשאיר אותו במקום, הרי במדינתנו אנחנו מאפשרים התנחלות של לא-יהודים סמוך לגבולותינו; במדינתנו נביא אותם אלינו.

בנוסף על כך, אדוני השר, קיימת קביעת מבני המ"ג גורים. אינני יודע מה בדיוק מחייב הסכם השלום. האם עלינו להשאיר את המבנים של 700 מתיישבים חקלאיים ושל העיר ימית? האם עלינו להשאיר אותם שם או שיש לעשות כל מאמץ כדי להעבירם לגבולות הקו הירוק?

בשנה שנתורה נתקשה לעמוד בכך. מאז הסכם השלום החליטה הממשלה החלטות שונות בעניין ההסדר עם המת-יישבים. בשלב מסוים המליצה ועדת הכספים על הסדר

היו"ר פ. שינמן:

אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום: פינוי הציוד שניתן להעברה מפיתחת רפיח. המציע חברי-הכנסת עמוס הרר-הורביץ.

עמוס הרר-הורביץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הסכם השלום שנחתם באפריל 1979 חייב את השלמת שלב א' של פינוי השטח מראס-מוחמד עד אל-עריש, עד אפריל 1980. שלב ב' של הפינוי מחייב חזרה לגבול הבין-לאומי עד אפריל 1982. משמעות הדבר הוא פינוי הישובים החקלאיים והאזרחיים באותם שטחים שהם עדיין בהחזקתנו.

אני מכיר בכך, אדוני היושב-ראש, כי יש קושי רב בפינוי, בטרם אנחנו יודעים כיצד והאם יבוצע הסכם השלום כרוחו. עם זאת איננו יכולים להתעלם מכך שפינוי מעשי מחייב תקופת זמן ארוכה. אנחנו עומדים היום באפריל ולפינוי שנה אחת בלבד. מקובל עלי שאם לא יבוצעו סעיפי ההסכם במלואם, אין עלינו לפנות את אותם שטחים.

עם זאת אין זה מתקבל על הדעת כי במידה שנפנה את השטח, נשאיר שם רכוש בעל ערך כספי רב של מבנים וציוד חקלאי, של מבנים למגורים בעיר ימית. איננו יכולים להשאיר זאת לא רק מבחינת הערך הכספי שלהם — גם זו נקודה נכבדה — אלא מחמת הסכנה של שימוש

יפלו הדברים, אם יהיה שלום — אזי אין צורך בנוכחות צבאית. אם לא יהיה שלום, נראה בזה 'קאזוס בלי' ונשאר במקום. פתרון זה יתקבל, להערכתי, גם על החושבים עצמם. נוכחות צבאית עדיפה על נוכחות אזרחית, שכן היא ארעית מאזרחית. עד כאן ציטטה מדברי מסביר המערך.

הסברה זו אינה מקובלת עלי. מתיישבים חקלאיים אינם יושבים על תנאי עד אשר מישוהו יחליט כך או כך. אין בכוח ההתיישבות להיות התיישבות על תנאי, עד אשר מרכז מפלגה כלשהי יחליט כך או כך. אם שולי חים אנשים להתיישובות — יש להבטיח שזו תהיה הת' יישובות להם, לילדיהם ולנכדיהם. לא נו לבנות התיישבות על נוסחה של ארעיות. אינני מאמין באחיזה צבאית ללא אחיזה אזרחית. מי שמשלה את עצמו שניתן להחזיק יחידה צבאית במוצב זה או זה לתקופת זמן ארוכה, בלא שיהיו בגבה ישובים אזרחיים מאוכלסים באזרחים — משלה את עצמו בצורה חמורה. איש לא יתן לנו להחזיק צבא לאורך זמן, ללא ההצדקה של הגנה על אזרחים. אחזקה צבאית בלבד היא בלתי-מתקבלת על הדעת. מי שטוען זאת יודע שמשמעות העניין — במוקדם יותר מאשר במאוחר — פינוי השטחים וחזרה לגבולות הקו הירוק.

רבותי חברי הכנסת, אני יודע שיש כאן המאוהבים בתורתנו לקו הירוק ובהכרה במדינה פלשתינאית, וזאת בזכות הצדק שנעשה לאחרים. צדק כזה עלול לסכן את בטחוננו. בל נשלה את עצמנו. לא ניתן להגן על מדינת ישראל בגבולות הקו הירוק. לא ניתן להפעיל מטוסי F-15 בגבולות הקו הירוק. אין מרחב ואין אפשרות תיפ' עול לחיל האוויר, לשדות התעופה וליחידות הטנקים בישראל הקטנה.

וליד האג' יהיא (מחנה שלי) :

אולי נגיע ליום שלא יהיה צורך לא במטוסי F-15, לא במטוסי F-17 ולא במטוסי F-20.

עמוס הדר-הורביין (המערך) :

אני מצטער שהנסיון של שלושים השנים האחרונות לא הצדיק את אמונתך ואמונת חברך אורי אבנרי. במשך שנים עמדנו במערכה. בתחומים החדשים נקז דם ללא כושר עמידה. אל לנו להשלות את עצמנו בנושא זה.

היו"ר פ. שינמן :

שר המשפטים ישיב להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת עמוס הדר.

שר-המשפטים מ. נסים :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר-הכנסת הדר הגיש הצעה לסדר-היום בעניין פינוי הצידור, ועבר מצידור לנושאים אחרים, חשובים — מדיניים, בטחוניים והתיישבותיים. אני חייב לומר שעם חלק גדול מן הדברים שהוא אמר אני מסכים. גם אני אגע בדברים שלא היו ממין ההצעה לסדר-היום, אבל קודם אומר כמה דברים על ההצעה לסדר-היום עצמה.

תיקי התכנית לפינוי נכסים ציבוריים מפיתחת רפיח מוכנים. עקרונות הפינוי של נכסים אלה סוכמו. הממשלה תקבל בקרוב החלטות אופראטיביות בדבר מועדים ואמצעים לגייסטיים לפינוי זה. זו התשובה להצעתך לסדר-היום.

חבר-הכנסת הדר, נגעת גם בעצם הפינוי, לא רק של צידור ונכסים אלא גם של אנשים. כולנו מצטערים שהגענו לכך שצריך לפנות. לכן היחס לאנשים, למתיישבים ול-

שמקובל עלי כסביר ביותר. אולם לאחרונה באה הממשלה ושינתה מהחלטותיה והיא דוחה את המלצת ועדת הכספים, כדי להפסיק את דעתו של מישוהו שנדמה לו שהמת' יישובים מקבלים סכומים גדולים מדי.

אדוני שר המשפטים, הייתי בין אלה שסברו שאין להפריז במתן הפיצוי, אבל ברור לנו שאין לקפחם.

שר-המשפטים מ. נסים :
לעומת מי ?

עמוס הדר-הורביין (המערך) :

לעומת מה שמגיע להם. מתיישב שמפונה וכאי ללכת להתיישובות מחדש, כאשר כל ההוצאות הכרוכות בכך תיפולנה על המדינה. היום הפיצוי אינו עונה על צרכי המתיישבים הרוצים להתיישב בחבל לכיש והם צריכים להתחייב התחייבות נוספת. אין זה מתקבל על הדעת ואין זה מעניינה של המדינה לאלצם לעמוד במצב כזה. מקובל עלי שמי שאינו רוצה ללכת לתקלאות או להתיישובות והולך למקום אחר כלשהו, אין זה מן הראוי שיקבל סכום מופרז. אבל מי שהולך להתיישובות — הפיצוי צריך לכסות את ההשקעות החדשות שלו באותו משק חקלאי חדש.

אינני יודע מדוע צרה עיניכם בתופעה הזאת והחלטתם להטיל מיסוי עיוור על כל הפיצוי. ועדת הכספים דנה על הפיצוי, ועל דעת משרד האוצר מקובל היה שהמיסוי ליי-חידת משק יסתכם במיליון עד מיליון וחצי לירות לפי החוק.

(ש ר - ה מ ש פ ט י מ . מ . נ ס י מ ק ו ר א ק ר י - א ת - ב י נ י י מ)

לא נאמר מאומה. נאמר שסך-כול המסים מסתכם במיליון עד מיליון וחצי לירות לפי החוק. אבל רצייתם להיות אדוקים מדי בנושא שאי-אפשר להיות בו אדוקים. יש בעיות מדיניות ואנושיות בפנינו. באשר לשיקור לים המדיניים, מקובל על הבית כולו שיש בעיות. אבל גרמתם לכך שהשיקול האנושי ימנע אפשרות של פינוי השטח. המתיישבים אינם יכולים לדבר אתכם.

אני אומר שצריך להתהיל שנה מראש בפנינו. כאשר הסוכנות היהודית ניסתה להעביר בית מאזור הפיתחה, היא לא יכלה להיכנס ליושבים והנסיון נעשה מהעבר הזה של הקי הירוק. כאשר רוצים להעביר צידור, אי-אפשר לעשות זאת, כאשר הם אינם נותנים.

אני מלא תרעומת על הצגת אותם מתיישבים כאויבי המדינה. אין זו אמת. איש מאתנו לא עמד במצב שהם עומדים בו. בשולי המנה — מכאן ומכאן — מציגים אותם כאויבי השלום ואויבי המדינה. אין זה הוגן כלפיהם ובדוואי שאין זה תוארם האלה שממשיכים לשבת מעבר לקו הירוק. אנחנו חייבים לעודד את מי שממשיך כים לשבת שם. מי שמדביק להם את התו שהם ממתינים ליום הפינוי כדי לקבל תמורה כזאת וכזאת — איננו עושה מעשה גבון ואיננו נוהג בהגינות כלפיהם. הם הם החלוצים האמיתיים. ישיבתם שם היא הערובה לבטחון המדינה. אין בטחון למדינת ישראל בגבולות הקודמים. תוספת נשק אינה תחליף לשטח. ספק אם כוחנו הכלכלי מאפשר לנו להיות מחסן נשק, כפי שמייעדים לנו.

קראתי דברים של אחד מאנשי ההסברה של המערך. הוא מסביר את עמדתו ודווא לציין שזו עמדתו, ולא עמדת המערך. ואומר : "נקבע פרק זמן מוגדר ואחריו נראה כיצד

שר-המשפטים מ. נסים :

אני מכיר קצת את הנושא. ובכן אני אומר לך, הנכונות של הממשלה היא ללכת בדרך כזאת שתביא לגביית מס ביחידה ממוצעת — והלוא יש גדלים שונים של יחידות — בשיעור של 1.1 מיליון לירות. אינני יכול לומר כמה עשרות אלפי לירות יותר או פחות, אבל זהו סדר הגודל. לכן, בכל הכבוד, לא דינקת.

ובאשר למסביר המערך, האם אתה רוצה תשובה ממני, חבר-הכנסת הדר ?

עמוס הדר-הורביץ (המערך) :
לא.

שר-המשפטים מ. נסים :

אתה נתת את התשובה. אני שלם אתה.

אתה צודק לחלוטין, אי-אפשר בשום פנים להחזיק בשטחים בכוח צבא בלבד. הדבר אינו נכון והוא בלתי אפשרי מכמה וכמה טעמים. לכן אין אפשרות לשמור על ערכים בטחוניים וצרכי הבטחון האלמנטאריים החיוניים ביותר לנו בלא התיישבות.

מכאן נגזר עוד דבר שאתה וחבריך חלוקים עליו, שלא לפי אותו הגיון. כדי למנוע מדינה פלשתינאית, צריך שתהיה התיישבות לא רק בבקעה אלא גם בהר. וזהו מסקנה מדברייך שלך. וזה מה שאנחנו עושים.

אדוני היושב-ראש, למרות שהתשובות שלי היו צריכות, לעניות דעתי, לספק את חבר-הכנסת הדר, לא אתגד את הצעתו תועבר לדיון בוועדה של הכנסת. אני חושב שוועדת הכספים היא המקום הנכון, כי הוועדה כבר דנה בעבר בנושא זה. אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכספים של הכנסת.

היו"ר פ. שינמן :

תודה לשר המשפטים.

אני שואל את חבר-הכנסת הדר אם הוא מסכים להצעה להעביר את הצעתו לוועדת הכספים.

עמוס הדר-הורביץ (המערך) :
כן, אדוני.

היו"ר פ. שינמן :

אם כן לפנינו הצעה אחת, להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת הדר לוועדת הכספים.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים נתקבלה.

חלוצים שבאו לפיתחת-רפיח, ולכל מקום אחר במרחבי סיני, אסור שיהיה, חלילה, כיחס או אויבים, כיחס אל גורמים עוינים, או אל אנשים שמסבים נזק כלשהו. היפוכו של דבר. יש אפילו חובה מוסרית, ולא רק מוסרית, כל-פיהם. הם חלוצים אמיתיים, אבל גם כאשר מדובר בפיצוי לחלוצים כאלה צריך לזכור שהמשאבים אינם פרוצים לחלוטין. יש לשים גבולות, לקבוע נורמות וכללים שמכוחם יהיה אפשר לפצות.

אין צורך לומר עד כמה הבעיה עצמה מסובכת. כי אין פה מצב של הפקעה ואחר כך פינוי. לגבי הפקעה יש הוראות בחוק כיצד מפצין ; לא כן במקרים מעין אלה. קודם נקבעו עקרונות של פיצוי לגבי המגזר העירוני בפיתחת-רפיח, ולא דווקא בפיתחת-רפיח, אחר כך נקבעו ההסדרים באשר למגזר ההתיישבותי החקלאי, וצריך היה לדאוג לכך שלא יהיו אפילו. אתה דיברת על אפילו בכיוון אחר. צריך היה לדאוג לכך שלא יהיו אפילו בין התיישבים למתיישבים, שלא יהיו טענות משפטיות, מוסריות או ציבוריות למגזר זה כנגד מגזר אחר.

חבר-הכנסת הדר טעה כאשר דיבר על מס עיוור. למיטב זכרוני דווקא ועדת הכספים של הכנסת, כאשר דנה בנושא והגיעה אפילו להמלצות, לא המליצה על הבאת חוק מיוחד לכנסת, למשל חוק מיוחד שבא לפטור כליל ממסים או כל פטור אחר. ואין זה נכון שאנחנו הולכים בשיטה של מס עיוור. אין זה נכון. העקרונות שדיברת עליהם הם עקרונות צודקים לכאורה. צריך שמת-יישב המפנה את משקו היום יוכל, אם הוא רוצה בכך, ללכת למקום התיישבות אחר, להקים מקום התיישבות חופף, בערך באותה רמה, במקום אחר. ואני מאמין שזה ניתן.

באשר למיסוי, אין זה נכון שהצענו כך או שהיום המצב הוא שהמיסוי יהיה גבוה. אתה מדבר על 1.5 מיליון לירות. ההצעה שאנחנו מציעים היא 1.1 מיליון לגבי יחידה ממוצעת. אולי אינך מעודכן.

עמוס הדר-הורביץ (המערך) :
לירות ?

שר-המשפטים מ. נסים :
כן.

עמוס הדר-הורביץ (המערך) :
עשית הסכם.

שר-המשפטים מ. נסים :
אני אומר לך זאת מעל, במת הכנסת.

עמוס הדר-הורביץ (המערך) :
לא זה מה שמדובר.

4. פירסומו של דוח ועדת-אגרנט

חברי הכנסת, מהו הסמל ומהי המשמעות של "עמוד האש" המוקרן בטלוויזיה, אם לא הזעקה, הזעקה האמיתית, כפי שכתב עליה המשורר ש. שלום : "אני זועק משום שהלילה שותק, הלילה שותק."

אדוני היושב-ראש, צריך לגער את האדישות, להוקיע את הטימטום, להילחם בקהות החושים. כל ה"חכמים" בעיני עצמם, הפקחים למיניהם, כל אלה שיודעים יותר טוב מכולם, הם אחראים על המחדל של יום-הכיפורים,

היו"ר פ. שינמן :

אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, בנושא : פירסומו של דוח ועדת-אגרנט. המציע — חבר-הכנסת אסף יגורי.

אסף יגורי (יעד) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, פירסומו המלא של דוח ועדת-אגרנט הוא נחלת העם. הגיעה העת לשאול מי מפירסומו.

וזה ייכנס להיסטוריה? ואת זאת ילמדו בספר "צה"ל וחילו"?

חברי הכנסת, כאשר אני מדבר על פירסום הדוח, עומדת לנגד עיני טובת המדינה. אדוני סגן ראש הממשלה, עתידו של צה"ל, רוח הלהימה של הגייסות, אלה עומדים לנגד עיני. האם שימשנו "בובות דמה" על מגרש מכור? האם אמנם אלה שנשלחו היו בובות-סרק על מגרשים שלא היה טעם להילחם עליהם? בעתון "מעריב" מה-6 במאוס השנה כתב שר הבטחון דאז באותו ספר "צה"ל וחילו", ואני מצטט:

"מעולם לא חשבתי שהמצרים ישלימו עם ישיבתנו על הסואץ" — סוף ציטוט. ובהמשך "שעה שהוטחו נגדי בעינין זה טענות שהשתמע מהן כי בעצם אינני מעוניין שנהדוף את המצרים מן הגדה המזרחית, שהרי מאז ומעולם התנגדתי שנשב על קו התעלה, ולכן אין פלא שאינני להוט עכשיו אחרי פעולה שתכליתה להחזירנו לקו התעלה". כך מתגונן שר הבטחון דאז.

משמעות חמורה ביותר עולה מבין שורות אלו, שהרי אם התנגד שר הבטחון דאז לישיבתנו שם, אין חימה שכך נראו ימי הבלוימה הראשונים, שכך נראתה המלחמה ב"מיה הראשונים. עולה השאלה, מדוע לא עלתה אן, ובטרם אש, התכנית "תווזה חד-צדדית" שלנו. והרי הסמכות היתה כולה שלו. ועולים ספקות מרים יותר שמא שימשנו אז כולנו "בובות דמה" על מגרש מכור מראש?

על קרבות הבלוימה ב-8 באוקטובר 1973 אומר שר הבטחון דאז, ואני מצטט: "ביקרתי בחזית הדרום... אמרתי כי הכוחות בשטח אינם בשלים לתקיפה ויש להביא תוך לפחות 24 שעות נוספות, אך שרי הממשלה — וביניהם כאלה שמר דיין מציע שלא ישתתפו בהחלטות — תמכו בתקיפה מיידית, וכידוע ההתקפה נכשלה."

האם אין זה לגיטימי לשאול, מי האחראי לכל אלה? האם יש אחריות מיניסטרילית? מדוע לא התפטר השר? מדוע לא התפטר ולו רק על רקע אי-גיוס המילואים, ההכנות למלחמה ודרך גיחול? ייתכן שאולי היה נהוג כך, היו פני המלחמה שונים, וגם פניו שלו.

חברי הכנסת, יש מי שמודאג כיצד תשפוט אותו ההיסטוריה, ואותי מדאיג במיוחד כיצד תישמר רוח הלי-חימה של הגייסות המסתערים. מלחמת יום-הכיפורים איננה רק אבנם של המשפחות השכולות, הופצעים והנכים. מלחמת יום-הכיפורים איננה רק פרק במלחמות ישראל. מלחמת יום-הכיפורים מהווה צומת דרכים שבו שונו כל פניה של החברה בישראל; השתנו הנורמות המוסריות, שובשו דפוסי חינוך. האם אין חשיבות לכל אלה לגבי עתיד חינוך? ואולי גם מכת הירידה התחזקה במיוחד כתוצאה ממלחמה זו?

האם אין דווקא עיתוי זה של מאבק חברתי ופוליטי בישראל ראוי לדיון בכל אלה? מי הוא בעל המוסר העל-יון שפוסק כי לו מותר לדעת ולהחליט אם העם טוב, אם העם בוגר דיו לביהנה האת? והרי כידוע כבר עלו הצעות להחליף את העם או לפחות לשנותו. מי הם הפוסקים, השופטים, הקבלנים לשינוי דמותו של העם? מגין צברו זכויות-יתר אלה?

מן הראוי ליכור, חברי הכנסת, כי אחרי מלחמת יום-הכיפורים היה "מבצע ליטאני". האומנם הופקו הלקחים ממלחמה ההיא לקראת המבצע הזה? זוהי השאלה — מה למדנו, מה יישמנו? בדוח מבקר המדינה אנחנו מוצאים: תקלות בגיוס מילואים וכלי-רכב, מחללים מר-

ולנו אסור לתת שזה יקרה. לא רק באירופה, בגולה, בפולין עלה עמוד האש, אלא גם כאן בסיני. ייתכן שיש חברים, אולי גם בין חברי ועדת-אגרנט לשעבר, החוששים שהם יעמדו למשפט העם ולכן הם מהססים לפרסם את הדוח. אולי החשש הוא פן יתברר כי מחברי הדוח שירתו אינטרסים אישיים או אינטרסים שאינם נוגעים באינטרס הלאומי. אחרת קשה להבין את השלמתם עם השתיקה וההשתקה.

בתאריך 1 באוגוסט 1979 העליתי לראשונה במליאת הכנסת את הדרישה לפרסם את הדוח במלואו. השר משה נסים ענה בשם הממשלה כי הנושא ייבדק ויידון בממשלה. ואני עדיין מאמין שהנושא אמנם יעלה ויידון בממשלה.

חברי הכנסת, מאז אוקטובר 1973 חלפו שמונה שנים, אך הנושא לא חדל להסעיר את דעת-הקהל בישראל וב-עולם. נכתבו על הנושא ספרים, פורסמו מאמרים, נאמרו הצהרות, ואין עדות חזקה מזו כי הנושא הזה נכפשנו הו.

ועדת השרים אישרה את פירסומם של ספרים אשר באו להנציח את ההיסטוריה כפי שהם מבינים אותה, מתוך ראייה אישית, ולעתים אף מתוך אינטרס אישי. מדוע לא ניתן לעם לדעת ולשפוט?

מי מפחד מפירסומו המלא של הדוח הזה? אולי חברי ועדת-אגרנט עצמם? או אולי הדרג המיניסטרילי שהיה אחראי לאותם אירועים של 1973?

סגן ראש הממשלה י. ידן:

אולי תסביר את המשפט הקודם?

אסף יגורי (יעד):

מייד, אדוני סגן ראש הממשלה, ברצון. מי מחפה ועל מה מחפים? ראש הממשלה חזר ואמר לא אחת כי הוא אינו חושב שהשר לשעבר משה דיין ייפגע מפירסומו. ראש אמ"ן לשעבר, הרצוג, אמר שמן הדוח עולה העדר סמכות אזורית על הצבא, על כל המשתמע מכך. חברי הכנסת סגן ראש הממשלה הפרופסור יגאל ידין אמר פעמים מספר כי הוא בעד פירסומו המלא של הדוח. לאתי-רונה אמר זאת גם בגלי צה"ל. אך עתה חזר בו בטענה כי זו תקופת בחירות. האם אין נושא זה חשוב וראוי לדיון ציבורי דווקא בעת בחירות?

נשיא המדינה יצחק נבון אמר בזמנו, בטרם היה לנשיא המדינה: "הדוח הוא צבאי ביסודו, אך שייך לכל אזרח בישראל."

זרובת, חברי הכנסת, מי שצריך לתת את הדין יתן את הדין, ומי שצריך לעמוד למשפט העם, יעמוד למשפט העם, והעם ישפוט.

ראש הממשלה לשעבר, יצחק רבין, קובע — ואני מצטט: "אין סמכות בלי אחריות. הדרג המדיני נושא באחריות מלאה לכל החלטה שנתקבלה." ראש הממשלה דאז הציע בעת שהוגש הדוח שלא לקבלו, אלא פשוט לדחותו.

בעתון "מעריב" מה-6 במאוס השנה כותב מי שהיה שר הבטחון דאז, חברי-הכנסת משה דיין — ואני מצטט: "המחדל של מלחמת יום-הכיפורים לא היה במשגים הצבאיים והמדיניים, המחדל היה בתגובת העם, אזרחים וחיי-לים, לקשיי המלחמה."

חברי הכנסת, אנחנו שגינו? אנחנו האחראים, ולא מי שהיה שר הבטחון? אנחנו לא עמדנו בקשיי המלחמה?

אסף יגורי (יעד):

כיצד לחזק את המוטיבאציה של המסתערים שלא יופ-קרו ותישמר מסורת הלחימה המפוארת של צה"ל? חובה לחזק את אמון העם בצבאו, להחזיר את האמינות ולטפח את הערכים המקודשים, המקודשים לכולם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא הזה זועק ובעצה עם שר המשפטים אני בדעה שצריך להעביר אותו לוועדת החוץ והבטחון.

היו"ר פ. שינמן:

שר המשפטים ישיב להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת אסף יגורי.

שר-המשפטים מ. נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אמת, נכון הדבר: לפני יותר משנה העלה חבר-הכנסת יגורי הצעה לסדר-היום ובה ביקש שהדוח המלא של ועדת-אגרנט יפורסם. אמת, נכון הדבר: השיבותי שהממשלה תדון בנושא. לצערי לא התפתחה הממשלה לדון בשאלה היש מקום לפרסם והאם ראוי לפרסם את דוח ועדת-אגרנט במלואו. היינו עסוקים בהרבה עניינים חשובים וחשובים ולא נת-פנינו לדבר הזה.

אני חייב לומר שיש לא מעט טעם בטענותיו של חבר-הכנסת יגורי כאשר הוא מנמק את דעתו שיש לפרסם את הדוח במלואו. אחד הדברים שיכולים להרשים ביותר הוא זה: מאז דוח ועדת-אגרנט ועד היום הזה נתפרסמו כמה וכמה ספרים, כמה וכמה חיבורים בנושא זה. החיבורים הללו לא היו פירוטומים רשמיים אלא מעשה ידי אדם פלוגי, ולא ייבצר שכאשר אדם שהיה צד לאירועים של מלחמת-יום-הכיפורים כותב ספר, יהיה ספרו או חיבורו מגמתי. מגיע לעם ולציבור לדעת דברים דבורים על אופניהם, לדעת את אשר באמת התרחש באותם הימים מפיה של ועדה מוסמכת בדרג רם כפי שהיתה ועדת-אגרנט.

זה אולי נימוק חשוב פי כמה מנימוק אחר שהעלה חבר-הכנסת יגורי. הוא טען כשואל: האם הופקו לקחים ממלחמת-יום-הכיפורים? כאילו רצה לומר: לו דוח ועדת-אגרנט התפרסם, כי אז היה הדבר מבטיח, ואם לא מבטיח הרי מסייע, להפקת לקחים. לעניות דעתי אין זה כך בהכרח. ודאי שזה יכול היה להגביר את תודעת הציבור, אבל השאלה אם הופקו לקחים אם לאו היא שאלה מרכזית, אמיתית, גדולה וחשובה ואני מאמין שצה"ל למד בשנים האחרונות הרבה מאוד מלקחיה של מלחמת יום-הכיפורים. לא רק צה"ל, גם הדרג המדיני.

ואני רוצה להגביר כאן על משפט שציטטת, חבר-הכנסת אסף יגורי: "המחדל לא היה במשגים המדיניים או הצבאיים אלא בתגובת העם". אני חושב שאין היום ברדעת היכול לשחרר את ההנהגה המדינית ממה שהת-חולל.

אסף יגורי (יעד):

אני ציטטתי את משה דיין.

שר-המשפטים מ. נסים:

אין אדם ברדעת, ולא יצלח מי שירצה להעביר לעם את מה שנקרא "המחדל", כי העם התגייס ונחלץ. ואמנם, גם מי שלומד נכון את דוח ועדת-אגרנט יודע שהיא לא ביקשה לנקות את הדרג המדיני, היא אמרה שאחריות זו נגזרת מאליה.

דיעניינים, חוסר חומר מודיעיני עדכני, תיקי מודיעין לא מעודכנים, שגיאות שעלו בחיי אדם. כל אלה לקוחים מן הדוח. ומבקר המדינה קובע, "כי היתה אכזבה, יאוש וציניות במבצע". האין כל זה מדאיג מישהו?

חברי הכנסת, הגיעה העת שהתמונה כולה תיחשף והעם יפשוט. ראשי-הממשלה דהיום, מר מנחם בגין, אמר לי בשיחה טלפונית לאחר פירסומו החלקי של הדוח: "היית פה לרבות ישראלים, לא ניתן לכסות על האמת." והוסיף ואמר לי ראש הממשלה: "אם נהיה אנחנו בממשלה נפרסם את הדוח כולו. יישר כוחך."

אדוני היושב-ראש, מי מפתח וממה? האם ממשפט העם הוא פותח, מבקורת על עבודת הוועדה? כבר נפלו דברים בישראל ונפתחו חקירות מחדש. וכאן אנו עוסקים בעתיד העם, במוראל הלחימה שלו.

חברי הכנסת, רבי-אלוף דוד אלעזר זכרוננו לברכה דרש כי ייחשף הדוח כולו, ולא זכה. על כתפיו הוטל "המחדל" כולו ולא בצדק. רבי-אלוף במילואים מוטה גור טען נגד ההפרדה בין הדרג המדיני והדרג הצבאי באחריות הכו-ללת. האלופים במילואים גורודיש, אדן (ברן) ורבים אחרים דרשו במפגיע את פירסומו. למי הזכות לקבוע כי כל אלה אינם אחראים ורק בעלי "החוקה" להם הזכות למנוע את הפיסוס?

הסופר ס. יהור אמר על ספרו של דוד: "זהו ספר שקט הצועק למרומים קריאה של מחאה שאינה נגמרת עם הקריאה". מחאה על עוול נוראי. על ראש מי יחול עוול זה?

זלמן שובל (רפ"י — הרשימה הממלכתית):

חבר-הכנסת אסף יגורי, מי מונע את הפירסום?

אסף יגורי (יעד):

חבר-הכנסת שובל, אני משוכנע, מתוך היכרותי האי-שיתיתך, שאתה תדע לזהות אותם.

חבר-הכנסת שובל, אומר מייד כי אינני פוסל שיקול כי פרק זה או זה, כגון הפרק המודיעיני, לא יפורסמו, כי לא בכך העיקר. אני יודע מן הכתוב בעתון "מעריב", חבר-הכנסת שובל, על אומץ-לבו של דיין, שגם הוא בין המצטרפים לדורשים לפרסם את הדוח במלואו. ועל כן בצדק אתה שואל: אם כך, מי מונע?

אני רוצה כי העם יידע, האם נבגדו הלוחמים, השיר-יונאים והצנחנים, האם הופקרו אנשי המעוזים. אני רוצה שאמת זו תיחשף ונדע כולנו. ובכל זאת העיקר הוא — מה היה חלקו של הדרג המדיני במחדל יום-הכיפורים; האם יש משמעות למושג אחריות מיניסטרילית ועל מי היא חלה; מה הם הנושאים שלא נבחנו בדיוני ועדת-אגרנט ומדוע התרכזה עבודתה באירועי ה-8 באוקטובר 1973; כיצד להבטיח נהלים והסדרים, ש"רעידת האדמה" של יום-הכיפורים לא תחזור; האם יושמו המלצות ועדת-אגרנט, כמו למשל הקמת ועדה לבטחון לאומי, אם לאו.

סגן ראש הממשלה י. דיין:

אין המלצה כזאת שם, איך אתה יודע?

אסף יגורי (יעד):

אם לא הומלץ, האם לא מתבקש שדבר זה יהיה?

סגן ראש הממשלה י. דיין:

תציע את זה.

נות אליהם אצבע מאשימה ולומר: אתם נושאים באחריות הגדולה לאותה רעידת-אדמה של יום-הכיפורים. אבל השאלה היא: האם זהו היעד, או הדיון לגופו שיכול לתרום להגברת התודעה ואולי להפקת לקחים נוספים? כי זאת יש לדעת, כולנו זוכרים: חלקים מדוח ועדת-אגרנט — על-פי החלטת הוועדה עצמה — פורסמו מייד עם סיום עבודתה.

סגן ראש הממשלה י. ידן:
ובמשך עבודתה.

שר-המשפטים מ. נסים:

וגם במשך עבודתה. פירסום חלקי זה אינו משביע את היכולת והרצון ללמוד את הבעיה על כל אפיקיה, אבל יש בו כדי לשמור את הנושא בתודעה, והציבור יודע, מתוך הפירסומים הרשמיים של דוח ועדת-אגרנט, מה היה ואילו חוליים היו.

לכן אינני משיב היום תשובה שיש בה משום החלטה של הממשלה. אין בידי. מה שאני יכול לומר היום הוא שהממשלה תדון, ובשבועות הקרובים, בנושא זה. מה שאני יכול להוסיף ולומר: הממשלה לא תתעלם מן השיקול שיש לבדוק אם אמנם ראוי שדוח זה יתפרסם ערב בחירות. היא לא תתעלם מן השיקול הזה ומי יודע אם השיקול הזה גם לא יכריע את הכף. אינני יודע.

אבל אני מוכן שהנושא הזה יועבר לדיון בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת. אנו נהיה מוכנים לשמוע את דעתה בנושא זה. את מועד הדיון בוועדת החוץ והבטחון יהיה צורך לתאם, כמובן, עם הממשלה. לא ייתכן שלא יהיה לפחות דיון ראשוני קודם-לכן בממשלה, כי הסמכות היא של הממשלה.

אדוני היושב-ראש, זוהי הצעתי.

שמואל מולידאנו (שינוי — מפלגת המרכז):
אולי אחרי יוני אפשר יהיה לדון בזה.

היו"ר פ. שינמן:

תודה לשר המשפטים.
רשות הדיבור לחבר-הכנסת משה שמיר, להצעה אחרת.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע להסיר הצעה זו מסדר-היום. לא משום שאין צורך בחשיפת האמת, יש צורך בחשיפת האמת והצורך הזה קיים שמונה שנים, שמונים שנה ויהיה קיים עד אין קץ. אולם, אדוני היושב-ראש, האם בדוח ועדת-אגרנט יש אמת? האם במה שיש בדוח ועדת-אגרנט נמצאת בו קודם-כול האמת האובייקטיבית, העובדתית, של מה שאירע מבחינה היסטורית באותו יום-הכיפורים, לפניו ולאחריו? והאם יש בו האמת שאנו זקוקים לה כדי להאיר את דרכנו בתוך הסבר של כובים, שקרים ואשליות שאנו מוקפים בהם מאז מלחמת יום-הכיפורים ומאז עלתה לשלטון ממשלה שהיתה צריכה, כביכול, לרפא את נגעי העם שבעקבות מלחמת יום-הכיפורים?

אדוני היושב-ראש, סובייקטיבית יש בדוח הזה כל האמת. אינני מטיל חשד קל שבקלים אף באחד מחברי ועדת-אגרנט, שלא עשה את מיטב ומירב המאמץ האישי-טקטואלי כדי להגיע לתשובה הנכונה ביותר האפשרית. תשובה על מה, אדוני היושב-ראש? על שאלה שקרית,

אני יכול לקבוע היום כבן-אדם, כתושב ישראל, שה-מחדל היה של ההנהגה המדינית. יכולים להיות גם מחדלים צבאיים — בוודאי היו — כפי שנבקעו על-ידי ועדת-אגרנט, אבל אין איש יכול לנקות את ההנהגה דאז, והדרג המדיני נושא, בוודאי, באחריות. אם תרצו, נדמה לי שהדרג המדיני גם נתן את הדיון, במידה מסוימת לפחות.

אתה אמרת שהיתה המלצה של ועדת-אגרנט להקים ועדה לבטחון לאומי. כבר אמר סגן ראש הממשלה הפרו-פסור ידן שהמלצה כזו לא היתה. היתה המלצה שתהיה ועדת שרים לענייני בטחון.

סגן ראש הממשלה י. ידן:
קטנה, כך הוצע.

שר-המשפטים מ. נסים:

קטנה, ותו לא. אבל לא זו הבעיה העיקרית. השאלה שהעלת לסדר-היום היא: האם יש לפרסם את דוח ועדת-אגרנט אם לאו? אני, כחבר הממשלה, אינני רוצה לה-ביע דעה אישית, ויש לי דעה אישית. הנושא הזה צריך להיות מוכרע על-ידי הממשלה במליאתה. הנושא רציני, נוקב וחשוב וכפי שאמרתי, מבלי שאני מחייב את הממשלה, יש הרבה טעם בפירסום הדוח המלא של ועדת-אגרנט. גם דעתו של סגן ראש הממשלה הפרופסור ידן, שהיה חבר בוועדת-אגרנט, היא שיש מקום לפרסם.

שמואל מולידאנו (שינוי — מפלגת המרכז):
שיש מקום?

שר-המשפטים מ. נסים:

שיש מקום לפרסם את דוח ועדת-אגרנט. מייד אמשך ואתה תירגע.

שמואל מולידאנו (שינוי — מפלגת המרכז):
אהה, לא מייד.

שר-המשפטים מ. נסים:

לא רק הוא, אני שומע שחבר-הכנסת משה דיין סבור כך ואחרים, והעובדה שיש קהיליה רחבה של אנשים, קהיליה מכל גווני הקשת, הסבורה שיש מקום לפרסם — ודאי שזה גורם משפיע.

אני מקווה שהממשלה, כפי שאמרתי, תדון באמת בזמן הקרוב בנושא הזה. אינני יודע מה יהיו תוצאות הדיון ואני רוצה כבר לומר שיש שיקול-דעת בניגוד לדעתך, חבר-הכנסת יגורי, שלא נוכל להתעלם ממנו. אתה אומר: דווקא בעיתוי זה של ערב בחירות.

שמואל מולידאנו (שינוי — מפלגת המרכז):
זאת כדי להפוך את מערכת הבחירות.

שר-המשפטים מ. נסים:

ואני אינני יכול לומר: דווקא בעיתוי הזה. אינני מביע דעה, אני מבקש להיות זהיר בדברי: אנחנו צריכים לשקול את היתרונות שבפירסום דוח ועדת-אגרנט לעומת החסרונות שיכולים להיות כאשר הוא יתפרסם ערב הבחירות. יכול להיות שתחת הלימוד היסודי של הדוח על-ידי הציבור הרחב והדיון בו לגופו וללקחים שיש להפיק ממנו, ייסוב הדיון על בעיות פוליטיות מפלגתיות, ואולי יש ביניהם קשר. זה נכון שיש קשר, אתה צודק. האנשים שהיו בהנהגה דאז מתמודדים בבחירות ואפשר יהיה להס-

לכו, ותרו, כולכם מיליטאריסטים אתם, מחשבותיכם ומעשיכם — נשענים על מלחמה ומובילים למלחמה."

באותה עת היתה לנו ראש ממשלה, מנחתה עדן, והיתה ממשלה והיה משה דיין שהיום מצטטים אותו במין כבוד שהוא אינו ראוי לו. מה לך מצטט את עמדתו של דיין? הרי מחר תהיה לו עמדה הפוכה מזו. הם חששו אז שהחיל העברי יירה את הירייה הראשונה. הם חששו שיאמרו כי הנה ישראל יוצאת למלחמה. הם חששו מה יאמר הבוחר, מה יאמרו במפלגתם האלמנטים השמאלניים, מה יאמרו בעולם המנהיגים הסוציאליסטיים, שתמול-שלשום גם כוס מים לא קיבלו מהם בווינה.

הצליחו להכפיש את תחושת הצדק שלנו, את תחושת זכותנו להגן על עצמנו. הרסו בנו את תודעת זכותנו לעמוד ולהשיב מלחמה שעה, עוד לפני שפנינו מוצפים דם וגופנו מלא חללים. זה העניין. את האמת הזאת יש לגלות. לצערי הרב, פירסום דוח ועדת-אגרנט היום יהווה רק סיבה לשערוריות נוספות, לעוד מבוכה, לעוד תיסכול. את האמת שיש לגלות הוא לא יגלה.

הי"ר פ. שינמן:
והצעתך?

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
אמרתי בראש דברי: אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום של הכנסת.

הי"ר פ. שינמן:
רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה יגאל ידין.

סגן ראש הממשלה י. ידין:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני, כמובן, מצטרף לדברי הסיכום של השר נסים, אבל, חובתי לענות על כמה דברים שהושמעו באופן מיוחד על-ידי חברי-הכנסת משה שמיר וכמה חברי כנסת אחרים.

אם אינני טועה, חברי-הכנסת יגורי, הייתי הראשון, אולי עוד לפניך, כך נדמה לי, אבל ודאי לא הרבה אחריו, שתבע את פירסום דוח ועדת-אגרנט, אבל אצלי היה מוטיב אחר לחלוטין מהמוטיב שלך, ואני מבין אותו. זה היה לאחר שוועדת שרים — זו היתה זכותה, אינני חבר בה — אישרה את פירסום הספר של חנוך בריטוב על דדו, כאשר פורסמו בספר זה מסמכים סודיים ביותר.

שרי-המשפטים מ. נסים:
הוועדה לא אישרה. הוא בכלל לא הביא את הספר לפניה.

סגן ראש הממשלה י. ידין:
סליחה, גרוע אף יותר — מסתבר שהספר הזה פורסם בלא שהובא לוועדת שרים, אבל אושר אולי על-ידי הצנזורה.

(שרי-המשפטים מ. נסים קורא קריאת ביניים)

רגע, אני מדבר על הספר הזה של בריטוב. שם פורסמו — ואינני רוצה להאשים כרגע — לא רק מסמכים סודיים ביותר אלא פורסמו גם הקלטות סודיות ביותר שנעשו במשך המלחמה בבור, בידיעת ראש המטה הכללי — לשם כתיבת היסטוריה — אבל לא בידיעת כל אלה שנכנסו לאותו חדר והוקלטו.

כאשר ראיתי ספר כזה, ובו מערכת המסמכים הסודיים

על משימה שאין בה אמת מלכתחילה. אם איוז מכונת עם נהג מסויים סוטה מדרכה ובגלל זה מגיעה למדחפות ולהתרסקות, הרי מה עצריך לבדוק בסטיית המכונת מדרכה הוא לא ההגה, הוא לא המנגנון המכאני של ההגה, אלא צריך לבדוק את ההגה. ועדת-אגרנט לא עסקה בשאלה הזאת. היא פשוט חפזה בכיוון הלא-נכון.

אדוני היושב-ראש, תלוי מעל לצה"ל ומעל לעם בישי"ר במשך שנים ענן שחור וכוזב של "כולנו אשמים" של "עם ישראל אשם", של "הצבא אשם". היחידים ששחררו מן האשמה הזאת, תודה לאל על זה לפחות, הם הבחורים שנלחמו בקווים ואלה שנפלו. אבל אני רוצה לומר בכל הידיעה ובכל ההכרה: שום צבא שבעולם, אילו היה מונגה בקווים פוליטיים ומדיניים שהונחה בהם צה"ל, שום צבא לא היה מסוגל לבלום מכה ראשונה בהוד שבגבורה כזאת, בכומר צבאי כזה ובהצלחה כזאת כפי שעשה צה"ל. אין צבא בעולם, האדיר ביותר, שהיה מחזיק מעמד כאשר הפקודה הניתנת לו היא: הורד את הראש, התקפל — והיה מוכן, לספיגה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היו בעיות, היו יח"מים, היו טאנקים לא מזוודים כהלכה, היו בעיות. אני רוצה לומר לכם, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, אתם בוודאי יודעים זאת: אם היום תיפתח מתקפה על ישראל, כאשר יש רמטכ"ל שכולנו מכבדים אותו ויש לנו לקח של שמונה שנים, ואם הפקודה שתינתן לצה"ל היא: "היכון לספיגה, וחסיוחלילה בל תצא מן הרובה שלך ירייה ראשונה" — יופיעו שוב כל אותן תקלות, ויש פה אנשים המכירים הרבה יותר ממני מה היה לא רק במלחמת השיחרור, שאז באמת הדברים צמחו מתוך איוז ותוהו ובוהו — אלא מה היה במלחמת קדש שאותה יזמנו והכינינו והיינו בסודה. אני מציע לחברים שיקראו זכרונות של מפקדים וחיללים. היתה לי הזכות להשתתף בהוצאת אחדים מהם על מלחמת קדש ב-1956 ולערכם. היו צוותים ללא מקלעים, היה צריך לרוץ לאיזה קיבוץ כדי שיעשו שם הלחמה — רק תוך כדי פתיחת הקרב הסתדרו הדברים. שום צבא בעולם אינו יכול להילחם ולעמוד כאשר המנהיגות אומר לו: "אל תילחם. תהיה גיבור בלי להילחם". וזה מה שממשלת ישראל אמרה לצה"ל בערב יום-הכיפורים, או כפי שיידינו החדש מגדות גבולס מעדיף לומר "באוקטובר".

גילוס המשפטים יש היסוסים לגבי מועד הבחירות.

שרי-המשפטים מ. נסים:
לא לגבי מועד הבחירות אלא לגבי הפירסום עכשיו.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
אני יודע, היסוסים הם בשאלה אם לפרסם לפני הבחירות. סאדאת לא היו לו היסוסים. הוא כיוון את המתקפה בחכמת שועל ועברומיותי לחדש ימים לפני הבחירות, כיוון שהוא ידע שאחד הדברים שיכבלו את ידי ממשלת ישראל הוא הצורך להיראות יפה ומהוגנת בכיוון הנכון, בכיוון היוני, שחסיחלילה לא תואשם כמי שגורמת לעוד מלחמה אחת.

אדוני היושב-ראש, אסיים בשניים-שלושה משפטים. במשך שש שנים, בין מלחמת ששת-הימים למלחמת יום-הכיפורים, הוצפנו, הותקפנו, כורסמנו, אנו, העם בישי"ר, ממשלות ישראל, מבפנים ומבחוץ: "אשמים אתם, גזלנים אתם, חוקפנים אתם. מה לכם בסיני? מה לכם ברמת-הגולן? מה לכם ביהודה ובשומרון? פנו, היסוגו,

ועדת-אגרנט פירסמה את הדוח שלה ותקפו אותה עליידי פעולות ביזיון בית-המשפט ברור ומוחלט עוד לפני שפירסמה את הדוח שלה — והיו לה ויש לה כל החסויים של בית-משפט — וכתבו בעתונים שלנו עורכים וגדולים, טענות שהיה בהן ביזיון מוחלט של ועדה זו. אינני רוצה להיכנס כרגע לבעיה זו. מה שרוצים היום — וכך אמרו אחרי שפירסמו את הדוח — הוא זה: חלק מהאנשים אינם מוכנים לקבל את פסק-הדין של ועדת-אגרנט. אלה שאינם מוכנים לקבל את פסק-הדין של ועדת-אגרנט היתה להם אפשרות, יש להם אפשרות ותהיה להם אפשרות לדרוש משפט חוזר. אין זה משפט חוזר ל-X או ל-Y. שידרשו, בבקשה. הממשלה, באישור הכנסת, תוכל למנות ועדה משפטית חדשה לכל העניין של יום-הכיפורים. ועדת-אגרנט פסקה את אשר פסקה פה-אחד.

מי שבא ואומר היום, או אמר אז, כי ועדת-אגרנט התעלמה מן הנושא של "הנהגים", אני רוצה לומר לו, אני רוצה לומר לך, ידידי שמיר: אתה טועה ומטעה בדוח-הביניים המוקדם — ותאמינו לי אישית אבל בעצם לא צריך להאמין לי אישית, כי העובדה היא: הפסק נתקבל פה-אחד — ועדת-אגרנט הגיעה למסקנה בהתאם ל-terms of reference שהיו לה, ואלה נקבעו עליידי ועדת החוק והבטחון והממשלה. אחד הנושאים המרכזיים היה שם: להבין ולדעת כיצד קרה שצה"ל הופתע. הוועדה נאלצה, לפי מיטב מצפונה ופה-אחד, להמליץ ולומר כי על אף שרב-אלוף אלעזר, זכרוננו לברכה, נלחם כאריה מרגע שנפתחה המלחמה, הרי מאחר שהשבר היה גדול מדי — כיצד קרה שהמלחמה הזאת הפתיעה אותנו, כאשר התברר לנו שהיו הידיעות על פתיחתה? — היא המליצה את מה שהמליצה על רב-אלוף אלעזר, זכרוננו לברכה, על אלוף גורודיש, ייבדל לחיים, על אלוף זעירא ועוד אחרים ומצאה אותם אשמים, והיתה זו ועדה משפטית.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
שעירים לעזאזל.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מבקש להעיר הערה לגבי דוח-הביניים.

סגן ראש הממשלה י. ידיו:
לכל דוח-הביניים? לא. חשבתי שאתה רוצה לקרוא קריאת-ביניים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
קריאת-ביניים. דוח-הביניים של ועדת-אגרנט נתקבל אמנם פה-אחד עליידי פורום מכובד, אבל יש פה טעות משפטית אינדיקטור, והיא שוועדת-אגרנט לא נתנה דעתה על כך — וזאת בגלל טעות שיכולה לקרות, טעות אנוש — שגיוס מילואים כללי כזה, שבגללו המליצה לפטר את הרמטכ"ל, היה באחריותו הבלעדית של שר הבטחון דאז, חבר-הכנסת משה דיין.

סגן ראש הממשלה י. ידיו:

אני מצטער מאוד שחבר-הכנסת הפרופסור רובינשטיין נזקק להעיר כרגע הערה כזאת, כי איני רוצה להתווכח אתו כרגע כדי לא לפרסם כבר עכשיו את דוח ועדת-אגרנט.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
לא, זה פורסם.

דיים — נעזוב כרגע את ענייני המודיעין, שגם כיום, כאשר אני בעד הפירסום, אני נגד פירסומם, אמרתי: ריבוננו של עולם. אדרבה, טוב יותר לפרסם את הדוח המלא, המוסמך, עם אותו חומר, אבל לא מקוצץ, עם חקירה נגדית של ועדה אשר שאלה חקרה, ולא תהיה תמונה מעוותת, כי התמונה שם היתה מעוותת; כאילו — ואינני רוצה לפגוע בו, אומר זאת מראש — נעשה עוול עליידי הוועדה לרב-אלוף אלעזר, זכרוננו לברכה. עלינו לזכור כי הוועדה היתה ועדה משפטית.

אומר מראש כי אותה ועדה קבעה שברגע שנפתחה המלחמה היה הוא שניהל את המלחמה, ואם המלחמה הזאת הסתיימה בסופר-שלב-דבר בנצחון — ואין לי ספק שכן היה הדבר — היה הדבר לזכותו. אולם ועדת-אגרנט היתה ועדה משפטית, שמונתה עליידי הכנסת ועליידי הממשלה, ולכן נשיא בית-המשפט העליון הוא שמינה אותה, הוא שמינה גם את עצמו ומינה חברים. לא היתה זאת ועדה ציבורית שצריכה לעשות מה שנשים סורגות עליידי הגליוטינה רוצות שתעשה, או כתבי מאמרים רוצים שהיא תעשה.

אסף יגורי (יעד):
הפרופסור ידיו, לא... בוועדה.

סגן ראש הממשלה י. ידיו:

חכה רגע אחד, לא בוועדה. תיכף אגיע לזה. לא אמרתי: בוועדה. בוועדה — אני רוצה שתדעו — יש שני דברים: יש חומר שטנוגרמות, שהוועדה קבעה בתוקף סמכותה כי לא יפורסם לפני תום שלושים שנה מעבור החוק, וזאת משום שהאנשים שם בחקירה ובגילויי לב — כך אני מאמין — אמרו כל מה שיש להם לומר על עניין מסוים ועל אנשים מסויימים. אני חושב שוועדת-אגרנט עשתה נכון בקבעה זאת, וזה היה בסמכותה. אשר לפירסום הדוח שלה — ואני מגיע לזה מיד — הפרוצדורה בוועדת-אגרנט היא אחרת לגמרי. הממשלה צריכה להתליט, אבל הסמכות הסופית במקרה זה היא בידי ועדת כנסת שאלה תפנה הממשלה. לכן אני רוצה לענות לך עכשיו, חבר-הכנסת משה שמיר — אני בעד הפירסום מהטעם שהיכרתי קודם. זה מונח — והשר נסים ענה בזמנו בצורה נכונה — על סדר-היום של הממשלה. איך אומרים? עברו שבוע-שבועיים מפירסום הספר הזה של בריטוב, ואני "התקררתי" במקצת. אצלי זה היה המורטיב העיקרי, וזה מונח שם, ואיני קופץ כל יום ואומר: הבה נדון בזה.

היום, למעשה לא היום, כי זה צריך לעבור עוד צנזורה, הדפסה, וזה עניין של עוד חודש עד חודש וחצי — לפרסם את הדוח לפני הבחירות האלה ולהסיט את העם — ולי קל לומר זאת, כי כבר אינני רץ — מהבעיות העיקריות העומדות לפני הבחירות אלה לעניינים שהיו ולאישים — ומייד אומר מלה על האישים — אני חושב שזה פשוט לא נכון מבחינה דמוקרטית.

לכן מבחינת הסודיות או מבחינת כל המסקנות שיש שם אני ממליץ ואמליץ לכל ממשלה שתקום אחרי הבחירות לפרסם את הדוח. יש להוריד את החלק המודיעיני ולהמליץ לפני ועדת הכנסת לאשר את החלטתה ואז יתבררו דברים רבים. אולם אני חייב לומר כי משתמע כאן מדברים שאמרו ידידי שמיר ואחרים, שאין רוצים לפרסם את דוח ועדת-אגרנט אלא רוצים פסק-דין אחר מפסק-הדין של ועדת-אגרנט; בעצם רוצים ועדה אחרת, וגם זה לגיטימי.

נזקקה הוועדה להחליט האם שר או שרים אחרים אישית לעניין מסויים — אומר מלה אחת על אחריות פארלאמנטארית, אין צורך בוועדה בשבילה, מייד אגיע לזה — היא נזקקה לכלים משפטיים. אני אומר זאת עם כל ההכרעה, ולא כמליצה. המשפטים באותה ועדה הביאו את הכלים המשפטיים, את התקדימים, את הקונסטיטוציה, לא את הגליוטינה. פסק-דין מנומק.

משה צמיר (התחיה בנא"י):
שאלו שאלה לא נכונה ולכן עניתם תשובה שאין בה ממשי.

סגן ראש הממשלה י. ידן:
לכן הוועדה טיפלה בכל מה שנוגע לאחריות האישית. חלק אינו מסכים לפסק-הדין, חלק מסכים לפסק-הדין, זה קורה בכל מקרה. אני בא כרגע להגן על פסק-הדין. אני בא כרגע להגן על הוועדה שנוקדה לבעיה המרכזית שעמדה בפניה והיא חקרה את כל חברי הממשלה.

אסיים את דברי בבעיה השנייה — אני לא מבין מה אומרים פה — ועדת-אגרנט נזקקה אחר כך לבעיה שנייה שדיברו עליה אז: האם יש אחריות פארלאמנטארית? — הלא זה מובן מאליו. אבל כדי לא להגיד שזה מובן מאליו, שבשביל זה לא צריך ועדה משפטית, ציטטה ועדת-אגרנט בחלק המלומד שלה מגדול המשפטים לענין ייני הקונסטיטוציה הבריטית. באנגלית זה נשמע טוב, וכך זה בעצם היה אחר כך. היא אמרה: ואשר לאחריות הפארלאמנטארית — ולכן הוועדה לא נזקקה לזה — היא ציטטה את סמית שאמר:

"For Parliamentary responsibility it is for the party, the people and parliament to decide"

היו"ר פ. שינמן:
אני שואל את חבר-הכנסת אסף יגורי, האם הוא מסכים להעביר את הצעתו לדיון בוועדת החוץ והבטחון?

אסף יגורי (יעד):
מסכים.

היו"ר פ. שינמן:
חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: הצעת השר להעביר את הנושא לוועדה והצעת חבר-הכנסת משה צמיר להסיר את הנושא מסדר-היום. ניגש להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

5. שנת הנכה הבין-לאומית

דב שילנסקי (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הייתי רוצה לפנות בפתיחת דברי גם לאורחים הנכבדים. נציגי כל אירגוני הנכים בישראל היושבים ביצע למעלה, אך הפורטוקול

סגן ראש הממשלה י. ידן:
לא, לא הכול פורסם.

יכול להיות שבמשפט חוזר אחר שאתה מעורב בו — אולי אתה צודק. אבל פה החומר עדיין איננו לפניך. הנושא האם לפרסם כרגע את הדוח הזה או לא לפרסם את הדוח הזה — — —

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
דוח-הביניים כבר פורסם.

סגן ראש הממשלה י. ידן:
דוח-הביניים הוא דוח-הביניים.

זרח ורהפטיג (חזית דתית לאומית):
האם אתה לא חושב, הפרופסור ידן, שאתה כחבר ועדת-אגרנט לא צריך להיכנס לפולמוס בעניין זה?

היו"ר פ. שינמן:
זה בדיוק מה שחשבתי.

סגן ראש הממשלה י. ידן:
אילו חשבתי כך, עם כל הכבוד לחבר-הכנסת ורהפטיג, לא הייתי עומד כאן. אבל אני לא רוצה להיכנס לפולמוס הזה. אני נכנס לפולמוס אחר. אמרתי שאני בעד פירסום הדוח של ועדת-אגרנט, כך אני מרגיש, שפרט לחבר-הכנסת נסת יגורי, אלה שלא רוצים לפרסם את דוח ועדת-אגרנט, אלא רוצים ועדה אחרת, או רוצים פסק-דין אחר — — —

אסף יגורי (יעד):
אני ביקשתי את פירסום הדוח בשנת 1978, שלוש שנים לפני הבחירות האלה. מה זה שייך לבחירות?

סגן ראש הממשלה י. ידן:
בסדר, לך מותר לבקש. לכל אחד מותר לבקש. האם גם אסור לבקש אצלנו? ודאי שמותר.

אני רוצה להגיד מלה אחרונה שאני יודע שהיא עלולה להרגיז, בדיוק כמו שהיא הרגיזה אז. אינני נכנס לפוליטיקה, חבר-הכנסת ורהפטיג, אלא אני בא להגן על ועדה מבחינת ביוון בית-דין שהיה לה היום. כאשר אני קורא וחוזר שוועדת-אגרנט לא מילאה את תפקידה ולא טיפלה באחריות של הדרג המדיני ולא דנה בה. אני כופר בדבר הזה. אלא מה? מסקנותיה לא היו מקובלות על כולם. אומר בשתי מלים — אני רוצה להזכיר זאת לחברי הכנסת, כי הדיון הוא כרגע על הצעת חבר-הכנסת משה צמיר להסיר את הנושא מסדר-היום — אני חושב שצריך יהיה לפרסם את הדוח.

ועדת אגרנט היתה ועדה משפטית, כי אילו צריך היה להחליט באופן ציבורי או באיזו שהיא ועדה אחרת שהגברת מאיר, זכרונה לברכה, או שר הבטחון — היה גם ראש ממשלה אז, לא רק שר בטחון — או אחרים אחראים, לא צריכה היתה להיות זו ועדה משפטית. כאשר

היו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: שנת הנכה הבין-לאומית — הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת דב שילנסקי, בבקשה.

לוסיה זו של נכים הינו ציבור בעל יכולת עצומה ורבה לתרום תרומה גדולה לחברה. הנכה זקוק להבנה לצרכיו המיוחדים. בראש ובראשונה זקוק הוא ליצירת גישה מתאימה בשבילו לכל אותם מקומות אליהם מגיע כל אדם שאינו נכה. במקרה של עיוורים — סימונים מתאימים; במקרה של רתוקים לכסאות גלגלים ומתקשים בהליכה — שיפועים מתאימים ומעליות; לבעלי ליקויי שמיעה — כתובות ברורות, נוסף על השימוש באמצעים קוליים. אלה רק דוגמאות קטנות המצביעות על הצורך הכללי בהתייחסות מתאימה למצבה של הנכה.

הנכה מתפקד ויכול לתפקד ככל אדם אחר באוכלוסיה הבריאה. יתירה מזאת: הנכה רוצה להיות אזרח מועיל ולא ליפול לנטל על החברה. על הנכים להיות בטוחים ביכולתם להגיע לכל מקום, הן במובן הפיסי והן במובן הרוחני והחברתי. האוכלוסיה הבריאה צריכה לשנות את יחסה אל הנכה ולקבלו כאזרח מועיל, כצרכן הרוצה ומעוניין לצרוך מוצרים ושירותים אם רק יוכל להגיע אליהם. הנכים אינם רוצים בחסדים ואינם מעוניינים ברחמים. הנכים מעוניינים במעורבות ובשילובם המלא בקרב האוכלוסיה, תוך הבנה למגבלותיהם שכמעט כולם ניתנים לפתרון טכני.

בישראל הוקם אירגון-גג של כל הנכים בראשותה של הגברת עליזה בגין. אני מצצל הזדמנות זו לא כדי להודות לה, כי ודאי אין היא רוצה בכך, אלא לומר לה: ישר-כוח במשימה האצילית שלקחת עליך ועל עירונתך והתמסרותך לבעיות האדם הסובל. כמרכז אנצל הזדמנות זו כדי להודות לעורכת-הדין ציפי ברון שלמרות מגבלותיה טרחה רבות כדי להקים את כל הקשור בקיום אירוע זה של היום.

הנחת-היסוד העומדת לפני האירגון היא, כי הנכות הינה מגבלה רק כאשר לא מאפשרים לנכים מעורבות ושילוב בחברה. שנת 1981 הוכרזה עליידי האו"ם כשנת הנכה הבינלאומית. לקראת שנה זו יש להביא לתודעת הציבור כולו, לרבות הנכים עצמם, כי מספר עצום של תושבי ישראל שהם נכים רוצים שילוב מלא בחברה, רוצים להועיל לחברה ולשקם את עצמם, להשיג מטרות משותפות וביחוד עם הציבור הבריא.

ביוני 1980, בכינוס של האגודה הבינלאומית לשיקום, הוכרז על הקמת אירגון-גג בינלאומי של הנכים ואירגוני הנכים. ישראל הצטרפה לאירגון זה, ובכך משתפים אנו פעולה עם אירגונים דומים בעולם. כמו מדינות רבות אחרות בעולם אימצה ישראל החלטה של האו"ם, ומקיימת השנה פעילויות רבות תחת "יותר מעורבות ושוויון של הנכים בקרב שאר האוכלוסיה". בישראל מטפלים בנכים שנים רבות מאוד. השנה מתקיימות פעולות רבות למען נכים מכל סוג שהוא. במיוחד יש לציין כי ב-18 בנובמבר 1980 הקדימה ישראל והקימה את האירגון "נכים למען נכים". הרעיון העומד מאחורי האירגון ומאחורי השם הזה הוא כי הנכה אינו מטריד אוכלוסיה, בתנאי שהאוכלוסיה תקבל את הנכה לבין שורותיה כשווה בין שווים. הנכים אינם אזרחים מדרגה ב', והם מסוגלים, יכולים ורוצים לעזור לעצמם לקדם את ענייניהם, ויחד עם זה את ענייני החברה כולה. נכים יכולים להוכיח את כישוריהם בתנאי שתינתן להם הזדמנות מתאימה לכלל אזרח אחר במדינת ישראל.

אל יימצא אדם שיפסול נכה מלקבל עבודה, תפקיד או מלא שירות כלשהו בגלל היותו נכה. יש לדאוג לכך

והנהוג בכנסת לא מאפשרים זאת. לכן פנייתי אליהם היא פנייה שבלב ואני מקווה ובטוח שכל חברי הבית מתאחדים בפנייה זו אליהם.

בהתאם לסטטיסטיקה המקובלת בכל העולם — כ-10% מכלל האוכלוסיה הם הנכים, בעלי נכויות שונות ומגבלות שונות. אותו יחס בערך קיים גם בישראל. מקובל לחשוב שבישראל, בשל המלחמות שעברנו, רב מספר הנכים יותר מאשר בארצות אחרות. אולם הנחה זו בטעות יסודה. ברוב ארצות העולם מורה הסטטיסטיקה כי אחוז הנכים והמוגבלים נע בין 9.8% ל-10.3%, כך שמבחניה כמותית אין אנו בארץ יוצאי-דופן.

אוכלוסית ישראל מונה היום כ-3.5 מיליוני נפש. אוכלוסית הנכים בישראל מונה כ-350,000 נפש. מדובר כאן בציבור עצום של אנשים המוגדרים כ"נכים". חלק מהם — נכותם גלויה לעין וברורה: לכול, כמו העוורים הנעזרים בכלב או במקל או כמו הרתוקים לכסאות גלגלים: אך קיים גם ציבור גדול של נכים שנכותם אינה גלויה — כמו החרשים ובעלי הקשיים בדיבור, כמו קטועי הנפיים המשתמשים בפרוטזות, או אנשים הסובלים ממצבים חלולים שונות הגורמות להם להגבלות בפעילותם. עדיין לא מנינו את כל אותם האנשים הסובלים מפגיעות נפשיות או מפיגור שכלי.

סבלו של הנכה אינו מצטמצם בו בלבד. שותפים לו גם בני משפחתו אשר מצב הנכה מסייע עליהן ביותר. כשאנו מזכירים על הנכה ומשפחתו מתברר שעוסקים אנו בציבור ענק: הנכה, משפחתו, משפחות הדואגות ואוהבות, דבר שהוא מסד לשיקומם של הנכה. רבות משפחות כאלה בישראל הכואבות יחד אתו את כאביו ולוקחות חלק בשמחתו. המשפחה היא משבר-רוח רענן לנכה, אך אין בזה די. כולנו — הציבור כולו — חייב לנהל למשפחה אחת גדולה, אוהבת ודואגת לאדם המוגבל בישראל.

כנסת נכבדה, הנכות היא תהליך רפואי שאין לו כלום עם הנסיבות שבהן היא נוצרה, והיו נעלות ככל שיהיו. התהליך הרפואי אינו מושפע מזהותו או השתייכותו הקבוצתית או החברתית של הנכה, כפי שהטבע וגוף האדם אינם מושפעים מהם. כך שבדרך כלל בעיותיהם הפיזיות, הנפשיות והשיקומיות של הנכים דומות ביסודן.

הנכה זקוק להבנה מצד הציבור לצרכיו המיוחדים, ליחס של הבנה וכבוד. עלינו לפעול לשינוי תדמית הנכה בעיני הציבור כולו. ליחס של הציבור אל הנכה יש השלכה גם על תדמיתו בעיני עצמו. גישתנו החיובית, האנושית והלבבית כלפי הנכה תתרום גם לשינוי תדמיתו בעיני הוא, בעיני עצמו.

כנסת נכבדה, המגבלה העיקרית של הנכה, בכל סוגי הנכות, היא יחסה של החברה כלפיו. האם הנכה אשם בזה שהוא נכה? יש אימרה ביידיש, שבתרגום חופשי לעברית הייתי אומר אותה כך: אין אדם מחוסר מפני פורענות. האם הנכה ביקש להיות כזה? האם הוא הזמין זאת בכוונה תחילה? הטבע או המציאות גרמו לכך, וזה יכול לקרות לכל אחד ואחד. הנכות אינה נחלתם של העניים בלבד ולא של העשירים בלבד. הנכות פוגעת בכלל האוכלוסיה, בגברים, בנשים, בזקנים ובטף.

ישובים בינינו היום נכים מכל שכבות הציבור, כאלה שנפגעו מייד עם לידתם או תיכף אחריה; אחרים שמלחמת מות ישראל גבו מהם מס בריאות, ועוד אחרים שנפגעו כבכישם, בעבודה וממחלות למיניהן. חלק גדול מאוכל-

קדים וחותרים להכין להם תנאי חיים, להם ולשלהם, כדי למלא תפקידים כיחידים, כבעלי משפחות, כאזרחים במדינת ישראל.

שנת 1981 הוכרזה על-ידי האו"ם כ"שנת הנכה הבין-לאומית". מוז"ל האו"ם — בהכרזה על שנת הנכה — הצביע על הצורך להרחיב את עלייתו של הנכה בחיי החברה; ומתן זכויות שוות לנכים בתעסוקה ובקהילה. אינני צריך להדגיש כאן שרעיונות אלה לא באו דווקא מניו-יורק, הם באו מזמן מירושלים, ודומני שהם אומצו במידה רבה, ואולי לא מספקת, על-ידי החברה בישראל מזה שנים. מערכות ישראל להקמת המדינה ולהגנתה, היותנו מדינה קולטת עלייה ממגוון של ארצות ותרבויות, ארצות מתפתחות, פליטי השואה — כל אלה מהווים גורם למציאותם של נכים בגוף ובנפש, כולם בעלי מוגבלויות וכולם יכולים לתפקד בצורה זו או זו, אם אכן הם חיים בתנאים המאפשרים להם להפעיל את עצמם, לטפח את כושרם.

ישראל כמדינה קטנה, צעירה ומתפתחת חייבת לטפח את משאביה האנושיים והאזרחיים, ובהם רבים שהם בעלי מוגבלויות, בעלי נכויות; ואנו, אולי בגלל המחסור במשאבים פסיים למיניהם, חייבים להעריך את כושר היצירה הטמון בכל אדם, ולאפשר כמובן את השתלבותם של נכים בחיים הכלכליים-חברתיים, לא רק למען קיומם אלא גם למען קיומנו.

רעיון זה מוצא את חיזוקו במסורת היהודית של "ישראל ערבים זה לזה". רבים עשו — ואם אני אומר רבים עשו, זה כולל גם נכים רבים — למען הנכים. וזאת בתחום התחיקה, שהיא רחבה בישראל אפילו בהשוואה לארצות מערביות, ובמקרים מסוימים גם חדשנית.

קודם-כול תחום פיתוח השירותים, כדי להביא נכים לכושר-תפקוד מרבי בחברה ולנצל את הפוטנציאל הטמון בהם. עם זאת, אנו ערים לכך שלא עשינו די ויש להעמיק ולהעלות את רמת השירותים. לא עשינו די בתחום של מגיעת מוגבלויות, לא עשינו די לקליטתו האמיתית והמלאה של נכה בחברה ובמשק, וודאי שלא עשינו די להסדרים הנראים לכאורה טכניים, טכנולוגיים, אבל יש להם משמעות חברתית רבה, כדי לאפשר לאדם בעל נכויות לנעו, להסתובב, להיפגש, לראות ולהינות כמו כל אחר. אחר שאיננו פגוע בגופו ואינו פגוע בנפשו.

בכל התחומים האלה יש הישגים, אבל כולנו יודעים — ובעיקר מי שקרובים לנושאים האלה, ובעיקר בעלי הנכויות עצמם. החיים את הנושאים האלה — כולנו יודעים היטב שלא עשינו די, והמלאכה עדיין רבה וגדולה.

לכן אין ספק שיש להמשיך ולקדם ולפתח שירותים, למרות הצימצום הגובר במשאבים חומריים ובכוח-אדם. דווקא בתקופה כזאת אנו מצויים להחליט מהן העדיפויות. אדם שאין לו היכולת לבחור ככל אדם חופשי אחר בחברה, כי הוא מוגבל על-ידי נכותו, מן הדין שנקצה לו את משאבינו המצומצמים, לו ולאנשים האלה שאנו מדברים עליהם היום.

במעמד זה, במיוחד כאשר יש אתנו כאן אנשים רבים, ביניהם כאלה שאני מכיר וכאלה שאינני מכיר, שהם בבחינת "נושאי הדגל" הזה למען כולנו והם יושבים אתנו באולם הזה, אני רוצה לומר שהדבר המספק ביותר זו התעוררתם של הנכים עצמם כדי לעשות למען עצמם, ולא רק בשעת משא-ומתן, ולא רק בשעה של עימות בין ממסד זה או ממסד אחר ובפגישות שבהן הם תובעים

שאותם נכים שאתרע מזלם ואין הם יכולים לדאוג לעצמם יטופלו על-ידי המדינה בצורה הטובה והיעילה ביותר. מדינת ישראל היא מדינת סעד ושירותים. בואו נקיים סיסמה זו הלכה למעשה. נאפשר לנכים היכולים לדאוג לעצמם, ייצגו מלא בכל ענפי התעסוקה, הייצור והפעולה במדינה. נעשה למען אלה אשר אינם יכולים לדאוג לעצמם, נחוקק חוקים שיבטיחו להם קיום בכבוד לכל שנות חייהם.

נכות ברוב המקרים אינה מחלה. היא מגבלה אשר אפשר להתגבר עליה בדרך כלל בעזרת אמצעים נאותים. פתיחות גדולה יותר של הציבור לבעיות של הנכים ומו"ד זעות גדולה יותר לצרכיהם יכולה לרתום למשק המדינה כוח עבודה יצרני של מאות אלפי אנשים. גישה נכונה, לג מביין, אוון קשובה יכולים לגרום לכך שמדינת ישראל תהיה בין המדינות הראשונות שיהפכו את רוב הנכים מגורם בעייתי לגורם הפותר בעיות לעצמו ולכל המדינה.

הבעיה אינה בכספים בלבד, אם כי אין אני מזלזל בזה. הבעיה העיקרית היא במודעות לבעיות הנכה, בהסברת הנכות בבתי-ספר, בגני-ילדים, במוסדות להשכלה גבוהה ובכל מסגרת אפשרית אחרת. מן הראוי לעודד מעורבות של נכים בכל שטחי החיים, לפתח עוזים מתאימים לנכים, לקלוט נכים בכל שכבות הציבור בהבנה, באהבה ובהושטת עזרה לציבור גדול וחשוב זה. יש לעזור להם לעזור לעצמם. התייחסות נכונה לנכים תביא בסופו-של-דבר לידך כך שאדם לא ייבחן על-פי נכותו אלא על-פי יכולתו וכישרונו האמיתיים.

כנסת נכבדה, בציבור עצום זה של נכים ובני משפחותיהם קיימת מוטיבציה חזקה ביותר להשתלב בחברה ובחיי יום יום, לחיות את חיי היום יום בצורה תקינה. תצא קריאה מבית המחוקקים שלנו היום לקידום מעמדו של הנכה בחברה. אל נא נשאיר דברים אלה בגדר הצהרה בלבד. הבה ניצור ביחד תשתית חוקית מתאימה שתאפשר לנכים מכל סוג שהוא לחיות חיים מאושרים.

במדינתנו ישנם נכים שניצחו את הנכות, וזאת לאחר נסיונות שיקום, הצלחות וכשלונות או כשלונות ונישגים, לאחר הליכה בדרך קשה שאינה סוגה בשושים ושבחה נקודות אור ויאוש מתחלפות בתדירות. הם יכלו והתגברו על דרכים מלאות תחתיתם ואז הרגישו הרגשת סיפוק; הם הצליחו. הרצון החזק, הבטחון, כוח ההתגברות על היאוש, קרבת המשפחה, חברים טובים — אלה שנשארו נאמנים ואלה שבאו במקום מי שהתרחקו לאחר הנכות — כל אלה התחברו יחד עם האבירים השונים שיצרה חברתנו המודרנית, הממציאה והמתמקדת, והולידו את ההצלחה. אך כל זה לא יכול לעמוד איתן תדיר אם אין הבנה בציבור ובחברה.

הבה נעזור לנכים שלנו להרגיש סיפוק זה; הבה נעזור להם להתגבר אף על הטבע.

היו"ר פ. שינמן:

שר העבודה והרווחה ישיב להצעה.

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנו מברכים על יזמתו של חבר-הכנסת שילנסקי בהעלותו את נושא הנכים ושנת הנכה הבין-לאומית להתייחסותה של הכנסת. לפני שאתייחס לדברים, אני רוצה לנצל הזדמנות זו ולברך את הנכים הנמצאים כאן ואת אלה שאינם כאן והם חיים במדינת ישראל והם בעלי נכויות ומוגבלויות ומתפ-

אות לרכישת רכב ואלה מסייעות לאלפי נכי גפיים להגיע למקומות העבודה.

בחודש אפריל יוחל במתן קיצבאות להורי ילדים נכים כדי לסייע בכיסוי הוצאות מיוחדות שיש להם בגין ילדם הנכה.

בשבוע הקרוב בכוונתי להביא בפני הכנסת לקריאה ראשונה את הצעתנו לביטול האבחנה בין נכה חדש לבין נכה קודם, ובכך ישוחר חלקם של הנכים הקודמים. לאחר רונה נתקבל בכנסת תיקון לחוק התיכנון והבנייה הקובע סידורים מיוחדים לנכים בבניינים ציבוריים, שלפיו לא יינתן רישוי לבניין חדש אלא את תובטח כניסה נוחה לנכים, כן מסמיך החוק את משרד הפנים לקבוע הסדרים מיוחדים בבניינים ציבוריים שניבנו בעבר.

השירותים השיקומיים פותחו והורחבו בשנים האחרונות. הוקמו 5 מרכזי שיקום חדשים לקליטת 500 מוגבלים נוספים וכן הוקמו 2 מפעלי שיקום לקליטת כ-80 מוגבלים במיגור הערבי. הורחבו תכניות השיקום וההכשרה המקצועית תוך הכנסת שיטות מתקדמות ביותר בתחום האיבחון ורכישת ציוד מתוחכם להקניית הרגלי עבודה והכשרה מקצועית. כיום עומדים לרשותנו 15 מרכזי שיקום הקולטים כ-1,500 מוגבלים בשנה.

אנו מקיימים מערכת של 25 מפעלים מוגנים לכ-1,150 מוגבלים ועיוורים שאינם יכולים להיקלט בשוק החופשי או שדרושה להם תקופה ארוכה להקניית הרגלי עבודה עד ליציאתם לשוק החופשי.

הושם דגש מיוחד על הטיפול בילדים מוגבלים. הוקמו יחידות שיקומיות לילדים עיוורים ומוגבלים גילאי 6—10 בשיתוף עם בתי-החולים תל-השומר ורוטשילד.

הוקמה האגודה הישראלית לטיפול ושיקום בילדים מוגבלים — המשותפת לממשלה ולגוינות. באמצעותה הוחל בפיתוח שירותים חדשניים לאוכלוסיות ילדים בעלי מוגבלויות שונות.

הורחב הטיפול בנכים השוהים בקהילה במשפחתם או בדירות עצמאיות על-ידי מתן עזרה ביתית, הסעות, הכשרה אינדיבידואלית, הכשרה בקורסים, לימודי השלמה, עזרה בשכר לימוד והשתתפות במימון פעילות חברתית וספורטיבית.

נוספו שני מעונות ממשלתיים בנתניה ובירושלים לנכים בעלי מוגבלויות קשות שבקרוב יקלטו כ-100 נכים. כן נוספו משפחות אומנה רבות הקולטות ילדים ומבוגרים מוגבלים לאומנה במשפחתם.

הולך ומוקם מעון משפחתי לנכים צעירים שיהווה מסגרת מעבר מבתי-החולים לחיים עצמאיים. הוחל בבניית מעון ממשלתי נוסף בגילה שיקלוט כ-60 צעירים מוגבלים נוספים.

הורחב והועמק שיתוף הפעולה עם גופים ציבוריים ומתנדבים שונים כמו: איל"ן, מיח"א, אח"א, ניצן, אגודת הרצל, אגודת מגדלאור, ליגת נשים למען ישראל, בתי-חולים וגופים נוספים המקיימים מפעלי שיקום למוגבלים ותכניות שיקום שונות.

הוקמו מפעלים חדשים להעסקת קשישים ומוגבלים וכן הורחבו מספר מפעלים קיימים. כ-5,000 קשישים ומוגבלים מועסקים על-ידי "המשקם" במפעלים ובעבודות חוץ שונות.

ארוכה הרשימה ואפשר להאריך אותה.

ורוצים יותר ומהר יותר, אלא דווקא בכל תחומי החיים שבהם רוצה היום הנכה לעשות יותר, לעשות יותר למען עצמו.

אני רואה בזה תופעה נפלאה המתגברת והולכת בחברה הישראלית, ואין לי צל של ספק שזה לא התרחש יש מאין, בהנהגתם של אנשים נפלאים ובעזרתם של אנשים נפלאים מתארגנת והולכת היום אוכלוסייה זו, כדי ליטול יזמה בקידומה שלה.

שנת הנכה הבין-לאומית, מטרתה להעלות למודעות את יכלתו של הנכה לתרום לחברה בכל התחומים וכל האזרחים, ולשרש דעה קדומה שקיימת ללא צל של ספק בכל הציבור, וגם בציבור שלנו, כלפי הנכה. אולי משום שאנחנו מפחדים וחוששים שמא זה יקרה לנו, יש המעדיפים להגיע לעימות עם תופעה זו, מי משום פחדנות ומצפון לא נקי או מסיבות אחרות. יש צורך לנתץ את הדימוי שהתפתח בימי-הביניים ובתקופה מודרנית יותר ולשנות אותו.

אולי השנה נהרהר בכל אלה ונעשה לשינוי כל אלה. ישראל לוחקת חלק פעיל באירועי שנת הנכה הבין-לאומית. הוקמה ועדה לנכונת תכנית האירועים, בראשה עומדת רעיית ראש הממשלה, הגברת עליזה בגין. מזמן שהיא ממלאת את התפקיד הזה היא כבר הזניקה מפעלים נפלאים וחשובים, ובכך הצטרפה לרבים אחרים בנושא זה מרכזי בעיניהם. אנחנו מודים על שגברת בגין נטלה את הדגל הזה ומובילה את הנושא הזה השנה ואני מקווה שגם בשנים שתבואנה.

בוועדה משתתפים, כמוכן, נכים, אגודות נכים, מומ"ח ואנשי מקצוע בתחומי השיקום. בין האירועים המיוחדים הנערכים בארץ בשנת הנכה הבין-לאומית נקיים קונגרס על ההיבטים הרפואיים-המשפטיים של נכות. כמו-כן יתקיימו סימפוזיון בין-לאומי על תינוקות וילדים עיוורים, קונגרס עולמי חמישי של סקסולוגיה שימושית ונכות, הקונגרס העולמי השני של חרשים יהודים, ותערוכה בין-לאומית של איבורים לנכים; ועוד היד נטויה.

מן הדין נסמך קצת את העשייה בישראל כפי שבאה לביטוי בפעולתו של משרדנו. מטבע הדברים אדגיש קצת מן הפעולות של משרדנו בנושא חשוב זה.

פעלנו בעיקר בשני תחומים: בתחום החקיקה ובתחום פיתוח שירותים שיקומיים. פרק ביטוח נכות בחוק הביטוח הלאומי מבטיח קיום לאנשים עם מגבלה שאין להם הכושר להשתכר כדי מחיתם, או שאיבדו את כושר ההשתכרות. החוק גם מבטיח שירותי שיקום מתקציב המוסד לביטוח לאומי לכל אדם שיש לו עד 20% נכות. השיקום ניתן בדרך של הכשרה מקצועית, לימודים אקדמיים וכן עזרה במציאת מקום עבודה מתאים. שירותים כאלה מוגשים במרוצת שנה לכ-12,000 משתקמים ביחידות השיקום של המוסד לביטוח לאומי.

כ-5% מההכנסות בענף זה מיועדות על-פי החוק לפיתוח שירותי השיקום. כן הוכרז במסגרת חוק הנכות גם האשף שיעסוקה הוא ניהול משק הבית, ולפיכך עם היותה לנכה היא זכאית לקיצבה שתאפשר לה להמשיך ולנהל את משק ביתה. על-פי חוק הנכות הכללית מופעלות גם קיצבאות לשירותים מיוחדים הניתנים לנכים הנזקקים לעזרת הוולת.

על-פי הסדרים בין משרדי האוצר לביטוח הלאומי ניתנות לנכים מוגבלים בניידות קיצבאות ניידות והלוואות

נסת החליטה לקיים דיון במליאה, הסכימו סיעות הבית שלא לקיים דיון ולהביא הצעת סיכום מוסכמת על דעת כל סיעות הכנסת. גם עתה יש הסכמה של כל הסיעות שלא לקיים דיון ותובא הצעת סיכום מוסכמת על דעת כל הסיעות.

ח' ח' פ. שינמן :
איש לא שאל אותנו על הצעת סיכום. אלו סיעות ?

ח' ח' פ. שינמן :
חבר-הכנסת מרדכי וירשובסקי יביא הצעת סיכום על דעת הסיעות : הליכוד, המערך, חזית דתית לאומית, שינוי — מפלגת המרכז, החזית הדמוקרטית לשלום ול-שוויון, אגודת ישראל, התחיה — בנא"י, המפלגה הליכ"ר, רליית העצמאית, התנועה לזכויות האזרח, מחנה שלי, ישראל אחת, שוויון בישראל — הפנתרים וחבר-הכנסת אלגרבלי.

ח' ח' פ. שינמן :
תופיק מרבי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
הסכמה לסיכום משותף עדיין אינה הסכמה לאי-קיום דיון.

ח' ח' פ. שינמן :
אם יש עירעור על ההסכמה, יתקיים, אם ירצה השם, דיון.

ח' ח' פ. שינמן :
מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז) :
אני מבקש רשות להבהרה.

ח' ח' פ. שינמן :
רשות להבהרה לחבר-הכנסת מרדכי וירשובסקי.

ח' ח' פ. שינמן :
מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז) :
נפלה איהבה. אדוני היושב-ראש, קיבלתי הסכמה מכל הסיעות שהזכרת, אבל אני מבין שהיו סיעות שחשבו שיתקיים דיון וזה יהיה הסיכום. אני חייב להודות שלא דיברתי עם כל הסיעות על כך שלא יתקיים דיון. היתה הסכמה פה-אחד לגבי הנוסח של הסיכום. אם כך הבינו הסיעות, אני חייב להעמיד דבר על תיקונו ולהסביר את העניין למליאה.

אדוני היושב-ראש, הדבר הובא בצורה כזאת, כדי שהכנסת הזאת, לפני שהיא מתפזרת, תקבל סיכום פה-אחד בנושא "שנת הנכה הבינלאומית". אין ויכוח על הדברים האלה. לכן חשבתי שבמקום שיהיה ויכוח ודיון במליאה ריקה, בלתי יוסיפו כבוד לבית ורק ישימו לעג את צורת הדיון, מוטב שנקבל החלטה פה-אחד. איש אינו חולק על הנוסח של ההחלטה. אם הסיעות רוצות לדון בנושא הלכה למעשה — — —

ח' ח' פ. שינמן :
הכול מובן.

ח' ח' פ. שינמן :
חבר-הכנסת, יש הצעה אחת — לקיים דיון במליאת ח' ח' פ. שינמן :
אני מבקש להוסיף לדברי חבר-הכנסת וירשובסקי. באופן טבעי הצעה כזאת עוברת לדיון בוועדה. הוועדה לא היתה מסיימת את עבודתה תוך תקופת כהונת הכנסת הזאת, ורואי שהמסקנות לא היו מובאות למליאת הכנסת. אני מציע לחברי הבית, כי מאחר שאין כאן עניין פוליטי ולא מפלגתי, שנתאחד כולנו, וניתן כבוד לנכים ולנציגיהם היושבים פה במקום לדחות את העניין. בשבוע הבא הכנסת יוצאת לפגרה. אנחנו יודעים מה סדר-היום של הכנסת.

ח' ח' פ. שינמן :
מה עם מס קנייה ?

ח' ח' פ. שינמן :
אני מנסה לגמור את מה שאמרתי ואינני מדבר על מס קנייה. ארוכה הרשימה ואפשר היה להאריך אותה.

אין אנו נמצאים בחבר העמים כמדינה שלא עשתה רבות למען הנכים, אבל הרשימה של מה שצריך עוד לעשות — וזה בתקופה של מחסור יחסי — היא עצומה ורבה. רשימה כזו קיימת, לא אביא אותה במעמד זה, אבל היא קיימת.

מעל לכל מה שחשר הוא היחס, גישתנו לנושא זה. נכון אמר חבר-הכנסת שילנסקי, מדובר בדרך כלל על 10% של בעלי מוגבלויות. מוגבלויות גופניות ונפשיות דורשות קריטריונים. ייתכן מאוד שלפי קריטריונים מסויימים היינו מוצאים מספר גדול יותר של האנשים שמדובר בהם.

אני רוצה לציין, שבניין השירותים חייב להימשך. הגישה של האוכלוסיה לנכים צריכה להשתנות. זה כולל, למשל, את האפשרות של העסקת נכים. אבל מעל לכול צריכה להשתנות הגישה של כל פרט ופרט אל שכנו שהוא בעל מוגבלות.

אולי גם בהודמנות זו של שנה שנקבעה מבחינה סמלית להסבת תשומת-הלב הכללית לנושא של האדם בעל המוגבלות, נמצא שנה זו לזינוק ציבורי-חברתי וגם אזרחי. על-ידי שינוי הגישה ועל-ידי ויתור, אולי גם על חשבו החשוב לנו אישית, נוכל לקדם את הנושא יחד עם הנכים. בהקצאת המשאבים לשנת הכספים הבאה עשינו מאמץ גדול כדי לתת עדיפות גבוהה להרחבת שירותי השיקום לילדים מוגבלים בעיקר, כדי להגביר את מלאכת המניעה וכדי להביא לשילובם המוקדם של נכים צעירים בחברה הישראלית. אם כך, השילוב של הנכה מותנה במידה רבה מאוד בעיצוב גישתנו לנושא שלפנינו.

לאור חשיבות הנושא הריני מציע לקיים דיון במליאת הכנסת. אשמח, ורואי שלא אתנגד, אם הוא יתקיים מייד.

ח' ח' פ. שינמן :
אני מבקש להפנות שאלה לשר.

כבוד השר, אני יודע שאתה מאוד מחשיב את הנושא של חשיבותו של האדם שבנכה. לא התייחסת אל הנושא הזה. כדאי שהכנסת תתן את דעתה על כך.

ח' ח' פ. שינמן :
אני אשמח אם חבר הכנסת הנכבד ידבר על הנושא הזה.

ח' ח' פ. שינמן :
חבר הכנסת, יש הצעה אחת — לקיים דיון במליאת הכנסת על הנושא הזה.

ח' ח' פ. שינמן :
חבר הכנסת, יש הצעה אחת — לקיים דיון במליאת הכנסת על הנושא הזה.

הצבעה

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

ח' ח' פ. שינמן :
חברי הכנסת, היו כבר תקדימים בכנסת, שאף שהכ-

ציון תגיגי לכבוד האירוע של יום השנה הבין-לאומית לכבוד הנכה. כולנו מזדהים עם הדבר. אי-אפשר לנצל הזדמנות זו לקבלת הצעות סיכום שלא ראינו אותן ולא נתנו עליהן את הדעת. משום כך, אדוני היושב-ראש, אני מציעה לנהוג על-פי התקנון. אם יש דיון — יש סיכום. אם אין דיון — אין סיכום.

היו"ר פ. שינמן :

הצעה לסדר לחברת-הכנסת זרח ורהפטיג.

זרח ורהפטיג (חזית דתית לאומית) :

אני מציע שהיושב-ראש יורה על הפצת הצעת המס' קנות בין כל חברי הכנסת. אם עד השבוע הבא תהיה הסכמת כולם למסקנות, יוכלו להביא את הצעת הסיכום.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז) :

אני רוצה להגיד משהו לחברת-הכנסת ארבל-אלמוז-לינו. מה שאמרו השר וחברת-הכנסת שילנסקי — זה דבר אחד. ההצעה שרציתי להביא נוסחה על דעת כל הסיעות.

יושנה ארבל-אלמוזילינו (המערך) :

לא ראיתי אותה. מותר לי לראות אותה ? עשיתי למען הנכים לא פחות מאחרים. האם מותר לי לראות את ההצעה ?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז) :

אני אמרתי את הדבר לכל ראשי הסיעות.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, אני רואה שאין הסכמה להצעת הסיכום. קיבלנו החלטה לקיים דיון. על מועד הדיון יוחלט.

(חברת הכנסת ד. שילנסקי קורא קריאת-ביניים)

אני מצטער. היה מכובד יותר אילו היינו מקבלים הצעת סיכום. לצערנו, הכנסת לא הסכימה.

6. הצורך לעצור את הנסיגה מסיני

מעבר, לאימה שראינו אמש במישדר הטלוויזיה על השואה, קיימת האימה של הקונפציה "זה לא יכול לקרות", "זה לא מתקבל על הדעת", "לנו זה לא יקרה", "שוב זה לא יקרה". זוהי קונפציה שיש בה האימה הגדולה ביותר, והיא רלוואנטית לנושא שלנו היום.

אפשר לומר שתולדות הציונות הם לא רק תולדות האיחור הגדול, אלא תולדות המופתעות הגדולה. מי שקורא בספר "ההגנה" על הפרעות ב-1921, הפרעות ב-1926, הפרעות ב-1929, הפרעות ב-1936, רואה כי הפסוק הפותח את הפרק אומר : "וישוב הופתענו".

הדבר המחריד ששמענו אתמול בדיון על ההשמדה באותו מישדר טלוויזיה היה, שהציונות שקמה וחזתה גורל זה ליהודי אירופה נכשלה כשלון חרוץ. לא כולה. היו כאלה שהזהירו, התעלמו מהם. אתמול לא דיברו בהם. היה זאב "בוטינסקי שאמר : "אם לא תחטלו את הגולה, הגולה תחטל אתכם". זה לא הוזכר.

הבית הזה אינו יכול לומר שהוא מופתע מתהליך ההידרדרות של הסכמי קמפ-דייוויד. כל קיומה של סיעת התחיה לא בא אלא לשם אזהרה נגד תהליך זה ותוצאותיו. כאשר פרשתי עם חברי מהליכוד ויחד הקמנו את "התחיה"

לכן אני פונה לכל אלה שהסכימו להצעת הסיכום לוותר על דיון. מוטב לקבל הצעת סיכום מאשר גם זה לא. בהתאם למיטב ידיעתי, אירגוני הנכים יקבלו גישה זו ברצון ובהבנה.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, היה מאוד מכובד לו יכולנו להסכים כרגע על הבאת הצעת סיכום מוסכמת. אם אין הסכמה לכך, העניין יידחה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אפשר לקיים דיון עכשיו.

שרי-המשפטים מ. נסים :

מה אתם רוצים בדיון ?

היו"ר פ. שינמן :

דיון איננו מתקיים תיכף ומייד לאחר ההחלטה על קיום דיון. מתי ואיך יתקיים הדיון — קובעת נשיאות הכנסת. אם אין הסכמה מלאה — העניין יידחה. החלטנו על דיון במליאה. אם יוסכם על הגשת הצעת סיכום — היא תוגש בשבוע הבא.

שרי-המשפטים מ. נסים :

תשאל את הנוכחים אם הם מסכימים שיהיה סיכום במקום דיון. אם הם מסכימים — ניתן לעשות זאת, ולא אין מגוס — — —

יושנה ארבל-אלמוזילינו (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כולנו הזדהינו עם הדברים שנאמרו על-ידי חברת-הכנסת שילנסקי לציון היום של שנת הנכה הבין-לאומית. זה האירוע המרכזי שהובא היום לכנסת. הדברים של שר העבודה והרווחה השלימו את ההצעה. אם רוצים לקבל עכשיו הצעת החלטה — צריך לקיים דיון. כך קובע התקנון. בדיון כל סיעה יכולה להתבטא. לא ראינו שום הצעת סיכום. היום הדבר הזה היה מעין

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום : הצורך לעצור את הנסיגה מסיני, מטעמה של חברת-הכנסת גאולה כהן. רשות הדיבור לחברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

אדוני היושב-ראש, הרשה לי להביע את מחאתי נגד העובדה, שהצעה לסדר-היום בנושא מדיני מובהק אינה מועלית לפני שר החוץ ולא שר החוץ הוא המשיב עליה. אני מצטערת מאוד שהשר נסים, שהיה פעם שר בלי תיק, ממשיך להיות גם היום שר בלי תיק שבא לסתום כל מיני פצצות שהממשלה רוצה לסתום. ושר החוץ, או משרד החוץ, נשאר תיק בלי שר.

אנו ראינו כיצד ברחת הכנסת מהצבעה על חוק הגולן. והיום אנו רואים כיצד היא בורחת, או מתחמקת, מלומר דעתה בנושא הצורך לעצור את הנסיגה מסיני. ההצעה של סיעת התחיה איננה לעצור את תהליך השלום, ההצעה היא לעצור את תהליך הנסיגה, את תהליך ההידרדרות למלחמה, את התהליך שעלול להביא עוד פעם לצורך בהקמת ועדה כוועדת-אגרנט שהיום דנה בה הכנסת.

הפרסי התחבק עם נשיא עיראק, והם אמרו: לנצח נצחים לא יעברו ולא יפלוש לאדמת המדינה השכנה. וכשעיראק חשבה שאיראן חלשה אחרי המהפכה, לקחה את הטיוטה עם חווה השלום, שמה אותה מתחת לגלגלי הטאנקים שלה ואמרה לטאנקים: קדימה, לאיראן, קדימה.

העקרון היחיד שמשחק בשטח ובאזור ואולי בעולם כולו הוא: אם אתה חושב שהמדינה השכנה שאתה עוין חלשה — אתה מתכנן מלחמה ועושה אותה חרף כל הסכמי השלום החתומים. ואם אין לך שום חווה שלום, אבל אתה חושב שהמדינה שאתה עוין חזקה — אינך עושה מלחמה. זה הכלל, כולנו יודעים אותו, אבל אין כוח.

מלבד השינויים באזור, היום כולנו יודעים ורואים איך מצרים מצמידה אקדח לרקתו, מכניסה כדור לקנה ומחזיקה את האצבע על ההדק. היא עוד אינה לוחצת, היא עוד רוצה לקבל את השליש השלישי של סיני, והיא עוד רוצה מדינה פלשתינאית. היא תעמוד בגבול אשקלון עם האקדח ביד והאצבע על ההדק ותאמר: ועכשיו מדינה פלשתינאית. ואנחנו רואים את זה ואומרים: זה לא למש-רפות, זה רק להתקלח; רוצים שאנחנו רק נלך להתרחץ. והלוא שום ממשלה, לא ממשלת המערך ולא ממשלת הליכוד, לא תסכים למדינה פלשתינאית. יש לנו על זה קונסנסוס. אז יגידו למצרים: לא. ואז מה תגיד מצרים? היא תגיד: לא? אז לא עשינו עסק. לא "no more war", "לא עוד מלחמה", אלא "no more peace", "לא עוד שלום". זאת אומרת, מצב המלחמה עם מצרים יישאר כפי שהיה לפני שנתנו את כל סיני, אבל עכשיו נהיה במצב מלחמה בלי כל סיני, ובמצב מדיני, כלכלי, בטי-חוני ואסטרטגי כזה שהגבולות האלה ממש יומינו מלחמה. כל אחד יודע את זה היום.

זרח ורהפטיג (חזית דתית לאומית):

לא כל אחד.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

אבל גם אלה שאינם יודעים זאת היום, ידעו זאת מחר. גם אתה, חברה-הכנסת ורהפטיג. וזה יהיה על מצ-פונך.

היום אנחנו יודעים: יש לנו הנהגה שאיננה רואה את הנולד. מה זו הנהגה עם חזון? זו הנהגה עם תחזית. אם היא אינה רואה את הדברים, היא איננה הנהגה. והנהגה של היום אינה רואה את הדברים לא רק מהיום למחר; היא אינה רואה אותם מהיום להיום.

ולכן ידידינו בארצות-הברית, גם אנשים שהצביעו בעד הסכמי קמפ-דייוויד, וחבל שחברה-הכנסת רובינשטיין איננו כאן, אבל גם חברה-הכנסת רובינשטיין ואחרים, אומרים היום כמו שאמר השיר לנדאו בממשלה: לפחות אל תגמרו ולא תגמרו את כל לפני שאתם שואלים גומרים לגבי מהות האוטונומיה. הרי הם אינם מסכימים לזה.

עמים דה-הירובין (המערך):

מי אומר את זה?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

חברה-הכנסת אמנון רובינשטיין, אלוף אריה שלו, השר לנדאו, יושב-ראש ועדת החוץ והבטחון, ועוד רבים אומרים את זה. היום אפילו אלה שהם בעד הסכם השלום ובעד ויתור בנושא הדגם של האוטונומיה, אומרים —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני כבר רגיל שהיא לא מצטטת נכון.

זה נעשה לצורך אוהרה כנגד התוצאות המרות והתשלום שנצטרך לשלם בגלל מה שקרוי תהליך השלום. אין לי ספק שאילו היה היום לראש-הממשלה מר מנחם בגין הכוח להודות בשגיאה שלו, הכוח לעצור, הכוח לחזור בו מעצמו, הוא היה מצביע עם סיעת התחיה. אין לי ספק בעניין זה. אבל מי שלא היה לו הכוח לעמוד בלחצים וויתר, אין לו הכוח היום להודות במה שהוא עצמו יודע, ולא רק הוא יודע.

כנסת נכבדה, היום יש יותר ויותר פיכחון מהשכרון שאחז את הבית הזה עם ההצבעה על הסכמי קמפ-דייוויד ותהליך השלום. יותר ויותר עדים אנו להתפכחות, ודרך ההתפכחות מראה כמה הבית הזה היה תחת סמים, תחת המשיחיות השקרית, שהנהיגה השלום על פתחנו, הנה הוא עומד לפרוץ, כאשר אנו היינו היחידים שהזהרנו מפני הים השלום, שיביא את הים המלחמה.

וליד האג' יחיא (מחנה שלי):

זו בושה להתלהב מהשלום?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

זו בושה להתלהב משלום המוליך למלחמה בתנאים הגרועים ביותר שהיו לישראל אי-פעם במלחמותיה, שהיו לה אי-פעם בעבר. הדבר הנורא הוא, שרובם של אלה שהצביעו בעד הסכמי קמפ-דייוויד ובעד השלום הזה, יודעים היום את האמת, אבל אינם רוצים לשמוע אותה. הם יודעים לאן אנו מתדרדרים ואין להם הכוח לעצור, ולכן הם אומרים: זה לא ייתכן, זה לא יהיה.

זוהי בעיה נוראה. והיא נוראה, כי קשה מאוד לנצח אותה בגלל שטיפת המוח העצמית, כאשר חלק אומר: הכול אבוד, ויש לעשות איזה מין צידוק הדין, ואז אומרים: יש התחייבויות בין-לאומיות, אי-אפשר לעצור. האם יש לנו גם התחייבויות ללכת לתהום? האם יש לנו התחייבויות לאומיות כזאת, עד כדי כך שכל נוצל לעצור התחייבויות בין-לאומיות שאין-סוף פעמים מופרות ומבוטלות לגבינו?

לדוגמה, ארצות-הברית התחייבה שלא למכור נשק לסעודיה והפירה את התחייבותה זו. היא מנתה את הסיבות להפרת התחייבותה. היא נימקה זאת בכך, שהתנאים באזור נשתנו. היא מנתה ארבע סיבות: הנושא של הפלישה הסובייטית לאפגאניסטן, מלחמת עיראק-איראן, ההתפשטות הרוסית בתימן ואיננו בטוחים באיראן. ולכן אמרה: אין ברירה, בגלל השינוי במצב אני משנה גם את ההתחייבויות שלי.

לנו, בנוסף על ארבע הסיבות שמנתה ארצות-הברית ואשר קיימות גם לגבינו, יש עוד סיבה אחת — אספקת הנשק לסעודיה. לנו יש חמש סיבות שלא לעמוד בהתחייבות.

אמש עמד סנאטור מוינהאן בסנאט האמריקני ואמר: הנשק לסעודיה מטריח להשמיד את מדינת ישראל. ו-20 סנאטורים תמכו בו. הוא אמר לארצות-הברית: אם אנחנו רוצים להפקיר את ישראל בגלל נפט, שיהיה לנו הכוח והאומץ לאמר זאת. אנחנו בוגדים לא רק בעצמנו אלא גם בידידינו בארצות-הברית, בגד כפול ומכופל. הם רואים מה שאנחנו איננו רוצים ערוין ולכן פוקחים עיניים, ממצמצים בעיניים, כבר רואים את המציאות, אבל אין כוח. כמו איזה אדם עם מטפחת אדומה שמובל חס ושלום מטה לתחום, כך ממשיכים ללכת.

לנגד עינינו הופרה כאן התחייבות שנחתמה בין שתי מדינות מוסלמיות, איראן ועיראק, וכולנו ראינו איך השאה

מה זו ירושלים? ירושלים זו התיישבות, זו התיישבות בארץ-ישראל. ירושלים היא סמל של כל ארץ-ישראל, זו לא איזו חתיכת טריטוריה ועיר. זו משמעותה של ירושלים.

וליד האג' יחיא (מחנה שלי):
מה עם ימיני שלי?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
ומי שאינו מבין את זה עוד לא הגיע לירושלים.

אני פונה היום אל כל חברי הכנסת: אל תעשו את מה שעשיתם אז, כאשר הצבעתם על תהליך השלום. אולי אפשר לומר שאז הייתם עדיין שיכורים ועדיין האמנתם שאולי זה עוד יביא את השלום. היום אתם יודעים, וזה חטא שלא לדעת, זה חטא לומר: לא ידעתי. ואנו הזהרנו אז ומוזהרים היום ואנחנו פונים אליכם, גם אל אנשי המערך, גם אל אנשי הליכוד שברחו עכשיו מן הבית הזה כדי לא להצביע.

דב שילנסקי (הליכוד):
יש פה נציגי הליכוד.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
יש פה נציגי הליכוד וכך נראה הליכוד: ריק מכסאות וריק מאדיאולוגיה.

לכן אני פונה אליכם, אנשי המערך ואנשי הליכוד: אל תרימו יד להוריד את ההצעה הזאת מסדר-היום, כי אם תורידו הצעה זו מסדר-היום תעלו על סדר-היום את המלחמה הקשה ביותר בתולדות מדינת ישראל ואת כל המחיר שנצטרך לשלם בשבילה.

הייתי רוצה לסיים, אדוני היושב-ראש, בכמה משפטים מחוברים שכתב עורך-הדין אליקים העזני, עורך-הדין הלווח, ו"מטה מעוז" ו"אצל" — שתי קבוצות לוחמות, אידיאליסטיות, חלוציות בחבל ימית — הוציאו לאור ומפרסמות בימים אלה. והמשפטים הללו אומרים:

וליד האג' יחיא (מחנה שלי):
זה חלק מהצינונות הכתובה?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
"הרכבת מתדרדרת היישר אל האסון הבלתי-ימנע; קרון הפיקוד אטום מבחוץ ונוהגיו אטומים מבפנים. האם אפשר עדיין להחליף את הכיוון? האם ניתן עדיין לעצור את תהליך השלום והנסיגה? וזו התשובה: מותר, אפשרי, הכרחי."

וליד האג' יחיא (מחנה שלי):
וההיסטוריה תלך בדרכה.

היו"ר פ. שינמן:
שר המשפטים ישיב להצעתה לסדר-היום של חברת הכנסת גאולה כהן.

שר-המשפטים מ. נסים:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעתה או רעיונה של חברת-הכנסת גאולה כהן אינו חדש. זו דעתה מאז חתימת הסכם השלום ואפילו קודם-לכן. היא אינה גורסת שלום, ומי שאינו גורס שלום יכול להבין את הצעתה.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
אתה לא מסוגל להבחין בין שלום-אמת לשלום-כוב.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

זה לא הוגן מה שאתה אומר. תקרא את מאמרו של חכר-הכנסת רובינשטיין. אינני אומרת שהוא רוצה את הדגם של האוטונומיה של ראשי-הממשלה בגין; הוא רוצה את דגם האוטונומיה שלו. והוא אומר: לא ייתכן שאנחנו לא נגמור את נושא האוטונומיה לפני שאנחנו עוזבים את סיני. תקרא את מאמרו ב"הארץ". וזה כבר לגבי אלה שהם בעד הסכם השלום, אבל גם הם רואים היום שאנחנו נישאר לא רק בלי נכסינו ובלי שליש סיני, אלא כמו שכבר אמרתי פעם, גם בלי מכסנינו. נישאר בלי כלום.

והם רוצים לגמור. אבל אומרים: אסור להפר הסכם. סאדאת לא רק הפר את ההסכם, הוא ביטל את ההסכם, גם עליידי זה שהוא יצר לינק' ברור. שמענו את ראש הממשלה אומר לא אחת: אין לינק', אין קשר בין סיני לבין יהודה ושומרון, מצרים, כמובן, מוכרחה להגיד את זה רק כדי להשביע את רצון מדינות ערב. מחר, רק כדי להשביע את רצונן של מדינות ערב, היא גם תעשה מלחמה נגד ישראל. היא הרי מוכרחה להשביע את רצון מדינות ערב, היא אינה יכולה אחרת. והיום ראש הממשלה עצמו רואה שיש לינק'. אבל אם כבר יש לינק' הבה נראה מה אופיו של הלינק' הזה.

ובכן גם אלה שרוצים בהמשך תהליך השלום, וראו שטעו והטעו — הם צריכים היום לעצור ולומר: לא נמשך בהידרדרות, נעשה "חושבים". מובן שסיעת התחיה רוצה לעצור את הנסיגה במגמה אחת, כדי לא לתת את השליש השלישי של סיני. וזה לא רק בגלל כל האוצרות, גם של אורניום, כל אוצרות האנרגיה שיכלו לפתור את הבעיות הכלכליות של המדינה הזאת גם אחרי שהתורנו את הנפט; ולא רק בגלל היסוד האסטרטגי היום, כאשר לסעודיה יש הנשק הזה, כאשר כל המצב מבחינת בטחונה של מדינת ישראל השתנה לגמרי; אלא גם, ואולי בעיקר, בגלל האוצר הגדול שיש לנו שם, האוצר של הישובים היהודיים בסיני. מה יכול להיות אוצר יותר גדול? ואיזה שפע יכול להיות יותר גדול מאשר שנעקור את הישובים האלה מסיני?

וליד האג' יחיא (מחנה שלי):
האם זה שקול כנגד השלום?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

אלה ישובים שיש לנו, על כל פנים צריכה להיות לנו, כלפיהם היום מחוייבות לאומית. אבל עליידי הרמת יד להסנו את המחוייבות הלאומית שלנו כלפי ישובים ומתיישבים בכל מקום בארץ. עלינו לחזור ולהרהר בחטא הזה, שהרס עקרון ציוני ממדרגה ראשונה, שלא עוקרים ישובים. הכנסת הזאת צריכה היום להתאחד. כמו שפעם כל יהודי אמר "תישכח ימיני אם אשכחך ירושלים", כך לא ייתכן להרים היום יד נגד ההצעה לחדול מההמשך הן סיגה ולהרהר מחזר בעקירי ישובים. ואנחנו, סיעת התחיה, פונים אליכם כדי שהכנסת תאמר: תישכח ימינו של כל חבר כנסת שירים היום את ידו בעד עקירת ישוב יהודי אחד מארץ-ישראל.

אפתה הרליין (המערך):

אין לזה דבר וחצי דבר עם ירושלים. נא לא להשוות זאת עם ירושלים.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

ישוב יהודי בארץ-ישראל זו משמעותה של ירושלים.

אני מתאר לעצמי מדוע בחרה חברת-הכנסת גאולה כהן את המועד הזה כדי לקרוא — — —

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
זו חרפה מצדך לומר את זה. אמרנו זאת במשך שלוש שנים. אתה מדבר על הבחירות. דבר כזה לא תלעזי עלי.

שרי-המשפטים מ. נסים:
אני יודע שזו דעתך, אבל אמרתי גם שאני יודע מדוע בחרת את המועד הזה להעלות הצעה לסדר-היום.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
מדוע? מדוע מדוע?

שרי-המשפטים מ. נסים:
זה לא מפני שאפריל 1982 מתקרב — —

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
הוא מתקרב, הוא מתקרב.

שרי-המשפטים מ. נסים:
— — זה מפני ש-30 ביוני 1981 מתקרב.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
הלואי שזה היה נכון, כי אתה יודע טוב מאוד שהעם יבחר ב"התחיה" ובגלל זה אתה חושש.

שרי-המשפטים מ. נסים:
אנחנו עוד נחזה בתוצאות, אנחנו עוד נחזה בתוצאות, את, חברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
איך אתה לא מתבייש להשתמש בנימוק הזה נגד "התחיה"? 60% מתבירי "התחיה" הצביעו נגד — — —

שרי-המשפטים מ. נסים:
הלוא אתם עושים זאת בעת האחרונה הרבה פעמים. אולי זה לגיטימי, אינני יודע.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
נלך עם זה באמת לבחירות ונסיר את המסווה שלכם בקשר להתנחלויות, בקשר לכלכלה.

שרי-המשפטים מ. נסים:
עינינו היו פקוחות והינן פקוחות.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
כלפי מטה, כלפי מטה.

שרי-המשפטים מ. נסים:
בעיניים פקוחות חתמנו על חוזה השלום על אף הקור-בנות הגדולים שהקרבנו ועוד עלינו להקריב. ובעיניים פקוחות אנו עושים את אשר נדרש היום ונעשה את אשר יידרש מחר.

תפיסתנו אינה תפיסתך. תפיסת רוב חברי הבית הזה אינה תפיסתך. כפי שאמרתי, אנו נעמוד על כל תנאי שנכלל בחוזה השלום. נעמוד, פירושו: קיום מלא של חוזה השלום, צריך קיום הדדי. אבל אם את באה היום וקוראת לבית להודיע, שהחיתמנו אינה חתימה והכרעתנו אינה הכרעה והצבעתנו אינה הצבעה, ואת מבקשת להחזיר את הגלגל אחורה — הצעה זו אינה יכולה להתקבל.

הו"ר פ. שינמן:
חברת-הכנסת שמיר, אתה לא סומך על חברת-הכנסת גאולה כהן? היא אמרה את שלה.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
אבל זו הערה לא רצינית, והשר עצמו יודע שהיא לא רצינית.

שרי-המשפטים מ. נסים:
הממשלה, מיום הקמתה ועוד קודם-לכן, חרתה במצעה על דגלה תהירה לשלום. המצע הזה נכתב ונחתם, הוצג בפני העם וגם אתם חתמתם עליו.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
נכון, שלום-אמת.

שרי-המשפטים מ. נסים:
ההבדל הוא בזה, שהממשלה חתרה לכך והשיגה זאת.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
עוד הישג אחד כזה ואבדנו.

שרי-המשפטים מ. נסים:
הממשלה, באישור הכנסת, ברוב גדול, חתמה על חוזה השלום בין ישראל לבין מצרים. ממשלת ישראל מכבדת הסכמים בין-לאומיים. כמובן, אנו תובעים ונעמוד שגם כל שותף להסכם הבין-לאומי יכבד אותו ככתבו, כלשונו וכרוחו. במהלך הימים מאז נחתם חוזה השלום ועד היום היו כמה תופעות שלא יכולות היו לשמח את לבנו.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
"לא לשמח את לבנו", אלוהים.

שרי-המשפטים מ. נסים:
היו כמה תופעות שלא ראינו אותן בעין יפה, כגון ההצבעה של מצרים באו"ם בשנה שעברה בקשר לצורך בנסיגה כוללת של ישראל ועוד כמה התבטאויות ומעשים, אבל איננו יכולים לקבוע היום בשום פנים, שמצרים מפירה את הסכם השלום. אנו עומדים על תנאי החוזה עמידה שלמה ומלאה.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
תמשיכו לעמוד, תמשיכו לעמוד.

שרי-המשפטים מ. נסים:
יש, למשל, נושא שנדון לפני חודשים אחדים, ובעת האחרונה הוא נדון גם בכנסת על-פי הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת משה דיין, וזה עניין הקמת כוח רב-לאומי בסיני. ארצות-הברית יודעת ומצרים יודעת, שהקמת הכוח הרב-לאומי, כפי שפורט הדבר בחוזה השלום, הוא תנאי לביצועו של הסכם השלום. לאמור, לביצועו של הכתוב בו. ואני רוצה לציין בחיוב את העובדה, שמזכיר המדינה של ארצות-הברית אמר דברים ברורים בעניין זה בקונגרס של ארצות-הברית. הוא אמר: "אני מטיל ספק רציני אם תיסוג ישראל אי-פעם מסיני אם לא יוצב כוח לשמירת השלום." מסר זה יצא, כמובן, מאת ממשלת ישראל. הוא אשר אמרתי: תנאי לפנינו כוחות צה"ל הוא ביצוע חוזה השלום. מבחינתה של ישראל ביצוע הוא קיום מלא, הדדי של החוזה על-ידי כל החתומים עליו ככתבו, כלשונו וכרוחו.

נאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

אני מבקשת לעצור ולחשוב. זה מה שביקשתי. את החתימה כבר ביטל סאדאט.

שר-המשפטים מ. נסים :

אני אסיים, אדוני היושב-ראש, במשפט אחד שראש הממשלה טבע.

נאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

טובים ייסורי השלום — — —

שר-המשפטים מ. נסים :

טובים קשיי השלום מייסורי המלחמה.

נאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

איך ניהשתי ?

שר-המשפטים מ. נסים :

אדוני היושב-ראש, אני מציע שלא לכלול הצעה זו בסדר-היום של הכנסת.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת משה שמיר, להצעה אחרת.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין זה מקרה שמי ציעת ההצעה לסדר-היום הזכירה את הסרט על השואה שראינו אתמול במסגרת סדרת הסרטים "עמוד האש". התחושה היא, שבהנהגה של עם ישראל התופשי והמשוחרר בארץ-ישראל מופיעים הסימפטומים של הניווט הלאומי, ניוון האחריות הלאומית, ניוון שהיה חלק מן הסיבות לכך שהעם היהודי באירופה הובל לטבח : עיוורון, סירוב להסתכל בעובדות, פחדנות ומעילה בתפקיד וב-אמון.

אני רוצה לבקש מחברי הכנסת דבר פשוט מאוד : להעביר את הדיון לוועדת החוץ והבטחון. זאת איננה החלטה שלילית מראש, זאת איננה הפרת חוזה. זהו סימן שהגוף של מדינת ישראל עודנו חי ומפרכס, שאנו מגיבים, שאנו מגיבים על מה שקרה לשר גדעון פת אתמול-שלשום בקהיר, לבזיונות של מה שנקרא "נורמאליזציה".

וליד האנ"י יחיא (מחנה שלי) :

מה קרה לו ?

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

החרימו את הפגישה אתו, לא קיבלו אותו, העתונות המצרית כתבה נגדו והשמיצה אותו. עלינו להוכיח שהעם הזה עודנו חי, שעוד כואב לו משהו. לפחות להראות שאנו בודקים את המצב, שעניינו אינן קשורות, שבמדינת ישראל מסכמים אירועים של שנתיים, מסכמים מצבים, רואים מה נעשה עליידי ארצות-הברית, עליידי מצרים, רואים מה עושה מצרים כלפי אש"פ בזמן האחרון, ההכרזות על ממשלה פלשתינאית גולה וכו'. ואומרים : אנו רוצים לדון, אנו רוצים לבדוק אם כואב, אנו רוצים לבדוק אם חל שבר באיזה מקום, לעצור רגע ולראות אולי הדרך הזאת יש בה מוקש או שניים ואפשר לסלק בדרך כזו או כזו. אנו רוצים להראות שיש עוד רגישות, שיש עוד סימן חיים. הניווט הזה של כוח המחשבה שלנו, שהוא אולי מעבר לכשר-השלט של האדם, או אולי הוא חוסר הגינות וכזבנות וצביעות, ניוון זה מתבטא, למשל, דווקא בדבר התקיף מאוד שאמר לנו שר המשפ-

טים : אם לא יהיה כוח רב-לאומי — לא יבוצעו יתר הסעיפים של חוזה השלום. אבל הכוח הרב-לאומי, אדוני שר המשפטים, היה צריך זה כבר להיות בסיני. הרי יש כבר אזור-חיץ בסיני, יש כבר אזור מפורז בסיני, הכוח היה צריך להיות שם כבר שנתיים והוא לא קם. היתה השתמטות, היתה התחלקות — ועוד היום איננו יודעים מה יהיה.

אדוני שר המשפטים, אתה תגיע לימים האחרונים, אתה תגיע לשבועות האחרונים לפני סיום הנסיגה ואז יקנו ממך — כמו שבשבוע שעבר קנו משר החוץ חיי טייסים וחיי ישובים ישראליים תמורת כסף, בזה שהוא הסכים להפסיק את המאבק נגד עיסקאות הנשק עם סעודיה — כך יקנו ממך את העניין הזה.

רוני מילוא (הליכוד) :

איך אתה, יכול להגיד דבר כזה ? איך אתה יכול להגיד שקנו משר החוץ חיי טייסים ?

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

אמרת זאת בנאומי הקודם, אני רק חוזר על עצמי וחבל שאתה לא שומע את כל דברי.

רוני מילוא (הליכוד) :

חבל שאני בכלל שומע את דבריך.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

אילו שמעת את דברי תמיד, והשכלת.

רוני מילוא (הליכוד) :

אני לעולם לא אשמע אותך.

משה שמיר (התחיה — בנא"י) :

אל תשמע אותם — תפסיד. הפסדת הרבה בחיים, תפסיד גם את זה.

ובכן, יבואו השבועות האחרונים, יבואו הימים האחרונים, אז יגידו לנו : בגלל עוד אלף איש בכוח הביין-לאומי או חמש מאות איש, או בגלל זה שהכוח הוא רק מעין משטרה או בגלל שיתופה או אי-שיתופה של ארץ כזאת בכוח — בגלל זוטות אלו נהרוס את השלום ? ואתם תקבלו את הדין.

חברי הכנסת, אתם יודעים את דעתי, ואין היא כד-עתכם. דעתי היא שב-26 באפריל 1982 יבוא הקץ לשלום. דעתי היא שסאדאט מרמה אותנו. דעתי היא שבעקבותי גם האמריקנים וגם ממשלת ישראל מרמים אותנו. לדעתי סאדאט רוצה את כל סיני והוא מכין את הרקע בעזרת כל העולם כדי להאשים אותנו בביטול השלום עליידי.

האסון והניווט התבטאו השבוע בעוד דוגמה אחת; כאשר יושב-ראש מפלגת העבודה, הרואה עצמו מיועד לראש הממשלה הבאה, מביא לנו את החידוש הגדול, שמדיניות סעודיה היא אמנם אחד בפה ואחד בלב, כמו יתר מדינות ערב — אבל בפיהם הם קיצוניים ובליבם מתונים הם. החי"דוש הגדול של שמעון פרס יגרום למנהיגי מפלגת העבודה ומנהיגי המדיניות הישראלית מאז קום המדינה שיתחפפו בקרבם, שהרי טענת-היסוד של המדיניות הישראלית אמרה תמיד ללידידנו בכל מקום : גם אם אתם רואים איזה סעודי מתון או מנהיג ערבי שמוכן לקבל נוסחה כזאת או כזאת, ראו הזהרנוכם : בלבם ובמועצותיהם ובינם לבין עצמם — תכניתם האמיתית היא הרבה יותר קיצו-נית, אנטי-ישראלית.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
אני מסכימה.

היו"ר פ. שינמן :

אם כך, לפנינו שתי הצעות ואני אציע אותן זו מול זו : האחת, הצעת השר שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת ; והשנייה, הצעתו של חבר-הכנסת משה שמיר, להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה — מיעוט

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

ובכן, אנחנו רואים כאן מסע התרפסות. ישראל מאבדת את קומתה, את עיניה הפקוחות, מאבדת את כושר השיי-פוט שלה. עליכן — וזה משפטי האחרון — רק זאת : לא לבטל הסכמים בשלב זה, לא לנקוט צעדים אלה או אחרים. הכנסת לא תקבל בוודאי את דעתה של תנועת התחיה, אם כי זו האמת וזעקת ישובי חבל ימית אומרת זאת. אבל לפחות את קצת הרגישות, את קצת הכבוד הלאומי, גם את קצת הבינה המדינית כדאי להפגין, כדי שיהיה לנו במה לטעון, לדון, להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון, לאמור : ישראל בודקת את המצב, אנו שולחים מגלי-מוקשים לפנינו. את המעט הזה הכרחי שהכנסת תקבל על עצמה.

היו"ר פ. שינמן :

אני שואל את חברת-הכנסת גאולה כהן, אם היא מסכימה להעביר את הצעתה לוועדת החוץ והבטחון ?

ה. הרשאת ועדת הכספים להביא לפני הכנסת חלק מהצעת חוק

שלישית בכנסת רק את סעיף 1 מהצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 19), התשמ"א—1981.

ה צ ב ע

החלטת ההרשאה לוועדת הכספים להביא לפני הכנסת חלק מהצעת חוק, נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, אני קורא החלטה בעניין הרשאת ועדת הכספים להביא לפני הכנסת חלק מהצעת חוק : "בהתאם לאמור בסעיף 121 לתקנון הכנסת, מחליטה הכנסת להרשות לוועדת הכספים לדון ולהביא לקריאה שנייה ולקריאה

ו. הצעות לסדר-היום

1. שביתת המורים בישראל

רים, כאשר ברגע האחרון, לאחר שההסכם עמם כבר הודפס, נדרשה התערבות היועץ המשפטי לממשלה ועיכבה את החתימה על ההסכם. לדעתו טעתה הממשלה בכך שנסוגה ברגע האחרון מהכיוון שלפיו חייבים המורים לעמוד כיום במרכז הקדימויות של החברה.

אני רוצה לצטט, אדוני היושב-ראש, את מה שאומרים המורים כדי שנחוש בהרגשתם. הם אומרים : "אנו מאשיים מים את הממשלה בניהול משא-ומתן שלא בתום-לב ובחוסר נקיין כפיים". הם טוענים כי הממשלה שלחה את אליעזר שמואלי ואת אליעזר הכסטר לנהל את המשא-ומתן עמם בעוד שידעה כי הם אינם מוסמכים עוד להחליט. לדעתם טעתה הממשלה כאשר העלתה את הנושא להכרעה ולא השאירה את ההחלטה בידי שלושת השרים המוסמכים לכך. לדעתם, ולדעת כל אחד, אין במדינה שום איגוד מקצועי שהסכמים עמו נחתכו במוסד בוררות. לדבריהם זו השפלה של ציבור המורים, פגיעה בדימוי הציבורי שלהם ומעשה בלתי-מוסרי.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להגיד ששנתיים וחצי מושכים את התביעות הצודקות ואין מקיימים הסכם, וברגע זה הדיבר מזכיר לי כל מיני אנשים וכל מיני מוסדות החייבים לקיים את ההסכם בעת הביצוע, ואפילו במחיר יקר ביותר, בעיקר כאשר מדובר בהסכם עם מורים, עם מחנכים המחנכים את תלמידיהם כל הזמן לכיוון החיובי, וחלק ממנו זה גם כיבוד הבטחות והסכמים.

אני רוצה לדעת אם דוגמה חינוכית זו שנותנת הממשלה אינה תמורה, כשבניתיים נאלצים המורים מחוסר

היו"ר פ. שינמן :
אנו עוברים לנושא הבא : שביתת המורים בישראל — הצעות לסדר-היום מטעמם של חברי-הכנסת סעדיה מרציאנו ואליעזר אבטבי.

סעדיה מרציאנו (שוויון בישראל — הפנתרים) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסיכסוך עם המורים נמשך זמן רב. הקימו את ועדת-עציוני בראשות כבוד השופט עציוני, והיא קיבלה החלטות ומסקנות. לאחר מכן הקימו את ועדת-שמואלי כדי ליישם את המסקנות.

רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, לאחר סבל רב שנגרם למורים — אפרט בהמשך דברי — הגיעו לוויכוח בנושא תוספת שכר של 14% עבור שחיקת השכר עד היום. הממשלה ברוב טובה החליטה להעביר את הנושא ליועץ המשפטי לממשלה כדי שיקבע אם יש בתוספת של 14% לשכר המורים משום חריגה מהסכם השכר. היועץ המשפטי לממשלה החליט לבקש בוררות מוסכמת, והמורים מתנגדים ואומרים, כי עד היום לא קרה שסיכסוך בין איגוד מקצועי לבין הממשלה הוכרע על-ידי בוררות, והם אינם מוכנים להיות הקרבן.

שר החינוך והתרבות, לעומת זאת, מציע שהמורים יקבלו את התוספת של 14% ובתמורה יעבדו שעות נוספות, וזאת כדי לפתור את כל הבעיות של הסכמי השכר. המורים הסכימו, והממשלה תורה בה ברגע האחרון.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לצטט מדברי השר זבולון המר. השר אמר כי הוא חש שהוא הוגה את המור-

הפסקת הלימודים, של הטלת סאנקציות, דברים הגורמים סבל רב, פיגור וחוסר השלמת החינוך כפי שכבר הזכרתי. הדבר אמור בעיקר לגבי נערים מעיריות-פיתוח ומשכונות, שבגלל עצם העובדה שהם באים ממקומות כאלה רמתם החינוכית נמוכה יותר משל אחרים, גם אם הם מקבלים חינוך רגיל ומלא במשך כל ימות השנה. זה המצב בדרך כלל. והנה בא שר האוצר וגורם שרמתם החינוכית תיפגע אף יותר.

לכן אני חושב ששר האוצר הזה מוזק לילדים, מוזק לחינוך, מוזק לנוער, מוזק לציבור ההורים, מוזק לכלכלה ולכל מיני דברים שבחור שר הוא רוצה בטובתם כביכול. לעומת זאת הוא מועיל לבנקים, מועיל לעשירים, מועיל לאלה הרוצים לקנות יותר, לקנות עוד מכונת, עוד טל-וויזיה צבעונית.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :
אתה צריך לסיים.

סעריה מרציאנו (שויון בישראל — הפנתרים) :
אדוני היושב-ראש, במקרה מנתי את הזמן של חברת-הכנסת גאולה כהן, והיא חרגה מהמסגרת ואיש לא דיבר. בנושא כה חשוב — קצת יותר סבלנות. מדובר על כך שהגיעו אנשים מהשכונות לעשות "סאלטות" ולהיכנס לדחיות כדי לקנות טלוויזיה צבעונית על שבון דברים אחרים. אני חושב שזה חמור מאוד. אנשים צריכים להתאפק ולא ללכת לקנות טלוויזיות צבעוניות. לעומת זאת יש לתת הנחות בדברים אחרים.

בנושא החבל, למשל, היתה החלטת של ועדת הכלכלה לחלק 300,000 שקיות לילדים בעיריות-פיתוח, בשכונות ובבתי-ספר בגלל חוסר קאלציום, אך מסיבות פוליטיות, כדי שסיעה או חבר כנסת לא יפיקו טובת הנאה מכך, העדיף שר האוצר לעכב את העניין ולא לבצע אותו. איפה השיקולים הכלכליים שלו? לכן אני חושב שהשיקולים שלו הם פוליטיים, עם חשבונות קטנים וקטנוניים.

אני קורא פה לשר החינוך והתברבות לפעול. הוא באמת ניסל לעשות הרבה בתחום החינוך, ואינני אומר זאת כדי למצוא חן בעיניו. זאת דעת המורים, התלמידים ורבים בארץ הזאת. אתה היית אחד השרים המוצלחים, אבל עם כל הכבוד, אדוני השר, גם לך יש בעיות פוליטיות, יש לך מפלגה, יש בחירות. קום, אזור עוז ותגיד: עד פה. יש זמן שבו השר אינו חשוב. כל ממלאת תפקיד הרוואה שהוא מגיע אל פי תהום, שהוא נגרר ונדחף עם כל טוב-לבו והוא לא יכול לעזור לאוכלוסיה כזאת, וכל יום נוסף מביא סבל להורים, לתלמידים ולמנכ"ם, וכל יום נוסף מביא הרס על הכלכלה — חובתו של השר לעמוד בצורה זקופה לאומצה כנגד הממשלה, והפרי, השכר והתמורה לך יינתנו לו לאחר מכן וזה ישתלם לו.

לכן, אדוני השר, אני חושב שחובתה של הממשלה, שחובתך כשר, שחובתם של המורים, שחובתו של הציבור בזמן הזה — לשבת ולהחליט וללכת לקראת המורים במקרה. והיה אם לא — אני קורא מעל בימה זו למורים לא להתפשר, להיאבק על דבריהם הצודקים, על זכויותיהם. אני קורא לוועדת החינוך והתברבות, בראשותה של חברת הכנסת אורה נמיר, לעמוד לימין המורים. אני קורא לשר החינוך והתברבות וכמובן גם לחברי כנסת מהסיעות השונות לעמוד לימין המורים ולא לתת יד לכך שהמורים יושפלו ויגיעו לדרגה כזאת של התפשרות שלאחר מכן נישא בתוצאותיה.

ברירה, מתוך התלבטויות קשות — ואני בטוח שהם מנהלים ויכוחים סוערים עם משפחותיהם, עם חבריהם ועם כל מיני אנשים — לבצע כל מיני פעולות ולהטיל סאנקציות הגורמות לסבל בלי-יתואר, ובהמשך דברי עוד אעמוד על כך.

אני רוצה להוסיף, אדוני היושב-ראש, כי השופט עציוני מסר שתמישה פרקים חשובים במסקנות הוועדה דגים בהפיכת המערכת הקיימת על כל מרכיביה למערכת טובה יותר, בריאה יותר ופעילה יותר, ורק פרק אחד מתוך תמישה פרקים מתייחס לשכר המורים, ובלעדיו — אני מוסיף — אי-אפשר ליישם את שאר המסקנות.

אני יודע שביוכוחים רבים וסוערים בממשלה ובכל מיני מקומות ניצב שר החינוך והתברבות בעמדה זקופה וברורה לצד המורים ולמען ביצוע ההסכם, אך מכל מיני סיבות זה לא הלך. חלק מהסיבות הללו היו תלויות בו, וחלק לא היו תלויות בו, כי אנו יודעים שבעבר התפטר שר האוצר הקודם, מר הורביץ, על אותו נושא. לאחר מכן הגיע שר האוצר החדש, ואנו רואים שהוא מחליט שלא לבצע הסכם ולמשוך את העניין. אני מנסה לבדוק יחד עם חברי למה הוא מתכוון, מה מסתתר מאחורי העובדה שאינו מוכן לקיים את ההסכם, אילו שיקולים ואילו חשבוניות יש לו. אני יודע שיש לו כל מיני שיקולים, ותכלית שאיננה פה. אלה שיקולים פוליטיים מדרגה ראשונה, שיקולים שהוא שוקל לקראת הבחירות המתקרבות. אני יודע שהורדות המורים והשינויים האחרונים בכלכלה באים משיקולים פוליטיים.

וכך נוהגים דווקא לגבי המורים. לדעתי זו אחת הקבוצות שמדינת ישראל צריכה לתת להן עדיפות מדרגה ראשונה. כידוע, כשהיתה עלייה לארץ-ישראל, היתה פגיעה חמורה באוכלוסיה שלמה בתחום החינוך, ואותה אוכלוסיה סובלת עד היום. קבוצה זו של מורים ומורות צריכה לקבל עדיפות עליונה בכל התחומים כדי לסגור את הפער הזה שנוצר בחינוך. והנה רואים אנו שבגלל השביתות והסאנקציות של המורים מסתובבים ילדים ברחוב, הורים נאלצים להפסיק את העבודה כדי להחזיק את הילדים בבית ועושים תרגילים שונים שיאפשרו להם להמשיך להתקיים בכבוד, בלא שמצבם הכלכלי ייפגע קשות.

חברת-הכנסת רובינשטיין, אינני מפריע לך. אולי יתעסק מר רובינשטיין עם חברות הבנייה ברגע זה בחוץ.

אדוני היושב-ראש, בדקתי את המצב לגבי חלק מאותה קבוצת תלמידים. פניתי למחלק הנער בירושלים ושאלתי לכמה תלמידים נפתח תיק בזמן האחרון בגלל שהסתובבו ברחוב בזמן השביתה ועשו דברים שגרמו לפתיחת תיק נגדם. אני חושב שזו אשמה חמורה וכתם שחור על מצחו של שר האוצר. הדבר אינו מעניין אותו, והוא אינו מתייחס להשלכות החמורות של פגיעה במורים ובחינוך. מדובר באותו שר אוצר שלא ספג כסף על-ידי המשחק הכלכלי שלו אלא הרשה לאנשים "לקפוץ" למכוניות חדשות במחירים נוחים, לקנות טלוויזיות צבעוניות. האם אין זה רצוי שהמחיר יעלה שוב כדי שיהיה קשה לקנות טלוויזיות צבעוניות ומכוניות, ואותו סכום שייחסך יופנה למורים הנמצאים כיום באותה דרגת עדיפות של עובדים סוציאליים, עובדי חברות רחוב וכיוצא באלה, כדי שהחברה הישראלית חוכל לסגור את הפער הקיים?

אנו רואים שכל זה אינו מעניין את שר האוצר. כך שולחים את המורים ממוסד למוסד, במקום למקום, ולא נותרה להם ברירה אלא לנקוט את הצעד הלא-נעים של

אחריה ציבור מורים מוכה ומר נפש שראה תוחלתו בועדה שנבחרה — ועדת-עציוני.

ועדת-עציוני היתה הבשורה הגדולה של מערכת החינוך זה שנים רבות למורים ולהורים ולכל עם ישראל. כי סוף כל סוף היא הבטיחה בדיקה יסודית לא רק של מערכת השכר אלא של מעמד המקצוע של ההוראה בישראל. לא יאומן, אבל זכינו כעבור שנה לדוח יסודי של תוצאות עבודתה של אותה ועדה. שוב שנה חולפת, ואנחנו מקבלים דוח נוסף של ועדת-שמואלי, בראשותו של מנכ"ל משרד החינוך והתרבות מר אליעזר שמואלי, שמציעה דרך, איך ליישם את תוצאות עבודתה של ועדת-עציוני.

רבותי, דוח עציוני היה בשורה גדולה שבשוליה נשמעה הקביעה הפסקנית, שמשום-מה משתדלים להתעלם ממנה, לשכוח אותה — קביעה פסקנית שיישום דוח זה יתן מעמד עצמאי למערכת החינוך. קרי: לא עוד הצמדה למהנדסים, לאחיות, או לעובדים הסוציאליים, אלא מעמד חדש ועצמאי למקצוע ההוראה. את הקביעה הזאת, שהיא אולי שולית בכל המערכת של דוח עציוני, נוטים לשכוח, ואלה שנוטים לשכוח באים אחר כך ומתפל-מסים, מה גידור היום המהנדסים ומה גידור היום האחיות וכו'.

האם ראש הממשלה לא ידע זאת כאשר התחייב יחד עם שר החינוך והתרבות לעשות קבלת הדוח על-ידי הממשלה? או אולי כשמונתה ועדת-עציוני על דעת ראש הממשלה, על דעת הממשלה כולה, אבל בהתחייבות של ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, אולי לא נתכוונה הממשלה למלא אחר החלטותיה? וכאשר מונתה ועדת-שמואלי — הפועל היוצא של ועדת-עציוני — לשם מה מונתה, האם רק למראית עין? רק לגלגל זמן? עוד קצת סחבת?

אינני מאמין שכך התכוונה הממשלה, אינני מאמין שכך חשב ראש הממשלה. אני משוכנע שלא לכך התכוון שר החינוך והתרבות. ובכל זאת נוצר קצר כלשהו שכ"תוצאה ממנו לא נוהל משא-ומתן על דוח עציוני, אלא התגלגלו איכשהו לדיון על שחיקת שכר ועל תוספת שכר ובסופו-של-דבר הוא עמד להסתכם על 14%. ניחא, היתה פה סטייה מהקו המרכזי של דוח עציוני. אבל אם כבר נעשתה, מדוע ברגע האחרון, עם השקת הכסויות, רצו לשאול את חוות-דעתו של היועץ המשפטי לממשלה? אם היו סבורים שצריכים את חוות-דעתו — היו צריכים לעשות זאת לפני כן. ואם לפני כן לא עשו — שוב לא היה מקום לעשות זאת או.

יושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
זו הבעת אי-אמון לאלה שחתמו על ההסכם.

בן-ציון רובין (חזית דתית לאומית):
נכון, אני מסכים אתך.

ממתי היועץ המשפטי לממשלה שותף לדיננים על הסכמי שכר? נקלענו איפוא היום לשביתה מעיקה, לא נעימה, שכל צד היה שש אילו נסתיימה. ואמנם נעשו טעויות מזיקות ומיותרות.

רבותי, חברי הכנסת, אם הודעת נציגי המורים היום בישיבת ועדת החינוך והתרבות בעינה עומדת — יש אולי מוצא. נציגי הסתדרות המורים הודיעו היום על נכונותם להתדיין בפני בית-הדין לעבודה. אם אמנם כך הדבר,

לכן, אדוני השר, בסיום דברי, אני פונה אליך — בנושא זה תעמוד בעוז ותגיד: עד פה.

יושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
בגלל נושא זה התפטר שר האוצר הקודם, יגאל הורביץ.

סעדיה מרציאנו (שויון בישראל — הפנתרים):
אני יודע. על זה אני מדבר. ולכן אני פונה לשר שצריך לענות — שחובתם של הציבור ושל המורים ושל שר החינוך והתרבות להתייצב כולם כמקשה אחת להגן על הזכויות הצודקות של המורים. והיה אם לא — אני לא יודע איך, מה ולמה, אבל אני יודע שאני ואחרים שיקראו לפועל בנושא זה ואפילו ברחוב — נצא לרחובות. ידוע לי שהפגיעה במורים תגרור מחר פגיעה בעובדים הסוציאליים וכו'. אם משפילים אותם — ודאי ישפילו פועלים בירוחם.

בעיה זו היא בעיה לאומית של מדינת ישראל. והיה אם לא יתייחסו אליה בהתאם ובהקדם — הגזק שיהיה יפול על ראשיהם.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת בן-ציון רובין באותו נושא.

בן-ציון רובין (חזית דתית לאומית):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימים אלה, כשאנו עוסקים בשחיקת השכר, אנו שוכחים מלים וביטויים שנש"חקו ונעלמו כאילו לא היו מעולם. אחד מאלה אני מבקש להזכירכם: "הבטחון והחינוך בראש משימותינו", או "ב"ראש דאגתנו", בנוסחאות שונות. זו היתה הסיסמה שתורה ונשנתה בפי מנהיגינו לא רק בדיוני תקציב אלא גם בכל דיון בנושאי רווחה, חברה ופער. הבטחון והחינוך בראש משימותינו. זו היתה גם אחת המוסכמות של כל חברי הכנסת מכל הסיעות והזרמים.

לאחרונה — תבדקו קצב ב"דברי הכנסת" — תראו שנוסחה זו נעלמה ונאלמה אי שם. שוב אין מעלים אותה על גס. לא משום שבאה לכדי מיצוי והשלמה ויצאה מן הכוח אל הפועל, אלא אולי משום שמשוה נשתנה בסולם שלול.

"עם הספר", עם "שהחינוך בראש משימותיו הלא-מיות", עם כזה רואה בצער מיליון ילדי ישראל הסובבים ברחובות, המושבתיים מתלמוד תורה. כל יום כזה הוא פרק פחות באהבת הארץ, פחות ידיעה בתולדות התרבות, הפסד של סוגיה במאמץ-אטיקה; לעומת זאת הוא יותר חינוך להצגות יומיות בקולנוע, לשוטטות ברחובות, למעשי קונדס ונערות שסופם אולי תיקי משטרה.

הסתכלו על ההורים — אמהות עובדות שהפכו ל"בני-ביסטר" לא מתוך רצון לשהות עם ילדיהם, אלא מחוסר ברירה. שהות כפויה עליהן עם ילדיהן שהפכו עליהן לנטל ונגררים אתן לעבודה ובאוטובוס; ראו אבות הנות-נים דוגמה קלוקלת לילדיהם בכך שהם "מצהירים" על "יום מחלה", כי לא מצאו פתרון לילדיהם והם נשארים בבתיהם, ולא משום שהם חולים.

רבותי חברי הכנסת, המשבר לא התחיל עתה, במארס 1981. כבר לפני יותר משנתיים זכינו — אוי לזכות שכזו — לשביתה של 39 יום, שביתה מרה שגרמה לבריחה משדה ההוראה אל הבנקים ואל חברות הביטוח והותירה

חברת כ"ד, ישיבה תל"ח
— הצעות לסדר-היום —

אזרחי ישראל, ואינו רק שר הממונה על 70,000 מורים, שהם המכשיר החשוב ביותר של מערכת החינוך, אלא שר החינוך — החינוך כערך, כמטרה, כמטרה לאומית. אני מק' וזה שיצליח לשכנע, את חבריו בממשלה, אפילו עתה בערוב ימיה, לשקוע בביצוע רציני ונכון של דוח עצינו תוך הקצאת המשאבים המתאימים בלוח זמנים מפורט. ביצוע דוח עצינו היא דרך שאין ממנה נסיגה, לא רק בדיעבד, אלא מלכתחילה. זה המנוף שיביא למפנה אמיתי במערכת החינוך שלנו.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, בבקשה כבוד השר.

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לחזור על מהלך הדברים בסוגיה של מעמד המורים, החינוך ושכר המורים. הדברים ידועים וגדונו רבות. חבר-הכנסת מרציאנו וחבר-הכנסת רובין הציגו את הדברים מתוך כאב. אני מבקש להתייחס רק לשני נושאים.

האחד, ההגיון של הדברים, הרעיון ; השני, המוצא מן הבעיה. באשר לרעיון — כולנו במדינה ובחברה רוצים ומצפים שהחינוך יעשה הרבה מאוד לתיקון החברה, כדי שהחברה תהיה טובה יותר. השאלה שעמדה לפנינו היתה איך אפשר לממש את הדבר. אף-על-פי שלא כולם מעמי' דים כך את הדברים, אני רוצה לומר כי בעיני הדיון עם המורים לא היה על שכר בלבד. היה בו רעיון של העמדת החינוך במרכז החברה, והעמדת המורה במרכז החינוך. נכון שהדבר קשור בהיערכות שונה, הדרגתית, של מערכת החינוך ; נכון גם שכדי למשוך את הטובים, לשנות את אורך עבודתם ולגרום לכך שהטובים לא יפרשו מהעבודה יש גם צורך בתיקון השכר של המורים. ברוח זו עבדנו, אמנם זמן ממושך, לגבש וגם להחליט על דוח עצינו.

אשר למוצא מן הבעיה — חברי הכנסת יודעים שה' מוסד לבוררות יפסוק כנראה בשבוע הבא ויקבע אם היתה בהסכם שכמעט נחתם חריגה מהסכמי השכר במשק. אני מתעתד להעלות בישיבת הממשלה ביום ראשון הקרוב, עוד קודם מתן פסק הבוררות, את הצעתי בקשר ליישום השלב הראשון של דוח עצינו.

שוישנה ארבל-אלמזולינו (המערך) :
אדוני שר החינוך, יש לי שאלה.

שר-החינוך והתרבות ז. המר :
לא עכשיו. בסוף הדברים בבקשה.

שוישנה ארבל-אלמזולינו (המערך) :
הדיו עוד לא יבשה — — —

היו"ר י. מ. אברמוביץ :
תסלחי לי, השר אינו מסכים.

שוישנה ארבל-אלמזולינו (המערך) :
הדיו עוד לא יבשה על הנייר של אותו הסכם שעליו חתמה הממשלה — — —

שר-החינוך והתרבות ז. המר :
אני נמצא כבר מעבר לזה בדברי ההסבר.
(חבר-הכנסת ת. טובי קורא קריאת-
בנינים)

אני מציע לשר החינוך והתרבות ולממשלה למשוך את ידה מהמוסד לבוררות מוסכמת, להוציא את הנושא ממנו ולהעביר אותו באמת לבית-הדין לעבודה. יקבע בית-הדין לעבודה אשר יקבע. אני מניח שאם נציגי המורים נכונים להתדיין בפניו, הם נכונים גם לקבל את מסקנותיו. אבל יפסוק בית-הדין אשר יפסוק, אנחנו צריכים לומר לעצמנו שזה רק פרק-ביניים. המפתח היה ונשאר דוח עצינו ויישומו, וכל סטייה ממנו תמשיך לגרום לתסיסה של כל מערכת החינוך במדינה.

הממשלה מצווה להחליט, ואין מנוס מהחלטה זו, לקבל את דוח עצינו וליישמו. על כך התפטר שר האוצר הקודם יגאל הורביץ, ועכשיו יש צורך לקבל החלטה ברורה תוך קביעת לוח זמנים ליישומו של הדוח.

בד-בבד עם הדיון בבית-הדין לעבודה, אם אמנם כך ייעשה, יחד עם ההכנות הממשיות שאני מציע לעשות ליישומן של דוח עצינו, אנחנו צריכים להפנות קריאה אל ציבור המורים, שהוא ציבור נפלא ובידיו ניתן הרכוש היקר לנו מכול — ילדי ישראל ועתידה של מדינת ישראל — ולומר: רבותי המורים, הוכחתם את עצמכם פעמים רבות ; אתם נקראים היום פעם נוספת אל האחזיות הלאומית. חידלו לכם מן השביתה. אל תקשיחו את לבכם על ילדי ישראל המסתובבים ברחובות. אני יודע שגם אתם כואבים את זה — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
מדוע לא תקרא לממשלה למלא את ההסכם ?

בן-ציון רובין (חזית דתית לאומית) :
קראתי גם לממשלה, חבר-הכנסת טובי. אני ישר עם עצמי, עם הממשלה ועם המורים.

אני יודע שגם המורים כואבים את העובדה הזאת שמיליון ילדי ישראל מסתובבים ברחובות, ודווקא משום כך אני רואה לנכון לפנות אליהם ולומר : שובו אל בתי-הספר.

ראו לאיזה עולם מושגים מעוות הגענו, כאשר ילד בגיל ג'ילדים יודע כבר מהי שביתה. ראו איזה אוצר מלים מזור הוא רוכש בגיל ארבע או חמש — הוא יודע כבר מהי שביתה !

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
טוב שהילדים יידעו זאת, שיוכלו לעמוד על זכויותיהם.

בן-ציון רובין (חזית דתית לאומית) :
לפני שהילד יידע פירושה של המלה שביתה הייתי רוצה שיידע מהי מולדת, מה זו מדינת ישראל ומהי אהבת ישראל, ועוד ערכים חשובים אחרים. הייתי רוצה שהילדים האלה יכירו את כל הערכים האלה לפני שייידעו ויבינו את המושג הזה של שביתה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
— — — בנינים גם מאבק על זכויות סוציאליות, זה ערך חשוב מאוד.

בן-ציון רובין (חזית דתית לאומית) :
אדוני שר החינוך, אנחנו רוצים מורה גאה בייעודו ובתפקידו, ולא מורה מוכה, מבוזה ומושפל. מורה מוכה אינו יכול לחנך, מורה מושפל לא יכול להיות מחנך אמיתי, ואוי לחניכים שכאלה מוריהם.

שר החינוך שהופקד על המערכת הוכיח לאורך כל השנתיים וחצי האלה כי אינו רק נציג ציבור ההורים

בלא שיימצא פתרון כזה מצד הממשלה, אני לא אנווט את מערכת החינוך. אני מאוד מקווה שבסופו-של-דבר יימצא פתרון לטובת החינוך, אותו חינוך שכולנו מצפים ממנו לכל כך הרבה.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החינוך. הייתי מציע שיידון במליאה, אבל לא יהיה הזמן לכך.

סעריה מרציאנו (שוויון בישראל — הפנתרים):
במליאה.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:
אני לא מסדר את סידורי הכנסת.

סעריה מרציאנו (שוויון בישראל — הפנתרים):
אם יש בקשה של שר ושל חברים נוספים, אני חושב שזה צריך להיות במליאה.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:
אני מתנגד לדיון במליאה. אני מסכים לדיון במליאה.

וליד האג' יהיא (מחנה שלי):
מבקשים לוועדה.

אורה נמיר (המערך):
לוועדה.

סעריה מרציאנו (שוויון בישראל — הפנתרים):
יש לי שאלה: האם אתה אישית, אם תרגיש שמצד המורים יש נכונות כפי שהייתה עד היום, אך מצד הממשלה עקשנות — האם לא תתייצב לימין המורים?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:
אמרתי זאת, לא?

הצעתי להעביר את ההצעה לוועדה.

היו"ר פ. שינמן:
חבר-הכנסת מרציאנו, האם אתה מסכים להעביר את ההצעה לוועדה?

סעריה מרציאנו (שוויון בישראל — הפנתרים):
אני מסכים.

היו"ר פ. שינמן:
חבר-הכנסת רובין, האם אתה מסכים?

בן-ציון רובין (חזית דתית לאומית):
אני מסכים.

היו"ר פ. שינמן:
אנחנו עוברים להצבעה.

ה הצ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

שינונה ארבל-אלמולזינו (המערך):
איפה נשמע כדבר הזה.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

הנושא יועלה בישיבה הקרובה של הממשלה, וההכרעה תיפול, לפי דעתי, בישיבה שלאחריה, ואז תקרה אחת מן השתיים: או שהמוסד לבוררות יפסוק שאין חריגה, ואז ייחתם ההסכם שכמעט נחתם; והיה אם יפסוק שהייתה חריגה, אני אעלה בממשלה את ההצעה ליישום במקביל לכך את השמות בבית-הספר על אותו גובה האחוזים שהושג בהסכם השני לפי דוח עצינוגי.

מרדכי אלגרבלי:

זאת אומרת שהמורים יעבדו 14% שעות יותר.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

לא 14% שעות יותר, אבל ישהו בבית-הספר שהות חינוכית, כלומר: קבלת תלמידים, שיחות עם תלמידים, קבלת הורים, השתלמות בבית-הספר, כדי להפוך את בית הספר יותר ויותר למוסד חינוכי ולא רק למוסד לימודי. בדוח עצינוגי ישנו הסדר בקשר לפרופורציית השעות הנדרשות בתמורה לתוספת השכר שתהיה.

(חבר-הכנסת מ. אלגרבלי קורא קריאת-ביניים)

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זו תוספת שחיקה.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:
לא שחיקה.

חבר-הכנסת אלגרבלי, הרי אתה היית היום בוועדת החינוך. דנו בזה שם. מדוע לתזור על זה עכשיו? משום כך גם לא חזרתי על כל המהלך.

מרדכי אלגרבלי:

מדוע לא תביא זאת לממשלה ביום ראשון?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

מפני שלפי מיטב ידיעתי גם המורים וגם גורמים בממשלה מעדיפים לחכות לפסק הבוררות, שמא בכל זאת יתבצע ההסדר הקודם, זה שכמעט נחתם. אני כשלעצמי מעדיף את ההצעה שלי. אבל מאחר שההסכם ההוא כמעט נחתם, יש בכל זאת נקודת אחיזה למי שתובע לחכות ולראות מה יפסוק פסק הבוררות. לכן בישיבת הממשלה שלאחר הבוררות, או בישיבה מיוחדת שאני אבקש לזמן, או לכל המאוחר ביום הראשון שלאחר השבוע הבא, חכרע הממשלה בנושא.

אני רוצה לומר עכשיו לחברי הכנסת בקשר לעמדותי. אני מתלבט בנושא ואיני מאיים, אבל לדעתי גם הממשלה וגם המורים צריכים להיות נכונים למימוש הדרגתי של דוח עצינוגי. הם צריכים להיות מוכנים לתת את התמורה ואת השכר. אני מציע את ההצעה הזאת.

2. מגיעת סגירתם של גני-ילדים פרטיים

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ב-14 בינואר 1981 הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת החינוך והתרבות בעניין הצורך בהעדת החינוך בגיל הרך.

היו"ר פ. שינמן:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת אורה נמיר, בנושא: מגיעת סגירתם של גני-ילדים פרטיים. רשות הדיבור לחברת-הכנסת נמיר.

שבמערכת הגנים הפרטיים לא ניתן לקיים הסדר זה מאחר שמדובר ברוב המקרים בעסק למטרות רווח, וגם אותו מספר רב של גננות פרטיות הרואות בגניהן הפרטיים משימה חינוכית, אינן יכולות להתקיים במסגרת הפיקוח על המחירים המותרים לגבייה עליהן בשל העלייה המהירה במסים, בהוצאות חשמל, מים, ניקיון, שכר עבודה ואביזרי ציוד אלמנטאריים לגן, הוצאות שעליהן לשלם.

חברי הכנסת, אם היום העלות להורים בגן ציבורי היא 280 שקלים לחודש בדרגת המאקסימום, ההערכה היא כי בשל עליית המדד השנה בגובה של 133% היא עשויה להגיע בשנה הבאה ל-650 שקל לחודש.

אם יימשכו הקיצוצים בתקציב החינוך ובמיוחד בתקציב הרשויות המקומיות — שבחלק מהן בתל-אביב, לדוגמה, קוצצו השנה שירותי החינוך ב-20% — לא יהיה זה שיסבסד את שכר הלימוד בגנים ציבוריים טרום-חובה במציאות של הפסקת בנייה ציבורית מוחלטת של גני-ילדים טרום-חובה יגדל, ללא ספק, הביקוש לגנים פרטיים. לכן, חברי הכנסת, לא יוכל משרד החינוך להתעלם מפסק דינו של בית-הדין הגבוה לצדק, שהטיל על מומחה, מר אליעזר אורן, מרצה לראיית חשבון באוניברסיטת תל-אביב, לבדוק עלות של ילד בגן פרטי וחייב את שר החינוך לקבל את מסקנותיו.

חברי הכנסת, הפער בין קביעתו של אותו מומחה לבין התוספת שעליה הודיע אתמול משרד החינוך לאירגון הגננות הפרטיות, עומד על סכום של 73 שקל לחודש. בגנים הפרטיים, בשני הדירוגים העליונים, תהיה התוספת המוצעת לתשלום ההורים בחודש מארס — 7 שקלים לחודש וסיבסוד הממשלה יגיע ל-50 שקלים לילד בחודש.

אדוני שר החינוך, העובדה שהסכפים המיועדים על-ידי הממשלה לסיבסוד הגנים הפרטיים מגיעים באיחור של שלושה וארבעה חודשים, מורידה משמעותית את ערכם ואינה פותרת את מצוקתם הקשה של הגנים הפרטיים.

לכן, אדוני השר, דומני כי ההסדר המוצע אינו פותר דבר. חברי הכנסת, ממשיכה שגאוותה על הורדה משמעותית במחירי טלוויזיות צבעוניות, חייבת לזכור שאי-אפשר לקיים חברה לאורך זמן על שעשועים להמונים בלבד. חינוך בכלל והחינוך בגיל הרך במיוחד הם תשתית של החברה. להם חסר לחם לפני השעשועים.

ההורים, שהם שכירים ברובם המכריע, אינם יכולים, במציאות הכלכלית הקשה, לעמוד במטלה של שכר לימוד ריאלי בגני-הילדים הפרטיים. הגננות הפרטיות אינן יכולות לסבסד בסכומים ההולכים וגדלים מדי חודש את לימודי הילדים במוסדותיהן הפרטיים.

המגמה הבסיסית חייבת להיות העברה הדרגתית של הגנים הפרטיים לבעלות ציבורית. עד אז יש למצוא דרך — תוך עשיית-ומתן עם אירגון הגנים הפרטיים — לפיצוי כספי הולם שיקל על ההורים ויאפשר לגננות הפרטיות לקיים את מערכת הגנים הפרטיים, תוך הגברה משמעותית של הפיקוח החינוכי עליהם.

חברי הכנסת, ממשלה — להוציא שר יחיד, שר החינוך והתרבות — המזלזלת באורח כל מופגן בציבור המוריום ועוברת לסדר-היום על השבתה ועיצומים במערכת החינוך הגורמים נזק חמור לתלמידים ולהורים; ממשלה המתכחשת לדוח ועדת-עיצוני אף כי התחייבה מראש ליישם את מסקנותיו; ממשלה המתעלמת מהסכם עם המורים שהוכן לחתימה עלייה; ממשלה המתעלמת מההשלכות

במסקנות נאמר כי הימצאותו של הילד מגיל צעיר ביותר במסגרת חינוכית מתקדמת, תורמת תרומה הניתנת למדידה להתפתחותו האינטלקטואלית, השתלבותו החברתית והצלחתו בלימודים. לכן המליצה הוועדה למשרד החינוך והתרבות להיערך להתלת לימוד חובה וחינם לגילאי 3 ו-4; לאחוז בכל האמצעים כדי למנוע נשירה בגני-הילדים טרום חובה; ולצמצם בשיתוף עם אירגון הגננות הפרטיות את קיומם של הגנים הפרטיים.

חברי הכנסת, 35,000 ילדים שהם כ-20% מכלל הילדים בגיל הרך לומדים בגנים פרטיים. השערת אגף המוסדות במשרד החינוך והתרבות היא שיש כ-2,000 גנים פרטיים, מתוכם כ-1,300 גנים ברישיון או בהליכי רישיון.

לצד הירב, חלק גדול מהגנים הפרטיים מתנהלים כעסק לכל דבר. מספר הגננות הבלתי-מוסמכות העובדות בהם גבוה למדי. כוח העזר בהם חסר הכשרה חינוכית אלמנטארית. התנאים הפיסיים בחלק מהם אינם עומדים בקריטריונים בסיסיים, והפיקוח החינוכי על הנעשה בהם דל ביותר, את בכלל.

מסיבות אלו החליטה הממשלה ב-1973 להפעיל פיקוח על שכר הלימוד בגני-הילדים הפרטיים ומאז מעדכן משרד החינוך את המחיר המאקסימלי שניתן לגבות בהתאם להתיקריות במשק, ובתיאום עם אירגון הגנים הפרטיים. בספטמבר 1978, בגלל הסכם על הקפאת מחירים כללית, הותלת משרד החינוך על הקפאת מחירים בגנים הפרטיים. ההפרש בין המחיר שנקבע למחיר שהוקפא שולם לגנים הפרטיים בהתאם לדיווחם. אך מתוך 1,300 הגנים הפרטיים המוכרים, 800 בלבד פנו למשרד החינוך לקבלת הסובסידיה. הסברה היא כי השאר חששו מהעברת מידע למשרד החינוך והתעלמו מדרישות הפיקוח.

חברי הכנסת, הערכת משרד החינוך היא כי אוכלוסיית הילדים בגנים פרטיים באה בדרך כלל משכבת אוכלוסייה מבוססת, ו-35% מהם נמצאים בגוש דן.

רוב חברי ועדה ציבורית נוספת, לנושא גני-הילדים הפרטיים, שהוקמה על-ידי שר החינוך והגישו מסקנותיה בינואר 1980, שוכנעו שיש להמליץ לפני השר לבטל את צו הפיקוח על המחירים. אולם היתה התחשבות מרבית בנציגת הרשות המרכזית לצרכנות והוחלט לדחות את ההמלצה. לפיכך דוונה האלטרנטיבה השנייה — לבדוק את כל מרכיבי העלות ולעדכן את המחירים מדצמבר 1979 עד סוף יוני 1980.

על-פי מסקנות אותה ועדה הסכימו נציגי אירגון הגנים הפרטיים — ויאימר זאת לשבחם — לספוג חלק מן ההתייקרויות לאור המצב הקשה במשק ולפיכך עודכן המחיר בצו הפיקוח ל-1,850 לירות.

חברי הכנסת, באפריל 1980 הוכרזה על-ידי אירגון הגנים הפרטיים שביתה ראשונה בעקבות מחלוקת בינם לבין משרד החינוך על גובה שכר הליכוד. ומאז מתחזקת התחושה שנושא הגנים הפרטיים אינו מוסדר כהלכה.

חברי הכנסת, האינפלציה המסחררת המשתוללת בשלוש השנים האחרונות והקיצוצים המשמעותיים ביותר בתקציב החינוך ובמיוחד בתקציב הפיתוח, מביאים מחד-גיסא להקפאת מוחלטת בבניית גנים ציבוריים ביותר טרום-חובה, ומאידך-גיסא להעלאה משמעותית ביותר בשכר-הלימוד בגנים הציבוריים ובגנים הפרטיים. אך אם לגבי הגנים הציבוריים, לאור סימנים מדאיגים ביותר של תחילת נשירה משמעותית מהם שהגיעה במקומות מסויימים ל-17%, קבע משרד החינוך עשר דרגות תשלום, הרי

ב. אינני מוכן לקבל את הצעתן שהן תקבענה ממי הן תקבלנה את העלות הזאת. הן צריכות לקבל את העלות של גני-הילדים והן צריכות להתפרנס בכבוד כפי שהן ראויות לכך. אבל מה היא החלוקה בין הממשלה להורים — זאת הממשלה צריכה לקבוע. הממשלה תקבע בכמה היא רוצה לעזור להורים. זו אחת מאבני המחלוקת. אני בפירוש מסכים למה שנאמר כאן, אינני מצדיק סיבסוד של דברים שונים. אבל בחינוך מאוד הייתי רוצה שגני-ילדים יינתנו בחינם במדינת ישראל. כולם יודעים כמה קשה להגיע לכך. לכן אנחנו הולכים בשלבים.

מאידך גיסא, צודקות הגננות כאשר הן טוענות שהן חייבות לקבל את הסיבסוד בזמן, אחרת הוא מאבד מערכו. אנחנו החלטנו לשלם לגננות — כפי שהן ראויות, איש אינו עושה להן טובה — את עלות אחזקת הגנים, כאשר 12% משלמים ההורים ו-88% מן העלות משלמת הממשלה. לגבי מועד התשלום — הצעתנו להסדר הכספי היא לשלם עבור ארבעת החודשים שעליהם מדובר בתשלום אחד.

אירה נמיר (המערך):
מתי? מראש?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:
אולי באמצע, במועד שמתאים לתשלום בפעם אחת. אולי בסוף אפריל או בתחילת מאי. התשלום יהיה לכל ארבעת החודשים. נגיע להסדר הוגן. הגננות אינן צריכות לדרוף אתרי הכסף ולהפסיד כתוצאה מן האינפלציה הגדולה. נחפש דרך, אפשר יחד אתן. הגענו להבנה עם האוצר שיינתן סיבסוד הוגן מבחינת ערך הכסף.

אני חושב שזה הכיוון הנכון. ייתכן ששהות מסויימת בהכרעה גרמה להתמרמרות. עכשיו הדברים הוסדרו כר"א. לכן מן הראוי שהגננות תחזרנה לעבודה. אני מקווה שעבודתן תהיה טובה וסדירה, כפי שהיתה עד עכשיו. הנושא יכול להתלבן ולהתברר בוועדת החינוך והתרבות. אשמח אם הוועדה תדון בפרטי פרטים ואולי יעלו בה רעיונות טובים יותר.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברת-הכנסת אורה נמיר, האם את מסכימה להצעת השר להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות.

אירה נמיר (המערך):
כן.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

ז. חוק לשוויון בתשלומי קיצבת משפחה מהביטוח הלאומי, התשל"ז—1977 *

(הצעת חבר-הכנסת ת. טובי)

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שאני מביא לכנסת היום באה לבטל אחת מצורות האפליה הגסות ביותר הקיימות בישראל בין יהודים לערבים, אפליה הק-

החמורות של העלאת שכר הלימוד בגנים ובמעונות שחל-קם ריק ודווקא בשכונות מצוקה, משום שקצרה ידם של ההורים לשלם את השכר הנגבה מהם וקצרה ידם של אירגוני הנשים המתנדבות לסבסדם בתקציב-ישיא; ממ-שלה שבה מעמדו של שר האוצר חזק ממעמדו של שר החינוך — ממשלה זו נוטלת על עצמה אחריות כבדה מנושא להגדלת מספרם של ילדים טעונים טיפות והעמקת הפער ההשכלתי והחברתי.

בשל מציאות חמורה זו וכדי לסייע לפתרון בעיית הגנים הפרטיים, אבקש, אדוני היושב-ראש, לקיים דיון במליאת הכנסת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטער על שביטת הגננות וההפגנה שלהן. אני יודע שבכל השנה הן עושות עבודה טובה וחשובה — ואינני דן אותן לכף חובה, אם נתפסו בצערן להטחת דברים שלא כדין.

הממשלה הזו, כמו ממשלות קודמות, מחשיבה את גני-הילדים כתשתית החינוך. עכשיו מלאה שנה לפטירתו של מר אלון ואני רוצה להזכיר יזמה חשובה שלו. 90% מגי-לאי 4—3 נמצאים בגני-הילדים. זה הישג בקנה-מידה עולמי. אנחנו מחשיבים נושא זה ומשתדלים לפתחו ולש-מור עליו.

אגב, מתוך תפיסה שיגאל אלון פתח בה, ואולי בתנופה יותר גדולה מאשר קודם, עשינו בקאדנציה הזו כמה דברים באותו כיוון: 1. בעיירות-פיתוח — גנים לגילאי 4—3 בחינם; ב. בשכונות שיקום שרצו בכך — מחצית שכר הלימוד; 3. סולם מדורג שהיה במשך שנים בגני-הילדים ציבוריים של גילאי 3—4. ועכשיו הצעד האחרון — הרצון לסבסד את הגנים הפרטיים — הוא חלק מאותה תפיסה.

חברי הכנסת, אנחנו מתכוונים לשלם לפי פסק הבורר ולפי מחירי העלות. אמנם נכון, הגננות אינן צריכות לשאת את זה על גבן. אני מקבל את מה שאמרה חברת-הכנסת אורה נמיר.

אינני יודע מה זאת "איכולסיה מבוססת". אלה זוגות צעירים שיש להם ילדים בגילים האלה וצריך לאפשר להם במקומותיהם לשלוח את ילדיהם להתחנך בגן. אלה זוגות צעירים בתחילת דרכם הכלכלית.

אני אומר בגלוי, אינני יכול לקבל את דעתן של הג-ננות בכמה דברים: א. להסיר את צו הפיקוח. זאת דרישה ראשונית שלהם. אז תהיה עליית מחירים בלתי-מבוקרת והדבר יקשה על הורים לשלוח את ילדיהם לגני-הילדים. אגב, נכון אמרה חברת-הכנסת נמיר, במהלך הקודם של הטיפול בגנים הפרטיים אמנם הסדרנו דרגות שונות של-פיהן שילמנו לגני-הילדים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

אנחנו עוברים להצעת חוק לשוויון בתשלומי קיצבת משפחה מהביטוח הלאומי, התשל"ז—1977, של חבר-הכנסת תופיק טובי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי.

טוח הלאומי. בכך הודה שר הדתות בכנסת ב-24 באוקטובר 1979, בתשובה לשאלתה שהגשתי לו בנדון, וכך, בשעה שעל-פי חוק ובהתאם לסידורים מיוחדים כל משפחה יהודית מרובת-ילדים בישראל, אם האב שלה יוצא צבא ואם לאו, מקבלת מכספי המדינה מענק מוגדל לילדים החל בילד השלישי — בני המשפחות הערביות, אזרחי המדינה, משוללים זכות זו ומופלים לרעה בהיותם ערבים.

בהתאם למצב זה של אפליה לאומית, ילד שלישי בן למשפחה יהודית מקבל 60% יותר מילד שלישי בן למשפחה ערבית; ילד רביעי וחמישי בן למשפחה יהודית מקבל 80% יותר, וילד שישי ומעלה מקבל 100% יותר. לפי מצב זה של אפליה לאומית, משפחה יהודית שיש לה ארבעה ילדים, למשל, קיבלה בחודש פברואר השנה מענק ילדים בסך 967 שקלים לעומת 696 שקלים שקיבלה משפחה ערבית דומה. משפחה יהודית שיש לה שישה ילדים מקבלת 1,701 שקלים לעומת 1,082 שקלים שמקבלת משפחה ערבית עם מספר ילדים דומה. זאת אומרת, יותר מ-56%.

חברי הכנסת, אין זה שטח האפליה היחיד הקיים בישראל בין אזרחי המדינה היהודים והערבים. קיימת אפליה בכל מישורי החיים, ברמת השירותים, בתקציבים לפיתוח שירותים מוניציפאליים ושירותי חינוך וסעד, בתנאי הדיוור, בתנאי העבודה, בקבלת עבודה, בעבודה בשירות המדינה, במדיניות הנידול מהקרקע, במדיניות החנקת הכפר הערבי והזנחת פיתוחו. אפליה זו עקת לשמיים קיימת כלפי השכונות הערביות בערים המעורבות כמו רמלה, לוד, יפ, חיפה ועכו.

אין שכבה באוכלוסיה הערבית שאינה סובלת מאפליה, אם זה הפועל, החקלאי, התלמיד, הסטודנט ואפילו בעלי העסקים סובלים מהאפליה הלאומית הקיימת בישראל כלפי האזרח הערבי, שהפכו אותו לאזרח ממדרגה שלישית במדינת ישראל.

יחד עם זאת האפליה הגסה והזועקת ביותר היא האפליה בין ילד לילד בקבלת מענק הביטוח הלאומי בגלל מוצאו הלאומי. זו אפליה שצריכה לקומם כל בעל מצפון. אין זה עניין כלכלי בלבד, אלא גם עניין מוסרי ממדרגה ראשונה, עניין חינוכה של החברה כולה על ערכים יהומ-ניים המתייחסים לכל ילדי המדינה כשוים בפני החוק מבחינת זכויותיהם וצרכיהם.

למען ביטול אפליה גזעית ובלתי-מוסרית זו בקבלת מענקי הביטוח הלאומי לילדים, למען יוסר כתם שחור זה ומקור לרעל חברתי שאין להשלים עם קיומו בחברה מתקנת, מציע אני את הצעת החוק הפכה להשוות את כל הילדים של אזרחי מדינת ישראל ושל כל משפחות ישראל בקבלת הקיצבות ומענקי המשפחה והילדים מהביטוח הלאומי.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

ישיב על ההצעה שר העבודה והרווחה.

שר-העבודה והרווחה י. מ"ן :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המוסד לביטוח לאומי משלם קיצבות לילדים מכוח חוק הביטוח הלאומי לכל תושבי המדינה ברמה אחידה וזהה, כפי שנקבע בחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח—1968.

כידוע קיים חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה). לפי חוק זה ניתן מענק למשפחות של 3 ילדים

יימת אף על-פי חוק, וזוהי האפליה בתשלומי קיצבות הילדים מהביטוח הלאומי.

ביוני 1970, על-פי חוק שבא לתקן את סעיף 40 לחוק החיילים המשוחררים, הוסמך שר העבודה, בהתייעצות עם שר האוצר ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, להתקין תקנות שתכליתן מתן הענקות לחיילים או לבני משפחותיהם, או לסוג מסויים שבהם, בדרך, בתנאים ובשיעורים שיקבע השר. לפי החוק הזה, הוראות הסעיף בחוק הביטוח הלאומי הדן בקיצבות הילדים יחולו בשנייה המחייבים על הענקות המשתלמות לחיילים או לבני משפחותיהם. לפי החוק הזה שר העבודה יסמך את הביטוח הלאומי לבצע הענקות אלה. לפי לשון סעיף מתוקן זה בחוק, כוחן של תקנות אלה עדיף אפילו מכוחו של כל חוק אחר.

בהתאם לחוק הזה התקין שר העבודה דאז — ב-27 באוגוסט 1970 — תקנות להגדלת שיעורי הענקה לילדים של יוצאי צבא. לפי התקנות האלה הילד השלישי יקבל תוספת של שלושת רבעי נקודת זיכוי; הרביעי והחמישי — תוספת של נקודה אחת, ובעד כל ילד נוסף — תוספת של נקודה ורבע.

ברור היה אז, בעת קבלת החוק הזה, שהוא נועד ליצור מסגרת שתפלה את המשפחה הערבית מרובת-הילדים לרעה, כשידוע לכול שהאוכלוסיה הערבית בישראל איננה נקראת לשירות צבאי.

לפני חקיקת התקין הזה לחוק החיילים המשוחררים דגו אנשי השלטון דאז לא מעט וטיכסו עצה כיצד להביא למתן מענקים מיוחדים למשפחות יהודיות מרובות-ילדים וכיצד להוציא מסידור זה את המשפחות הערביות. העלו הצעות שונות. חברי הכנסת הזוכרים את התקופה הזאת יזכרו את הדיונים הללו, ואם שכתו, כדאי שירענו את זכרונם. הדיון היה גלוי. היו מחשבות לקיים את הסדר הזה דרך הסכנות היהודית, או לקבוע אזרחים גיאור-פיים שבהם הוא יחול, כגון עיריות הפיתוח שבהן מרוכזות המשפחות היהודיות מרובות-הילדים. אולם בסופו של-דבר סוכם להסדיר את העניין באמצעות תיקון לחוק החיילים המשוחררים. האיציטלה של בטחון נראתה כנראה ככסות נוחה יותר לאפליה זו. העובדה החיה היא שמצאו תחבולה חוקית להוציא כמעט את כל האוכלוסיה הערבית והמשפחות הערביות מרובות-הילדים ממסגרת המענקים המשולמים באמצעות הביטוח הלאומי לילדי המשפחות היהודיות מרובות-הילדים.

סיעתנו בכנסת אז, באמצעות חבר-הכנסת אמיל חביבי, גינתה ביום 14 ביולי 1970 את החוק הזה והגדירה אותו כראוי לו: חוק גזעני המתעלם מן האוכלוסיה הערבית ומזכויות בניה וילדיה כאזרחי המדינה ומנסה להוציא אותם מחוץ לחוק.

לא התנגדנו ואיננו מתנגדים לתת תוספת מענק לילדי המשפחות מרובות-הילדים. אדרבה, אנחנו חושבים שצריך להגדיל מענק זה. אבל התנגדנו ואנחנו מתנגדים לחקיקה שתוכנה האמיתי הוא גזעני גזעני המפלה בין ילד לילד על-פי מוצאו הלאומי, גם אם לא מזכירים בחוק יהודים או ערבים, אבל זוהי המשמעות האמיתית.

עובדה היא, חברי הכנסת, שאברכי כוללים יהודים, שאינם משרתים בצבא מסיבות דת ואמונה, מקבלים תמיכה מיוחדת ממשד הדתות. התמיכה נקבעת על-פי מספר הילדים של כל אברך ועל-פי ההקצבה שהם מקבלים מהבי-

— חוק לשוויון בתשלומי קיצבת משפחה מהביטוח הלאומי ; הצעה לסדר-היום —

שר-העבודה-ההרווחה י. כ"ץ :

אני גשאלתי מה דעתי, ואני אומר שאילו היה שירות לאומי, הייתי ממליץ על כך.

שמואל מולידאנו (שינוי — מפלגת המרכז) :
הואיל ואין שירות לאומי. מה דעתך ?

שר-העבודה-ההרווחה י. כ"ץ :

מענק יוצא-צבא גועד לפצות את המשפחות שראשן או אחד מבני המשפחה שירתו שירות בטחוני על הפסד בהכנסת המשפחה עקב השירות. ניתן לאמוד את הפסד ההכנסה האמורה ברכבות שקלים לשנה, והענקת קיצבת יוצא-צבא היא רק פיצוי נמוך על ההפסד.

בדומה לסוגיות אחרות במדינה, כגון שיכון, חינוך ותעסוקה, קבעה הממשלה באישור הכנסת הטבות לחיי-לים משותתרים. הסדרים המקנים הטבות לחיילים משותתרים מקובלים ברוב ארצות תבל.

לאור הדברים שאמרתי לגופו של עניין ולאור הדברים שאמרתי בתשובה לשאלה שנשאלתי — ואמרתי שכבר לפני עשר שנים היתה דעתי שאילו היה שירות לאומי, היה מקום לתת מענק זה למשורתיים בשירות לאומי — אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק
לוועדה — מיעוט
בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק
— מסדר-היום

אמנון רובינשטיין (שינוי מפלגת המרכז) :
אני מבקש למנות את הקולות.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :
בבקשה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה — 9
בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק
מסדר-היום — 11

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק לשוויון בתשלומי קיצבת משפחה מהביטוח הלאומי, התשל"ז—1977, נתקבלה.

ה. הצעה לסדר-היום

פשיטות לבתים לגביית מסים

הגבייה מהעובד העצמאי הפכה לסיוט. הנגר, הרפר, המסגר, הרופא, עורך-הדין וכל יתר בעלי המקצועות החופשיים במדינה הפכו לפחדנים ; האנשים נמצאים במצב של טרור ופחד שמא יבוא פקיד המס, שמא יבוא פקיד המכס, שמא יבוא פקיד השומה, אחד מחמשת אלפים הפקידים של מערכת המסים, ויפשוט על בתיהם.

אדוני היושב-ראש, המטרה של כולנו היא לאכוף את החוקים שהכנסת מתוקקת. אבל אי-אפשר לאכוף חוק

ויותר, שראשן או אחד מבני המשפחה משרת או שירת בשירות בטחוני. הביטוח הלאומי מבצע את התשלומים.

שמואל מולידאנו (שינוי — מפלגת המרכז) :
אתה שלם עם חוק זה ?

שר-העבודה-ההרווחה י. כ"ץ :
עכשיו אני עונה.

שמואל מולידאנו (שינוי — מפלגת המרכז) :
אני שואל : האם אתה שלם עם חוק זה ?

שר-העבודה-ההרווחה י. כ"ץ :
אם אני שלם או לא ? יש לי הרורים. חשבתי על כך פעמים רבות.

שמואל מולידאנו (שינוי — מפלגת המרכז) :
ומה החלטת, שאתה שלם עם החוק או לא ?

שר-העבודה-ההרווחה י. כ"ץ :
אולי קודם-כול תשמע את העובדות ?

אני רוצה להדגיש שחוק הביטוח הלאומי והמוסד לביטוח לאומי אינם עושים כאן שום אפליה. יש חוק חיי-לים משותתרים (החזרה לעבודה) ואנו פועלים על-פיו. אפשר להתווכח על החוק, יש נימוקים בעד החוק ונגדו. אבל לפי חוק זה משתלם המענק לא רק ליהודים אלא למי ששירת או משרת שירות בטחוני.

שמואל מולידאנו (שינוי — מפלגת המרכז) :
אבל האזרה הערבי אינו יכול לשרת שירות בטחוני.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
הדבר נחקק כך, כדי שלא ייאמר יהודים וערבים.

שר-העבודה-ההרווחה י. כ"ץ :

אני מודע לעניין שיש היום ראשי משפחות שאינם יכולים לשרת שירות בטחוני. אבל יש לא-יהודים המשרתים בשירות בטחוני והם נהנים מהחוק. יש כאלה שאינם נהנים. דעתי היתה עוד לפני עשר שנים, שאילו היה שירות לאומי, היה מקום להמליץ שיהיה תשלום גם בגין שירות לאומי ולא דווקא שירות בטחוני. היה ניתן להם פיצוי על ההכנסות שיש למשפחות שראשיהן אינם משרתים בשירות בטחוני — ואנו עשינו את חישוב אובדן ההכנסה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז) :
ועדת החוץ והבטחון החליטה נגד שירות לאומי.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום : פשיטות לבתים לגביית מסים, הצעת חבר-הכנסת יצחקי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת יצחקי.

יצחק יצחקי (ישראל אחת) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תפקידה של מערכת המסים לדאוג לגביית מסים מסודרת ככל האפשר. מערכת הגבייה מהעובד השכיר מסודרת והפליא, אולם מערכת

זאת ועוד: אז החליטו לעצור אותו ל-48 שעות. מובן שיש להם סמכות לעצור אדם ל-48 שעות. האיש שהיה בחדר המעצר 48 שעות. מדוע? האם אי-אפשר היה להזמין אותו למשרד? הרי הוא מסר להם את כל החומר. מה יכול היה להברית? משרד כבר אין לו, את התקף הלב הוא כבר קיבל. כעבור חמישה ימים אשתו של עורך-הדין התבטאה בצורה מסוימת. השר קיבל איזה איתות כאילו פקיד המכס טענו שהאשה כינתה אותם במלת גנאי מסוימת. אדוני השר, שני ההורים של האשה הזאת נהרגו באושוויץ, ונחרת בה הזכרון האיום הזה. היא פלטה מלה מסוימת. היא אמרה להם שאפילו שם לא עשו דברים כאלה. אחר כך היא חזרה בה. סיפרתי לך זאת משום שאני יודע שכך נאמר לך. אני ביררתי את העובדה הזאת.

אדוני השר, פה עברו על שלושה דברים יסודיים שהם מאשיות החברה ואשיות הכנסת. העבירה הראשונה קשורה להוק חסינות חברי הכנסת. אינני רוצה לפרט, אבל כתוב בפירוש בחוק: חבר הכנסת יהיה חסין בפני חיפוש בניין רותיו וכו'. שנית, היתה כאן עבירה על סעיף 90 של חוק לשכת עורכי-הדין, שגם אתה, אדוני השר, מכיר אותו. והדבר השלישי, היתה כאן עבירה על סעיף מפורט, סעיף 235א', החל על סוד מקצועי, מסמך חסוי, בית-משפט, מי השופט וכו'. אינני רוצה לפרט, אעשה זאת בוועדה ולפני השר.

לבסוף, אינני בא לקבוע אם עורך-הדין הזה אשם או לא, אינני שופט, על כך יחליט בית-המשפט. אבל אני רואה בחומרה רבה את אי-אכיפת שלושת החוקים האלה. אי-אפשר להיות צדיק ולאכוף חוק אחד ולא לאכוף שלושה חוקים יסודיים. ואלה חוקים יסודיים. נכון שאת התפקיד של בית המשפט ימלא בית-המשפט, אבל מתפקידו של חבר הכנסת לשמור בבית-המשפט יאכוף את החוקים שהכנסת מתוקקת. צריך לברר מה "אי-אכיפת" המופיעים על טפסים, איזה שופט חתם על זה?

אני עשיתי שלושה מהלכים: פניתי מייד לשר האוצר, פניתי ליושב-ראש הכנסת ופניתי לפרופסור זמיר, היועץ המשפטי לממשלה. אם יימצאו האחראים אשמים אם לאו, על כך יחליטו הפרופסור זמיר, השר והאנשים האחראים לנו. שא. אבל לא יכולתי לוותר ולא להביא את הנושא החשוב הזה בפני הכנסת, כי דומני שזאת התחלה של רקבון. אסור לנו בשום-פנים וואופן, אחרי מקרה כזה ומקרים אחרים, ל- שנות כהוא-זה את ההוק החסינות. כי מה איש כמוני יכול היה לחשוב? אולי מתנכלים לו? חלילה וחס. אין לי שום מחשבה כזאת. דווקא משום שאני יודע מה עשיתי בכנסת הזאת, דווקא משום שלא עסקתי בשום עבודה אחרת, פניתי לשר האוצר שישכים להעביר את הנושא הזה לוועדה, שתחקור ותבדוק אותו לגופו של עניין.

לבסוף הייתי מציע לשר לשקול שתי הצעות חשובות: האחת קשורה לפירסום שמו ומקצועו של אדם. עורך-הדין הזה גמר את הקריירה שלו, שום דבר לא יעזור. הוא כבר נשפט. ומי שפט אותו? אבו-כריב שפט אותו. גם אם לא יהיה אשם, הוא יודה באשמה. הוא שוכב של 48 שעות ועוד שבועיים ועוד שבוע. לכן צריך לשקול היטב לפני שמפרסמים שמו של אדם. נכון שהגישו הצעת חוק, אבל פה צריכים לציין זאת באופן ברור.

דבר שני, אני מציע לחשוב על הקמת מוסד של נציב קבילות במס הכנסה, בדומה לזה הקיים בצה"ל, כדי

אחד ולא לאכוף חוקים אחרים. זה לא יכול להיעשות בדר-בבד. אני אביא לדוגמה סיפור טראגי אחד מתוך אלפי סיפורים, סיפור אחד הקרוב ללבי. אתאר את הסיפור בקצרה, ואחר כך אביא הצעות ומסקנות שיש לדון בהן, וכדאי שנעשה זאת שעה אחת קודם.

הנה העובדות כפי שהיו: בתאריך 24 בפברואר 1981 בשעות הערב עצרו חוקרי המכס אדם, בעל חוות סוסים. כמקובל הוא פנה לעורך-דין. עורך-הדין בא ושיחרר את האיש לאחר שהציג קבלות ונתן עדות מתאימה. כבוד השר, אני רוצה שתשמע גם את הצד השני של המטבע, כי אתה בוודאי קיבלת את התשובה מהפקידות. כדאי שתשמע גם את הצד האיש של אדם שאני מכיר.

התברר כי האיש היה לקוח של אותו עורך-דין. הוא שילם סכום כסף מסויים למס ערך מוסף. האיש הני לעורך-הדין את הכסף, להוציא כמה אלפי לירות שלא היו לו. עורך-הדין נפל למשכב, שכב בבית-חולים אחרי התקף לב, סגר את משרדו, כל התיקים היו בביתו, המשרד שלו חוסל. יום אחד בלבד אחרי המקרה הזה, בשעה שש בבוקר, מופיעים חמישה אנשי מכס ופושטים על ביתו. וזאת בניגוד לשני חוקים יסודיים: האחד הוא חוק לשכת עורכי-הדין, סעיף 90, והשני — חוק מס הכנסה ומס ערך מוסף, סעיף 235א'.

עורך-הדין שאל את חוקרי המס: האם יש לכם צו? ענו לו: כן, יש לנו צו של שופט. במקום שם השופט הופיע קישקוש. ואדוני השר, טוב שתבדוק ותיתן הוראה לפקידים, שבעתיד שם השופט יהיה כתוב במלואו, שמו, שם משפחתו וכחובתו, ולא סתם קישקוש. התברר שהחוקר טען ששמו של השופט קהלת. מצאתי שהשופט קהלת הוא שופט בית-משפט שלום ולא בית-משפט מחוזי. מתברר כי החוקרים הטעו את השופט. הם סיפרו לו שאין זה ביתו של עורך-דין, אלא סתם של חוקר מכס או חוקר מס או יועץ מס.

החוקרים נהגו בזילזול. הם לקחו מכל הבא ליד, למעלה מ-500 תיקים ופתקים שהיו בביתו של עורך-הדין. עורך-הדין אמר להם באותו רגע: רבותי, יש חוק המגן על עורכי-הדין. התשובה היתה: שטויות. הכול נלקח בידיים אל מכונית אחת. לא נאמרה לעורך-הדין מלה וחצי מלה על הנושא של לשכת עורכי-הדין. כעבור שעות אחדות החלה החקירה. צחקו, השפילו, לעגו, ולבסוף — כדאי שתדע זאת, אדוני השר — אמר ראש המדור לחקירות: אני חושב שזה יהיה הקרה שלך.

כשהנושא יעבור לוועדה אהיה מוכן להביא מאות מס' מכים שיש בידי על מקרים אחרים, דומים, זהים, שחשבתי שאולי סתם נטפלו לאנשים. אם הייתי שומע זאת רק מפיו של עורך-הדין, הייתי מהרהר וחושב שזה אולי שקר.

בערב פגש עורך-הדין את החוקר הראשי וסיפר לו שבין התיקים יש לו תיק של חבר כנסת, והוא התיק האיש שלי. בתיק שלי היה כל מסמך שיש אצל עורך-דין. בין המסמכים היה למשל צו ירושה שנחתה. מכאן גם הקשר האיש שלי לעורך-הדין הזה. בוועדה אספר בפרוטרוט איך הכרתי אותו. אגב, הצו הזה עם הצוואה נעלם. התשובה של החוקר היתה מזלזלת, מלגלגת: אז יופי, יש לך עוד תיק של חבר כנסת, נכון? התיק הזה נפתח, לא נבדק, ובזילזול גמור, דף אחרי דף, נזרק. זאת פגיעה בחוק החסינות של כל אחד מאתנו. היום עשו זאת לחבר-הכנסת יצחק יצחקי, מחר יעשו זאת לשר יורם ארידור.

אותו, שהוא גם עורך-דין במקצועו, אינו מעביר כנראה כספים שקיבל לשם העברתם לשלטונות המס. יועץ המס הוזמן לחקירה למשרדי המס, וכשהופיע לחקירה התעורר חשד כי ניסה בנוסף לטשטש את העבירות שנעברו על-ידי אותו נישום. כתוצאה מהחשד הזה הוחלט לערוך ביקורת אצל אותו יועץ מס. ועל-סמך צו חיפוש שניתן על-ידי בית-המשפט השלום בתל-אביב נערך ביום 25 בפברואר שנה זו חיפוש בביתו של היועץ. זה נערך בביתו מאחר שהיועץ הקצה חדר בביתו להיות לו משרד. הוא ניהל את עסקיו גם בביתו. כפי שנמסר לי — והנושא נבדק שוב ושוב — נערך החיפוש בהגינות ובמידת האיפוק המאפיין סמאלית בנסיבות שאינן נעזמות לשני הצדדים, ועל-פי הנוהל שקיים למקרים כאלה נשאל יועץ המס, שהוא כאמור גם עורך-דין במקצועו, אם הוא מבקש שבעת החיפוש יהיה נוכח נציג לשכת עורכי-הדין ואם יש בידו מסמכים חסויים שאין הוא מוכן למסור למחפשים. על שתי השאלות האלה השיב יועץ המס שלילה. היועץ הזה החזיק במשרדו-ביתו כמויות גדולות של מסמכים בלתי-מסודרים, כמות שלאחסנתם נדרש מספר לא קטן של קארטון-נים. המסמכים האלה הותרו כדין בידי החוקרים. לאחר מיונם התברר שיש בהם חומר השייך ל-500 עוסקים, שחלקם, על-פי החשד, לא היו ידועים לשלטונות המס. דא עקא שבין שאר המסמכים שנחפשו היו גם מסמכים ששייכים לחבר-הכנסת יצחקי והם נלקחו על-ידי המחפשים מבלי שהיה להם ולא יכול היה להיות להם צל-צלו של מושג שמדובר במסמכים השייכים לחבר כנסת.

אני מבקש לחזור ולהדגיש כי יועץ המס לא הפנה את תשומת-לבם של החוקרים כי בין המסמכים מצויים מסמכים כאלה ואף לא ענה בעניין זה על שאלה מפורשת, אם יש בידו מסמכים חסויים שאין הוא יכול למסורם. אותם מסמכים השייכים לחבר-הכנסת יצחקי וזהו כנראה רק לאחר שמויינו על-ידי החוקרים ואז התיק בשלמותו הוחזר ליועץ המס. הפרשה כולה, ככל שהיא בלתי-נעימה בנסיבותיה, היתה בלתי-נמנעת באותן נסיבות, והיתה התנצלות בפני חבר-הכנסת יצחקי על כך שמסמכיו נלקחו משום שלא ידעו מראש שאלה מסמכיו.

באשר לשאלה המשפטית אם בתפיסת מסמכים הנוגעים או שייכים לחבר הכנסת נעברה עבירה על חוק חסינות חברי הכנסת — אני לא רואה את עצמי מוסמך להשיב בשלב זה, והמוסמך להשיב הוא היועץ המשפטי לממשלה. היועץ המשפטי למשרד האוצר העביר, לפי בקשתי, את השאלה בעניין זה להכרעתו. אבל גם אם נפגע החוק בנושא זה — דבר שאיני יודע — אין ספק שבחוסר-לב ולא בכוננות וזון אירע העניין, כי החוקרים לא ידעו ולא יכלו לדעת שמדובר במסמכים שנכללים בהם מסמכים של חבר-הכנסת יצחקי.

אני חייב להוסיף, שבאותו חיפוש הטיחה אשתו של יועץ המס באזני החוקרים כי הם מזכירים לה את הנאצי. אני חושב שלא ייתכן שום תירוץ, שום הסבר, שום הצדקה לביטוי כזה, וזה מה שחוקרים שפעלו כדין על-פי צו של בית-המשפט נאלצו לשמוע.

אני מבדיל, כאמור, בין מקרה מיוחד שלדעתי לא הכנסת — גם לא ועדה שלה — יכולה לברר אותו, לבין מדיניות של משרד האוצר. אני הבהרתי אותה ואני מקווה שהבהרתי אותה גם להנחת דעתו של חבר-הכנסת יצחקי. אבל אין לי שום התנגדות שהנושא, דהיינו: פשיטות

שיהיה לאן לפנות. במקרה אני חבר כנסת, היה לי לאן לפנות. אבל מה יקרה עם האיש הזה? לאן הוא יפנה?

שמואל טולידאנו (שינוי — מפלגת המרכז):
לנציב תלונות הציבור שהוא גם מבקר המדינה.

יצחק יצחקי (ישראל אחת):

אני מציע שיהיה גם במס הכנסה נציב קבילות בדומה לזה שיש בצה"ל. שיהיה מבקר פנימי. כי מי ישפוט את שני הפקידים צודקים אם לא? לכן צריך שיהיה פיקוח על הפיקוח. אני מבקש, אדוני השר, שתשקול את ההצעה הזאת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לשר האוצר לתשובה.

שר-האוצר י. ארידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, צריך להבדיל בתשובה בין שני נושאים, שאחד מהם ראוי לבירור בוועדת הכנסת, והוא מתמצה בכותרת של הצעתו לסדר-היום של חבר-הכנסת יצחקי; השני איננו נושא לבירור בוועדת הכנסת, והוא גם אינו כלול בכותרת.

הנושא שראוי לבירור בוועדת הכנסת זה הנושא של פשיטות לבתים בגביית מסים. אני רוצה להגיד שאני חולק על המלה "פשיטות". לקיים פשיטות — זה השם העתונאי, כי אין פשיטות, יש חקירות, יש בדיקות שנעשות לפי החוק לגבי גביית מס-אמת ואין שום מטרה להטריד נישומים במסגרת הבדיקות האלה מעבר לביצוע התקין של הבדיקות שהוא, בוודאי, מחוייב על-ידי חבר-הכנסת יצחקי. ואם יש מקרה של הטרדה הרי הוא מקרה יוצא דופן והוא מטופל במהירות, כפי שמפעם לפעם יש תלונה על הטרדה. אני יכול לתת דוגמה שבמקום מסויים היה עיקול של תמונה משפחתית כאשר לא מצאו דברים אחרים. נתנו הוראה שלהבא לא יהיו עיקולים של דברים מהסוג הזה. תשומת-לבי הופנתה לעניין זה על-ידי חבר-הכנסת וליד חא' יחיא ובעקבות זאת נתתי את ההוראה.

מקרים של הטרדה הם ספורים מאוד וודאי שאינם בהתאם למדיניות של משרד האוצר. המדיניות היא: אכיפת מס-אמת באמצעים החוקיים העומדים לרשות המ-אנחנו מגבירים את האמצעים החוקיים האלה וגם הכנסת דנה בהגברת האמצעים החוקיים האלה בשבועיים האחרונים. אני חייב לציין שבמחמה מעל במה זו, שעובדי מערכת המסים, לרבות עובדי מחלקת החקירות, עושים מלאכה חשובה בנאמנות ובמסירות. זו איננה מלאכה נעימה, אבל זו מלאכה חיונית לכולנו. לא אחת הם גם נתקלים במקרים שבהם מתלוננים נגדם ללא כל הצדקה. ואם הצעתו של חבר-הכנסת יצחקי נתנה לי את ההזדמנות להודות על השירות המסור של עובדי המס, הרי זו זכות.

מה שקשור למקרה המיוחד שעליו התלונן חבר-הכנסת יצחקי: ביקשתי לבדוק את הנושא הזה והעובדות כפי שנמסרו לי אינן מזדהות עם העובדות שהעלה חבר-הכנסת יצחקי. צר לי שאני חייב להיכנס לפירוט נושא כזה מעל דוכן הכנסת, הכנסת באמת איננה במה לבירור מן הסוג הזה ויש מוסדות אחרים שאת חלקם הזכיר חבר-הכנסת יצחקי, שהם המקום לבירור דברים כאלה. אבל מה שאירע לפי הדוח שאני קיבלתי הוא, שבעקבות חקירה שהתחייסה לעניינו של נישום אחד הועלה חשד שיועץ המס המייצג

יצחק יצחקי (ישראל אחת):
אני מסכים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אם כך, חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת ואני מעמיד אותה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים נתקבלה.

ט. חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון), התש"ם—1979* (הצעת חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו)

למערכת ולחישוב השכר שלא היו קיימים בעת ההיוון. חלק מהמרכיבים הללו הוכרו כמרכיבים לצרכי חישוב הפנסיה, כך שגם הפנסיונרים קיבלו את הפנסיות מהמר-כיבים הללו. המצב כיום הוא שאותם פנסיונרים שהיוונו חלק מקיצבתם, משלמים את ה-25% גם מאותם רכיבים שלא היו קיימים בעת ההיוון.

בדקתי את הנושא באשר לחישוב האקטוארי, האם יש הצדקה לניכוי הזה מאותם הרכיבים החדשים. יש הטור-ענים כי בעת עריכת לוחות ההיוון נלקחים בחשבון שלושה נתונים יסודיים: א. לוחות תמותה — פונקציות הישר-דות; ב. שיעורי ריבית ריאליים; ג. שיעור גידול שנתי בשכר המבוטח (פנסיות) לאורך זמן. לוחות ההיוון מבו-ססים על שיעור גידול מסוים בשכר המבוטח, מבלי לשים לב כתוצאה ממה גדל השכר המבוטח, אם מתוספת ישירה לשכר היסוד או מתוספת רכיבים חדשים. ההתייחסות אל הרכיבים החדשים המיתוספים לאורך זמן היא כעין פיקציה הבאה בסופו-של-דבר לגרום לעליית השכר.

אדוני היושב-ראש, ברצוני להביא את פסקדין של בית-המשפט המחוזי בירושלים, בהרכב כבוד הנשיא השופט לנדא, כבוד השופט וייס וכבוד השופט נתן בע-תירתו של מר נתן שני. מר שני שירת בצבא הקבע ושותר בתאריך 31 באוקטובר 1972 מיום 1 בנובמבר 1972 היה זכאי לקיצבה לפי חוק שירות הקבע בצה"ל (גימלאות). עם פרישתו הוא ביקש להוון 25% מהקיצבה. בקשתו נתקבלה והחל בנובמבר 1972 הוא היה זכאי ל-75% מגובה קיצבתו. מר נתן שני ביקש שהתוספת החדשה המגיעה לו בשל דריכות מבצעת ובשל התוספות המקצועיות לק-צינים בכירים שהונהגה בצה"ל ביום 1 באפריל 1974, תוספת שלא נכללה בחישוב ההיוון כנ"ל, תשולם לו במלואה במסגרת אחויו הקיצבה שנקבעה לו ללא היוון, או לחלופין שתיתן לו אפשרות להוון את האחוז המתאים.

ועדת העירעורים אישרה את זכאותו, אך הממונה על תשלום הגימלאות על-פי חוק שירות הקבע עירער בפני בית-המשפט המחוזי בירושלים. בית-המשפט דחה את טיעוניו ועירערורו של הממונה על תשלום הגימלאות וקבע בפסקי-הדין מיום 8 באוגוסט 1978, בסעיף 10, כדל-קמן: "השאלה העומדת, איפוא, בדיקה לאור כל האמור עד כה היא: האם התוספות בהן עסקינו, תוספות של ממש הן ששמן מעיד על טיבן או שמא מדובר הוא ב'פיקציה' גלויה וברורה להגדלת השכר. לעניין זה ברי לנו כי לא

לבתיים לגביית מסים, יועבר לבירור בוועדת הכספים. אני חושב שהבירור הזה רק יוכיח, וזו מטרתי בהסכמתי להעביר את הנושא לוועדה, שאין שום הצדקה להאשמות המוגזמות שחבר-הכנסת יצחקי העלה לגבי אלפי מקרים. כשיש חריגה פה ושם, היא מטופלת. ברוח זו אני מציע להעביר את הנושא לבירור בוועדת הכספים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אני שואל את חברי-הכנסת יצחקי אם הוא מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון), התש"ם—1979, של חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו. רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבל-אלמולינו.

יושנה ארבל-אלמולינו (המערכ):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבדת להגיש לכנסת הצעת חוק פרטית: תיקון לחוק שירות המדינה (גימלאות), המתייחס לתנאי ההיוון, שלפיה אני מציעה תיקון לסעיף 109 בחוק העיקרי של שירות המדינה.

אני מציעה שבסוף סעיף 109(ב) לחוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב), התש"ל—1970, יבוא: "יורשה בהן הפחתת הקיצבה עקב ההיוון רק לגבי רכיבי הקיצבה אשר נכללו בחישוב הקיצבה שעל-פיה נעשה ההיוון".

על-פי סעיף 109 לחוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב), התש"ל—1970, רשאי שר האוצר להתקין תקנות בעניין התנאים שבהם יהיה מותר להוון קיצבה על-פי החוק. באותו סעיף נקבעו גם תנאים הקשורים בתקנות אלה, כגון: רשות להיוון עד רבע מהקיצבה וכן הגבלת תקופת ההיוון לשש שנים בלבד. בהצעת חוק זו מצוץ לקבוע כי בתקנות אשר יתקין שר האוצר לעניין ההיוון, ייקבע כי הפחתת הקיצבה עקב ההיוון תחול רק לגבי רכיבי הקיצבה אשר נכללו בחישוב הקיצבה שעל-פיה נעשה ההיוון. כלומר, אם לאחר ההיוון נוסף רכיב קיצבה אשר לגביו לא נעשה ההיוון של מקבל הקיצבה, לא תופחת מרכיב הקיצבה זה כל הפחתה עקב ההיוון שנעשה על-ידי מקבל הקיצבה.

אדוני היושב-ראש, מספר רב של פורשים לגימלאות במסגרת הפנסיה התקציבית היוונו חלק מקיצבתם ועל-פי חוק הם מהווים 25% בדרך כלל, תמורת סכום חד-פעמי שחושב על-פי לוחות אקטואריים והם נדרשים להחזיר סכום זה על-ידי הפרשת 25% מהקיצבה המגיעה להם לתקופה של שש שנים. בעבר הייתה התקופה עשר שנים ובעבר הרחוק עוד יותר ההיוון היה לצמיתות. בעקבות התיקונים שאני יזמתי בעבר, בכנסת הקודמת, הקלנו על הפנסיונרים את תנאי ההחזר ומשך ההחזר וקבענו שהת-קופה תוגבל לשש שנים.

על-פי המציאות שלנו, כתוצאה מהסכמי השכר ומה-דאגה לקידום העובדים ורמת-חייהם, נוספו מרכיבי שכר

מחירי הבשר, הירקות, הפירות ומה לא — כל אלה מקשים על הפנסיונרים להתקיים בכבוד ולשמור על רמת-חיים הוגנת. גם ההצעות האחרונות בענייני מסים, תיקון מד-רגות המס והפיצוי על השחיקה לא הועילו לפנסיונרים, כי הכנסתם נעה בכל זאת בין 29,000 ל-30,000 לירות, והשחיקה שחלה מאז הרפורמה לא באה להיטיב עמם. חובתנו לאפשר לעובדים שפרשו להתקיים בכבוד גם לאחר פרישתם לעת זיקנה.

אדוני שר האוצר, אינני יודעת משום מה אתה נעדר מהאולם ואינך שומע את כל הדברים שאני משמיעה לך. משכורתו של עובד שפרש לפני חמש שנים והיוון חלק מקצבתו לא נשארה כמות שהייתה אלא גדלה. עקב האינפלציה שולמו תוספות יוקר, אך גם תוספות שכן שכללו רכיבים חדשים שלא היו כלולים אז. איוו הצדקה קיימת כיום לנכות מאותה קיצבה של פנסיונר 25% גם מאותן תוספות חדשות? יש לתקן עוול משווע זה ולעשות צדק גם עם הפנסיונרים של שירות המדינה, כפי שנעשה צדק עם הפנסיונרים של שירות הקבע.

ולבסוף, אדוני היושב-ראש, השתרש בארץ הנהוג לשפר את שכר העובדים לא על-ידי העלאת שכר ישירה אלא על-ידי מתן תוספות שונות המכונות בפי העם "תש" לומים מתחת לשולחן". תשלומים אלה אינם מובאים בחשבון בעת קביעת המשכורת הקובעת המשמשת בסיס לחישוב הפנסיה. התשלומים המופיעים במשכורת כתרספות מסוגים שונים ומשונים גבוהים יותר, אך אין הם משנים כהוא-זה את הבסיס, והעלאה זו אינה מובאת בחשבון בחישוב הפנסיה.

כתוצאה מכך האנשים הפורשים לגימלאות זכאים לגימלה בסכומים נמוכים, ללא כל יחס בין השכר שקיבלו בעת שעבדו לבין מה שהם מקבלים בעת פרישתם. הסיבה לכך היא שבעת חישוב המשכורת הקובעת אין מביאים בחשבון את התשלומים המופיעים במשכורת ותוספות מסוגים שונים.

מצב זה סותר את כוונת המחוקק, ש"הפורש לגימלה יקבל אחוז מסויים ממה שהשתכר בעת שהיה עובד". כוונה זו — לדברי השופטים בבית-הדין לעבודה בתל-אביב, בדיון בתביעתו של מר ביטמן נגד הממונה על תש" לום הגימלאות — הולכת ומסתלפת. מצב זה של שיטת חישוב הפנסיה גורם לירידה תלולה ברמת הכנסתו וברמת חייו של הפנסיונר. גם שיטה זו מחייבת בדיקה וקביעה מחודשת של המשכורת הקובעת.

אדוני היושב-ראש, הצעות באות לתקן עוול שנוצר ואולי לא יודעים לו בעבר. אני מבקשת מהכנסת לאשר את הצעת החוק ולהעבירה לוועדת העבודה והרווחה לה-כנה לקריאה ראשונה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, נצביע.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון), התש"ם—1979, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה, נתקבלה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
ובכן הצעת החוק מועברת לוועדת העבודה והרווחה.

תמיד השם הוא זה הקובע את המהות והתוכן. בעניין דנא, אנו סבורים כי מאחר שהמערער לא השכיל לשכנענו כי אכן מדובר ב"פיקציה" כזאת להגדלת השכר ולא בתוספת לשמה, אין לנו מנוס אלא ללמוד מפי הכתוב. לפיכך משנאמר 'תוספת מקצועיות בתוספת תרבות מבעצית' ולא נאמר 'תוספת יוקר', עלינו להבין כי אכן מדובר בתוספות חדשות שאין בינן לבין שינוי בתנודות השכר כל קשר. לפיכך על תוספות אלה לא תחול בשלב זה תקנה 4, באשר תקנות אלה נקבעו רק לאחר שנתגבשה הקיצבה, וממילא יש להנות את המשיב ממלוא סכום התוספות."

כבוד השופטים העירו בפסקיהדין כי "אם אכן היתה כוונה לראות את התוספת כתוספת יוקר, הבאה לפצות את המשיב ואת שאר הזכאים על תנודות השכר, נכון היה לו נקראו הדברים בשמם ולא בשמות 'כיסוי', מתוך הנחה שמי שיצטרך ביום מן הימים להבין את פשרם יבין כי לא מדובר בתוספת אמת אלא בתוספת יוקר בלבד".

אדוני היושב-ראש, פסקיהדין זה הוא תקדים חשוב, מורה-דרך ומכוון, ולא מקום לפרשנות. מפליא הדבר שמאז פסקיהדין זה כל הפניות של הפנסיונרים שהיוונו 25% מקיצבתם, כי נהגו כלפיהם באותה המידה ובאותה רוח על פסקיהדין זה, נדחתו על הסף ללא שום הצדקה. ניכור זה מהקיצבה של אותו חלק שלא היה קיים בעת ההיוון הוא עוול משווע שיש לתקנו.

אדוני השר האוצר — נוכח באלום או שאינו נוכח? — מצבם של הפנסיונרים אינו מן המשופרים ביותר. הם נמנים עם קבוצת אוכלוסיה שהיטיבו עמה בשנים האחרונות, בתקופת שלטון הליכוד. חלק גדול מהם — אפשר לומר רוב רובם — מקבל אחוזי פנסיה נמוכים ובינוניים ומתקיימים בדוחק. מצבם הורע עקב האינפלציה הדוהרת בשנים האחרונות, כאשר הפנסיה נשחקת. בהזדמנות זו רוצה אני לדרוש משר האוצר לבדוק מחדש את הנושא הזה של שחיקת הפנסיה ולהציע הצעה להצמיד את הפנסיה לשכר הממוצע במשך כדי לשמור על ערכה הריאלי, כדי שתשתנה בהתאם לשינויים בשכר הממוצע במשך. קיצבאות הזיקנה שמקבלים הפנסיונרים מהביטוח הלאומי, בזכות עצמם ובזכות מה ששילמו כל השנים, אף הן נשחקו באחוזים ניכרים. בשנת 1979 הן עמדו על 11.6% מהשכר הממוצע במשך — במקום 16% על-פי החוק — ובשנת 1980 הן ירדו ל-11.1%. הסיבה לכך — שנללת מהפנסיונרים הזכות לפיצוי על ההתייקרות בגין החלטות הממשלה, ואפילו הפיצוי החלקי שהיה ניתן למקבלי ההטבה הסוציאלית בלבד, העידכון והפיצוי, לא הדיבק את ההתייקרות הדוהרת.

במציאות של אינפלציה בשיעור של 132% בשנת 1980 — ולא ידוע כמה היא תהיה בשנת התקציב הבאה — במציאות של אי-יעדינות הקיצבאות בצורה שוטפת כדי לשמר לפחות את הרמה שנקבעה בחוק — 16% — במציאות שבה ערך הפנסיה לא נשמר על אף תשלום תוספת היוקר — לא הועילו אותם מבצעי ההוולות שיוזמת, אדוני שר האוצר, ולא היטיבו את מצבם של הפנסיונרים. לא טלוינו-יית צבעוניות וולות יותר, לא מכונות וולות יותר ולא הוולות של מוצרי מותרות אחרים יסייעו בידי הפנסיונרים להתמודד עם ההתייקרות של מוצרי-סוד חיוניים אחרים. הרי בעת שהי ההוולות היתה התייקרות של מוצרי-סוד חיוניים שכל אדם זקוק להם מדי יום ביומו; התייקרות החשמל, המים, התחבורה, העלאת מסי העיריות, העלאת

חברת כ"ד, ישיבה תל"ח
— חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת;
— הצעה לסדר-היום

יושנה ארכלי-אלמזוליני (המערך):
הוא היה צריך להיות באולם כדי להשיב לי.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):
אולי זה יותר טוב לך.

יושנה ארכלי-אלמזוליני (המערך):
אפשר לדעת מדוע שר האוצר לא היה באולם?

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אומרים לי שלא ידע מקודם על ההצעה.

י. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 7); חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 8); חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 10) וחוק סדר-הדין הפלילי (תיקון מס' 15), שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת נ. לורך:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע שהיום הונחו

א. הצעה לסדר-היום

המצב בשכונות המצוקה ופרויקט השיקום

נמוצע הכנסה לנפש נמוך בהרבה לעומת הממוצע הארצי לנפש; שאחוז המשפחות המטופלות על-ידי לשכת הסעד גדול בהרבה מהאחוז הארצי או מהאחוז העירוני בעיר שא-ליה משתייכת אותה שכונה; שבשכונה תנאי דיור גרועים וירודים, מבנים רעועים המטים לנפול, חדרים צרים, שי-רותים משותפים ומטבח משותף; צפיפות איומה המבטאת הימצאות של מספר גדול של נפשות במספר קטן של מט-רים, וכהגדרת משרד העבודה והרווחה — תנאי תת-דיור; ריכוז גדול של נערים המנותקים מכל מסגרת, אינם עובדים ואינם לומדים; ממוצע השכלתי נמוך לעומת הממוצע הארצי; העדר מוסדות תרבות ומוסדות לשירותים אחרים; רמת חינוך ירודה עם רמת מורים ירודה לעומת המקובל באזורים אחרים. אלה הם מעט מהתנאים שבהם חיות עשרות אלפי משפחות ב-166 שכונות, אוכלוסיה הכוללת כ-200,000 ילדים המהווים קרוב ל-20% מכלל ילדי המ-דינה. בתנאים אלה חיו וחיים אותם אזרחים זה 32 שנה — עוני, דלות, תיסכול ויאוש.

כאשר יוצא בן אותן שכונות אל העולם האחר, אל השכונות המסודרות שבהן קיימים כל השירותים — מדר-כות, גינות גוי, מגרשי טניס, בתי-ספר למופת, מורים אקדמאים, בתים נאים, תחבורה מסודרת ושדרה מטופחת לנוחיות התושבים עם מתקנים למשחקיהם של ילדי הש-כונה הזו — סביר להניח שהוא ישווה בדמיונו בין מצב השכונה שלו לאותו עולם שונה הקיים בשכונות האחרות שבאותה עיר ובאותו גבול מוניציפאלי. ניתן לשער את הרגשתו. אם לא יפליט מספר קללות עסיסיות לכיוון האחראים לאפליה פושעת זו, הרי — איך אמרה גולדה ז"ל? — זה נחמד.

רבתי חברי הכנסת, לאיוז תוצאה ציפינו מתנאים כאלה? אלפי הנערים אשר הידרדרו אל זוויות הפשע, וכיום מאות מהם מכלסים את בתי-הכלא, מהווים למעשה פועל יוצא של אותם תנאים גרועים השוררים בשכונות המצוקה. 50,000 בני נוער שאינם לומדים ואינם עובדים הם קורבן של אותה הזנחה מצד השלטון במשך תקופה כה ארוכה. אלפי הפרצות המסתובבות ברחובות ואלפי הצעירים שהתמכרו לסמים הם תוצאה של התנאים השו-רים בשכונות אלה.

האם המצב שבשכונות הללו נולד מעצמו? לא, חברי

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת צ'רלי ביטון: המצב בשכונות המצוקה ופרויקט השיקום. רשות הדיבור לחברי-הכנסת צ'רלי ביטון.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם-כול אני רוצה להודות לסגן ראש הממשלה על הסכמתו שיהיה דיון בנושא במליאה.

יושנה ארכלי-אלמזוליני (המערך):
חכה, איננו יודעים. אולי ישנה את דעתו.
(סגן ראש הממשלה י. דיין קורא קרי-את-ביניים)

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם אתה מסתייג.

סגן ראש הממשלה י. דיין:
אינני מסתייג.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חברי הכנסת, חשיבותו של הנושא שעליו אדבר גו-בעת מהעובדה שהוא מתייחס לגורלן ולעתידן של עשרות אלפי משפחות בישראל. הכוונה למצב השורר בשכונות המצוקה ופעולות הפרויקט לשיקום השכונות.

חברי הכנסת, במדינה קיימות 166 שכונות המוגדרות כשכונות מצוקה, וחלים עליהן אותם קריטריונים המאפ-יינים שכונות כאלה, שכונות אשר תושביהן רחוקים אך שלושה דורות מתקופת המעברות — וזאת אתה ודאי יודע, אדוני סגן ראש הממשלה — ומהווים אחוז ניכר מבין קרבנות הפער החברתי בישראל. רבותי חברי הכנסת, פער זה ברובו הוא פועל יוצא ממדיניותה של ממשלת ישראל הקודמת וממשיכת דרכה — הממשלה הנוכחית. בטרם נחדור לעומקו של הנושא, מן הדין להשיב על הש-אלה העולה מעצם הדיבור על הנושא.

חברי הכנסת, מה פירוש המונח "שכונת מצוקה"? לפי מיטב ידיעתי, ועל-פי התחקירים שנערכו על-ידי עובדים סוציאליים למיניהם, נקבע כי המאפיין שכונת מצוקה לעומת שכונות אחרות הוא שבשכונת מצוקה קיים

נשאלת השאלה, רבותי חברי הכנסת, אם כבר בניתם, מדוע לא הכנתם את הכלים הדרושים? את התשובה קיבלנו מאיש חברת "שקמונה" אשר אמר: בנינו את הדירות הללו כדי להעביר את תושבי השכונות אליהן ובכך "לשחרר" שטחי אדמה עצומים שהוחזקו על ידם. זה פשוט חישוב כלכלי ותו לא. איש זה הינו עד מבית, רבותי חברי הכנסת, ומכאן שהחברות "חלמיש", "פרוות" ו"שקמונה", אשר הוקמו בעקבות מרד ואדיסאליב, לא באו כדי לחסל את העוני והפער בדור, אלא פשוט מתוך מניעים כלכליים.

ועתה, רבותי חברי הכנסת, לפרוייקט שיקום השכונות. בינואר 1978, לאחר שמפלגתו של סגן ראש הממשלה יגאל ידין עברה לממשלה, החליטה ועדת שרים לנושאי רווחה להקים צוות היגוי בין-משרדי לגיבוש הצעות מסגרות בנושא שיקום השכונות. לראשונה שמענו על פרוייקט שיקום השכונות. אז נראה היה שכל העניין בלתי רציני. העובדה, שחיפשו לאותו פרוייקט איזה "אבא", ולבסוף הועבר הנושא להסתדרות הציונית העולמית, ואומרת דרשני. מאז ועד היום הזה, מתוך 166 שכונות מחויבות שיקום ו-69 שכונות שבמסגרת העדיפות לשיקום — לא שוקמה אפילו שכונה אחת.

אך, רבותי חברי הכנסת, שוקמו כמה משפחות אשר נהנו מהטבות ללא גבול מתקציבי הפרוייקט הזה, ובראשם — מנכ"ל "עזרה ובצרון", אשר משכורתו החודשית עם ההטבות עולה בהרבה על משכורתו של הנשיא, ובכלל זה נסיעות לחוץ-לארץ — עם האשה כמובן — על חשבון הפרוייקט. גם כמה חברי ועד שכונתי זכו לסכומים חלו-מיים בצורת מענקים. וכדי שהסכומים לא יופנו ברצינות לשיקום שכונות, הועבר כל הטיפול לידי העיריות העושות בתקציבים כאוות נפשן.

מכאן, רבותי חברי הכנסת, שפרוייקט השיקום, כמו אחי פרוייקט קורת-גג הזכור לשמצה — אותו פרוייקט אשר נולד כדי לשקם את ידידו של מר בגין, מר מאיר לוי — לא התכוון לשקם שכונות. עתה המצב חמור יותר משהיה לפני בוא השלטון הנוכחי, וכל הסימנים מעידים כי אין פניה של ממשלה זו לחיסול הפער החברתי, תוך שיקום השכונות והטבת תנאי חייהם של תושביהן, אלא להיפך. והעובדה, הפער גדל בהיקפו, ונראה לי כי הקו המנחה של הממשלה הוא להנציח את המצב הקיים תוך הרחבת היקפו.

השכונות הללו מהוות היום חבית של חומר נפץ. לא לעולם חוסן, ולא ישורו השקט שם לעולמים, כשמצד אחד עוני ופער, ומצד שני התעשרות קלה לקומץ המקור-בים. ובטרם יתפרץ נחשול היאוש וייחפץ למאבק מזוין עד למלחמת אזרחים, ואני מזוהר אתכם, רבותי חברי הכנסת, שאכן זה דבר צפוי, מן הדין לקיים דיון בנושא, דיון חופשי וענייני אשר ביא להחלטות ענייניות שיעדן הסופי יהיה חיסול הפער החברתי על כל מרכיביו, תוך קביעת תשתית המותאמת ללוח זמנים ברור, תוך שיתוף ועדי השכונות בקביעת התשתית, היקפה והזמן לסימומה.

אני פונה מעל במה זו אל כל חברי הכנסת, ללא הבדל השקפה, ואומר: השקט השורר בשכונות הינו שקט שלפני הסערה. הבה נפעל יחד לפתרון הבעיה החברתית ולמניעת סכנות מוחשיות מהמדינה שלנו.

הייו"ר י. מ. אברמוביץ:
סגן ראש הממשלה ישיב.

הכנסת, הוא תולדה של המדיניות הפושעת המוכתבת על-ידי השלטון הזה והשלטון הקודם.

שושנה ארבל-אלמזוליני (המערך):
בנשימה אחת — השלטון הזה והשלטון הקודם? תעשה קצת הבחנה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה, לתת לכם מחמאות? לתת לכם מחמאות על מה שבניתם, לתת לכם מחמאות על שדירדרתם את האוכלוסיה שלנו? אז מה? אז אולי הם עשו קצת יותר גרוע, אבל זה עדיין לא מנקה אתכם, חברת-הכנסת ארבל-אלמזוליני. רבותי חברי הכנסת, זו מדיניות שתכליתה ריכוז אוכלוסיה על-פי מוצא ערתי-אתני והחזקתה עשרות שנים בתנאים ירודים במגמה שלא יעברו את הקו אשר נקבע בשבילים עוד בתקופת ז'בוטינסקי ודוד בן-גוריון, אשר הגדירו אותו כ"אבק אדם". את זאת, חברת-הכנסת ארבל-אלמזוליני, לפחות תזכרי. זה האיש הדגול, דוד בן-גוריון, שקרא לנו — לי ולך — אבק אדם. את מייצגת היום את את הסיעה הזאת.

שושנה ארבל-אלמזוליני (המערך):
אני רוצה שתזכור גם מה שנעשה במשך השנים למען.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למען מי ואיפה?

שושנה ארבל-אלמזוליני (המערך):
אל תמחה כך במחי יד.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ואחרים, רבותי חברי הכנסת, אשר ביקשו להחזיק בנו כחוטבי עצים ושואבי-מים עבור האדונים האשכנזים. ספרו של קלמן כצנלסון — המהפכה האשכנזית — ויחס הסלחנות מצד השלטון לאותו ספר ולאותו מחבר מהווים עדות לגישתה ויעדיה של הממשלה. הממשלה הזאת אינה שונה בהרבה מקודמתה ביחסה לבני עדות המזרח ולתושבי שכונות המצוקה, מלבד התוספת של דלק למדורות העוני והפער החברתי, תוך חלוקת סם הרגעה כדי למנוע התקוממות; או ההעברה משכונת עוני ברוחב — בנייה ברוחב תופסת שטח גדול יותר עם אוכלוסיה קטנה — לשכונת עוני הבנויה לגובה, תוך העברת כל המאפיינים הספציפיים אשר שררו בעבר בשכונה הקודמת לשכונה החדשה.

חברי הכנסת, העברת תושבי ואדיסאליב בחיפה לנווה-יזוסף, שכונה שמרבית תושביה מפוני ואדיסאליב, או תושבי כפר-שלם — שתי שכונות אלה, חברי הכנסת, סובלות עתה מאותם ליקויים אשר שררו בעבר בשכונות הקודמות: חוסר מוסדות מתאימים לטיפול בנוער בעייתי, ריכוז וצפיפות של משפחות מרובות-ילדים. ארבעת הבלו-קים בנווה-יזוסף — 118, 119, 120 ו-121 — שבהם ביקר סגן ראש הממשלה יגאל ידין, הם דוגמה לכך. ריכוז כזה, רבותי חברי הכנסת, מחייב בניית מתקנים לילדים ולנוער בקרבת מקום. לצערנו מתקנים כאלה אינם בנמצא ורוב הילדים משוטטים בין הבלוקים ללא מטרה וללא מסגרת. וזאת בנוסף לזילזול הקיים בשכונת נווה-יזוסף בכל התי-חומים. גם בנושא התחבורה הציבורית נמשך הזילזול, וזה לאחר הבטחה של סגן ראש הממשלה בעת ביקורו שם לקיים תחבורה סדירה לשכונה.

סגן ראש הממשלה י. יריין :

היינו צריכים להחליט מאין יבוא גם הכסף. האמת היא שלא הכסף בלבד היווה בעיה, אלא גם הקונצפציה וכוות-האדם. הממשלה אינה יכולה לעשות זאת בכוחה היא. ואז עשינו דבר שאתה רואה בו כשלון. ראש הממשלה, כל הממשלה וכל המדינה פנו אל יהדות העולם ואמרו: לא עוד רק תרומות למגבית. העניין הזה יימשך, אבל יש לנו עכשיו בעיה עם 70 שכונות. כל קהילה יהודית תאמץ שכונה אחת. ולא תסתפק בזה שתיתן רק כסף, אלא גם תבוא ותראה מה קורה באותה שכונה. ועוד הוספנו ואמרנו להם שאם יש להם הצעות או רעיונות, נשמח לשמוע אותם.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
באילו מסגרת ? ההסתדרות הציונית.

סגן ראש הממשלה י. יריין :

בוודאי. אני מצטער על שלא היית כאן לפני שבוע, כשעניתי ברשות היושב-ראש לשאלתה של חבר-הכנסת שטרן ודיברתי במשך 40 דקות. חבל שלא היית. מסרתי לך הבוקר את הפרוטוקול וביקשתי ממך לקרוא בו. אני רוצה להבהיר לך שהכספים שתורמים יהודי בולטימור, למשל, נתרמים לפי חוקי התרומות והמס של ארצות-הברית, לא שלנו. אתה בוודאי יודע זאת. הם יכולים להשקיע כספים אלה בתנאים מסויימים בלבד. לפי החוק האמריקני אין הם יכולים לתת כספים אלה לממשלה שלנו; לפי החוק האמריקני אין הם יכולים לתת כספים לעיריה. ולכן הסוכנות היהודית, שמייצגת אותם, היא פארטנר שווה לממשלה.

היינו רוצים לשקם בתי-ספר עממיים, שהם דבר חשוב מאוד בהרבה מן השכונות, אבל איננו יכולים לעשות זאת בכספי הסוכנות, כי בתי-הספר הם בבעלות משרד החינוך. אבל אנחנו בהחלט יכולים להשתמש בכסף הזה לבניית מתנסים, למשל, ועוד אמסור רשימה ארוכה של דברים שאנחנו כן יכולים לעשות בכסף הזה. ואז עשינו צ'ארטר, הסכם חדש, וזה בהחלט עובד. בעניין עלליה וקליטה הוא לא עובד; בעניין זה הוא עובד, יחסית. יש ועדה בין-משרדית, בין-סוכנותית. כל שכונה ושכונה מגישה באמצעות הוועד שלה הצעות, בודקים את ההצעות ומחליטים מה מתוכן יכולה הסוכנות לעשות מבחינה חוקית, ומה יכולה הממשלה לעשות, ובהתאם לזה פועלים.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אז צדקתי, אדוני השר, כאשרמתי שהאבא של הדבר הזה הוא ההסתדרות הציונית.

סגן ראש הממשלה י. יריין :

לא. האמא. יש אבא ויש אמא. לפרוייקט הזה יש אבא וגם אמא. איני רוצה להיכנס לבעיות האנאטומיות האלה של מי הוא האבא ומי היא האמא. איני רוצה להיכנס לשאלה אם הסוכנות היא האבא והממשלה היא האמא; או שהממשלה היא האבא והסוכנות היא האמא.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
זה הוויכוח שיש בינינו. אתה התחלת את דבריך ואמרת שאני טועה בכלל הבנת הדברים. עכשיו הוויכוח הוא לגבי מי הוא האבא ומי האמא.

סגן ראש הממשלה י. יריין :

סלח לי, אמרתי שאתה טועה כאשר אמרת שהפרוייקט הזה איננו רציני מפני שנתנו אותו להסתדרות הציונית.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפעמים, אמנם רחוקות, אני מגן על חבר-הכנסת צ'רלי ביטון מפני חוגים שונים ואני אומר להם: תגידו עליו מה שתגידו, אבל דבר אחד הוא יודע. הוא יודע מה קורה בשכונות. לאחר ששמעתי מה שהוא אמר כאן היום, אני צריך להסתייג מהדבר. לפי עניות דעתי חבר-הכנסת צ'רלי ביטון לא היה הרבה זמן בהרבה מן השכונות שעליהן הוא מדבר. כי הוא עדיין מדבר על איזה שהוא תקליט, שאני כן מסכים אתו, על מה שקרה במשך 25 שנים.

אגע בנקודה זאת. הוא אומר שהעובדה הנחרצת

(חבר-הכנסת צ'רלי ביטון קורא קריאת-ביניים)

רגע, אני רק התחלתי. דחילק. אתה כבר נכנס באמצע דברי. אני לא הפרעתי לך. כדי להרגיע אותך אומר מראש כי אני עומד להגיד כאן באופן רשמי את הדברים שאמרתי לך בשקט לפני בדין, ואני אסכים לדיון במליאה. אבל לפני כן הרשה לי להגיד לך משהו.

(קריאה: איזו מליאה?)

איזו מליאה? באולם הזה.

אתה אמרת שהעניין לא רציני כאשר העבירו זאת להסתדרות הציונית. מאותו רגע שבו אמרת זאת היתה לי הרגשה שאתה נותקת מהתהליך של שיקום השכונות.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
מדוע?

סגן ראש הממשלה י. יריין :

אני אסביר. האם אתה חושב שאני אגיד דבר כל כך אחראי מבלי שאנסה להסביר אותו?

אני הסכמתי אתך בנקודה אחת, שבה חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמולזינו הפריעה לך כל הזמן. בעניין הזה אתה צודק במאה אחוז. אלה היו נקודות המוצא שלי כאשר באתי לעניין הזה של שיקום השכונות. במשך עשרים ושבע שנים יצרו, לא בכוונה רעה, את העוני החברתי; לא את העוני, אלא את העוני החברתי, כאשר הממשלות הקודמות הטילו את הבעיה החברתית על שר הבינוי והשיכון. הוא בנה בתים והכניס לתוכן משפחות. נתתי פעם את הדוגמה הקלאסית של חצי באר-שבע, שכונה ג' ושכונה ד', אוכלוסיה על-פי הקריטריון של משפחות עם 8 ילדים ומעלה בלי שום תשתית חברתית. לא היתה כוונה רעה. אבל לכן כל שיקום השכונות, כפי שאני מדבר עליו, בא לשנות את הקונצפציה. הקונצפציה אומרת שאי אפשר לשקם באופן חברתי מה שנעשה במשך 30 שנה ואולי יותר מזה, אלא אם יגשו מחדש על הבעיות החברתיות של השכונה מאספקטים של חינוך, בריאות, סביבה ובינוי, ולא מאספקט אחד. מייד אכנס לפרטים.

אבל התברר לנו מייד, ואני ידעתי זאת, שלא רק שיש 160 שכונות כאלה, אלא שאפילו אם נתחיל בשנתיים הראשונות, כפי שאנו עושים עכשיו, לטפל ב-70 מהשכונות האלה, הרי המדובר הוא ב-500,000 נפש. אני רוצה להפנות את תשומת-לבכם לתשובה שנתתי לחבר-הכנסת שטרן לפני שבוע, כשידיברתי על המושג שכונה שהוא מטעה מאוד. חצי אשקלון זוהי שכונה; חצי באר-שבע אף היא שכונה. וכך הגענו ל-500,000 נפש הנכללים ב-70 השכונות שבהן אנו עוסקים.

ראש-העיר, על היחס שבין ראש-העיר לבין הממשלה, ולא דווקא לממשלה זו. יש לנו בעיות מסויימות בכמה שכונות בירושלים ובכמה שכונות בתל-אביב-יפו.

יש לי בעיה עם באר-שבע, כאשר כל הכסף הוקצה לראש-העיר, כאשר כל כוח העבודה מתוך מכסת 900 המשרות של שיקום השכונות ניתן לו, אבל מחוגי ראש-העיר נמסר לצוות ההיגוי בשיכון ג' שיחכו חודשיים שלושה, ואלה לא חודשיים-שלושה מקריים בקאלנדר.

בכל המקומות האלה ביקרתי. אני מוכן לדיון כללי. ב-70 השכונות האלה יש שינוי מהפכני.

שרשנה ארכלי-אלמזוליני (המערך):
ב-70 השכונות?

בן ראש הממשלה י. דיין:
כן.

שרשנה ארכלי-אלמזוליני (המערך):
אני מסתובבת בשטח.

בן ראש הממשלה י. דיין:

אמנם, חברת-הכנסת ארכלי-אלמזוליני, לפני כמה ימים הופעת בשכונת-התקווה יחד עם החבר יחיאל אדמוני, שהוא אחראי בסוכנות ומטעם הסוכנות על שיקום השכונות שם — — —

שרשנה ארכלי-אלמזוליני (המערך):
אבל — — —

בן ראש הממשלה י. דיין:

רגע אחד. הסוכנות הזאת עם יחיאל אדמוני אחראים לפי התכניות שלנו לעבודות בשכונת-התקווה. אילמלא זה היה מצליח, לא היית מופיעה שם. לא היית מופיעה פתאום.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה יודע שהיום יש הפגנות בשכונת-התקווה. הם מפגינים על זה שאין להם מתנ"ס בשכונת-התקווה. בעוד עשר דקות יש שם הפגנה.

בן ראש הממשלה י. דיין:

ב-70 שכונות, מינוס שתים-שלוש שבהן יש פרובלי-מות, נעשית עבודה. תלכו לשם. לא תכירו את המקומות האלה לעומת מה שהיה לפני שלוש שנים. את זה את לא אוהבת לשמוע, חברת הכנסת ארכלי-אלמזוליני. שכונות מצוקה אלו נוצרו במשך עשרים וחמש שנים. תלכי למקומות האלה ותשמעי מה יגידו לך שם.

שרשנה ארכלי-אלמזוליני (המערך):
אני הולכת. לא תמצא הרבה כמוני שהולכים.

בן ראש הממשלה י. דיין:

היות שאת ההצעה הזאת הציע חברת-הכנסת צירלי ביטון, ולא את, אני שמח שהצעה זו הוגשה. אני מקווה לענות עליה באופן יסודי, להוסיף למה שאמרתי לפני שבוע. בינתיים אני מציע לחברת-הכנסת ביטון ולאחרים לעיין בפרוטוקול הישיבה מיום ד', 18 במארס, שם תמצאו את תשובתי שארכה 40 דקות, עם נתונים, עם מספרים, ולהתכונן לקראת הדיון הכללי בכנסת שיבוא עלינו לטובה.

בעניין זה ניסיתי להעמיד אותך על דיוקם של דברים. מי פה האבא ומי פה האמא, ביטויים שבהם אתה השתמשת — איני רוצה להיכנס לעניין הזה. עד עכשיו לא חשבתי במושגים אלה לא על הסוכנות ולא על הממשלה. אלא שיש פה שותפות פיסטי-פיסטי; אלה עושים זאת ואלה עושים דבר אחר. יש גוף עליון של שרים ושל ממשלה ושל חברי הנהלת הסוכנות שמחליטים ביחד, לדוגמה, האם בשנה הבאה נוסף עוד 30 שכונות, או אולי מוטב להשקיע את הכסף הקיים באותן 70 שכונות כדי לבסס אותן. בשאלה הזאת יחליט הגוף העליון. אחר כך ישנו עוד גוף בין-משרדי. ועכשיו לעצם העניין. חברת הכנסת צירלי ביטון, בשבוע שעבר עניתי במשך 40 דקות בפרטי פרטים על שאלתה בנושא זה. היו בידי מסמכים מפורטים מאוד. אני מסכים שיהיה דיון במליאה. מדוע נתתי אז כל כך הרבה פרטים? לא יכולתי לנצל את עניין השאלות יתר על המידה, חשבתי שזו ההזדמנות האחרונה שלי לדבר על שיקום השכונות, ולכן הבאתי את כל הפרטים. כל אותם דברים שאתה דיברת עליהם מופיעים שם. לכן אמרתי שאתה מנותק. סיפרתי מה אנחנו עושים עכשיו: מועדונים לקשישים, מועדונים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תצביע על דבר אחד שהבטחת בסיום שלך בנווה-יוסף בחיפה, וקיימת.

בן ראש הממשלה י. דיין:

אילו היה עכשיו מוסד של שאלות, הייתי יודע מראש על מה אתה מדבר, והייתי יכול להתכונן. יש לי 70 שכונות. אני יודע את הבעיה. תבוא ותגיד לי מלת תודה. אני אחד השרים המעטים, אולי, שהייתי בכל 70 השכונות האלה. אילו הייתי יודע ששכונת נווה-יוסף מעניינת אותך, הייתי מתכונן. תגיש שאלתה לגבי מה שהבטחתי ומה הם קיבלו. אני אכין את החומר ואוכל להשיב לך. אני יכול להגיד שב-70 שכונות אלה נעשתה פעולה גדולה. אילו הייתי הולך בסגנון שלך — דבר שסירבתי לעשות, כי לא רציתי להביא שפנים לכנסת — הייתי מקבל את ההצעה שהוצעה לי במשרד להביא את ספר הפרוייקטים לכאן. יש לנו 3,000 פרוייקטים-משנה. הציע לי משהו להביא את ספר הפרוייקטים הכולל את 3,000 הסעיפים ולהראות לך מה מעל הדוכן. לא רציתי לעשות זאת. אינני יודע כרגע פרטים על נווה-יוסף.

עיקר השוני בין מה שהיה עד עכשיו לבין מה שאנחנו עושים היום, הוא שאנחנו עוסקים בפרוייקטים חברתיים ורואים את בעיית הדיור כתנאי. בלי לפתור את בעיית הדיור, אתה לא יכול להביא לכך שאדם ישלח את ילדו אחרי-הצהריים למעון. אם יש היום 3,000 פרוייקטים ב-70 שכונות, מטיפול בתינוקות ועד קשישים, מתנ"סים וחוגים מקצועיים, אלה מעשים גדולים. לפני שלושה שבועות הייתי ביחד עם הנשיא באשקלון ובראשון-לציון. בכל מקום שבאנו אליו היתה תופעה מעניינת מאוד. מה קוראים בעיתונים? קוראים השמצות: שיקום שכונות לא קיים וכו'. בכל מקום שבאנו אליו שמענו פתיחה שווה — והיו שם אנשי אופוזיציה וקואליציה: אדוני הנשיא, מה שקורה בשכונות אחרות, אנחנו לא יודעים; אצלנו — זה סיפור הצלחה. יש לנו פרובלימות. יש לי בעיות מסויימות בהן הערים הגדולות, תל-אביב וירושלים. בכל אחת מהן יש ששישבע שכונות. יש ראשי ערים סימפאטיים, אבל יש להם השקפות שונות על תפקיד

חוברת כ"ד, ישיבה תל"ח
— הצעה לסדר-היום; הצעות חוק של חברי כנסת —

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה
ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של
הכנסת נתקבלה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
מתי יהיה הדין?

מנן ראש הממשלה י. ידן:
כפי שיקבע על-ידי ועדת הכנסת.

יב. הצעות חוק של חברי כנסת

1. חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון מס' 10), התשמ"א—1981 *

כיום של הצבעת הימאים, כדי להויל את מחיר ההצבעה. אנחנו משלמים מחיר גבוה מאוד עבור הצבעתם של כמה מאות אנשים. הוועדה לא יכלה להשלים עם ההוצאה הגדולה הזאת וחפשה דרך כיצד, מצד אחד, לא לגזול את הזכות שהוענקה לימאים, ומצד שני שזו לא תהיה כרוכה בהוצאה גדולה. המסקנה של הוועדה היתה, כי מאחר שהימאים עוזבים את הנמלים שלנו במועד מוקדם, בטרם נקבעו רשימות המפלגות והמצעים שלהן, יספיקו לאגיות בדרך האלוט את שמות הרשימות שאושרו על-ידי ועדת הבחירות, וזהו המפלגות והאותיות שנקבעו להן, השם או אות הרשימה, ונקבע שיקבלו גם את שמו של האיש הפותח את הרשימה. בדרך זו נחסוך הרבה מאוד כסף במשלוח הרשימות, המצעים וכו'. בעבר, כאשר היו עירעורים, שלחו לימאים את רשימות המועמדים ואחר כך את הרשימות המעודכנות, והדבר היה כרוך בהוצאה גדולה.

בדרך המוצעת גם נפשט הליכים וגם נחסוך בהוצאות. בעבר היינו צריכים להטיס את החומר בארגוני קלפי ממתכת, אשר אי-אפשר היה לשלוח אותם כמשלוח רגיל. מוצע שהקלפי תהיה תיק סגור באופן הרמטי, עם חותמת בטחון שתחתם עליידי סגן רב-החובל, תישלח במשלוח רגיל ותגיע באותו זמן שמגיעים הארגונים הנוכחיים. בכך נחסוך הרבה מאוד כסף בהעברת הקלפיות.

התיקון הרביעי: השמטת סעיפים מספר שאיבדו את האקטואליות בשל התיקונים שהזכרתי, שינוי מספרי סעי' פים ועוד.

כל התיקונים המוצעים הם על-דעתם של כל חברי ועדת הבחירות המרכזית. עניינם פישוט הליכים, הקלה על הצבעה וחסכון בהוצאות. אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט, כדי להכין אותה לקראת ראשונה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו נצביע כעת על הצעת חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון מס' 10), התשמ"א—1981.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון מס' 10), התשמ"א—1981, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט, נתקבלה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

הצעת החוק מועברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אנו עוברים להצעת חוק של חברי-הכנסת בן-מאיר, חשאי וקרפו: חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון מס' 10), התשמ"א—1981. את החוק יביא חברי-הכנסת קורפו.

חיים קורפו (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק המוצע נוגע לפישוט ההליכים בעבודת ועדת הבחירות המרכזית, ועדות הבחירות האזוריות וועדות הקלפי. עד היום, היו צריכים להגיש את רשימת החברים של ועדת הקלפי שלושה שבועות לפני מועד הבחירות, כאשר הרשימה כוללת את כל החברים לכל ועדות הקלפי בארץ, ממלאי מקומם וכל בעלי התפקידים האחרים.

הדבר הזה היה כרוך בקשיים רבים מאוד, ולמעשה לא עמד מעולם במבחן. כל המפלגות היו צריכות עד יום הבחירות להגיש תיקונים, שינויים, השמטות ותוספות ואי-אפשר היה להכיר את הרשימה המקורית שהוגשה כמה שבועות לפני כן עם אלה שמילאו את התפקיד בפועל ביום הבחירות.

על-כן מוצע לפשט ככל האפשר את ההליך הזה. ועדת הבחירות המרכזית תקבע את ההרכב הסיעתי של כל ועדות הקלפי בארץ. המפלגות יקבלו את הרשימה הזו שלפיה יידעו באילו קלפיות הם מיוצגים ובאילו תפקידים, המפלגות יקבלו את כתבי המינוי מידי ועדת הבחירות האזורית, וימלאו את שמות חבריהן כאשר התעודה תהיה חתומה על-ידי באי-כוחם בוועדת הבחירות האזורית. וזה יהיה מסמך שיהיה בו די למינוי של חבר בוועדת קלפי. בצורה כזו לא תהיינה המפלגות מוגבלות וקשורות בלוח זמנים, הן יוכלו עד יום הבחירות לדאוג לשיבוץ חבריהן בוועדות הקלפי.

התיקון השני שהוצע על-ידנו הוא תיקון טכני. עד היום נקבע שיש צורך לרשום ברשימת בעלי זכות הבחירה את מספר התעודה של שוטר הזכאי להצביע בכל קלפי. התיקון ברר שמספר התעודה משתנה מפעם לפעם; כאשר השוטר עולה בדרגה או מועבר לתפקיד אחר, מוחלפת לו התעודה. מוצע שבמקום מספר התעודה של השוטר יונגה רישום של המספר האישי שלו. המספר האישי נקבע לו עם תחילת כהונתו ומלווה אותו בכל תקופת כהונתו במשטרה. במספר הזה לא חלים שינויים ובדרך זו לא יהיה צורך לתקן מדי פעם בפעם את הנתונים של השוטרים הכלולים ברשימה.

התיקון השלישי מתייחס להצבעת הימאים. ועדת הבחירות יושבה על המדוכה בעניין הצבעתם של הימאים והגיעה למסקנה, שמוכרחים למצוא דרך לפשט את ההליך

2. חוק גנים לאומיים ושמורות טבע (תיקון סעיף 56), התשמ"א—1981 *

איתר וסימן 206 מקומות ופירסם את שמותיהם, מיקומם, תיאורם ושימושם המוצע בחוברת עבת-כרס שאני מחזיקה בידי.

כאמור, הכריזו שר הפנים ב"רשומות" על שלושה מקומות בלבד, ולא נעשה דבר, לרוע המזל, על-ידי משרד הפנים ו/או הרשויות המקומיות, או כל רשות אחרת לשמור על יתר האתרים מפגיעה.

חברי הכנסת, לא נעשה דבר להחזקתם, להגנתם של יתר המקומות המסומנים ולטיפול בהם. שר הפנים עצמו הודה במחדל זה בתשובתו לחבר-הכנסת סבידור ב"11 במארס שנה זו. וכך אמר: "הסמכות קיימת, אך המשאבים הכספיים הנדרשים לצורך הפקעות, פיצויים ולאחר מכן החזקת האתרים הם רבים ביותר וזה יוצר קשיים בהגדלת מספר האתרים. בנוסף על כך הכרות שר הפנים על אתר כלשהו כאתר לאומי אפשרית רק לאחר שיעודו אושר על-ידי ועדות התיכנון המוסמכות". עד דברי שר הפנים עצמו.

אדוני היושב-ראש, רבים מאתנו, כולנו, מוטרדים ומודאגים מהעדר קשר מספיק של הדור הצעיר שנולד בארץ עם בניין הארץ בעת החדשה. והרי הוא הוא אבן ומוסד של התורה הציונית. הכנסת נתנה פעמים רבות את דעתה על כך שלא עשינו די כדי לקשור את בנינו ובנותינו לתולדות הישוב בעת החדשה, למעשה הרב שנכל את הדרך לעצמאות ישראל; אף לא נתנו מספיק תשומת לב לחן וליופי שליוו חלק לא קטן מעשייה ראשונית זו.

מה היה קורה, חברי הכנסת, לו האתרים הלאומיים היו שמורים שמור הטוב, לו הגישה אליהם היתה מובטחת, לו היו ערוכים לקלוט מבקרים בליווי הסבר של תולדות האתר והמקום שמילא בימיו הטובים? הלוואי שהיה לפחות שילוט במקום — כבגנים הלאומיים ובשמורות הטבע! לעניות דעתי, לו היינו עוסקים בנאמנות בשימורם של האתרים הלאומיים — היינו נותנים סיוע רבי-ערך בידי הורים ומחנכים להחיות תקפות של מעש, גבורה ותושיה בדרך לעצמאות ישראל ולגאולתה.

שערו בנפשכם ביקורי ילדים, נוער, מבוגרים, תיירים, עולים חדשים וותיקים בחוות כנרת ובמבנים הראשונים של פתח-תקווה, זכרון-יעקב וראש-פינה, בבית הראשון של דגניה ובמבנים מימי ראשיתה של מרחביה. מה היו לומדים המבקרים לו היה בית-האשל בנגב הופך למקום שמבקרים בו וקמחו בתי-הבטחון בישובי הצפון והדרום? פרק אחר בהיסטוריה של הישוב יכולנו ללמוד מבית-הספר "בצלאל" בירושלים, מהטכניון בחיפה, מבית-דיזנגוף ומבית בן-גוריון בתל-אביב. מי ערב לנו כי בניינים אלה לא יפלו קורבן לאיזמל הפיתוח, לבניינים רבי-קומות ומגדרי שחקים, למבני תעשייה ולמחצבה? מה שקיים היום לא נברא ב-ימים. ערך חינוכי רב לבני יינו הראשון של בית-חרושת "לודויה" בתל-אביב, או למבנה הראשון של בית-חרושת "שמון" בוזיפה. כמהם אתרים ממין אחר: המצודה, הוא בית-הסוהר בעכו, בית ג'וערה של-לוד עין-השופט הזכור לנו עדיין מימינו ב"הגנה", או פסל לזכר שיינד-א-ברק עצמו, או בניינים שהצטיינו בארכיטקטורה המתחדשת בארץ, עם סגנונה המיוחד, כמו אלה שבנה האדריכל הנודע ברוולר.

הו"ר י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק גנים לאומיים ושמורות טבע (תיקון סעיף 56), התשמ"א—1981, של חברת-הכנסת אסתר הרליץ. רשות הדיבור לחברת-הכנסת הרליץ.

אסתר הרליץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבדת להגיש הצעת חוק פרטית הבאה לתקן את חוק הגנים הלאומיים ושמורות הטבע, פרק שישי, הדן באתרים הלאומיים. אני מציעה לומר כי האחריות לביצוע חלק זה של החוק תועבר משר הפנים לשר החינוך והתרבות.

אדוני היושב-ראש, אני מודעת לעובדה כי אני מגישה הצעת תיקון בחוק האתרים הלאומיים בערוב ימיה של הכנסת התשיעית. אין להניח כי כנסת זו עוד תתפנה לטפל בהצעתי זו. אך מצפוני אינו נותן לי מנוח, שמא שתיקה תגרום להזנחה ולמחדל שאין להם תקנה לאחר מכן.

אני רוצה לקוות כי ממשלה חדשה כי תקום, ממילא תעביר את האחריות על אתרים לאומיים משר הפנים לשר החינוך, המופקד כבר היום על חוק העתיקות הדומה לחוק האתרים הלאומיים.

אני תקווה כי לאחר הבחירות תקום ממשלה חדשה שתדע לחלק את התפקידים בין שריה ואף תשכיל שהיה לה שר בטחון; וכי תהיה לנו ממשלה שמאחורי שריה יעמדו מפלגה וציבור.

חיים קורפו (הליכוד):

את עוד לא הצלחת להסתדר עם ראש הלשכה.

אסתר הרליץ (המערך):

לא מינינו ראש לשכה. לא היינו צריכים להסתדר אתו.

שרה שטרן-קפון (חזית דתית לאומית):

מה זה שייך?

אסתר הרליץ (המערך):

אני מקווה כי תהיה לנו ממשלה שתתפקד כהלכה, שלא כממשלה הנוכחית.

חברי הכנסת, אני מבקשת לתבוע את עלבוננו של אחד החוקים היפים בספרי החוקים של המדינה, חוק של הכנסת השמינית, הרי הוא חוק האתרים הלאומיים, שהוא עצמו תיקון לחוק הגנים הלאומיים ושמורות הטבע משנת 1963.

לפי התיקון לחוק משנת 1975 רשאי שר הפנים "להכריז על מבנה, קבוצת מבנים, לרבות סביבתם הקרובה שהם בעלי חשיבות לאומית-היסטורית בהתפתחות הישוב בארץ, אשר לו ערך מחנך ומלמד — כאתר לאומי". עד כאן לשון החוק.

על ביצוע חוק זה ממונה שר הפנים, אבל החוק הזה נמצא בספר החוקים כאבן שאין לה הופכין. ראה זה פלא, מאז התקבל החוק בכנסת ב-1975, הכריזו שר הפנים רק על שלושה מקומות כאתרים לאומיים. שלושתם באזור כביש ירושלים; החאן, מצודת הדרכים בשער-הגיא וה"קסטל. זאת כאשר אגף התיכנון במשרד הפנים כבר ב-1971

לבין אנשי הציונות היוצרת יניב תוצאות חיוביות שישמרו בארצנו על אתרים, למען ידעו ויראו מה היה בניין הארץ.

אדוני היושב-ראש, אתרים שיש להם דואג, דוגמת מה שנעשה בארצות מתקונות, ייהפכו מקור משיכה לבני הארץ, צעירים ואחרים, לעולים חדשים מקרוב באו ול- אורחים המבקרים מחוץ-לארץ. נחזק את הקשר בין מה שהיה מעשי ידי אבות הישוב, בין היש לבין מה שיהיה. נלמד ציונות צרופה כהווייתה, מוחשית ומובנת לכול. יש כמיהה בארצנו גם למוצגים שאינם ארכיאולוגיים.

שרי החינוך והתרבות בארץ הוכיחו יכולת לגבי שימורן של העתיקות גם כאשר היה ניגוד בין האתר הארכיאולוגי לבין תנופת הפיתוח והבנייה. יטול נא שר החינוך והתרבות על עצמו את האחריות גם לאתרים לא-מייס. ממילא קיים במשרדו מכון ללימודי הציונות. לבי סמוך ובטוח כי שר החינוך ייאבק על האתרים הלאומיים עם ועדות התיכנון והבנייה המקומיות והאזוריות והמו-עצה הארצית העליונה, ואף יוכל להם.

אי לכך מוצע תיקון לחוק, כי בכל מקום שכתוב "שר הפנים" יבוא: "שר החינוך והתרבות".

עם זאת אני קוראת לשר הפנים, כי עד שיתוקן החוק או עד שממשלה חדשה תקום, יעשה הוא מה שהחוק הטיל עליו, ויפה שעה אחת קודם.

הי"ר י. מ. אברמביץ :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת חיים קורפו.

חיים קורפו (הליכוד) :

אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

אסתר הרליין (המערך) :

אני מציעה להעביר את ההצעה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הי"ר י. מ. אברמביץ :

נעבור להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון

מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה — 5

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-

היום של הכנסת — 6

ההצעה להסיר את הצעת חוק גנים לאומיים

ושמורות טבע (תיקון סעיף 56), התשמ"א—

1980, מסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

יג. הצעה לסדר-היום

מצבם של ערביי יפו

מצבם של ערביי יפו.

במדינת ישראל קיימת בעיה שאין מרבים לדבר בה, אך מן הראוי להקדיש לה תשומת-לב, כדי למנוע את החרפתה. זוהי בעיית האוכלוסיה הערבית בערים המער-רביות, כגון : עכו, רמלה, לוד, חיפה. אך הפעם אייחד את דברי למצוקתם של ערביי יפו, אשר, כפי שאפרט בהמשך דברי, נרדפים על-ידי הממסד ובראש ובראשונה על-ידי עיריית תל-אביב-יפו.

אדוני היושב-ראש, מה יעלה בגורלם של מבני אום-רשרש באילת, או למבנים של ראשית מפעלי ים-המלח העומדים שוממים, מה יקרה לבניינים ממין אחר לגמרי — בתי-הכנסת ברבעים היהודיים בצפת ובטבריה ?

חברי הכנסת, במאוס 1976 הפנית את תשומת-לב הכנסת לגורלו של מחנה המעפילים בעתלית והזהרת כי הוא הולך וגחרב לנגד עינינו. זה אתר שיכול להמחיש לדור הצעיר את המאבק על זכותנו על הארץ הזאת ועל העלייה אליה, את תולדות הבריחה מאירופה אחרי השואה הנוראה, את סבלם של העולים במחנה ואת גבורתם של צעירי הפלמ"ח שפרצו למחנה ושחררו חלק מהעולים העצורים בו. אמרתי אז בדברי, כי אני מקווה שאיני מא-חרת את הרכבת — לא זו של חברי-הכנסת גרופר — וכי עוד ניתן לשמר את המקום ולהפכו למקום שירבו בו המבקרים בני חוץ-לארץ.

חברי הכנסת, לא שר הפנים, לא המועצה המקומית ולא המועצה האזורית עשו לשימור מחנה עתלית ולאח-זקתו. חברי הכנסת, המצב במחנה עתלית היום גרוע לאין ערוך מכפי שהיה בעת העלאת הדברים ב"1976. חברי הכנסת, מחנה המעפילים בעתלית ייעלם מן המפה, כשם שנעלמו הגימנסיה העברית הראשונה, מחנה שער העלייה, הטירה ההיסטורית בטירת-צבי ועוד. כולם פיניו מקום לפיתוח ולהרס.

אדוני היושב-ראש, אני מבינה לנפשו של שר הפנים. אין הוא מופקד על חינוך הדור. הוא מופקד על התיכנון הפיסי של מדינת ישראל, על התשתית לפיתוח ולא על שמירת העבר ; על ההווה ולא על ההיסטוריה. יש ניגוד בין הפיתוח לבין מגמת החוק שאנו דנים בו. מכאן המס-קנה, כי יש להטיל את האחריות על שמירת האתרים הלא-אומיים שלנו על אותו שר בממשלה שענייני חינוך הדור ומורשת הישוב בראשיתו הם אחריותו ושטח עיסוקו. נושא האתרים הלאומיים חייב ליהפך לחלק אינטגרלי מפעולת משרד החינוך. כך נבטיח את איתור המקומות, שימורם, גידורם, אחזקתם ושיקומם, ולפחות כי יעשה בהם שילוט — כל אלה כדי למנוע נזק שלא ניתן יהיה לתקנו לאחר מכן.

אני מציעה, איפוא, כי ייאמר בחוק : בכל מקום שכתוב "שר הפנים" — "שר החינוך והתרבות".

לבי סמוך ובטוח כי שר החינוך והתרבות הממונה על חוק העתיקות ועשה רבות לגבי העבר הרחוק, יעשה דברים רבים וחשובים גם לגבי העבר הקרוב. הוא ייאבק על העניין במועצות התיכנון האזוריות ובמועצה הארצית. אני מקווה כי דווקא הדושיח בין איש הציונות המחנכת

הי"ר י. מ. אברמביץ :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום : מצבם של ערביי יפו, של חברי-הכנסת וליד חגא' יחיא. רשות הדיבור לחבר-הכנסת חגא' יחיא.

וליד חגא' יחיא (מחנה שלי) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מאוד מצטער על שאין אף לא שר אחד על-ידי שולחן הממשלה כאשר אני בא להעלות את הצעתי לסדר-היום בנושא חשוב זה —

ומצוקתה. ברשותי כמה נתונים נוספים התורמים להבהרה מוחשית יותר של הבעיה.

חברות השיכון "עמידר" ו"חלמיש" אינן מאפשרות רכישת דירות שבבעלות התושבים. כל דירה שמתפנה נאטמת ונהרסת על-אף שניתן לאכלסה ועל-אף שקיים בשטח הצורך בדיוור למשפחות מרובות-ילדים ולזוגות צעירים. מדיניות זו של אי-העברת בעלות על דירות קיימת מות פוגעת בזכויות הדמוקרטיות של התושבים משלמי המסים ובעלי זכות הדיור.

עיריית תל-אביב-יפו נמנעת מלתת היתרי בנייה למשפחות מרובות-ילדים אשר ברצונן להרחיב את מקום מגוריהן, ואף לא היתרים לשיפוץ ולתיקון מבנים קיימים, דבר המאלץ משפחות רבות לבנות ולשפץ בהתאם לצרכים הטבעיים, אך בניגוד לחוק התיכונן והבנייה ולהוראות עיריית תל-אביב-יפו, וכך הופכים אזרחים הגונים, בשל כורח הצרכים, לעברייני בנייה.

עקב כוונות העירייה לפנות את האזור, אין נותנים רשיונות לעסקים, דבר הפוגע והורס כליל את מערכת הפרנסה והמערכת הכלכלית של האוכלוסיה. אי-מתן רשיונות עסקים גורם להיווצרות שכונה ריקה מחנויות ומכל שירות אלמנטרי וחיוני אחר ובא על-מנת לזרז את שלבי פינוי האוכלוסיה הערבית ביפו.

בהקשר זה עלי לציין את משבר ענף הדיג ביפו. העלמות הדגים עקב זיהום מי הים, העדר אמצעים לחידוש ציוד הדיג כדי לאפשר דיג במרחקים וההתחזרות הפרועה בשוק הדגים — כל אלה גורמים לחיסולו של הענף הכלכלי שהיה בעבר הענף המרכזי של ערביי יפו.

מאז החלה מדיניות הפינוי, החלה במקביל גם מדיניות הזנחת נושא התברואה, שהרי כיצד אפשר לפנות תושבים כאשר נותנים להם שירותי תברואה טובים? רחובות שכונות ע'מ' וג'אבליה מלאים אשפה ופסולת במשך כל ימות השנה. מבנים הרוסים למחצה ואטומים למחצה מה- וויס מטרד תברואי ממדרגה ראשונה. נשיכת עכברים ועקיצת נחשים הן תופעות יומיומיות כאשר המוקד העי- רוני מוצף בתולדות התושבים על מקרים מזעזעים.

מערכת התאורה הציבורית אינה פועלת בצורה סדירה. דווקא בשכונות אלו מתבצע חסכון באנרגיה חשמלית, למרות מצב הפשיעה והאלימות שתיארת. עם רדת החשיכה מסתגרת האוכלוסיה הערבית בבתיה מפאת הפחד להלך בשעות הלילה ברחובות החשוכים.

זה שנים רבות מונחת מערכת הניקוז והביוב העירו- נית ואינה מתוקנת אף לא במקרים דחופים ומסוכנים. התוצאה היא, שברחובות ואף בכתי התושבים עולים מי הביוב על גדותיהם והופכים את החיים לגיהנום.

ומכאן לבעיות החינוך. הסקר שהוקם על-ידי "האגודה למען ערביי יפו" מורה על גשירת תלמידים אשר חל עליהם חוק חינוך חובה בשיעור של 52%. כלומר יותר ממחצית האוכלוסיה מגיל 6 עד גיל 16 אינה מגיעה אל ספסל הלימודים. אחוז גבוה זה של נוסרים מוצא את עצמו ללא מסגרת חינוכית, והוא אשף ונתון להשפעת גורמים שליליים. בשכונות הללו אין שום מסגרות חינו- כיות, עירוניות או ממשלתיות. חסר מרכז קהילתי, חסרים בתי-ספר מקצועיים אשר ישרתו את האוכלוסיה וקיימים רק שני בתי-ספר יסודיים ובית-ספר תיכון אחד.

רמת בתי-הספר העירוניים במגזר הערבי ביפו היא מהנמוכות ביותר בארץ. אחוז האנאלפאבטים גדול יחסית.

בתוך האוקינוס של יותר מחצי מיליון תושבים המת- גוררים במטרופולין תל-אביב, טובעת לה אוכלוסיה חסרת-אונים המונה 13,000 נפש, אוכלוסיה אשר ברובה היא ערבית. אוכלוסיה זו מרוכזת בשתי שכונות: שכונת ע'מ' ושכונת ג'אבליה, הנראות כמחנות פליטים.

מדיניות המוסדות העירוניים והממשלתיים כלפי המגזר הערבי ביפו ברורה לחלוטין. מדיניות זו מבוססת על-יסוד ההזנחה והעדר הטיפול בכל התחומים והמישורים. בשנה האחרונה מכוונת מדיניות זו, מוצהרת ומאושרת על-ידי גורמים ממשלתיים ואף על-ידי ראש עיריית תל-אביב-יפו מר שלמה להט, כפי שביטא אותה מר שלמה להט: "שכונות אלו מיועדות לפינוי ולהריסה ולכן כל צמצום בשירותים הציבוריים והתברתיים יועיל ויתרום להשגת המטרה לפינוי האוכלוסיה". מה שמדאיג יותר בהצהרות אלו, הוא הפתרון האלטרנטיבי המוצע למפונים, כדברי ראש העיר — "יוכלו לגור ברמלה, בלוד ובכפרים אחרים."

פעם נוספת נתקלים אנו ברדיפת ערבים ובשאיפה הכמעט-חולנית לגרשם מכל מקום שבו הם נמצאים. מגר- שים ערבים בדואים בנגב ממקומותיהם, כדי שיגורו בעירות; מגרשים בדואים מצפון סיני כדי לתת את אדמתם למתנחלי ימית; מפקיעים אדמות בגליל ובמשולש כדי להשמיט את הבסיס הכלכלי של הישוב הערבי שם; ועתה מגרשים את ערביי יפו על לא עוול בכפם.

זה 32 שנה סובלת האוכלוסיה הערבית ביפו מהעדר פתרונות ותחומי דיור, החינוך, התברואה ובתחומים אחרים. התוצאות הישירות הנובעות מהזנחה והעדר מאמצים רציניים והשקעות בתחומים הללו גרמו להידרדרות חברתית, להיווצרות מצבים סוציאליים חמורים, לבעיות דיור קשות ולהרס המערכות המשפחתיות והחברתיות. ודאי שמעתם על התגברות הפשיעה בשכונות אלו, על האלימות ברחובות ובבתי-הספר, על חדירת הסמים וסוחריהם כמעט אל כל משפחה. תופעות אלו נגרמות עקב מדיניות ההזנחה הטוטאלית וההיזול של המוסדות העירוניים והממ- שלתיים, שהם האחראים הבלעדיים למצב זה. חברה היתה בתנאים מחפירים, חברה של עוני ושל צפיפות, חברה שאין לה תקווה לימים טובים יותר, חייבת לשקוע בניוון, בבורות, ביאוש, וכתוצאה מכל אלה — בפשע. ולכך הבאתם את האוכלוסיה הערבית ביפו.

למרות מעשי הפשע, החל בשימוש בסמים וכלה במעשי "כנופית המפוצצים", לא מורגש ביפו שום שינוי במדיניות המוסדות האחראיים ואף לא תפנית בזווית-הראייה לגבי הבעיה עצמה, אשר שורשיה ממשכיים להת- פשט בכל הכיוונים ובחופשויות רבה.

מדיניות הפינוי וההריסה הולכת ומתעצמת, דחפורים מסתובבים יום יום ברחובותיהן של שכונות ע'מ' וג'אב- ליה וטרם נעשה ניסיון למציאת פתרונות מוחשיים ומידיים להצלת הנאשאר ולשינוי פני המציאות המרה בשטח.

על-מנת להמשיח את הדברים שנאמרו, ברצוני לדבר על כמה בעיות המהוות את הבסיס לתופעה הקשה הזאת, תופעה של חיסול אוכלוסיה ערבית המונה 13,000 נפש. ותחילה לבעיות הדיור. בעבודת מחקר שבוצעה בשטח על-ידי "האגודה למען ערביי יפו" באוגוסט 1980 בולטים כמה נתונים מעניינים: 54% מהמשפחות הערביות ביפו מונות מעל 6 נפשות; 31% מהמשפחות מתגוררות בצפיפות של יותר מ-3 נפשות בחדר; 16.5% מהדירות מאוכלסות על-ידי יותר ממשפחה אחת. נתונים אלה משקפים את גודל המשפחה הממוצעת, את צפיפות הדיור

יש לתכנן שכונות ערביות מודרניות ומטופחות ביפו. יש לפעול לפתרון מצוקת הדיור של ערביי יפו על-ידי תכנון שכונות מחדש ושיקומן, תוך אי-פגיעה בנוף המיוחד. אך בשלב ראשון יש לדאוג מייד לחיסול מפגעי התברואה, להפעלת התאורה בלילות, לשיפור המצב הפיסי והפדאגוגי של בתי-הספר, לתיקון ושיפוץ המסגדים ובתי-הקברות, לטיפול בנוער-השוליים ולהפסקת הרס הבתים. אין שום סיבה הגיונית לאי-הכללת שתי השכונות בפרויקט שיקום השכונות, ויש לאפשר לערביי יפו לרכוש דירות מהחברות הציבוריות "עמידר" ו"חלמיש".

מצבם של ערביי יפו גובע מגישה שלילית אליהם, ואשרי המאמין כי אין זה בגלל היותם ערבים. יש לשנות גישה זו. וכדי לגבש גישה חיובית ולפעול למען הבראת המצב בכל התחומים, יש לקיים דיון במליאה, או כפי שאמרתי, להעביר את הנושא לוועדה. ואני מקווה כי תוצאת הדיון תהיה כי ערביי יפו יוכלו להיות גאים בהיותם ערביי יפו ובסביבתם הנאה והמטופחת, כתושבים אחרים במדינת ישראל.

היו"ר י. ברמן:

חבר-הכנסת חאג' יחיא, אנחנו חייבים להעמיד להצבעה את הכללת הנושא בסדר-היום או אי-הכללתו.

וליד חאג' יחיא (מחנה שלי):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר י. ברמן:

אינך יכול בשלב זה להציע העברה לוועדה. קודם אני חייב להעמיד להצבעה הכללה או אי-הכללה בסדר-היום. רק לאחר מכן, אם תבקש העברה לוועדה, אוכל להעמיד זאת להצבעה.

וליד חאג' יחיא (מחנה שלי):

בסדר.

היו"ר י. ברמן:

ובכן אני מעמיד להצבעה את ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת, כלומר דיון במליאה על הנושא.

הצבעה

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

יד. חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) (תיקון), התשמ"א—1981*

(קריאה ראשונה)

היו"ר י. ברמן:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) (תיקון), התשמ"א—1981, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

נוסף על המספר הקטן של בתי-הספר, סובלת מערכת בתי-הספר הקיימת ממחסור בספריית טובות, במעבדות, בציוד מתאים, בפסיכולוג ובאלמנטים חינוכיים אחרים הקיימים דרך שיגרה בבתי-ספר אחרים בתל-אביב.

הצפיפות בחדרי הלימוד גבוהה, מבני בתי-הספר רעועים, ללא שמשות, ויש דליפות רציניות בתקופת החורף. ברמת חינוך נמוכה ובמצב חברתי קשה קיים הצורך הדחוף לחינוך מיוחד, לכיתות מיוחדות. דבר זה אינו קיים ביפו.

מדוע בתי-הספר העירוניים ביפו אינם נכללים בתכנית רווחה חברתית? היכן פרוייקט שיקום השכונות? בתחום החינוכי יש צורך בפעולה מיידית להצלת המצב ולהוצאת האוכלוסיה הערבית ביפו מהמצב החמור שנקלעה אליו.

הבעיה החמורה האחרונה שאני רוצה לדבר עליה היא בעיית המקומות הקדושים. מאז קום המדינה לא חל שום שיפור במצבם של בתי-הקברות השייכים לעדות הערביות ביפו. נהפוך הוא, המצב בבתי-הקברות הגיע לשפל המדרגה. מיקום בתי-הקברות על חוף הים והעדר טיפול בהם הפכו מקומות אלה לחורבות. גלי הים והרוזן הרסו חלק גדול מהקברים אשר התמוטטו, ועל השאר עדיין מרחף איום.

העדר עזרה תקציבית, במיוחד מתקציב משרד הדתות, למוסדות המקומיים המטפלים ברכוש העדות ובמקומות הקדושים, הביא להתמוטטות כללית של בתי-הקברות ולהוספת חורבן על חורבן. על-אף המצב החמור מעיזה עיריית תל-אביב להכריז על הפקעת חלק גדול מבתי-הקברות. להזכירם: בשנה האחרונה הפקיעה עיריית תל-אביב-יפו חלק מבתי-הקברות "טאסו", שהוא היחיד העומד לרשות האוכלוסיה המוסלמית ביפו, והיא עומדת לפגוע במסגד חסן-בק, בהזדמנות זו רצוני לבקש ממשרד הפנים לבטל לחלוטין את התכנית הזאת, כדי למנוע הידרדרות נוספת.

סקרתי כאן את הקווים המנחים של מדיניות מכוונת לחיסול האוכלוסיה הערבית ביפו, עקירתה משורשיה ופיזור לכל רוח. על הכנסת לקיים בנושא זה דיון מקיף. אם לא, אני מבקש להעביר את הנושא לוועדה, על-מנת לגבש דרכים לתיקון ולשיפור המצב בכל התחומים שסיקרתי ובכל יתר תחומי החיים. יש לדאוג להקמת חברה בריאה ומאושרת של ערביי יפו, ועל-ידי כך למנוע נזק הולך וגדל לחברה הישראלית.

היו"ר י. ברמן:

אנו עוברים לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) (תיקון), התשמ"א—1981, קריאה ראשונה. יביא את החוק חבר-הכנסת עקיבא נוף.

עקיבא נוף (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, החוק בא ליצור שוויון בין אשה ענייה לעשירה, בין אשה לגבר, ולהקנות לילדים קטינים הורים שווים-ערך. אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

טו. חוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 18), התשמ"א—1981*
(קריאה ראשונה)

היא שהאדריכל המורשה נושא באחריות, והרשות שנותנת לו את ההיתר אינה נכנסת למעגל האחריות. כלומר, לא היא האחראית לכך שהתכנית נכונה ותואמת את התקנות והתכניות שנערכו לגבי מקום זה, אלא אך ורק זה שמאשר את התכניות שהושגו ואת הבקשה כשהיא חתומה עליידי האדריכל המורשה. האחריות כולה היא על האדריכל.

בסאנקציות שהכנסתי בהצעה המקורית היתה שלילת רשיון של האדריכל ומחיקת שמו מפנקס האדריכלים. בהצעה המוגשת עכשיו יש תיקון, שבנוסף על המחיקה המוחלטת, קיימת אפשרות למחיקת שמו מהזכאים להגיש היתרים על-פי הדרך המקוצרת. כלומר, שתי דרגות ענישה לגבי האדריכל, זאת בנוסף על הענישה האחרת הקיימת בחוק כהריסה או מעצר או תשלום קנס כספי. כל האיסורים שקיימים בחוק יוסיפו להתקיים בצד הענישה הנוספת שהוצעה בחוק הזה.

אני מציע לכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים כדי להכניס לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

עקיבא נוף (הליכוד):
הכנסת נענית.

היו"ר י. ברמן:
חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את חוק התיכנון והבנייה
(תיקון מס' 18), התשמ"א—1981, לוועדת
הפנים ואיכות הסביבה, נתקבלה.

היו"ר י. ברמן:

הישיבה הבאה ביום שני בשעה 16:00. ישיבה זו בעולה.

הישיבה נעלה בשעה 17:30.

היו"ר י. ברמן:

אנו עוברים לחוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 18), התשמ"א—1981, בקריאה ראשונה. יביא את הצעת החוק חבר הכנסת קורפו.

חיים קורפו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כשנתיים הגשתי את הצעת החוק לתיקון חוק התיכנון והבנייה, שעיקרה היה ליצור דרך מקוצרת למתן היתרי בנייה. הרעיון היה, שברגע שאדריכל מורשה יחתום על תכנית התואמת את התכניות ואת התקנות שחלות על המגרש ואינה חורגת חריגה כלשהי מהתכניות ומהתקנות, הוא נוטל על עצמו את האחריות, והרשות יכולה רק לבדוק את מידת התאמתו של הבניין לבניינים שבסביבה, ותוך 30 יום היא חייבת להשיב לו. ואם היא משיבה בשלילה, היא חייבת לציין מה הפגם ומה הדרך לתיקון הפגם הזה, כדי שאפשר יהיה לאשר את התכנית. והיה אם תוך פרק הזמן לא נתקבלה תשובה כלשהי, האיש מקבל היתר באופן אוטומאטי, על-פי הצעתו ועל-פי התכניות שהוא הגיש.

במשך השנתיים שהצעה זו היתה בוועדה הצטרפו אליה גם סגן היועץ המשפטי לממשלה, שעמד בראש ועדה שבדקה את הנושא הזה. והיום מוגשת ההצעה כשהיא משופצת ומתוקנת, עם תוספות והורדות. אבל במהותו של דבר, הרעיון העיקרי נשאר. זו הצעה למתן היתרים באופן מהיר ומזורז. הבדיקה תימשך שלושים יום, אבל במקום הרישוי האוטומאטי כפי שהיה בהצעה המקורית, מוצע כאן שתהיה אינסטאנציה שנייה, רשות רישוי, שאפ"ר יהיה לערער בפניה, והיא תהיה חייבת להשיב תוך 21 יום.

אני קיבלתי את ההסדר הזה, קיבלתי את הרעיון מפני שהיתה התנגדות עקרונית לרישוי אוטומאטי. הוצע שבכל זאת תישאר אינסטאנציה כלשהי שתתן את הגוש-פנקה האחרונה, מבלי ליטול עליה את האחריות. הכוונה

נספחות

א. סדר-היום לשיבות תל"י-תל"ח

- א. שאילתות ותשובות.
- ב. חוק לתיקון פקודת המסים (גבייה) (מס' 2), התשמ"א—1981 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ג. חוק לתיקון דיני מסים (חילופי ידיעות בין רשויות המס) (תיקון), התשמ"א—1981 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ד. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 46), התשמ"א—1981 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. חוק הגנת השכר (תיקון מס' 14), התשמ"א—1981 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. חוק הארכיונים (תיקון מס' 2), התשמ"א—1981 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ז. חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א—1981 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ח. חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א—1981 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. חוק התיכונות והבנייה (תיקון מס' 17), התשמ"א—1981 (קריאה ראשונה).
- י. חוק הבחירות (דרכי תעמולה) (תיקון מס' 6), התשמ"א—1981 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 8), התשמ"א—1981 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 11), התשמ"א—1981 (קריאה ראשונה).
- יג. חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א—1981 (קריאה ראשונה).
- יד. חוק לתיקון פקודת העיריות (תיקון מס' 27), התשמ"א—1981 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- טו. חוק דיני מסים (האחדת הביצוע ויישום הממצאים והקביעות), התשמ"א—1981 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 19), התשמ"א—1981 (קריאה ראשונה).
- יז. חוק העמותות (תיקון), התשמ"א—1981 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעות לסדר-היום.
- יט. חוק בינוי ופינוי של אזורים שיקום (תיקון), התשמ"א—1981 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 11), התשמ"א—1981 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק רישום שיכונים ציבוריים (הוראת שעה) (תיקון מס' 2), התשמ"א—1981 (קריאה ראשונה).
- כב. חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון מס' 11), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- כג. חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 11), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- כד. חוק דיני עבודה (הסכם להקמת שדות-תעופה בנגב, התשל"ט—1979) (קריאה ראשונה).
- כה. חוק-יסוד: החקיקה (קריאה ראשונה).
- כו. חוק החקיקה (הוראות מעבר), התשל"ח—1978 (קריאה ראשונה).
- כז. חוק רשות שדות-התעופה (תיקון), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- כח. חוק העונשין (תיקון מס' 14), התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה).
- כט. חוק הספנות (ימאים) (תיקון מס' 3), התשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- ל. הודעת הממשלה על המצב המדיני ודיון — תשובת השר.
- לא. שביתת הרופאים — הצעת חברי-הכנסת ע. הדר-הורביץ, י. מ. אברמוביץ וי. יצחקי.
- לב. עיסוק נשק ונפט בין גרמניה לערב הסעודית — הצעת חברי-הכנסת ש. חמיר.
- לג. הצורך ביעול גביית מס הכנסה ומס ערך מוסף — הצעות חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו, ג. האוזנר, ד. גולומב וש. אליהו.
- לד. התגברות האנטישמיות במערב אירופה — הצעת חברי-הכנסת מ. קצב.
- לה. הקמת רשות לפיתוח הגליל — הצעת חברי-הכנסת י. כהן.
- לו. הצורך בתיאום פעולות הממשלה בגליל — הצעת חברי-הכנסת ד. רוזולין.
- לז. מגמה להעלאת תעריפי פרמיות הביטוח — הצעות חברי-הכנסת מ. עמאר ומ. וירשובסקי.
- לח. מעמדם של עובדי מדינה — הצעות חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו וא. מלמד.
- לט. חיווק ערכי הדמוקרטיה — הצעת חברי-הכנסת ד. רוזולין.
- מ. כינון המטה למלחמה באינפלציה — הצעת חברי-הכנסת ע. אמורי.
- מא. החלטת הממשלה על הקפאת המחירים — הצעת חברי-הכנסת ד. גולומב.
- מב. שינוי שיטת הסובסידיות מסיבסוד המצרך לסיבסוד הנצרך — הצעת חברי-הכנסת ח. ברילב.
- מג. עתידן של קיבוצאות הילד הראשון והשני — הצעת חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו.
- מד. השביתה בצ" הסוחר — הצעות חברי-הכנסת מ. אלגרבלי, י. ז. אמיר, מ. כהן וש. שטרן-קטן.

נה. יישום המלצות דוח ועדת עצינוני — הצעות חברי הכנסת צ'. ביטון, מ. שמיר, ח. גרוסמן, ג. האוזנר, י. יצחקי, א. ג. בדיאן וז. עטשי.

נו. המצב ב"אל על" — הצעות חברי הכנסת ש. ארבל-אלמולינו, ג. כהן וי. בן-מאיר.

נו. הצורך בהגנה על המשק — הצעות חברי הכנסת ז. שובל.

נת. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), התשל"ז—1978 (קריאה ראשונה).

נט. חוק היטל מיוחד, התשמ"א—1980 (קריאה ראשונה) — תשובה והצבעה.

ס. חוק המשטרה (נכים ונספים), התשמ"א—1981 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

סא. חוק שירות בתי הסוהר (נכים ונספים), התשמ"א—1981 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

סב. חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) (תיקון), התשמ"א—1981 (קריאה ראשונה) — הצעתם של חברי הכנסת עקיבא נוף ומשה עמאר.

סג. חוק התיכונן והבנייה (תיקון מס' 18), התשמ"א—1981 — הצעתו של חברי הכנסת חיים קורפו (קריאה ראשונה).

סד. הצעות חוק של חברי כנסת.

מה. המדיניות הכלכלית של הממשלה והסקטור היצרני בארץ — הצעת חברי הכנסת ע. הדריהורביץ.

מו. העדר רופאים בירוחם — הצעות חברי הכנסת י. ז. אמיר, ת. טובי, ר. מילוא וש. שטרן-קטן.

מז. אועקת דעת-הקהל העולמית נגד השמדת הכפר הלב-נוני קנת — הצעת חברי הכנסת ע. נוף.

מח. מצב החקלאות והחקלאים בישראל — הצעת חברי הכנסת א. כ"ץ-עוז.

מט. מעמד הספר העברי והעדפתו — הצעת חברי הכנסת מ. הכהן.

נ. התנחלות אוהל מורה בקטמונים — הצעות חברי הכנסת א. אלגרבלי, ג. כהן, ש. פלאטו-שרון, ח. גרוסמן, ז. עטשי, ס. מרציאנו, א. ג. בדיאן, ש. אלוני וש. שטרן-קטן.

נא. צימצום פערים חברתיים ועדיים בישראל — הצעת חברי הכנסת מ. כהן.

נב. מצבם של ערביי ישראל ועתידיהם — הצעת חברי הכנסת ז. עטשי.

נג. ממדי הירידה — הצעות חברי הכנסת מ. וירשובסקי, ע. ברעם, מ. כהן וא. יגורי.

נד. הצורך בחינוך אתיותה של ישראל בגולן — הצעת חברי הכנסת ז. כ"ץ.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות תל"ן—תל"ח

1156. א. יגורי (יעד): פירסומו של דוח ועדת אגרנט.

1157. ד. שילנסקי (הליכוד): שנת הנכה הבינ-לאומית.

1158. ג. כהן (התחיה — בנא"י): הצורך לעצור את הנ-סיגה מסיני.

1159—1160. שביתת המורים בישראל — הצעות חברי הכנסת ס. מרציאנו וא. אבטיב.

1161. א. נמיר (המערך): מניעת סגירתם של גני-ילדים פרטיים.

1162. י. יצחקי (ישראל אחת): פשיטות לבתים לגביית מסים.

1163. צ'. ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): המצב בשכונות המצוקה ופרויקט השיקום.

1164. ו. ח. יחיא (מחנה שלי): מצבם של ערביי יפו.

1150. ש. אפער (אחווה): התושבים הדרוזים ברמת-הגולן.

1151. ת. טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): הריגתה של אשה בדואית ברמת-חובב שבנגב.

1152. מ. עמאר (המערך): בעיית הדיור במדינה.

1153. פ. לוי (שינוי — מפלגת המרכז): אור וצל בתעמור-לת הבחירות לכנסת העשירית.

1154. הצורך בקביעת כללים לעובדי ציבור בדבר פירסום ידיעות בנושאי חוץ ובטחון שהגיעו אליהם בתוקף תפקידם — הצעת חברי הכנסת ז. ורהפטיג, מ. ארנס ומ. עמית.

1155. ע. הדריהורביץ (המערך): פינוי הציוד שניתן להעברה מפיחת רפח.

ג. הצעת חוק לתיקון דיני מסים (חילופי ידיעות בין רשויות המס) (תיקון),

התשמ"א—1981

"מנהל" — מי שמונה על פי חוק מסים להיות נציב או מנהל לעניין אותו חוק;
 "רשות מס" — מנהל וכל אדם המועסק בביצועו של חוק מסים שהמנהל מינהו לעניין חוק כאמור;".

2. החלפת סעיף 3 במקום סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא:

1. תיקון סעיף 1 בסעיף 1 לחוק לתיקון דיני מסים (חילופי ידיעות בין רשויות המס), התשכ"ו—1967¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום הגדרות "מנהל", חוק מסים ו"רשות מס" יבוא:
 "חוק מסים" — חיקוק הון בהטלת מסים או תשלומי חובה, ששר האוצר ממונה על ביצועו;

3. דינן של ידיעות שנמסרו

- (א) דין ידיעות שקיבלה רשות מס מכוח סעיף 2 כדין ידיעות שהשיגה ממקור אחר, ורש"אית היא לגלותן לעניין ביצוע החוק שבי ביצועו היא מועסקת ולעניין הגשת תביעה פלילית על עבירה על אותו חוק.
- (ב) בכפוף לאמור בסעיף קטן (א) יחולו לגבי ידיעות שקיבלה רשות מס מכוח סעיף 2 גם הוראות הסודיות החלות על רשות המס שמסרה את הידיעות.

3. הוספת סעיף 3א

אחרי סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא :

3א. משרת ידיעות לרשות שיפוטית

על אף האמור בכל חוק מסים, תהא רשות מס רשאית למסור ידיעות לרשות שיפוטית לעניין דיון בביצועו של חוק מסים אחר, או בעבירה של חוק כאמור, אם מותר לה למסור אותו ידיעות לרשות המס המועסקת בביצועו של אותו חוק מסים.

ד. הצעת חוק לתיקון פקודת המסים (גבייה) (מס' 2), התשמ"א—1981

1. הוספת סעיף 12ה

אחרי סעיף 12ד לפקודת המסים (גבייה) ¹, יבוא :

12ה. אמצעי אכיפה מיוחדים למסים ששר האוצר ממונה על ביצועם

(א) לעניין סעיף זה —

"חוק מס" — חיקוק הדן בהטלת מס או תשלום חובה ששר האוצר ממונה על ביצועו או על הגבייה לפיו ;

"מס" — מס המוטל לפי חוק מס ;

"אמצעי אכיפה" — אמצעי מינהלי שח"כ ליתו גביית חוב מס.

(ב) שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי להתיר את השימוש באמצעי אכיפה שבחוק מס פלוגי לגביית חוב מס על פי חוק מס אחר, בשינויים שייקבעו או המחוייבים לפי העניין.

(ג) הוטל עיקול על חשבון הבנק של סרבן, לא תהא לבנק זכות קדימה אלא על סכום החובה שהיה בכלל חשבונו הבנק של הסרבן בעת הטלת העיקול, ובלבד שלגבי חובות שהיו בעת הטלת העיקול ואשר מועד פרעונם טרם הגיע, תחול זכות הקדימה של הבנק ממועד פרעונו של החוב.

(ד) הוצאות שהוצאו בנקיטת אמצעי אכיפה ישא בהן הסרבן, על אף האמור בסעיפים 5(3) ו-2(2), גם אם לא נמכר נכס לשם גביית חוב המס ; לעניין זה "הוצאות" — כפי שיקבע שר האוצר באישור ועדת הכספים של הכנסת.

2. תיקון חוק מסים עקיפים (מס ששולם ביתר או בחסר) אחרי סעיף 6 לחוק מסים עקיפים (מס ששולם ביתר או בחסר), התשכ"ח—1968 ², יבוא :

6א. ריבית והפרשי הצמדה

חסר ישולם ויתר יוחזר בתוספת ריבית או ריבית והפרשי הצמדה וריבית כמשמעותם בסעיף 93 לחוק מס ערך מוסף, התשל"ו—1975 ³, ולעניין זה יחולו הוראות סעיפים 97 ו-105 לחוק האמור בשינויים המחוייבים.

3. תחילה והוראות מעבר

(א) תחילתו של סעיף 12ה(ג) לפקודת המסים (גבייה) כפי שניתן בסעיף 1 היא מיום שיקבע שר האוצר באישור ועדת הכספים של הכנסת.

(ב) הוראות סעיף 2 יחולו על חסר ויתר שנוצרו לפני יום כ"ו באדר ב' התשמ"א ¹ באפריל 1981 כאילו נוצרו במועד האמור.

¹ חא"י, פרק קל"ז, כרך ב', עמ' 1399 ; ס"ח התשל"ג, עמ' 46.

² ס"ח התשכ"ח, עמ' 156 ; התשל"ט, עמ' 146.

³ ס"ח התשל"ו, עמ' 52 ; התשל"ט, עמ' 32.

הסתייגות לחוק הג"ל

בסעיף קטן (ג), במקום המלים "בעת הטלת העיקול" יבוא "בעת שהודע לבעל החשבון על הטלת העיקול".

לסעיף 1

ו. חאג' יחיא מציץ :

ה. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 46), התשמ"א—1981

340ב. נקודת זיכוי לנער

בחישוב המס של יחיד שמלאו לו 16 שנים אך טרם מלאו לו 18 שנים תובא בחשבון נקודת זיכוי.

1. תיקון סעיף 9

בסעיף 9 לפקודת מס הכנסה ¹ (להלן — הפקודה), בפסקה (ג6), במקום "וקיצבת זיקנה המשתלמת" יבוא "וקיצבת זיקנה וקיצבת שאירים המשתלמות".

2. הוספת סעיף 340ב

אחרי סעיף 340א לפקודה יבוא :

3. תיקון סעיף 121

בסעיף 121 לפקודה —

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש, 6, עמ' 120 ; ס"ח התשמ"א, עמ' 88, עמ' 109.

(2) סוגי עובדים שעל הכנסתם לא יחול השיעור המופחת.

(ג) בסעיף זה —

"הענקה בעד פריון עבודה" — הענקה, הטבה או פרמיה, שהיא הכנסת עבודה המשתלמת על פי חוזה עבודה שאושר לעניין סעיף זה כפי שנקבע בתקנות, בנוסף על המשכורת או השכר המקובלים הקבועים בחוזה העבודה, בעד פריון עבודה העולה על הפריון הרגיל ואשר נקבע על פי נורמות מדורות שאישרו המכון לפריון עבודה או גוף אחר שקבע לעניין זה שר האוצר על פי המלצת המכון; "משמרת שניה ושלישית" — כפי שהגדרה שר האוצר בתקנות, לאחר התייעצות עם שר העבודה והרווחה.

5. תיקון סעיף 130א

בסעיף 130א(א) לפקודה —

- (1) בהגדרת "יהלומן", בסופה יבוא "וכן בעל שליטה כמשמעותו בסעיף 32(9) בחברה שעסקה כאמור";
- (2) בהגדרת "עסק ביהלומים", בסופה יבוא "ולגבי יהלומן שהוא בעל שליטה בחברה שהיא יהלומן — כל פעולה המשפעה על הרכוש, ההתחייבויות או ההון שהשקיע או קיבל בחברה האמורה או מחברה שהיא יהלומן, שבשליטתו".

6. ביטול סעיף 132א

סעיף 132א לפקודה — בטל.

7. תיקון סעיף 187

בסעיף 187(א) לפקודה, במקום "8,000 לירות" יבוא "2,000 שקלים".

8. הוספת סעיף 187א

אחרי סעיף 187 לפקודה יבוא:

"187א. תמריין להקדמת הגשת דוח ותשלום

(א) נישום שהגיש את הדוח שלו לפי סעיף 131 לפני המועד האחרון הקבוע בסעיף 132 וצירף אליו סכום כלשהו על חשבון המס המגיע על פיו, זכאי לגבי אותו סכום לפטור מהריבית החלה עליו לפי סעיף 187(א) כמפורט להלן:

- (1) על סכום ששולם עד תום החודש הראשון שלאחר תום שנת המס או תקופת השומה המיוחדת (להלן בסעיף זה — שנת המס) — פטור ממלוא הריבית;
- (2) על סכום ששולם בחודש השני שלאחר תום שנת המס — פטור ממחצית הריבית;
- (3) על סכום ששולם בחודש השלישי שלאחר תום שנת המס — פטור מרבע הריבית.

(1) בסעיף קטן (א), במקום פסקאות (1) עד (4) יבוא:

- "(1) על כל שקל מ-98,400 השקלים הראשונים — 35%;
- (2) על כל שקל מ-31,200 השקלים הנוספים — 45%;
- (3) על כל שקל מ-48,000 השקלים הנוספים — 50%;
- (4) על כל שקל נוסף — 60%";

(2) בסעיף קטן (ב), במקום "על 85,200 הלירות הראשונות" יבוא "על 72,000 השקלים הראשונים", במקום "25 אגורות על כל לירה" יבוא "25% ובמקום "על 85,200 לירות" יבוא "על 72,000 שקלים".

4. הוספת סעיף 122

אחרי סעיף 121 לפקודה יבוא:

"122. המס על הענקה בעד פריון עבודה ושכר בעד עבודה במשמרות

(א) על אף האמור בסעיף 121, רשאי שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע שיעור מס אחיד, נמוך מהקבוע בסעיף האמור, ובלבד שלא יפחת מ-25%, לגבי כל אחד מסוגי ההכנסות שלהלן:

(1) הכנסתם של עובדים מעבודה במשרת שנייה או מהענקה המשתלמת בעד פריון עבודה, במפעלי תעשייה שעיקר פעילותם בשנת המס היא פעילות ייצורית כמשמעותה בחוק עידוד התעשייה (מסים), התשכ"ט—1969, שקבע שר האוצר לאחר התייעצות עם שר התעשייה, המסחר והתיירות, ויכול שיקבע לעניין זה מפעלים מסוימים או לפי ענפי תעשייה;

(2) הכנסתם של עובדים במפעלי תעשייה שעיקר פעילותם בשנת המס היא פעילות ייצורית כמשמעותה בחוק עידוד התעשייה (מסים), התשכ"ט—1969, מעבודתם במשמרת שלישית.

(ב) שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי לקבוע שהשיעור המופחת שנקבע על פי סעיף קטן (א) יחול לגבי כל ההכנסה שלפי הסעיף הקטן האמור או לגבי חלק ממנה, וניתן לקבוע שיעור רים שונים או סכומים שונים מההכנסה, לענפי תעשייה שונים, למקצועות שונים ולסוגי נישומים שונים; כן רשאי הוא לקבוע, באישור כאמור —

(1) כללים ותנאים להחלת השיעור המופחת;

9. תיקון חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 44) בסעיף 2 לחוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 44), התשמ"א—1981³, בפיסקה (2), במקום "1,380" יבוא "2,220".
10. תחילה
- (א) תחילתם של סעיפים 1 עד 4 משנת המס 1981.
- (ב) תחילתו של הסעיף 5 ביום י' באדר א' התשמ"א (14 בפברואר 1981).
- (ג) תחילתם של סעיפים 6 עד 8 לגבי שנת המס 1980 ואילך.
- (ב) ההקלה שלפי סעיף קטן (א) תחושב תחילה וסכום ההקלה שלפי הסיפה לסעיף 187(א)(1) ינוקה מיתרת הריבית.
- (ג) גישום ששילם סכום כלשהו על חשבון המס המגיע ממנו לשנת מס פלונית לפני המועד האחרון הקבוע בסעיף 132 להגשת הדוח לאותה שנה, או המועד הנדחה שנקבע לו לפי סעיף 133 להגשת הדוח, זכאי להקלה שלפי סעיף קטן (א) או להקלה שלפי סעיף 187(א)(1), לפי הגבוהה שביניהן, בתנאי שהגיש את הדוח האמור במועד האמור.

³ ס"ח התשמ"א, עמ' 88.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

ע. אמרתי, ד. גולומב, ע. הררי-הורביץ, מ. הכהן, י. זכאי, ז. כ"ץ, נ. פדר וא. רון מציעים:

בסוף סעיף קטן (ג) כפי שמוצע בהסתייגותם יבוא "ובמקום השיעור של 25% שבסעיף קטן (ב)" יבוא "231%".

א. לבנבראון מציע:

(1) בפיסקה (1), בסעיף קטן (א) במקום "35%" יבוא "30%", במקום "45%" יבוא "40%", במקום "50%" יבוא "45%" ובמקום פסקה (א)(4) יבוא:

"(4) על כל שקל מ-50,000 השקלים הנוספים — 60%";

(5) על כל שקל נוסף — 75%".

(2) בפסקה (2) במקום "72,000 שקלים" יבוא פעמיים "60,000 שקלים" ובמקום "25%" יבוא "15%".

לסעיף 4

ע. אמרתי, ד. גולומב, ע. הררי-הורביץ, מ. הכהן, י. זכאי, ז. כ"ץ, נ. פדר וא. רון מציעים:

בסעיף 122 החדש, בסעיף קטן (א)(1) ו-(2) במקום "במפעלי תעשיה שעיקר פעילותם בשנת המס היא פעילות ייצורית כמשמעותה בחוק עידוד התעשיה (מסים), התשכ"ט—1969" יבוא "במפעלים בענפי משק יצרניים ששר האוצר קבע באישור ועדת הכספים של הכנסת" ובסעיף קטן (ב) במקום "לענפי תעשיה" יבוא "לענפי כלכלה".

י. תמיר מציע:

אחרי סעיף 122 (ג) יבוא:

"(ד) לעניין סעיף זה, דין מלון, כדין מפעל תעשייתי שעיקר פעילותו ייצורית".

ע. אמרתי, ד. גולומב, ע. הררי-הורביץ, מ. הכהן, י. זכאי, ז. כ"ץ, נ. פדר וא. רון מציעים:

בסעיף 122 החדש, ברישע לסעיף קטן (א), במקום "25%" יבוא "231%".

א. לבנבראון מציע:

בסעיף 122 החדש, סעיף קטן (ב)(2) — יימחק.

אחרי סעיף 1

ש. ארבל-אלמזלינו וז. כ"ץ מציעים:

אחרי סעיף 1 יבוא:

"א. תיקון סעיף 333 בסעיף 33 לפקודה —

(1) בהגדרת "נקודת זיכוי", במקום "1,200 לירות" יבוא "3,240 שקלים";

(2) בהגדרת "נקודת קיצבה", במקום "100 לירות" יבוא "270 שקלים".

לסעיף 2

א. לבנבראון מציע:

במקום "נקודת זיכוי" יבוא "13 נקודות זיכוי".

אחרי סעיף 2

ע. אמרתי, ד. גולומב, ע. הררי-הורביץ, מ. הכהן, י. זכאי, ז. כ"ץ, נ. פדר וא. רון מציעים:

"הוספת סעיף 120

אחרי סעיף 120 לפקודה יבוא:

"120ג. על אף האמור בסעיפים 120 ו-120ב יוצמדו הסכומים החל משנת המס 1981 לשכר הממון צע במשק במקום למדד המחירים לצרכן."

לסעיף 3

ע. אמרתי, ד. גולומב, ע. הררי-הורביץ, מ. הכהן, י. זכאי, ז. כ"ץ, נ. פדר וא. רון מציעים:

בסוף הסעיף יבוא:

"(3) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) לגבי הכנסת עבודה יבואו במקום השיעור רים האמורים בסעיף קטן (א) שיעורים אלה:

(1) במקום 35% יבוא 331%.

(2) במקום 45% יבוא 421%.

(3) במקום 50% יבוא 471%.

(4) במקום 60% יבוא 571%.

עובדים במפעלי תעשיה מעבודתם במשמרת שנייה, במשמרת שלישית ומהענקות המשתלמות בעד פריון עבודה."

ו. האנ' יחיא מציע:
כל המלים החל מ"לגבי כל אחד מסוגי ההכנסות שלהן" יימחקו ובמקומן יבוא: "לגבי הכנסתם של

ו. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (תיקון מס' 27), התשמ"א—1981

מחבריה חברי המועצה, והשאר בעלי זכות להיבחר לחברי מועצה, שאינם פסולים לפי סעיף 120, ובלבד שההרכב הסיעתי הכולל של כל הוועדות כאמור יהיה בהתאם להרכב הסיעתי של המועצה."

1. החלפת סעיף 162
במקום סעיף 162 לפקודת העיריות יבוא:
"162. הרכב הוועדות
ועדה של המועצה שלא נקבע לה הרכב מיוחד בפקודה זו או בחוק אחר, יהיו 25% לפחות

1 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 8, עמ' 197; ס"ח התש"ס, עמ' 61.

ז. הצעת חוק מחיר הדלק (אישור), התשמ"א—1980 (הצעת חברי הכנסת א. רון)

באישור ועדת הכספים של הכנסת, תוך 30 יום מיום פירסום הצו בדבר השינוי האמור.

1. אישור ועדת הכספים
כל שינוי במחיר הדלק או במחירו של סוג דלק, חייב

דברי הסבר

שינויים במחירי החשמל והמים הנובעים מהשינויים במחירי הדלק, אולם אין לה כל השפעה על מחירי הדלק עצמם. ההנמקה המקובלת לכך מסתמכת על הצורך בסודיות ההחלטה על שינוי במחיר הדלק.

מרצע, איפוא, לקבוע בחוק חובת אישור ועדת הכספים לשינוי במחיר הדלק, תוך 30 יום מיום פירסום הצו, וזאת כדי לאפשר סודיות הצו מחד גיסא, וחובת הממשלה לנמקו בפני ועדת הכספים ולקבל אישורה בדיעבד — מאידך גיסא.

לשינוי במחיר הדלק השפעה מיידית על שינוי במחירי חשמל, מים ומוצרי תעשיה במשק. על-כן להחליט על העלאה במחיר הדלק השפעת שרשרת אינפלציונית על כל המשק. מאידך גיסא, בתנאי אינפלציה מואצת יש צורך בעידכון תקופתי של מחירי הדלק בגלל השינוי במחיר בשער הדולאר. כמו כן, יש צורך לעדכן את המחיר הריאלי לצרכן על-פי השינויים במחירי הדלק המיובא.

על-פי החוק והנהוג הקיים, מאשרת ועדת הכספים

ח. הצעת חוק העונשין (תיקון סעיף 384), התשמ"א—1981 (הצעת חברי הכנסת א. רון)

"(ב) הגונב תוצרת חקלאית או ציוד חקלאי, דינו — מאסר שבע שנים."

1. תיקון סעיף 384
האמור בסעיף 384 לחוק העונשין, התשל"ז—1977,¹ יסומן (א) ואחריו יבוא:

1 ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

דברי הסבר

גניבה או פשע בבניין — מאסר עד שבע שנים, הרי העונש המאקסימאלי של גניבה שאין עימה פריצה — רק שלוש שנים. מכאן, שהפורץ וגונב מבניין ציוד בערך של כמה מאות שקלים צפוי לעונש חמור בהרבה מהגונב ציוד או תוצרת חקלאית בשווי של עשרות אלפי שקלים.

מסתבר שהעונש הקיים בחוק איננו מרתיע דיין, והקלות היחסית שבביצוע הגניבות במגזר החקלאי מאפשרת גידול התופעה לממדים מבהילים.

מרצע, איפוא, לקבוע בחוק עונש מחמיר על גניבות חקלאיות השווה לעונש בגין פריצה ושוד, דהיינו שבע שנות מאסר.

המגזר החקלאי נתון במצב של שדידה מתמשכת. השוד כולל תוצרת ורכוש, ומלווה בנזקים כבדים לציוד השקיה, בריכות דגים, גידולי שדה ומטעי פרי.

הרכוש החקלאי, המונח תחת כיפת השמים, איננו מבוטח, בשל סירובן של חברות הביטוח לבטח רכוש לא מוגן. יוצא שעמל כסיו של החקלאי, אשר תוצרתו ורכושו נגנבו או הושחתו, אינו ניתן לפיצוי.

בשנת 1979 הוקמו במסגרת משמר הישובים של משמר הגבול מחלקות סיוור גיורתיות, שמתפקידן לבלום את השוד החקלאי.

אולם על-פי החוק הקיים, בעוד דינו של פורץ שביצע

ט. הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון סעיף 1), התשמ"א—1981
(הצעת חבר-הכנסת י. חשאי)

1. **תיקון סעיף 1**
בסעיף 1 לחוק מימון מפלגות, התשל"ג—1973,¹
במקום הגדרת "סיעה" יבוא:
"סיעה" — כל אחד מאלה:
(1) מפלגה המיוצגת על ידי 3 חברי הכנסת לפחות,
למעט מפלגה המונה פחות מ-3 חברי הכנסת
מתום הבחירות האחרונות לכנסת;

¹ ס"ח התשל"ג, עמ' 52.

ד ב ר י ה ס ב ר

- יש לאפשר לו ליהנות ממימון לפי חוק זה.
החליטו רוב חברי הכנסת במפלגה מסוימת להקים
מפלגה חדשה, אין סיבה שהמיעוט, שהתפלג שלא מרצונו
לא יזכה למימון על-פי חוק זה. כמו כן, אף אם הרוב
הינו 2 חברי כנסת, אין למנוע מהם את האפשרות להתפלג
וליצור סיעה חדשה ולקבל מימון לפי חוק זה.
נבחר לכנסת רק חבר כנסת אחד ממפלגה מסוימת

י. הצעת חוק הארכיונים (תיקון מס' 2), התשמ"א—1981

1. **תיקון סעיף 1**
בסעיף 1 לחוק הארכיונים, התשט"ו—1955¹ (להלן
— החוק העיקרי), בהגדרת "ארכיון ציבורי", המלים
"מתנהל לפי הסדרים שנקבעו בתקנות" — יימחקו.
2. **תיקון סעיף 10**
בסעיף 10 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (ג)
יבוא:
"ג) (1) לעניין סעיף קטן זה תקבע הממשלה ועדה
של שלושה שרים.
(2) הגנז, באישור הוועדה, רשאי לציין חומר
ארכיוני כסודי — מטעמים של פגיעה
בבטחון המדינה או ביחסי החוץ של המ-
דינה, וכחשאי — מטעמים של פגיעה
בצנעת הפרט; הגנז רשאי, בהסכמת ה-
מועצה, לעשות כאמור מטעמים אחרים.
(3) על העיון בחומר ארכיוני מן הסוגים ה-
אמורים רשאי הגנז להטיל הגבלות מיוחד-
ות."
3. **תיקון סעיף 11**
בסעיף 11 לחוק העיקרי, הסיפה המתחילה במלים
"העתקים יינתנו תמורת אגרות" — תימחק.
4. **הוספת סעיף 14א**
אחרי סעיף 14 לחוק העיקרי יבוא:
"14א. העברה, עיקול ושעבוד בארכיון ציבורי
(א) חומר ארכיוני שבארכיון ציבורי —
(1) לא יועבר ממנו אלא לגנוז או
לארכיון ציבורי אחר;
5. **תיקון סעיף 15**
בסעיף 15 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:
"ג) המעביר חומר ארכיוני בניגוד להוראות סעיף
14א, או מוציא או מנסה להוציא חומר ארכיוני
מישראל בכוונה לעקוף הוראות סעיף 14א,²
דינו — קנס כאמור בסעיף 161(א)(1) לחוק
העונשין, התשל"ז—1977², או שווי של החומר
הארכיוני, לפי הסכום הגדול יותר, ורשאי בית
המשפט לצוות שהחומר הארכיוני יחולט לטובת
המדינה, ואין בהרשעת אדם לפי סעיף קטן זה
כדי לפטרו מלמלא אחרי הוראות סעיף 16(ד)."
6. **תיקון סעיף 16**
בסעיף 16 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (ד)
יבוא:
"ד) המוציא או העומד להוציא חומר ארכיוני מישר-
אל, בלי שנתקיים אחד התנאים האמורים בסעיף
קטן (א), חייב להעמיד לרשות הגנז, לפי
דרישתו, את כל החומר הארכיוני הנמצא בבע-
לותו או בהחזקתו, לצילום או להעתקה, והור-
אות סעיף קטן (ב) יחולו על התצלום או
ההעתק שנעשו לפי זה."
7. **הוספת סעיף 17א**
אחרי סעיף 17 לחוק העיקרי יבוא:
"17א. אגרות
(א) ראש הממשלה רשאי לקבוע בתקנות

¹ ס"ח התשט"ו, עמ' 14; התשכ"ד, עמ' 144.

² ס"ח התשל"ז, עמ' 226; התש"ם, עמ' 60.

8. תיקון סעיף 18
בסעיף 18 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (ב) יבוא:
- "(ב) בתקנות ייקבעו כללים שלפיהם ניתן לאשר ארכיון כארכיון ציבורי ולבטל אישור כאמור, וכן כללים לסדרי ניהול של ארכיונים ציבוריים ודרכי הפיקוח של הגנו עליהם; תקנות על פי סעיף קטן זה טעונות אישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת."
- (ב) בתקנות לפי סעיף קטן (א) רשאי ראש הממשלה לקבוע שהעתיקים של חומר ארכיוני בגנוך, או של סוגים מיוחדים של חומר כזה, יינתנו תמורת תשלום הוצאות ההעתקה לפי חשבון של הגנו."

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 4

- ו. חאג' יחיא מציע:
בסוף סעיף 14 יבוא:
"(ג) אין האמור בסעיף זה חל על חומר ארכיוני שהיה בארכיון הציבורי טרם הכרזתו לארכיון ציבורי."

לסעיף 2

- ו. חאג' יחיא מציע:
בסעיף קטן (ג), פסקה (1) תימחק, ובפסקה (2) במקום "הגנו, באישור הוועדה" יבוא "הגנו, באישור המועצה לאחר דיון בחוות דעת שקיבלה בענין מראש הממשלה, שר הבטחון או שר החוץ, הכול לפי המקרה".

א. הצעת חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א—1981

פרק א': פרשנות

1. הגדרות
בחוק זה —
"אמצעי שליטה", בתאגיד — כל אחד מאלה:
(1) זכות ההצבעה באסיפה כללית של חברה או בגוף מקביל של תאגיד אחר;
(2) הזכות למנות דירקטורים של התאגיד;
(3) הזכות להשתתף ברווחי התאגיד;
(4) הזכות ליתרת נכסי התאגיד בעת חיסולו, לאחר סילוק חביוותיו;
"החזקה" או "רכישה" — בין במישרין ובין בעקיפין, לרבות על ידי שלוח או נאמן או על ידי תאגיד נשלט;
"המפקח" — המפקח על הביטוח שנתמנה לפי סעיף 2;
"הועדה" — הועדה המייעצת שהוקמה לפי סעיף 4;

פרק ב': המפקח על הביטוח, הועדה המייעצת והמועצה המייעצת

2. מינוי מפקח
שר האוצר ימנה מפקח על הביטוח מקרב עובדי המדינה.
3. סגן המפקח
שר האוצר רשאי, אם ראה צורך בכך, למנות מקרב עובדי המדינה סגן מפקח על הביטוח; סמכות הנתונה בחוק זה למפקח רשאי שר האוצר להעניק גם לסגן המפקח.
4. ועדה מייעצת
(א) תוקם ועדה מייעצת שתיעץ לשר האוצר ול-מפקח בכל ענין שבו עליהם להתייעץ אתה
- (ב) הועדה תהיה של שבעה חברים שימנה שר האוצר מקרב הציבור ומקרב עובדי המדינה; בועדה יהיו מיוצגים מבטחים, סוכני ביטוח ומבוטחים; ארבעה לפחות מחברי הועדה לא יהיו אנשים שעיסוקם בעסקי ביטוח.
- (ג) שר האוצר ימנה אחד מחברי הועדה ליושב-ראש הועדה ואחד מהם לסגן יושב ראש; אחד מהם יהיה שלא מקרב עובדי המדינה.

לפי חוק זה ובכל ענין אחר הנוגע לביטוח שיביאו לפניה או שיועלה על סדר יומה על פי הצעת אחד מחבריה.

מתוך הממונים לראשונה כחברי המועצה יתמנו לשנתיים.

(ב) חבר הועדה או המועצה שתקופת כהונתו תמה יכול שיתמנה מחדש.

9. פקיעת כהונה

(א) חבר הועדה או המועצה יחדל לכהן לפני תום תקופת כהונתו באחת מאלה:

(1) התפטר במסירת כתב התפטרות לשר האוצר;

(2) נבצר ממנו דרך קבע, לדעת שר האוצר, למלא תפקיד;

(3) הורשע בעבירה שלדעת היועץ המשפטי לממשלה יש עמה קלון.

(ב) עובד המדינה שנתמנה להיות חבר הועדה או חבר המועצה תפקע כהונתו כאשר יחדל להיות עובד המדינה.

10. פדרי נזהל

(א) הועדה והמועצה יקבעו את דרכי עבודתו וסדרי דיוניהן במידה שלא נקבעו בחוק זה או על פיו.

(ב) החלטותיהן של הועדה והמועצה יתקבלו ברוב דעות החברים הנוכחים ומצביעים בישיבה, ובלבד שבעת קבלת ההחלטות נכח בישיבה מנין חוקי.

(ג) השר רשאי לקבוע שלחברי הועדה או המועצה שאינם עובדי המדינה יוחזרו מאוצר המדינה הוצאות הכרוכות במילוי תפקידם.

11. שמירת תוקף

קיום הועדה או ועדת משנה שלה, קיום המועצה או ועדה מועדותיה, סמכויותיהן ותוקף החלטותיהן, לא ייפגעו מחמת שנתפנה מקומו של חבר בהן או מחמת ליקוי במינויו או בהמשך כהונתו.

12. סודיות

לא יגלה אדם דבר מדיוני הועדה או המועצה, או מכל חומר שנמסר להן, אלא אם הסמיך אותו לכך שר האוצר או היושב־ראש; הוראה זו לא תחול על דיון שהועדה או המועצה החליטו כי יהיה פתוח לציבור.

(ד) שלושה חברי הועדה כשביניהם היושב־ראש או סגן היושב־ראש יהיו מנין חוקי בישיבותיה.

5. ועדות משנה

הועדה רשאית למנות מבין חבריה ועדות משנה קבועות או לענין מסויים; סיכומיה של ועדת משנה יהיו בבחינת המלצות לוועדה והיא תהיה רשאית לאמץ, לשנות או לדחותן.

6. מועצה מייצעת

(א) תוקם מועצה מייצעת שתייעץ לשר האוצר ולמפקח בכל ענין הנוגע לביטוח שתביא לפניה הועדה או שיועלה על סדר יומה על פי הצעת אחד מחבריה.

(ב) המועצה תהיה של חמישה עשר חברים שימנה שר האוצר ובהם שלושה מבין חברי הועדה; במועצה יהיו מיוצגים מבטחים, סוכני ביטוח ומבוטחים; מרבית חברי המועצה יהיו שלא מקרב עובדי המדינה, ולפחות שניים מהם ייצגו מבוטחים.

(ג) המועצה תבחר אחד מחבריה להיות יושב־ראש ואחד מחבריה להיות סגן יושב־ראש; אחד מהם יהיה שלא מקרב עובדי המדינה.

(ד) ששה חברי המועצה כשביניהם היושב־ראש או סגן היושב־ראש יהיו מנין חוקי בישיבותיה.

(ה) חברי הועדה שאינם חברי המועצה רשאים להשתתף בישיבות המועצה ללא זכות הצבעה.

(ו) המועצה רשאית למנות מבין חבריה ועדות קבועות או לענין מסויים.

7. תפוסת כהונה

(א) הודעה על מינוי המפקח או סגן המפקח ועל הענקת סמכות לפי סעיף 3 תפורסם ברשומות.

(ב) הודעה על מינוי ועל פקיעת כהונה של חבר הועדה, חבר המועצה, יושב־ראש או סגן יושב־ראש תפורסם ברשומות.

8. תקופת כהונה

(א) תקופת כהונתו של חבר הועדה או המועצה תהא שלוש שנים מיום מינויו, אלא ששניים מתוך הממונים לראשונה כחברי הועדה ושלושה

פרק ג': רישוי

סימן א': ענפי ביטוח

הודעה על קביעה כאמור תפורסם ברשומות.

13. פיוג לענפים

עסקי ביטוח יסווגו לענפי ביטוח שיקבע שר האוצר;

סימן ב': רישוי מבטחים

(א) מי שעיקר עיסוקו בביטוח מחוץ לישראל, ואינו עוסק בישראל אלא בביטוח משנה, לא ייחשב כעוסק בביטוח לענין חוק זה אלא אם הוא חברה שהואגדה בישראל.

14. איסור עיסוק

(א) לא יעסוק אדם בביטוח אלא אם יש בידו רשיון לפי סעיף 15 ובהתאם לתנאי הרשיון.

(ב) לא יעסוק מבטח אלא בענפי הביטוח הנקובים ברשיונו.

(ב) בקשה לרשיון מבטח חוץ תכלול, בנוסף לאמור בסעיף קטן (א), נתונים בפסקאות (6) עד (8) לגבי התאגיד אשר ייצג אותו בישראל.

(ג) המפקח רשאי לדרוש מן המבקש נתונים ומסמכים נוספים בכל הדרוש לדעתו לשם דיון בבקשה.

17. שיקולים במתן רשיון מבטח

המפקח והועדה יביאו בחשבון עניינים אלה בעת שידונו בבקשה לרשיון מבטח:

(1) תכניות הפעולה של המבקש וסיכויי להגשימן;

(2) התאמתם של הדירקטורים ומנהלי העסקים של התאגיד המבקש, ובמקרה של מבטח חוץ — של מנהליו ומורשיו בישראל, לתפקידם;

(3) האמצעים הכספיים של התאגיד המבקש;

(4) האמצעים הכספיים הרקע העסקי של בעלי אמצעי השליטה בתאגיד המבקש;

(5) תכניתו של המבקש לענין ביטוח משנה ולענין צוות עובדים מקצועיים וסיכויי להגשימן;

(6) תרומת מתן הרשיון לתחרות במשק הביטוח ולרמת השירות בו;

(7) המדיניות הכלכלית של הממשלה;

(8) טעמים שבטובת הציבור.

18. תנאים ברשיון רשמיים

ברשיון מבטח ניתן לקבוע תנאים והגבלות ומותר לשנות תנאים והגבלות שנקבעו בו ולהוסיף ענפי ביטוח שבהם יורשה המבטח לעסוק, הכל בהתייעצות עם הועדה; שינוי תנאים והגבלות שלא לפי בקשת המבטח ייעשה לאחר שניתנה למבטח הודמנות סבירה להגיש או להשמיע טענותיו לפני הועדה.

סימן ג': פקדון

(ב) עלה ערכן של איגרות החוב לאחר ההפקדה — לא יוחזר כל חלק מהן למבטח, אולם אם הוגדל סכום הפקדון שנקבעו בצו כאמור בסעיף 19 יובא בחשבון ערכן בתום התקופה שנקבעה בצו כאמור.

(ג) ירד ערכן של איגרות החוב לאחר ההפקדה — רשאי המפקח לדרוש מן המבטח המפקיד שישלים את סכום הפקדון לסכום הקבוע באותה עת בצו לפי סעיף 19.

(ד) הגיע מועד פדיונו של איגרות חוב שהופקדו, ירכוש המבטח מיד איגרות חוב שיופקדו בפסק דין, במלוא כספי הפדיון, למעט הריבית.

(ה) המפקח רשאי להתיר למבטח החלפת איגרות החוב שבפקדון באיגרות חוב אחרות, ובלבד שביום ההחלפה ערכן של איגרות החוב המחלי-

15. רשיון מבטח

(א) המפקח רשאי, לפי שיקול דעתו ולאחר התייעצות בוועדה לתת —

(1) לחברה או לאגודה שיתופית שהואגדו בישראל — רשיון מבטח ישראלי;

(2) לתאגיד חוץ רשום בישראל העוסק בביטוח במדינת חוץ ונתון לפיקוח של שלטונות מדינת החוץ — רשיון מבטח חוץ.

(ב) ברשיון מבטח ייקבעו ענפי הביטוח שבהם מורשה בעל הרשיון לעסוק.

(ג) הודעה על מתן רשיון מבטח ועל הענפים שבהם מורשה המבטח לעסוק תפורסם ברשומות.

16. בקשה לרשיון

(א) בקשה לרשיון מבטח תוגש בטופס שקבע לכך המפקח, ותכלול גם את הנתונים הבאים:

(1) ענפי הביטוח שלגביהם מבוקש הרשיון;

(2) פירוט תכניות הביטוח ותנאי הביטוח המוצעים;

(3) פירוט תעריפי דמי הביטוח המוצעים והתשלומים האחרים שייגבו מן המבוטחים;

(4) דוגמאות של פוליסות, של טפסי הצעת ביטוח ושל טפסים אחרים שהמבקש ישתמש בהם;

(5) פרטים בדבר הסדרי ביטוח המשנה המוצעים;

(6) העתק מאושר ממסמכי ההתאגדות שבתוקף;

(7) רשימת הדירקטורים ומנהלי העסקים;

(8) רשימת בעלי אמצעי השליטה לרבות הדירקטורים, מנהלי העסקים ובעלי אמצעי השליטה בהם — אם הם תאגידים, או האנשים שהם פועלים כשלושים או כנאמנים בשבילם — אם הם יחידים;

(9) פרטים בדבר האמצעים הכספיים של המבקש.

19. חובת פקדון

(א) לא ייתן רשיון מבטח אלא אם הופקד פקדון בסכום שקבע שר האוצר בצו, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לכל ענף ביטוח; צו כאמור יכול שיהיה לכלל המבטחים או לסוגי מבטחים.

(ב) ניתן צו כאמור המגדיל את סכום הפקדון, ישלים המבטח את סכום הפקדון לסכום המוגדל תוך תקופה שתקבע בצו ושלא תפחת משנה.

20. הפקדון ופירותיו

(א) הפקדון יופקד אצל החשב הכללי ויהיה באיגרות חוב הרשומות למסחר בבורסה, לפי ערכן בבורסה ביום ההפקדה; לענין זה, "בורסה" — בורסה שקיבלה רשיון לפי סעיף 45 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח—1968.

(ב) הפקדון יוחזר למבטח אם הוכח להנחת דעתו של המפקח כי המבטח לא החל בניהול עסקי ביטוח בענף הביטוח שבשלו הופקד הפקדון, או חדל לעסוק בענף הביטוח שבשלו הופקד הפקדון, כי אין לו עוד התחייבויות באותו ענף, וכי רשיונו לעסוק באותו ענף בוטל.

(ג) נתמנה מפרק למבטח רשאי בית המשפט לצוות על העמדת הפקדון לרשות המפרק ולתת הוראות בדבר השימוש בפקדון בידי המפרק, ובלבד שכספי הפקדון ישמשו תחילה לתשלום על פי התחייבויות למבוטחים שנתן המבטח, ולגבי מבטח חוץ — לתשלום כאמור למבוטחים בישראל.

פות לא יפחת מערכן של איגרות החוב המוחלפות.

(ו) המפקח רשאי להתיר למבטח, על פי בקשתו, להפקיד בפקדון מטבע חוץ או נייר ערך מסויים שאינו איגרת חוב הרשומה למסחר בבורסה.

(ז) המבטח יהיה זכאי לריבית ולדיבידנד המשתלמים על איגרות החוב או ניירות הערך האחרים שבפקדון וזולת אם נתמנה מפרק למבטח.

21. השימוש בפקדון

(א) הפקדון אינו ניתן להעברה, לשעבוד או למישור כון ואין להטיל עליו עיקול.

סימן ד': ביטול רשיון מבטח

(7) טעמים שבטובת ציבור המבוטחים מצדיקים ביטולו של הרשיון.

(ב) לא יבטל המפקח רשיון מבטח אלא אם ניתנה למבטח הזדמנות סבירה להגיש או להשמיע טענותיו לפני הוועדה.

(ג) הודעה על ביטול רשיון מבטח תפורסם ברשומות.

22. פיקוח על תאגיד שרשיונו בוטל

(א) מי שרשיונו בוטל חייב למלא אחרי כל ההוראות החלות על מבטח לפי חוק זה כל עוד קיימות התחייבויות שנתן למבוטחים לפני ביטול רשיון.

(ב) המפקח רשאי ליתן למי שרשיונו בוטל הוראות בדבר ניהול עסקיו ככל שהדבר נראה לו נחוץ כדי להגן על המבוטחים; אין בהוראה כאמור כדי לפטור את מי שרשיונו בוטל מאחריותו להתחייבות שנתן לפני ביטול הרשיון.

22. ביטול רשיון מבטח

(א) המפקח רשאי, לאחר התייעצות בועדה, לבטל רשיון מבטח, כולו או לגבי ענף ביטוח פלוני, בכל אחת מאלה:

- (1) המבטח ביקש ביטול רשיונו;
- (2) המבטח החליט על פירוקו מרצון;
- (3) ניתן צו לפירוק המבטח או למינוי כונס נכסים עליו;
- (4) המבטח הפר תנאי מהותי מתנאי הרשיון;
- (5) המבטח הפר הוראות חיקוק הפרה שיש בה כדי לפגוע במהימנותו;
- (6) חלפו שנתיים מיום מתן הרשיון והמבטח לא החל בניהול עסקים בהיקף המצדיק לדעת המפקח המשך החזקת הרשיון, או שהמבטח הפסיק לנהל עסקים בהיקף כאמור במשך תקופה של שנתיים;

סימן ה': רישוי סוכני ביטוח

(2) אם תלויים ועומדים נגדו הליכים בשל עבירה כאמור;

(3) אם קיימות עובדות אחרות והמפקח, לאחר התייעצות עם הוועדה, סבור שבגללן אין המבקש ראוי לשמש סוכן ביטוח.

(ד) שר האוצר רשאי להתקין תקנות בדבר הכשרה, התמחות ובחינות של סוכני ביטוח, בדבר מתן ערבויות לאחריותם, ובאישור ועדת הכספים של הכנסת — בדבר פטור מחובת התמחות או בחינות.

26. סוכן תאגיד

(א) המפקח רשאי לתת רשיון סוכן לתאגיד.

(ב) בקשה לרשיון לתאגיד רשאי להגיש מי שנתן מלאו בו תנאים אלה:

- (1) הוא תאגיד שנרשם על פי דין בישראל;
- (2) שם התאגיד מורה כי עיסוקו בסוכנות ביטוח;

24. תיווך בכיבוד

לא יעסוק אדם בישראל, בעצמו או על ידי אחר, בתיווך לענין ביטוח בין כל אדם לבין מבטח (להלן — עיסוק בתיווך) אלא אם יש בידו רשיון לפי סימן זה ובהתאם לתנאי הרשיון.

25. סוכן יחיד

(א) המפקח רשאי לתת רשיון סוכן ביטוח (להלן — רשיון סוכן) ליחיד.

(ב) יחיד כשיר לקבל רשיון סוכן אם נתקיימו בו אלה:

- (1) הוא תושב ישראל;
- (2) מלאו לו 20 שנים;
- (3) עבר תקופת התמחות ועמד בבחינות.

(ג) המפקח לא יתן רשיון סוכן ליחיד, על אף כשירותו —

- (1) אם בחמש השנים שקדמו למתן הרשיון הורשע או נשא עונש מאסר על עבירה שיש בה, בנסיבות הענין, משום קלון;

- (5) בעל הרשיון הפר הסכם כאמור בסעיף 30 בכך שלא החזיק כספים שגבה ממבוטחים בחשבון נפרד או לא העבירם למבטח תוך 30 ימים מיום שקיבלם ;
- (6) אם בעל הרשיון הוא תאגיד — חדל להתקיים התנאי האמור בסעיף 26(ב) ;
- (7) טעמים שבטובת ציבור המבוטחים מצדיק קים ביטולו של הרשיון.

(ב) לא יבוטל רשיון סוכן אלא אם ניתנה לסוכן הזדמנות סבירה להגיש או להשמיע טענותיו לפני הועדה.

(ג) היה המפקח סבור שנסיבות הענין וטובת הציבור מחייבים זאת, רשאי הוא להתלות רשיון סוכן לתקופה שלא תעלה על 15 ימים ; המפקח רשאי באישור הועדה ולאחר שניתנה לסוכן הזדמנות סבירה להגיש או להשמיע טענותיו, להאריך את תקופת ההתלילה לתקופה נוספת שלא תעלה על 30 ימים.

(ד) בוטל או הותלה רשיון סוכן — יחדל מיד מי שהיה בעלו לעסוק בתיווך.

30. **הסכם בין סוכן למבטח**
לא יתווך סוכן בין כל אדם לבין מבטח אלא אם קיים בינו לבין אותו מבטח הסכם שבין תנאיו חייב הסוכן בשני אלה :

- (1) להתחזק כספים שגבה ממבוטחים בחשבון נפרד ;
- (2) להעביר למבטח עד ליום ה-15 בכל חודש כספים שגבה ממבוטחים בחודש הקודם.

31. **תיווך עם תושב חוץ**
(א) לא יעסוק אדם בישראל בתיווך לענין ביטוח בין כל אדם שאינו מבטח לבין תושב חוץ או סוכנו שאינם בעלי רשיון לפי חוק זה.

(ב) האמור בסעיף קטן (א) לא יחול על תיווך בענפי ביטוח או בסוגי ביטוח שקבע שר האוצר בצו, לאחר התייעצות בועדה ; על העוסק בתיווך כאמור יחולו הוראות סעיף 96.

- (3) העוסקים בשמו בתיווך, ובשותפות — כל השותפים שאינם שותפים מוגבלים, הם בעלי רשיון סוכן ;
- (4) מנהל העסקים וכל מנהל משרד או סניף שלו הם בעלי רשיון סוכן ועיקר עיסוקם בניהול התאגיד, המשרד או הסניף.

27. **סוכן מתמחה**

(א) המפקח רשאי, לפי שיקול דעתו, לתת לתושב ישראל שמלאו לו 18 שנים רשיון סוכן מתמחה לתקופה שלא תעלה על שלוש שנים ; הוראות סעיף 25(ג) ו-2(2) יחולו על מתן רשיון סוכן מתמחה.

(ב) מי שקיבל רשיון סוכן מתמחה רשאי לעשות פעולת תיווך אם מאמנו נתן מראש אישור לפעולה.

(ג) הוראות סעיפים 28, 29, 55 עד 59, 85(ג) ו-99 יחולו גם לגבי סוכן מתמחה.

28. **הרשיון לפי ענפים**

(א) ברשיון סוכן יפורטו ענפי הביטוח שבתייווך בהם הורשה הסוכן לעסוק.

(ב) לא יעסוק סוכן ביטוח אלא בתיווך בענפי הביטוח המפורטים ברשיונו.

29. **ביטול והתלילה של רשיון סוכן**

(א) המפקח רשאי, לאחר התייעצות בועדה, לבטל רשיון סוכן, כולו או לגבי ענף ביטוח פלוני, בכל אחת מאלה :

- (1) בעל הרשיון ביקש ביטול רשיונו ;
- (2) אם בעל הרשיון הוא תאגיד — ניתן צו לפירוקו או למינוי כונס נכסים עליו או הוא החליט על פירוקו מרצון, ואם הוא יחיד — ניתן לגביו צו כינוס נכסים או צו הכרזה על פשיטת רגל ;
- (3) בעל הרשיון הפר תנאי מהותי מתנאי הרשיון ;
- (4) בעל הרשיון הפר הוראות חיקוק הפרה שיש בה כדי לפגוע במהימנותו ;

סימן ו' : אמצעי שליטה

שולט בתאגיד אם הוא מחזיק יותר מחמישים אחוזים מסוג מסוים של אמצעי השליטה בתאגיד.

(ג) היתר שניתן לפי סעיף זה כוחו יפה גם לגבי כל תאגיד שבשליטתו של בעל ההיתר.

(ד) הוראות סעיף זה לא יחולו —
(1) על מי שרכש אמצעי שליטה בהעברה על פי דיין ;

(2) על תאגיד שרכש אמצעי שליטה ממי ששולט בו.

(ה) לענין סעיף זה, "מבטח" — לרבות תאגיד שמתקיימות בו שתיים אלה :

32. **החזקת אמצעי שליטה**

(א) לא יחזיק אדם — בעצמו או יחד עם קרוביו או עם אחרים הפועלים בתיאום עמו דרך קבע — יותר מעשרה אחוזים מסוג מסויים של אמצעי שליטה בתאגיד מבטח, אלא על פי היתר שנתן המפקח.

(ב) לא ישלוט אדם — בעצמו או יחד עם קרוביו או עם אחרים הפועלים בתיאום עמו דרך קבע — בתאגיד מבטח, אלא על פי היתר שנתן המפקח ; לענין זה, "שליטה" — היכולת לכוון את פעילותו של תאגיד, למעט יכולת הנובעת רק ממילוי תפקיד של דירקטור או משרה אחרת בתאגיד, וחוקה על אדם שהוא

34. מכירת אמצעי שליטה

(א) רכש אדם אמצעי שליטה בתאגיד מבטח בניגוד להוראות סעיף 32 או בהעברה על פי דין, רשאי בית המשפט, לבקשת המפקח, למנות כונס נכסים למכירת אמצעי השליטה, כולם או חלקם.

(ב) לכונס נכסים שמונה לפי סעיף זה תהיה, בכפוף להוראות בית המשפט, הזכות הבלעדית להפעיל את אמצעי השליטה שלגביהם מונה ואת הזכויות הנובעות מהם, עד אשר ימכרם.

(1) הוא מחזיק יותר מחמישים אחוזים מסוג מסויים של אמצעי שליטה במבטח פלוני ;
(2) יותר מעשרה אחוזים מכלל נכסיו הם אמצעי שליטה במבטחים או בסוכני ביטוח.

(1) הוראות סעיף זה לא יחולו לגבי אמצעי שליטה בתאגיד שהוא מבטח חוץ, אלא אם המחזיק הוא תושב ישראל.

33. העברת אמצעי שליטה

מי שמחזיק אמצעי שליטה בתאגיד מבטח לא יעביר אותם לאחר בידועו שהנעבר זקוק להיתר לפי סעיף 32 ואין בידו ההיתר.

פרק ד': הפיקוח על עסקי ביטוח

סימן א': הגבלות על ניהול עסקים

(1) שיעורי דמי הביטוח ותשלומים אחרים שמבטח רשאי לגבות ממבוטחים, לרבות שיעורים מקסימליים ומינימליים ותשלום דמי ביטוח בשיעורים ;

(2) חובת מבטח הקובע דמי ביטוח באשראי להודיע למבוטח מראש, בדרך שנקבעה, את דמי הביטוח באשראי ודמי הביטוח במזומן, את שיעור הריבית, על פי חישוב שנתי, שבדמי הביטוח באשראי, ואת שיעורי התשלום של דמי הביטוח באשראי ומועדיהם.

(ב) תקנות לפי סעיף קטן (א) (1) טעונות אישור ועדת הכספים של הכנסת.

38. הוראות בדבר תנאי ביטוח

(א) שר האוצר רשאי לקבוע בתקנות, לכל ענפי הביטוח או לענפי ביטוח מסויימים, הוראות בדבר תנאים שבחובה ביטוח וניסוחם ; הסדר הסותר תנאי שיש לקבוע על פי תקנות שהותקנו כאמור לא ינהגו לפיו, ויראו כאילו הותנה במקומו התנאי שיש לקבוע כאמור, זולת אם ההסדר הוא לטובת המבוטח ; אין בהוראה זו כדי לגרוע מאחריותו הפלילית של המבטח.

(ב) תקנות לפי סעיף זה לא יסתרו הוראה שאין להתנות עליה לפי חוק חוזה הביטוח, התשמ"א—1981.²

39. צורת הפוליסה והבלטת תנאים

(א) שר האוצר רשאי לקבוע בתקנות, לכל ענפי הביטוח או לענפי ביטוח מסויימים, הוראות בדבר מבנה פוליסת ביטוח וצורתה, לרבות הבלטת תנאים מסויימים.

(ב) המפקח רשאי לדרוש ממבטח שפרט מסויים המובא בפוליסת ביטוח יובלט הבלטה מיוחדת בצורה שיוורה.

40. שינוי תנאי ביטוח

(א) מבטח המבקש להנהיג תכנית ביטוח שפרטיה לא הוגשו למפקח לפי סעיף 16 או לשנות את

35. הון מינימלי

שר האוצר רשאי, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע בתקנות, לכל המבטחים או לסוגי מבטחים, הוראות בדבר הון מניית מונפק ונפרע מינימלי ועודף מינימלי של נכסים לעומת התחייבויות.

36. הוראות בדבר ניהול עסקים

(א) שר האוצר רשאי לקבוע בתקנות, דרך כלל או לסוגי מבטחים, לכל ענפי הביטוח או לענפי ביטוח מסויימים, הוראות בדבר —

(1) סוגי הנכסים שיחזיק מבטח כנגד התחייבויותיו לסוגיהן ושיעוריהם ביחס להתחייבויות ;

(2) דרכי החזקת הנכסים שמבטח מחזיק כנגד התחייבויותיו ;

(3) המקרים שבהם רשאי מבטח להשקיע בחברת בת שלו, בבעל אמצעי שליטה בו, במבטח אחר או בסוכן ביטוח ;

(4) חובת מבטח להחזיק עתודות ביטוח ודרכי חישובן ;

(5) עיסוק כמבטח בחוץ לארץ ;

(6) השיעור המינימלי של חלק הסיכון שישאו בו מבטחים בישראל ;

(7) השיעור המקסימלי של חלק הסיכון שישא בו מבטח ;

(8) הלוואות שמבטח רשאי לתת וערבויות שהוא רשאי לערוב, ושיעוריהן.

(ב) תקנות לפי סעיף קטן (א) (8) יותקנו לאחר התייעצות עם נגיד בנק ישראל.

(ג) המפקח רשאי, מטעמים מיוחדים שיפרט, להטיל על מבטח פלוני לתקופה מסויימת הגבלות נוספות על אלה שנקבעו בתקנות לפי סעיף קטן (א).

37. הוראות בדבר דמי ביטוח

(א) שר האוצר רשאי לקבוע בתקנות, לכל ענפי הביטוח או לענפי ביטוח מסויימים, הוראות בדבר —

(ב) מבטח או סוכן ביטוח לא ישלם דמי עמילות בעד תיווך בין כל אדם לבינו אלא למי שיש בידו רשיון סוכן.

(ג) האמור בסעיף קטן (ב) אינו מונע חשלוש דמי עמילות ליוורשיו של סוכן ביטוח שנפטר בשל ביטוח חיים שנעשה בתיווכו או בשל ביטוחים אחרים המתחדשים בתוך שנתיים מיום פטירתו.

(ד) שר האוצר, בהתייעצות עם הועדה, רשאי לקבוע בתקנות, דרך כלל או לסוגי מבטחים או סוכנים, לכל ענפי הביטוח או לענפי ביטוח מסוימים, הוראות בדבר דמי העמילות המקסימליים שמותר למבטח לשלם לסוכן ביטוח.

(ה) לענין סעיף זה, "דמי עמילות" — עמלה, שכר, השתתפות בהוצאות, או כל הטבה אחרת, הכל במישרין או בעקיפין.

גירסה א':

(1) דמי העמילות ששולמו לסוכן יצויינו בפוליסת הביטוח.

גירסה ב':

לא יהיה סעיף קטן (1).

ס י מ ב': דינים וחשבונות

במדינת החוץ או מן היום שבו פורסם, לפי המוקדם.

44. דין וחשבון של סוכן תאגיד

סוכן ביטוח שהוא תאגיד יערוך ליום 31 בדצמבר של כל שנה דין וחשבון כספי שנתי מבוקר בידו רואה חשבון, ויגישו למפקח עד יום 30 באפריל שאחרי תאריך הדין וחשבון.

45. תאריך שונה

המפקח רשאי, מטעמים שיירשמו, להתיר למבטח או לסוכן ביטוח לערוך את הדין וחשבון הכספי השנתי לתאריך שונה מן האמור בסעיפים 42 עד 44.

46. פרטי דין וחשבון

שר האוצר רשאי לקבוע בתקנות הוראות בדבר חכנו, מידת פירוט ועקרונות חשבונאיים לעריכתו של דין וחשבון כספי שנתי של מבטח ושל סוכן ביטוח שהוא תאגיד, לרבות ההצהרות והביאורים שיש לצרף אליו.

47. פרסום דין וחשבון

(א) מבטח יפרסם לציבור דין וחשבון כאמור בסעיף פים 42 או 43 באופן, בצורה ובהיקף שהורה המפקח.

(ב) מבטח יציג בקביעות במקום בולט במשרדו הראשי ובכל סניף שלו בישראל העתקים של הדין וחשבון האחרון שפורסם כאמור בסעיף קטן (א).

(ג) המפקח רשאי לפטור מחובת פרסום הדין וחשבון לפי סעיף זה מבטח שחדל מלקבל עסקי ביטוח, ולקבוע דרכי פרסום שונות למבטח שאין בפרסום הדין וחשבון שלו ענין לציבור.

תנאי הביטוח או את דמי הביטוח והתשלומים האחרים שפרטים עליהם הוגשו למפקח כאמור, יגיש למפקח הודעה על כך 10 ימים לפני שיחול השינוי.

(ב) בענפי ביטוח שקבע שר האוצר בצו לענין זה לא ינהיג מבטח תכנית או שינוי כאמור בסעיף קטן (א) אלא אם התיר זאת המפקח.

(ג) שר האוצר רשאי לקבוע בצו כאמור בסעיף קטן (ב) סוגי עסקים או שינויים שעליהם לא תחול חובת קבלת היתר, וכן סוגי עסקים או שינויים שבהם יהיה המבטח רשאי להנהיג תכנית או שינוי כאמור בסעיף קטן (א) אם המפקח לא הודיע על התנגדותו תוך 30 ימים מיום שקיבל הודעה עליהם.

41. קבלת עסקים ותשלום דמי עמילות

(א) מבטח או סוכן ביטוח לא יקבל עסקי ביטוח בתיווכו של אדם אלא אם יש בידו רשיון סוכן וקיים ביניהם הסדר בכתב כאמור בסעיף 30.

42. דין וחשבון של מבטח ישראלי

(א) מבטח ישראלי יערוך ליום 31 בדצמבר של כל שנה דין וחשבון כספי שנתי שלו מבוקר בידו רואה חשבון ויגישו למפקח עד 30 באפריל שאחרי תאריך הדין וחשבון.

(ב) מבטח ישראלי שיש לו חברת בת יגיש למפקח, יחד עם הדין וחשבון כאמור בסעיף קטן (א), דין וחשבון כספי שנתי של חברת הבת ערוך ליום 31 בדצמבר ודין וחשבון כספי מאוחד של המבטח עם חברות הבת שלו; לענין זה, "חברת בת" — חברה אשר המבטח מחזיק ביותר מחמישים אחוזים מן הערך הנקוב של הון המניות המוצא שלה או מכוח ההצבעה שבה או רשאי למנות מחצית או יותר מן הדירקטורים או את המנהל הכללי שלה.

(ג) המפקח רשאי, מטעמים שיירשמו, לפטור מבטח מחובת הגשת דו"ח של חברת בת שלו שעיסוקה אינו בתחום הביטוח או מחובת הגשת דו"ח מאוחד שלו ושל חברות הבת שלו, כולו או מקצתו.

43. דין וחשבון של מבטח חוץ

(א) מבטח חוץ יערוך ליום 31 בדצמבר של כל שנה דין וחשבון כספי שנתי על עסקיו בישראל, מבוקר בידו רואה חשבון, ויגישו למפקח עד יום 30 באפריל שאחרי תאריך הדין וחשבון.

(ב) נוסף על דין וחשבון כאמור בסעיף קטן (א) יגיש מבטח חוץ למפקח דין וחשבון כספי על עסקיו בישראל ומחוץ לישראל, ערוך ומאושר על פי דין הנהוג במקום ההתאגדות שלו, תוך 30 ימים מן היום שבו הוגש לרשות המתאימה

42 עד 44 או לא מסר ידיעה או מסמך במועד שנדרש לכך כאמור בסעיף 50, יוטל עליו קנס של 200 שקלים בעד כל יום של פיגור, וזולת אם הוארך המועד לפי סעיף 103.

- (ב) הודעה על הטלת הקנס ישלח המפקח למי שעליו הוטל.
(ג) על גביית הקנס תחול פקודת המסים (גבייה) 3.

52. סמכות המפקח להקטין את הקנס

- (א) המפקח רשאי להקטין את הקנס או לוותר עליו לחלוטין אם הוכח להנחת דעתו, בבקשה מנומרת שהוגשה תוך 30 ימים מקבלת ההודעה על הטלת הקנס, שהפיגור בהגשת הדו"ח לא נגרם בשל מעשה או מחלל התלוים במי שחוייב בקנס.
(ב) סירב המפקח לבקשה, יודיע את החלטתו המנומקת למבקש.

53. האחריות הפלילית שמורה

- (א) הטלת קנס לפי סעיף 51 לא תגרע מאחריותו הפלילית של החייב בהגשת הדו"ח; ויתר המפקח על הקנס לחלוטין, לא תוגש נגד החייב תביעה פלילית על אי הגשת הדו"ח.
(ב) הוגשה נגד החייב בהגשת הדו"ח תביעה פלילית על אי הגשת הדו"ח, לא יחוייב בתשלום הקנס לפי סעיף 51, ואם שילם קנס כאמור — יורה המפקח על החזרתו לו.

סימן ג': הפרדת עסקי ביטוח חיים

יות אחרות של המבטח.

- (ג) האמור בסעיף קטן (ב) יחול אף בהליכי הוצאה לפועל נגד מבטח ובהליכי פירוק של המבטח.
(ד) שר האוצר רשאי לקבוע בתקנות הוראות בדבר דרכי הפרדת החשבונות והנכסים.
(ה) בסעיף זה, "ביטוח חיים" — ביטוח שבו מקרה הביטוח הוא מותו של המבטח או של זולתו או הגיעם לגיל מסוים או מקרה אחר בחייהם, לרבות ביטוח תאונה מחלה ונכות שהוא חלק מפוליסת ביטוח חיים או תוספת קבועה לה.

פרק ה': שמירה על ענייני מבטחים

- (2) מהותה של עסקת הביטוח, היקף הכיסוי הביטוחי, הסייגים לו והתנאים המוקדמים לקיומו;
(3) משך תקופת הביטוח והאפשרויות שבידי המבטח או המבטח להפסיקה;
(4) דמי הביטוח ותשלומים אחרים שעל המבוטח לשלם, לרבות דמי הביטוח המקסימליים המותרים על פי דין ושיעור הריבית על האשראי שניתן לתשלומם, לפי חישוב שנתי;

48. שינויים בהנהלה

- (א) מבטח יודיע בכתב למפקח על כל שינוי של הדירקטורים או מנהלי העסקים שלו תוך 21 ימים מיום השינוי.
(ב) סוכן ביטוח שהוא תאגיד יודיע בכתב למפקח על כל שינוי של הדירקטורים או מנהלי העסקים שלו או של העוסקים בשמו בתיווך, תוך 21 ימים מיום השינוי.

49. פירוק או פשיטת רגל

- מבטח או סוכן ביטוח שנפתחו נגדו הליכי פירוק או פשיטת רגל, יודיע על כך למפקח ללא דיחוי.

50. מסירת ידיעות ומסמכים

- (א) המפקח או מי שהוא הסמיך לכך רשאי לדרוש מכל מבטח וסוכן ביטוח, ומכל דירקטור או מנהל עסקים שלהם, למסור לו כל ידיעה ומסמך הנוגעים לעסקי ביטוח שבטיפולו, לרבות דינים וחשבונות סטטיסטיים ואקטואריים, ולהראות לו או לנציגיו כל פנקס, חשבון, תעודה או מסמך אחר שבשרותו הנוגעים לעסקי הביטוח שלו.
(ב) לא יגלה אדם ידיעה או מסמך שנמסרו לו לפי סעיף זה אלא אם המפקח ראה צורך בכך לענין הליכים פליליים בשל עבירה על חוק זה ואו לענין דיון בועדה.

51. קנס על אי הגשת דין וחשבון

- (א) מי שלא הגיש דין וחשבון כאמור בסעיפים

54. הפרדת חשבונות ונכסים

- (א) מבטח שהורשה לעסוק בענף ביטוח חיים ינהל לגבי עסקיו אלה מערכת חשבונות נפרדת, יחזיק נכסים נפרדים לכיסוי התחייבויותיו בביטוח חיים, ויעשה ביטוח משנה נפרד לעסקים אלה.
(ב) נכסים וזכויות המוחזקים לכיסוי התחייבויות מבטח בביטוח חיים וביטוח המשנה להתחייבויות אלה ישמשו לכיסוי התחייבויות המבטח בביטוח חיים; גוחרו נכסים לאחר מילוי כל התחייבויות המבטח בביטוח חיים, ישמשו לכיסוי התחייבויות

55. איסור תיאור מטעה

- (א) מבטח או סוכן ביטוח לא יתאר תיאור מטעה עסקת ביטוח המוצגת לפני לקוח פלוגי ולא יכלול תיאור מטעה בפרסום לציבור.
(ב) לענין זה, "תיאור מטעה" — תיאור הניתן בעל פה, בכתב או בדפוס, שיש בו כדי להטעות בענין מהותי בעסקה; בלי לגרוע מכלליות האמור יראו עניינים אלה כמהותיים בעסקה:
(1) שם המבטח או הסוכן, ותקו, הצטיינותו, המוניטין שלו, מצבו הכספי והיקף עסקיו;

59. עסקה במקום מגורים או עבודה של מבוטח
(א) הסכם ביטוח שנעשה באמצעות סוכן ביטוח בעת שפנה למבוטח במקום מגוריו או עבודתו של המבוטח, שלא לפני הזמנתו, רשאי המבוטח לבטלו תוך שלושה ימי עסקים מיום עשייתו.

(ב) משבוטל הסכם ביטוח לפי סעיף קטן (א) יחזיר המבוטח למבוטח את מה שקיבל לפי ההסכם.

(ג) סוכן ביטוח שפנה למבוטח כאמור בסעיף קטן (א) ימסור לו הסבר לגבי זכויותיו לפי סעיף זה; שר האוצר רשאי לקבוע פרטים שיכללו בהסבר והדרך לנתינתו.

60. בירור תלונות הציבור

(א) המפקח יברר תלונות הציבור שראה בהן ממש בדבר פעולה של מבוטח או של סוכן ביטוח בעניני ביטוח.

(ב) המפקח לא יברר תלונה בענין שהחל בו דיון לפני בית משפט או בורר, או שבית משפט או בורר הכריע בו, אלא מטעמים מיוחדים שיירשמו, אולם רשאי הוא לברר תלונה בענין שבו הוגשה תובענה לפני בית משפט או בורר אך טרם החל הדיון בה.

61. דרכי הבירור

(א) בירור תלונה יהיה בדרך שתיראה למפקח, והוא לא יהיה קשור להוראות שבסדרי הדין או בדיני ראיות.

(ב) המפקח יביא את התלונה לידיעת מי שהתלונה עליו ויתן לו הזדמנות נאותה להשיב עליה.

62. תוצאות הבירור

(א) מצא המפקח שהתלונה היתה מוצדקת, יודיע על כך למתלונן ולמי שהתלונה עליו; המפקח רשאי לפרש בתשובתו את תמצית ממצאיו ורשאי הוא להורות למי שהתלונה עליו לתקן ליקוי שהעלה הבירור, בין למקרה שעליו התלונה ובין בדרך כלל, בדרך ובמועד שהורה.

(ב) מצא המפקח שהתלונה אינה מוצדקת, או שאינה ראויה לבירור, יודיע על כך למתלונן ולמי שהתלונה עליו, ורשאי הוא לפרש בתשובתו את תמצית ממצאיו.

(ג) העלה הבירור חשד שנעברה עבירה פלילית, יביא המפקח את הענין לידיעת היועץ המשפטי לממשלה.

(5) דמי הביטוח בהשוואה לדמי הביטוח הרגילים או המקובלים או שנדרשו בעבר, לגבי אותו מבוטח ולגבי מבוטחים אחרים;

(6) התאמת תנאי הפוליסה לתנאים שנקבעו או שאושרו על פי דין או לתנאים שנקבעו בדוגמה שצויינה;

(7) חוות דעת שנתן אדם לגבי העסקה או לגבי המבוטח.

(ג) תהא זו הגנה טובה לסוכן ביטוח שבתאורו תיאור מטעה התבסס על תיאור בכתב שסיפק מבוטח ושהוא לי ידע ולא יכול היה לדעת שהתיאור מטעה.

56. אחריות לתיאור מטעה

היה תיאור מטעה בפרסומת של מבוטח או של סוכן ביטוח, יראו כמטעה את מי שבשמו נעשתה הפרסומת ואת האדם שהביא את הדבר לפרסום וגרם בכך לפרסומו, ואם המוציא לאור, העורך, המדפיס או מי שהחליט בפועל על פרסום אותה פרסומת ידעו כי הפרסומת מטעה או אם על פניה הפרסומת מטעה — יראו גם אותם כמטעים.

57. התניית ביטוח

(א) לא יתנה מבוטח או סוכן ביטוח עשיית ביטוח בענף פלוני בעשיית ביטוח בענף אחר, או בקניית שירות אחר או נכס ממנו או מאדם אחר שהמבוטח או הסוכן ציין, אלא אם קיים קשר עסקי סביר בין הביטוח המבוקש לבין קיום התנאי.

(ב) בלי לגרוע מדרכי הוכחה אחרות בדבר הסבירות של קשר כאמור, רשאי מבוטח להודיע למפקח על מדיניות עסקית שקבע לענין התניית מתן ביטוח בתנאי כאמור בסעיף קטן (א), ואם אישר המפקח, בהתייעצות עם היועץ, את המדיניות האמורה ייחשב קשר בין ביטוח מבוקש לבין קיום התנאי כקשר סביר אם הוא נובע מאותה מדיניות.

58. איסור פגיעה בנסיבות מיוחדות

לא יעשה מבוטח או סוכן ביטוח — במעשה או במחדל, בכתב, בעל פה או בכל דרך אחרת — דבר שיש בו משום ניצול מצוקתו של מבוטח, חולשתו השכלית או הגופנית, בורותו, אי ידיעתו את השפה או חוסר נסיונו, או הפעלת השפעה בלתי הוגנת עליו, הכל כדי לקשור עסקה של ביטוח בתנאים בלתי סבירים או כדי לקבל תמורה העולה על התמורה המקובלת.

פרק ו': חיסול עסקי ביטוח

חיסול העסקים;

(2) לפנות לבית המשפט בבקשה למתן צו שהפירוק יהיה בידי בית המשפט או בפיקוחו.

64. חיסול עקב ביטול רשיון

(א) מבוטח שרשיונו בוטל יחסל את עסקי הביטוח שלו בישראל בענף שהרשיון לגביו בוטל.

63. חיסול מרצון

(א) מבוטח שהחליט על פירוקו או על חיסול עסקי הביטוח שלו, דרך כלל או בענף ביטוח מסוים, יודיע על כך למפקח ללא דיחוי.

(ב) המפקח רשאי, אם ראה צורך בכך כדי להבטיח את עניני המבוטחים —

(1) להורות למבוטח לפעול בדרך מסוימת ב-

- (ג) לא חיסל המבטח שרשיונו בוטל את עסקיו תוך זמן סביר, רשאי בית המשפט, לבקשת המפקח, למנות כונס נכסים לרכושו, כולו או מקצתו, או לצוות על פירוקו.
- (ב) המפקח רשאי, אם ראה צורך בכך כדי להבטיח את עניני המבוטחים, להורות למבטח שרשיונו בוטל לפעול בדרך מסויימת בחיסול העסקים.

פרק ז': שמירה על יכולת לקיים התחייבויות ועל ניהול תקין

65. הודעה למבטח על פגמים
- (א) היה המפקח סבור, שמבטח פלוגי עשה בעסקיו בדרך העלולה לפגוע ביכולתו לקיים את התחייבויותיו או בנייהולם התקין של עסקיו, ישלח למבטח הודעה בכתב ובה יפרט את הפגמים, ידרוש תיקונם או מניעת פגיעתם תוך תקופה שיפרש בהודעה, ויתן לו הזדמנות להגיש תוך אותה תקופה, או תוך תקופה קצרה מזו, כפי שיפרש בהודעה, הערותיו והשגותיו לגבי הפגמים או הדרישות לתיקונם.
- (ב) הגיש מבטח הערות והשגות כאמור בסעיף קטן (א) יחליט בהן המפקח סמוך ככל האפשר לאחר שקיבל אותן וידיע על החלטתו למבטח, ואם דרש את תיקונם של הפגמים או מניעת פגיעתם יקבע את התקופה שבה על המבטח לעשות כאמור.
66. פמכות המפקח בקביעת חובות רעים
- (א) היה המפקח סבור כי חוב מסוים, כולו או מקצתו, שחייבים למבטח הוא חוב רע, או כי נכס של מבטח רשום בספריו בסכום העולה על ערכו אותה שעה במכירה ממוכר מרצון לקונה מרצון, רשאי הוא להורות למבטח להפריש לקרן מתאימה סכום כנדרש לאותו ענין.
- (ב) דין הוראה כאמור בסעיף קטן (א) כדין הודעה לפי סעיף 65.
67. אמצעים למניעת פגיעה
- היה המפקח סבור, לאחר תום התקופה שפירש בהודעה לפי סעיף 65, שמבטח לא תיקן את הפגמים שעליהם הודיע לו לפי סעיף 65 או לא מנע את פגיעתם, או היה סבור, לאחר שנתן הזדמנות למבטח להשמיע או להגיש הערותיו והשגותיו, שיש צורך לנקוט אמצעים כדי למנוע שמבטח לא יוכל לקיים התחייבויותיו או יפגע במבוטחים אצלו או בבעלי אמצעי שליטה בו, רשאי הוא, לאחר התייעצות בועדה —
- (1) להורות למבטח שיימנע מסוגי פעולות שפורשו באותה הוראה, למעט קיום התחייבויות;
- (2) לאסור על חלוקת דיבידנד או רווחים או על מתן הטבות לדירקטורים, למנהלי עסקים, לעובדי דים אחרים של המבטח או לסוכני ביטוח.
68. פמכויות לשמירת יציבות של מבטח
- (א) היה המפקח סבור, לאחר התייעצות בועדה, כי מבטח פלוגי אינו יכול לקיים התחייבויותיו או שדירקטורים שלו או מנהלי עסקיו נהגו בדרך העלולה לפגוע בניהול התקין של עסקיו, רשאי הוא, לאחר שניתנה הזדמנות סבירה להשמיע או להגיש טענותיו לפני הועדה, ליתן למבטח כל הוראה מן ההוראות המפורטות בסעיף 67, ורשאי הוא, באישור שר האוצר —
- (1) להתלות או להגביל סמכותו של דירקטור, מנהל עסקים או עובד אחר של המבטח;
- (2) להשעות דירקטור של המבטח או מנהל עסקים שלו לתקופה שלא תעלה על שלושה חדשים;
- (3) למנות מנהל מורשה שינהל את עסקי המבטח כאמור בסעיף 70 ולמנות ועדת הנהלה למבטח שתיעץ למנהל המורשה;
- (4) למנות מפקח מיוחד למבטח שיפקח על הנהלתו כאמור בסעיף 71.
- (ב) היה המפקח סבור בנסיבות הענין שטובת הציבור מחייבת עשיית פעולה לפי סעיף קטן (א) ללא דיחוי, רשאי הוא באישור שר האוצר לפעול מיד, ובלבד שיביא את הענין לפני הועדה סמוך ככל האפשר לאחר הפעולה, וזו תתן למבטח הזדמנות סבירה להשמיע או להגיש טענותיו.
69. שמירת תקפן של פעולות
- פעולה כלפי צד אחר בניגוד להוראה שניתנה לפי סעיף 68 שעשה מבטח או מי שסמכותו לעשות את הפעולה הותלתה או הוגבלה או מי שהושעה על פי הוראה כאמור — לא תהיה בטלה מטעם זה בלבד.
70. פמכויות מנהל מורשה
- (א) מנהל מורשה שנתמנה לפי סעיף 68(א) ינהל את עסקי המבטח לפי הוראות שיקבל מאת המפקח.
- (ב) בלי לפגוע באמור בסעיף קטן (א), יהיו למנהל המורשה כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו על פי מסמכי ההתאגדות של המבטח וההחלטות שנתקבלו בו כדין; כל עוד ממלא מנהל מורשה את תפקידו לא ימלאו הדירקטוריון, ועדותיו ותבריו את תפקידיהם ולא ישתמשו בסמכויותיהם.
- (ג) המנהל המורשה מוסמך, לאחר התייעצות בועדת ההנהלה ובאישור שר האוצר, להעביר את נכסיו והתחייבויותיו של המבטח, כולן או מקצתן, למבטח אחר שהסכים לכך.
- (ד) המפקח רשאי להורות למבטח לשלם למנהל המורשה שכר והוצאות כפי שיקבע המפקח, ואם היה המנהל המורשה עובד המדינה רשאי המפקח להורות כי השכר ישולם לאוצר המדינה.
71. מפקח מיוחד
- (א) מפקח מיוחד שהתמנה לפי סעיף 68(א) יפקח על פעולות הדירקטוריון של המבטח ועל הנהלת עסקיו לפי הוראות שיקבל מאת המפקח.
- (ב) המפקח רשאי להתיר למפקח המיוחד להעסיק בני אדם אחרים לשם מילוי תפקידיו.

76. סמכות לערוב

(א) שר האוצר רשאי, באישור הממשלה, להודיע ברשומות כי מבטח שהסכים לכך ושר האוצר הסמיכו לענין זה או הממשלה (להלן — המבטח הערב) יהיו ערבים —

(1) להתחייבויות כלפי מבטחים של מבטח שניתנה עליו הוראה לפי סעיף 68, בין למלוא סכום ההתחייבויות ובין עד לסכום מסוים לגבי כל התחייבות מסוגי ההתחייבויות שנקבעו בהודעה;

(2) להתחייבויות מסוגים אחרים של מבטח כאמור בפסקה (1), כולן או מקצתן, ובלבד —

(א) שראה שטובת הציבור מחייבת לעשות כן;

(ב) שלא תינתן בכך ערבות לכלל התייבויותיו של מבטח אלא אם לדעת שר האוצר קיים סיכוי סביר שיהיה במתן ערבות כזו כדי לאפשר למבטח להמשיך ולנהל את עסקיו באופן סדיר.

(ב) ערבות של הממשלה לפי סעיף קטן (א) טעונה אישור ועדת הכספים של הכנסת.

(ג) ערבות לפי סעיף קטן (א) יכולה שתהיה לזמן מוגבל או בלתי מוגבל, ויכולה שתהיה מותנית או בלתי מותנית, הכל כפי שיפורט בהודעה.

(ד) משפורסמה הודעה כאמור תהיה הערבות בתוקף לפי האמור בהודעה אף אם המבטח הנערב לא הסכים למתן הערבות, והמבטח הערב יהיה רשאי בכל עת להיפרע מן המבטח הנערב כל סכום ששילם מכוח הערבות.

(ה) המבטח הנערב יהיה רשאי, על אף כל תנאי סותר בהסכם שהתקשר בו, להתחייב כלפי המבטח הערב בקשר למתן הערבות שניתנה על פי סעיף קטן (א) ותנאיה.

(1) החליט שר האוצר, באישור הממשלה, לבטל את הערבות שניתנה לפי סעיף קטן (א), יודיע ברשומות ובשני עתונים יומיים לפחות על הבטלתו ועל מועדו, שלא יפחת מתשעים ימים מיום פרסום ההודעה, ומאותו מועד ואילך לא יהיה אדם זכאי לתבוע מן המבטח הערב פרעון ההתחייבות; ואולם מי שזכאי למילוי התחייבותו של המבטח הנערב במועד מאוחר ממועד הבטלתו ואותה התחייבות היתה קיימת בעת שהערב בות היתה בתקפה, יהיה זכאי להיפרע מן המבטח הערב או להגיש נגדו תביעה עד תום שלושים ימים מהיום שנקבע למילוי אותה התחייבות, ואם שילם המבטח הערב יחולו הוראות סעיף קטן (ד).

(1) דין ערבות לפי סעיף זה כדין ערבות לפי חוק הערבות, התשכ"ז—1967.⁴

(ג) המפקח רשאי להורות למבטח לשלם למפקח המיוחד ולבני אדם שיעסיק שכר והוצאות כפי שיוורה המפקח, ואם היו המפקח המיוחד או בני האדם שהעסיק עובדי המדינה, רשאי המפקח להורות כי השכר ישולם לאוצר המדינה.

72. ועדת הנהלה

(א) ועדת הנהלה שנתמנתה לפי סעיף 68 (א) (3) תייעץ למנהל המורשה במילוי תפקידיו לפי סעיף 70.

(ב) המנהל המורשה יהיה יושב ראש ועדת ההנהלה.

(ג) המפקח רשאי להורות למבטח לשלם לחברי ועדת ההנהלה שכר והוצאות כפי שיקבע המפקח, ואם היו החברים עובדי המדינה רשאי המפקח להורות כי השכר ישולם לאוצר המדינה.

(ד) מונתה ועדת הנהלה — תאשר היא את מאזן המבטח ותמנה למבטח רואה חשבון, כאילו היתה אסיפה כללית.

73. מתן ידיעות

ניתנה הוראה לפי סעיף 68, יהיו כל דירקטור מנהל עסקים של המבטח, בין שניתנה לגביו הוראת התליה או הגבלת סמכות או הוראת השעיה ובין אם לאו, וכל אדם אחר המועסק אצל המבטח חייבים, לפי דרישת המנהל המורשה, המפקח המיוחד או מי שהם הסמיכו לכך, למסור להם או לשלוחיהם את הידיעות, הפנקסים, המסמכים או כל תעודה אחרת שלדעת הדורש יש בהם כדי להבטיח או להקל את ביצועה של הוראה לפי סעיף 68.

74. הפסקת מילוי התחייבויות

(א) המנהל המורשה רשאי, באישור המפקח, להורות כי תוך תקופה שלא תעלה על עשרה ימים מיום מינויו לפי סעיף 68 (א) (3) לא יקיים המבטח התחייבויות שמועד קיומו חל באותה תקופה או קודם לכן.

(ב) המפקח רשאי להאריך את התקופה האמורה בסעיף קטן (א) בעשרה ימים נוספים אם הודיע כאמור בסעיף 75 על כוונתו לבטל את רשיונו של המבטח, ועדיין לא חלפה התקופה שבה רשאי הדירקטוריון להגיש טענותיו, או לא נתן בית המשפט צו לפירוק המבטח או לכינוס נכסיו.

(ג) המנהל המורשה יפרסם לפחות בשני עיתונים יומיים היוצאים לאור בישראל הוראה שניתנה לפי סעיפים קטנים (א) או (ב) סמוך ככל האפשר לאחר נתינתה.

(ד) המבטח, המנהל המורשה או המפקח לא ישאו בכל אחריות בשל מתן ההוראה לפי סעיף קטן (א) או בשל אי מילוי התחייבות לפיה.

75. הורעה על כוונה לבטל רשיון

ביקש המפקח לבטל רשיונו של מבטח שמונה עליו מנהל מורשה, יתן לדירקטוריון של המבטח הזדמנות סבירה להגיש או להשמיע טענותיו לפני הוועדה.

⁴ ס"ח התשכ"ז, עמ' 46.

(ב) נתמנה מנהל מורשה, לא יתן בית משפט, כל עוד מינוי המנהל המורשה בתקפו, צו לפירוק או לכינוס נכסים של המבטח לפי בקשה של אחד מבעלי אמצעי השליטה בו, ולא יקבלו המבטח או כל אסיפה של בעלי אמצעי שליטה בו החלטה על פירוקו מרצון.

78. פייג להחלטות אסיפה

החלטה של אסיפת בעלי אמצעי שליטה של המבטח, שאינה מתיישבת עם האמור בסעיפים 67 עד 77 או עם פעולה שנעשתה או הוראה שניתנה על פיהם, לא יהיה לה תוקף.

77. סייג לפירוק, למינוי כונס נכסים ולהוצאה לפועל (א) הורה המנהל המורשה הוראה לפי סעיף 74, לא יתן בית משפט צו לפירוק או לכינוס נכסים של המבטח שלגביו ניתנה ההוראה, ולא יקבלו המבטח או כל אסיפה של בעלי מניותיו או בעלי זכויות אחרים בו החלטה על פירוק מרצון, ולא יתמנה עליו כונס נכסים בין מטעם בעלי איגרות חוב ובין מטעם כל אדם אחר, ולא יוטל עיקול על נכסיו או על זכויות שיש לו בידי אדם אחר, ולא יתחילו ולא ימשיכו נגדו בכל הליכי הוצאה לפועל אחרים, כל עוד ההוראה לפי סעיף 74 בתקפה, אלא על פי בקשה שהוגשה מטעם היועץ המשפטי לממשלה או בהסכמתו בכתב.

פרק ח': הפסקה במתן שירותים

79. הגדרה

בפרק זה, "שביית עובדים" — הפסקת עבודה מאורגנת, מלאה או חלקית, של קבוצת עובדים, לרבות שביית האטה והפרעה מאורגנת אחרת של מהלך העבודה התקינה.

80. אכזרה על הפסקה במתן שירותים

(א) נוכח המפקח, לאחר התייעצות בועדה, שמבטח פלוני אינו יכול לנהל עסקיו באורח תקין מחמת שביית עובדיו, רשאי הוא להכריז כי המבטח הפסיק לתת שירותים, ומותר לקבוע באכזרה כי היא תחול על כלל שירותי המבטח או על חלק מהם.

(ב) האכזרה תפורסם ברשומות ולפחות בארבעה עתונים יומיים היוצאים לאור בישראל.

(ג) באכזרה ייקבע המועד שבו הפסיק המבטח לתת שירותים ומותר לקבוע בה מועדי הפסקה שונים לשירותים שונים.

(ד) בביטול האכזרה מותר לקבוע מועדי ביטול שונים לשירותים שונים.

81. דחיית מועדים

(א) הוסכם בין המבטח שבהפסקה לבין אדם על עשיית פעולה או מילוי התחייבות שהמבטח או האדם חייבים או רשאים לעשותם בתוך התקופה שבין האכזרה לבין ביטולה, יידחה המועד עד לתום שלושה ימי עסקים מיום ביטול האכזרה, ובלבד שהפעולה או מילוי ההתחייבות הם בגדר השירותים שעליהם חלה האכזרה.

(ב) דחיית מועד לפי סעיף זה תחול גם לגבי מועד שנקבע בפסק דין או בהחלטה אחרת של בית משפט או של רשות שיפוטית או מעין שיפוטית אחרת על פי דין.

82. ריבית והפרשי הצמדה

(א) נשאה התחייבות שמועד פרעונה נדחה לפי סעיף 81 ריבית לפני ההפסקה, תוסיף ההתחייבות לשאת ריבית עד למועד פרעונה החדש בשיעור שחל בתקופה שלפני ההפסקה.

(ב) היתה התחייבות שמועד פרעונה נדחה לפי סעיף 81 צמודת ערך, תוסיף לחול החובה לשלם הפרשי הצמדה כמוסכם במשך תקופת ההפסקה; לענין זה, "התחייבות צמודת ערך" — התחייבות ססכומה, כולו או מקצתו, צמוד לשער החליפין של המטבע, למדד יוקר המחיה או לעליית מחירו של כל דבר אחר.

(ג) המפקח רשאי להורות שבתקופת ההפסקה יהיה אדם רשאי לשלם למוסד בנקאי כל סכום שהוא חב למבטח שבהפסקה ודין התשלום כדין תשלום למבטח שבהפסקה; המפקח רשאי להורות בדבר דרכי התשלום ודרכי פרוסום ההוראה.

83. תוקף פוליסות

נסתיימה תקופת הביטוח על פי חוזה ביטוח תוך תקופת ההפסקה, רואים אותה כאילו הוראה בהסכמת הצדדים עד לתום 30 ימים מיום ביטול האכזרה, וזולת אם קודם לאכזרה גילה אחד הצדדים לחוזה כי אין בדעתו להמשיך בהתקשרות או אם המבטח התקשר בחוזה ביטוח עם מבטח אחר; לגבי תקופת ההארכה תחול חובת תשלום דמי ביטוח לפי השיעור שנקבע להם בחוזה הביטוח, יחסית לאורך התקופה.

84. הגבלת אחריות

מבטח שבהפסקה לא ישא באחריות פלילית או אזרחית בשל מעשה או מחדל הנובעים במישרין מהפסקת השירותים שעליהם חלה האכזרה.

פרק ט': הוראות מעבר

התחילה) עסקה כדין כמבטח — זכאית לרשיון מבטח ישראלי.

(ב) תאגיד חוץ רשום בישראל אשר ערב יום

85. מבטחים ופונכים קיימים

(א) חברה או אגודה שיתופית שהתאגדה בישראל, ואשר ערב תחילתו של חוק זה (להלן — יום

89. **אגודה לביטוח**
- (א) אגודה לביטוח שעל פי כללי הפיקוח על עסקי ביטוח (א) תחולת הוראות החוק, התשכ"ג—1963 (6) (להלן בפרק זה — הכללים), היתה פטורה ערב יום התחילה מהוראות החוק הקודם כאמור בכללים, זכאית להיתר להמשיך ולעסוק בביטוח ולא יחולו עליה הוראות חוק זה, למעט סעיפים 18, 22, 23, 104 ו-105, כל עוד מתמלאות בה ההוראות המפורטות בתוספת.
- (ב) **אגודה כאמור בסעיף קטן (א) תגיש למפקח —**
- (1) **הודעה על כל שינוי בתקנות האגודה תוך 30 ימים מיום רישומו בידי רשם האגודות השיטופיות או מיום הודעתו לממונה על המחוז לפי החוק העותמאני על האגודות, לפי הענין ;**
- (2) **מאזן שנתי ודין וחשבון על מספר החברים עד יום 30 באפריל של כל שנה.**
90. **אגודה שאינה עוסקת בביטוח חיים**
- אגודה שיתופית שתקנותיה אוסרות עליה עיסוק בביטוח חיים או ביטוח גימלה, שעל פי הכללים היתה פטורה מתוראות החוק הקודם, זכאית להיתר להמשיך ולעסוק בביטוח ולא יחולו עליה הוראות סימן ג' לפרק ג' וסעיף 35, כל עוד מתקיים בה התנאי האמור.
91. **הסדרי ביטוח קיימים**
- לענין סעיף 40 רואים זכאי לרשיון לפי פרק זה כמי שהגיש למפקח, לפי סעיף 16, את תכניות הביטוח, תנאי הביטוח, תעריפי דמי הביטוח והתשלומים האחרים שהוא גובה מן המבוטחים, והסדרי ביטוח המשנה שלו, הכל כפי שהם נוהגים אצלו בעת הגשת הבקשה לרשיון לפי פרק זה.
92. **מתן רשיונות והיתרים לזכאים**
- (א) זכאי לרשיון או להיתר לפי סעיפים 85, 86, 87 או 89 שלא הגיש למפקח בקשה לכך תוך ששה חדשים לאחר יום התחילה, רואים אותו כאילו ויתר עליו.
- (ב) **המפקח רשאי להתנות מתן רשיון או היתר לפי סעיפים 85, 86, 87, 88 או 89 בתנאים דומים לאלה שחלו על הזכאים מכוח החוק הקודם.**
- פרק י': **הוראות שונות**
93. **דין וחשבון המפקח**
- אחת לשנה ימסור המפקח למועצה דין וחשבון על התוצאות העסקיות של המבטחים ומגמות ההתפתחות של משק הביטוח בישראל וכן על פעולות המפקח.
94. **קופת גמל**
- על מבטח שהוא קופת גמל כמשמעותה בסעיף 47(א)
- 8 ⁶ ס"ח התשי"א, עמ' 221.
- 9 ⁶ ק"ת התשכ"ג, עמ' 1841.
- 7 ⁶ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.
- 8 ⁶ ס"ח התשל"ג, עמ' 88.

96. החלת הוראות

102. ערעור

(א) מי שרואה עצמו מקופח בהחלטת המפקח לפי סעיפים 25(ג), 29(א), 51, 52 או 100, או מבטח או סוכן ביטוח שרואה עצמו מקופח בהחלטת המפקח לפי סעיף 62(א), רשאים לערער לבית המשפט המחוזי תוך 45 ימים מקבלת ההודעה על ההחלטה לפי הסעיפים האמורים; הערעור יידון בדין יחיד.

(ב) הגשת ערעור לא תעכב ביצוע החלטה שעליה מערערים זולת אם הסכים לכך המפקח או הורה בית המשפט על עיכוב ביצוע ההחלטה.

(ג) שר המשפטים רשאי להתקין תקנות סדר דין לדיון בערעור.

103. הארכת מועדים

המפקח רשאי להאריך, לסוג מקרים או למקרה מסויים, כל מועד שנקבע בחוק זה או בתקנות לפיו, למעט מועד שנקבע בסעיפים 29(ג), 81 או 102 או בתקנות לפי סעיף 102.

104. עונשין

(א) מי שהפר הוראות סעיפים 14, 32 או 33, דינו — מאסר שלוש שנים או קנס 100,000 שקלים.

(ב) מי שהפר הוראות סעיפים 24, 28(ב), 30, 31 או 41 או הוראה שניתנה לפי סעיף 23(ב), דינו — מאסר שנתיים או קנס 50,000 שקלים.

(ג) מבטח שהפר הוראה שנתן לו המפקח לפי סעיפים 62(א), 67 או 68, דינו — קנס 25,000 שקלים.

(ד) מי שמסר ביודעין הודעה שאינה נכונה בכל מסמך או תעודה שהגיש לצורך חוק זה או שהשיב ביודעין תשובה שאינה נכונה בקשר לידיעה שנדרשה ממנו לפי חוק זה, דינו — מאסר שנה או קנס 25,000 שקלים.

(ה) העובר על הוראה אחרת של חוק זה או על כל תקנה, הוראה או דרישה שניתנו על פיו, דינו — מאסר ששה חדשים או קנס 10,000 שקלים.

(ו) מי שפעל כדירקטור או כמנהל עסקים על אף שהותלתה או הוגבלה סמכותו או בעת השעייתו לפי סעיף 68, ומי שלא מילא אחר דרישה שניתנה לו לפי סעיף 73, דינם — מאסר שלוש שנים.

105. אחריות דירקטור ומנהל עסקים לעבירות

מי שהיה דירקטור או מנהל עסקים של מבטח או של סוכן תאגיד בשעה שהתאגיד עבר עבירה על חוק זה, ייתשב כשותף לעבירה וניתן להרשיעו בה, אם לא הוכיח אחת משתי אלה:

(1) העבירה נעברה שלא בידיעתו ותפקידו לא חייב אותו לדעת על העבירה;

(2) לאחר שנודע לו כוונת התאגיד לעבור את העבירה, הוא הודיע מיד למפקח על הענין.

(א) מי שעוסק בישראל בתיווך לענין ביטוח בין כל אדם לבין תושב חוץ או סוכנו, מי שעוסק בישראל בתיווך לענין ביטוח בין כל אדם לבין מי שקיבל פטור לפי סעיף 86 או סוכנו, ומורשה של מי שקיבל פטור לפי סעיף 86 — דינם כדין סוכן ביטוח, ויחולו עליהם הוראות חוק זה הנוגעות לסוכן, לרבות חובת הרישוי.

(ב) שר האוצר רשאי להורות כי מי שחל עליו סעיף קטן (א) יחולו עליו גם הוראות סימנים א' עד ד' לפרק ג', סימן ב' לפרק ד', פרק ח', וסעיפים 38 עד 41, 55 עד 62 ו-98, כולן או מקצתן, כאילו היה מבטח.

97. הוצאות ביקורת

הסמך המפקח מי שאינו עובד המדינה לערוך ביקורת אצל מבטח, רשאי המפקח להטיל את הוצאות הביקורת על המבטח.

98. אגרות

שר האוצר רשאי להתקין תקנות בדבר —

- (1) אגרה בעד מתן רשיון למבטח;
- (2) אגרה שנתית למבטח לכל ענף ביטוח שבו הורשה לעסוק באותה שנה;
- (3) אגרה בעד מתן רשיון לסוכן יחיד ולסוכן תאגיד;
- (4) אגרה שנתית לסוכן יחיד ולסוכן תאגיד;
- (5) אגרה בעד בחינה;
- (6) דרכי תשלום האגרות ומועדי התשלום;
- (7) ריבית והפרשי הצמדה שישולמו על אגרה שלא שולמה במועד.

99. רישום מבטח וסוכן תאגיד

תאגיד שמסמכי התאגדותו שהוגשו לרישום מראים שבין מטרותיו עיסוק בביטוח או בתיווך בביטוח, לא יירשם אלא אם צורפה תעודה של המפקח המאשר את הסכמתו לרישום.

100. הנבלת השימוש במלה "ביטוח"

(א) לא ישתמש אדם, פרט לבעל רשיון לפי חוק זה, במלה "ביטוח" או בכל מלה הנגזרת ממנה בשם שבו הוא מנהל עסקים, אלא בהיתר מאת המפקח.

(ב) המפקח רשאי להורות לכל אדם, לאחר התייעצות בועדה ולאחר שניתנה לאותו אדם הזדמנות להגיש או להשמיע טענותיו לפני הועדה, למי חוק, תוך המועד שקבע המפקח, מן השם שבו הוא מנהל עסקים, את המלה "ביטוח" או כל מלה הנגזרת ממנה.

101. תנאים ברשיונות ואיסור העברה

(א) המוסמך לתת רשיון, היתר או אישור לפי חוק זה רשאי להתנותו בתנאים ולהגבילו.

(ב) רשיון, היתר או אישור שניתנו לפי חוק זה אינם ניתנים להעברה.

האגודות השיתופיות⁹, ובמקום שמדובר בו בהון מניות יראו כאילו מדובר בסכום ההשתתפות של התברים באגודה השיתופית.

110. תחולת הוראות לגבי כונס נכסים
הוראות פרק ה' לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז—1967¹⁰, יחולו לגבי כונס נכסים שנתמנה לפי חוק זה, בשינויים המחוייבים.

111. ביטול
חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשי"א—1951 — בטל.

112. ביצוע ותקנות
שר האוצר ממנה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

113. תחילה
תחילתו של חוק זה ביום כ"ט בסיון התשמ"א (1 ביולי 1981), למעט פרק ז' שתחילתו ביום פרסום חוק זה ברשומות.

114. פרסום
חוק זה יפורסם תוך שלושים ימים מיום קבלתו בכנסת.

תוספת

(סעיף 89)

- ההוראות שצריכות להתמלא באגודה הזכאית להיתר לפי סעיף 89.
- (1) לפי תקנותיה משמשות כל הכנסותיה לטיפול המטרת שלשמן נוסדה ;
- (2) תקנותיה אוסרות עליה לשלם לחברים דיבידנד על הון המניות או לחלק ביניהם רווחים ;
- 9 חוקי א"י, כרך א' עמ' 336.
- 10 ס"ח התשכ"ז, עמ' 116.
- 11 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 15, עמ' 320.
- (3) עסקיה עם חבריה בלבד או פועלת רק בין חבריה ;
- (4) תקנותיה אוסרות עליה עיסוק בביטוח חיים או בביטוח גימלה ;
- (5) אין היא מבטח מורשה כמשמעותו בפקודת ביטוח רכב מנועי (נוסח חדש), התש"ל—1970¹¹ ;
- (6) מספר חבריה אינו עולה על 500, או, אם הסכים לכך המפקח — על 1000.

יב. הצעת חוק הגנת השכר (תיקון מס' 14), התשמ"א—1981

1. תיקון סעיף 19א
בסעיף 19א(ב) לחוק הגנת השכר, התשי"ח—1958¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום פסקה (2) יבוא :
"(2) לגבי סכום שמעביד חייב במישרין לקופת הגמל (להלן — החוב) — הפרשי הצמדה וריבית כהגדרתם בחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א—1961², המיתוספים לחוב בצירוף תוספת של עשרה אחוזים מהחוב וההפרשים כאמור."

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 86 ; התש"ס, עמ' 30.

² ס"ח התשכ"א, עמ' 192 ; התשל"ט, עמ' 28.

יג. הצעת חוק המשטרה (נכים ונפגעים), התשמ"א—1981

שהוענקו לו כל החובות, הזכויות, הסמכויות וה-
חסינויות של שוטר ;

1. הגדרות
בחוק זה —
"שוטר" — אדם הנמנה עם חיל המשטרה, לרבות מי

אים לבחור, במקום זכויותיהם לפי סעיף קטן (א), בתגמולים לפי חוק משפחות החיילים ובגמלאות לפי סעיף 77(ה) האמור.

(ג) סעיף 77(ו) לחוק הגמלאות יחול בשינויים המחוייבים גם על גמלאות לפי חוק הגמלאות המשתלמות לפי סעיף זה.

אזכורים

כל חיקוק שבו מדובר בחוק הנכים או בחוק משפחות החיילים ייקרא כאילו מדובר בו גם בחוק זה.

זכויות יתר

כל חיקוק המעניק או נותן סמכות להעניק זכות יתר, פטור, שחרור מלא או חלקי מחובה המוטלת על פי דין או עדיפות או זכות אחרת, הניתנים לחייל נכה כמשמעותו בחוק הנכים או לבן משפחה של חייל שנספה כמשמעותו בחוק משפחות החיילים, רואים אותו כמעניק או נותן סמכות להעניק אותם גם לשוטר נכה או לבן משפחה של שוטר שנספה.

שוטר שנערך

לענין סעיף 3 לחוק משפחות החיילים, במקום רשות צבאית מוסמכת יבוא, לגבי שוטר שנערך, קצין משטרה בכיר ששר הפנים מינהו לענין סעיף זה.

ביטול

חוק המשטרה (נכים ונספים), התשט"ו—1955⁵ — בטל.

תיקון חוק משכן הכנסת ורחבתו

במקום סעיף 21 לחוק משכן הכנסת ורחבתו, התשכ"ח—1968⁶, יבוא :

21. תגמולים לאנשי משמר

לענין חוק המשטרה (נכים ונספים), התשמ"א—1981, דין שומר כדין שוטר ודין בני משפחתו של שומר שנפטר כדין בני משפחתו של שוטר שנפטר, בשינויים המחוייבים על-פי העניין ובתיאומים שקבע יושב-ראש הכנסת, וסמכות הניתנת בחוק האמור לשר הפנים תהיה נתונה ליושב-ראש הכנסת.

הוראת מעבר

חוק זה יחול, לגבי התקופה שלאחר פרסומו, גם על מי שפרש מהשירות במשטרה לפני הפרסום ועל בני משפחתו של שוטר שנפטר לפני הפרסום, למעט —

(1) מי שהגיש בקשה לפי סעיף 4 לחוק המשטרה (נכים ונספים), התשט"ו—1955, והיא נדחתה ;

(2) מי שהגיש בקשה כאמור, או בקשה לקצין התגמולים, אחרי שעברה תקופת ההתיישנות החלה לגביו לפי סעיף 4(ה) לחוק האמור.

"חוק הנכים" — חוק הנכים (תגמולים ושיקום), התש"ט—1959 (נוסח משולב)¹, והתקנות לפיו ;

"חוק משפחות החיילים" — חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י—1950², והתקנות לפיו ;

"חוק הגמלאות" — חוק שירות המדינה (גמלאות) (נוסח משולב), התש"ל—1970³ ;

"שירות במשטרה" — שירותו של שוטר במשטרת ישראל.

2. דין שוטר נכה

חוק הנכים יחול על שוטר, ובו, לענין זה —

(1) כל מקום שמדובר בו בחייל ייקרא כאילו מדובר בשוטר ;

(2) כל מקום שמדובר בו בשירות או בשירות צבאי ייקרא כאילו מדובר בשירות במשטרה ;

(3) כל מקום שמדובר בו בשירות צבאי על פי התחייבות לשירות קבע ייקרא כאילו מדובר בשירות במשטרה של שוטר שכללי הגיוס וה- פטורים הקבועים בפקודת המשטרה (נוסח חדש), התשל"א—1971⁴, חלים עליו.

3. דין משפחת שוטר שנספה

חוק משפחות החיילים יחול על שוטר שנפטר ועל בני משפחתו של שוטר שנפטר, ולענין זה — כל מקום בחוק משפחות החיילים שמדובר בו בחייל, בשירות או בשירות צבאי ייקרא כאילו מדובר בשוטר או בשירות במשטרה, הכל לפי העניין.

4. ברירה

(א) נפטר שוטר כתוצאה ממחלה או החמרת מחלה, בנסיבות שהיו מזכות את בני משפחתו לתגמולים לפי חוק משפחות החיילים לולא הוראות סעיף זה, רשאים בני המשפחה שהם גם שאירים לפי חוק הגמלאות לבחור באחד מאלה :

(1) קיצבה כאמור בסעיף 77(ד) לחוק הגמלאות ;

(2) קיצבה כאמור בסעיף 77(ד) לחוק הגמלאות ;

(3) תגמולים לפי חוק משפחות החיילים, בתור ספת קיצבה כאמור בסעיף 78(ג) לחוק הגמלאות ;

(4) תגמולים לפי חוק משפחות החיילים בתור ספת המענק המשתלם לפי סעיפים 27 או 40 לחוק הגמלאות במקום הקיצבה המשתלמת לפי סעיף 78(ג) לחוק הגמלאות.

(ב) בני משפחה כאמור שנתקיימו בהם התנאים לזכאות לפי סעיף 77(ה) לחוק הגמלאות, רש-

1 ס"ח התש"ט, עמ' 276.

2 ס"ח התש"י, עמ' 162.

3 ס"ח התש"ל, עמ' 65.

4 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 17, עמ' 390.

5 ס"ח התשט"ו, עמ' 74.

6 ס"ח התשכ"ח, עמ' 197 ; התשל"ז, עמ' 94.

יד. הצעת חוק שירות בתי-הסוהר (נכים ונספים), התשמ"א—1981

1. הגדרות
בחוק זה —
"סוהר" — אדם הנמנה עם שירות בתי-הסוהר;
"חוק הנכים" — חוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט—1959 (נוסח משולב)¹, והתקנות לפיו;
"חוק משפחות החיילים" — חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י—1950², והתקנות לפיו;
"חוק הגימלאות" — חוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב), התש"ל—1970³;
"שירות בשירות בתי-הסוהר" — שירותו של סוהר בשירות בתי-הסוהר.
2. דין סוהר נכה
חוק הנכים יחול על סוהר, ולעניין זה — כל מקום בחוק הנכים שמדובר בו בחייל, בחייל המשרת בצבא-הגנה לישראל על פי התחייבות לשירות קבע, בשירות או בשירות צבאי, ייקרא כאילו מדובר בסוהר או בשירות בשירות בתי-הסוהר, הכול לפי העניין.
3. דין משפחת סוהר שנספה
חוק משפחות החיילים יחול על סוהר שנפטר ועל בני משפחתו של סוהר שנפטר, ולעניין זה — כל מקום בחוק משפחות החיילים שמדובר בו בחייל, בשירות או בשירות צבאי ייקרא כאילו מדובר בסוהר או בשירות בשירות בתי-הסוהר, הכול לפי העניין.
4. ברירה
(א) נפטר סוהר כתוצאה ממחלה או החמרת מחלה, בנסיבות שהיו מזכות את בני משפחתו לתגמולים לפי חוק משפחות החיילים לולא הוראות סעיף זה, רשאים בני המשפחה שהם גם שאירים לפי חוק הגימלאות לבחור באחד מאלה:
(1) קיצבה כאמור בסעיף 77(ד)(1) לחוק הגימלאות;
(2) קיצבה כאמור בסעיף 77(ד)(2) לחוק הגימלאות;
(3) תגמולים לפי חוק משפחות החיילים, בתוספת קיצבה כאמור בסעיף 78(ג) לחוק הגימלאות;
(4) תגמולים לפי חוק משפחות החיילים בתוספת המענק המשתלם לפי סעיפים 27 או 40
5. איזכורים
כל חיקוק שבו מדובר בחוק הנכים או בחוק משפחות החיילים ייקרא כאילו מדובר בו גם בחוק זה.
6. זכויות יתר
כל חיקוק המעניק או נותן סמכות להעניק זכות יתר, פטור, שחרור מלא או חלקי מחובה המוטלת על פי דין או עדיפות או זכות אחרת, הניתנים לחייל נכה כמשמעותו בחוק הנכים או לבן משפחה של חייל שנספה כמשמעותו בחוק משפחות החיילים, רואים אותו כמעניק או נותן סמכות להעניק אותם גם לסוהר נכה או לבן משפחה של סוהר שנספה.
7. סוהר שנעדר
לענין סעיף 3 לחוק משפחות החיילים, במקום רשות צבאית מוסמכת יבוא, לגבי סוהר שנעדר, סוהר בכיר ששר הפנים מינהו לעניין סעיף זה.
8. ביטול
חוק שירות בתי-הסוהר (נכים ונספים), התש"ך—1960⁴ — בטל.
9. הוראת מעבר
חוק זה יחול, לגבי התקופה שלאחר פרסומו, גם על מי שפרש מהשירות בשירות בתי-הסוהר לפני הפרסום ועל בני משפחתו של סוהר שנפטר לפני הפרסום, למעט —
(1) מי שהגיש בקשה לפי סעיף 4 לחוק שירות בתי-הסוהר (נכים ונספים), התש"ך—1960, והיא נדחתה;
(2) מי שהגיש בקשה כאמור, או בקשה לקצין התגמולים, אחרי שעברה תקופת ההתיישנות החלה לגבי לפי סעיף 8 לחוק האמור.

¹ ס"ח התשי"ט, עמ' 276.

² ס"ח התשי"ט, עמ' 162.

³ ס"ח התש"ל, עמ' 65.

⁴ ס"ח התשי"ך, עמ' 37.

טו. החלטה בדבר הרשאת ועדת הכספים להביא לפני הכנסת חלק מהצעת חוק

שנייה ולקריאה שלישית בכנסת רק סעיף 1 מהצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 19), התשמ"א—1981.

בהתאם לאמור בסעיף 121 לתקנון הכנסת, מחליטה הכנסת להרשות לוועדת הכספים לדון ולהביא לקריאה

טז. הצעת חוק לשוויון בתשלומי קיצבת משפחה מהביטוח הלאומי

התשל"ז—1977

(הצעת חבר הכנסת ת. טובי)

1. על אף האמור בכל חוק אחר תהיה קיצבת המשפחה, וקיצבת הילדים שהמוסד לביטוח לאומי משלם למבוטחים, שווה לכל מבטוח.
2. אין בחוק הזה כדי להקטין כל קיצבה לילדים או למשפחה שהביטוח הלאומי משלם ליוצאי-צבא, או כדי לבטל כל תוספת שהחוק מעניק ליוצאי-צבא.
3. תוספת המענק לקיצבת ילדים ולקיצבת משפחה, שיוצאי צבא מקבלים מהביטוח הלאומי על-פי החוק, תהיה עם קבלת חוק זה חלק בלתי-נפרד מקיצבת המשפחה, או קיצבת הילדים והיא תשולם לכל מבטוח.

ד ב ר י ה ס ב ר

הערבי 250 לירות פחות. שיעורי הפער לגבי משפחות מרובות ילדים הוא גדול ויש בו אפליה לאומית מכוונת. האפליה הבולטת בנוגע לתשלומי ביטוח לאומי, בתנאי עבודה או בתנאי הקיום, בין האזרחים הנקראים לצבא לבין האזרחים שאינם נקראים לצבא, היא אפליה לאומית שאינה מתיישבת עם העקרון של שוויון הזכויות בין אזרחים.

המצאת התוספת המיוחדת בתשלומי הביטוח הלאומי ליוצאים-צבא היא אי-צטלה למדיניות אפליה לאומית לגבי האזרחים הערבים בישראל, אפליה שאין לקבלה ועל הכנסת לבטלה.

לאחר קבלת החוק בדבר הענקת תוספת קיצבה, למשפחה ולילדים — תוספת מיוחדת לכל ילד מהשלישי ואילך — התהווה מצב חמור של אפליה בין המבטוחים הערבים, שאינם נקראים לצבא — לבין המבטוחים שמחויבים בשירות צבאי.

לפי המצב הקיים כיום מבטוח ערבי, אב לשלושה ילדים, מקבל 150 לירות פחות ממבטוח יהודי יוצא-צבא. מבטוח ערבי, אב לארבעה ילדים, מקבל 250 לירות פחות; מבטוח ערבי, אב לחמישה ילדים, מקבל 550 לירות פחות; מבטוח ערבי, אב לששה ילדים, מקבל 800 לירות פחות. עבור כל ילד נוסף מקבל המבטוח

יז. הצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון) (תנאי ההיוון),

התשל"ט—1979

(הצעת חבר הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו)

"(4) יורשה בהן הפחתת הקיצבה עקב ההיוון, רק לגבי רכיבי הקיצבה אשר נכללו בחישוב הקיצה בה שעל פיה נעשה ההיוון."

1. תיקון סעיף 109 בסעיף 109(ב) לחוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב), התשל"ל—1970, בסופו יבוא:

ד ב ר י ה ס ב ר

שר האוצר לעניין ההיוון, ייקבע כי הפחתת הקיצבה עקב ההיוון תחול רק לגבי רכיבי הקיצבה אשר נכללו בחישוב הקיצבה שעל-פיה נעשה ההיוון. כלומר — אם לאחר ההיוון נוסף רכיב קיצבה אשר לגביו לא נעשה ההיוון של מקבל הקיצבה, לא תופחת מרכיב קיצבה זה כל הפחתה עקב ההיוון שגעשה על ידי מקבל הקיצבה.

על פי סעיף 109 לחוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב), התשל"ל—1970, רשאי שר האוצר להתקין תקנות בעניין התנאים שבהם יהיה מותר להוון קיצבה על-פי החוק. באותו סעיף נקבעו גם תנאים הקשורים בתקנות אלה, כגון: רשות להיוון עד רבע מהקיצבה וכן הגבלת תקופת ההיוון לשש שנים בלבד.

בהצעת חוק זו מוצע לקבוע כי בתקנות אשר יתקין

1 ס"ח התשל"ל, עמ' 120.

יח. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 10), התשמ"א—1981

(הצעת חברי הכנסת י. בן-מאיר, י. חשאי וז. קורפו)

דוח האזרחיות, לכל סיעה ולכל מזכיר של ועדת קלפי.

(ג) בהתאם להחלטות הוועדה המרכזית האמורה רות בסעיף קטן (א), תמנה כל סיעה את חבריה בוועדות הקלפי ורשאית היא למנות ממלאי-מקום קבועים לכל חבר.

1. תיקון סעיף 21 (א) בסעיף 21 לחוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), התשמ"ט—1969, ¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום סעיפים קטנים (ב) עד (ד) יבוא:

"(ב) הוועדה המרכזית תמסור בכתב את מירוט החלטותיה האמורות בסעיף קטן (א) לוועד

1 ס"ח התשמ"ט, עמ' 103.

104. רשימות המועמדים
עם אישור רשימות המועמדים כאמור בסעיף 63 ישלח יושב-ראש הוועדה המרכזית לאחר-איים הודעה על האות והכינוי שאושרו לכל רשימת מועמדים ועל שמו של המועמד הראשון בכל רשימת מועמדים שאושרה.

5. ביטול סעיף 105
סעיף 105 לחוק העיקרי — בטל.

6. תיקון סעיף 108
בסעיף 108 לחוק העיקרי אחרי המלים "וידאגו שיהיה בו מכשיר כתיבה" יבוא "ופתקי הצבעה ריקים מאלה שסופקו לפי סעיף 101".

7. תיקון סעיף 110
בסעיף 110(א) לחוק העיקרי ימחקו המלים "ופתק הצבעה מאלה שסופקו לפי סעיף 101".

8. ביטול סעיף 135
סעיף 135 לחוק העיקרי — בטל.

9. תיקון סעיף 146
בסעיף 146(ב) לחוק העיקרי, במקום "17(ג)" יבוא "17(א)", ובמקום "21(ב)" יבוא "21(א)".

(ד) לא מינתה, סיעה נציגיה לוועדת קלפי, תורכב ועדת הקלפי בלי נציגי אותה סיעה."

(ב) אחרי סעיף קטן (ו) יבוא:
"(ז) נציג של סיעה בוועדת קלפי חייב לזהות את עצמו בפני מזכיר ועדת הקלפי, כאמור בסעיף 74(ב), לפני שיוכל לשמש בתפקידו."

2. תיקון סעיף 95
(א) בסעיף 95(ב) לחוק העיקרי ימחקו המלים "ומספר תעודת השוטר" ובמקומו יבוא "ומספרו האישי של השוטר במשטרה".

(ב) בסעיף 95(ד) לחוק העיקרי ימחקו המלים "ואת מספר תעודת השוטר שלו" ובמקומו יבוא "ואת מספרו האישי של השוטר במשטרה".

3. תיקון סעיף 101
בסעיף 101 לחוק העיקרי במקום "הכול כפי שאישרה הוועדה המרכזית" יבוא "הכול כפי שאישרו יושבי ראש הוועדה המרכזית יחד עם סגניו".

4. תיקון סעיף 104
במקום סעיף 104 לחוק העיקרי יבוא:

ד ב ר י ה ס ב ר

לסעיף 2:

מתברר כי השוטרים מחליפים את תעודות השוטר לעתים מזומנות וכל תעודה מוחלפת נושאת מספר שונה. לעומת זאת יש לכל שוטר מספר אישי במשטרה ומספר זה אינו משתנה.
לפיכך מוצע לקבוע בפרטי הזהוי את המספר האישי ולא את מספר תעודת השוטר.

לסעיפים 3 עד 7:

אירגון ההצבעה של הימאים הוא מסורבל ויקר מאוד. מתוך רצון לפשט מעט את הליכי ההצבעה מוצעים התיקונים שיעקריהם:

א. לא ישלחו לאניות רשימות המועמדים המלאות; אלא רק שם הרשימה והאות שלה ושם המועמד הראשון בה.

ב. המידע הנ"ל יישלח לאניות רק לאחר אישור הרשימות ולא יהיה צורך לשלוח תיקונים והשלמות.

לסעיף 8:

סעיף זה הוא שריד של תקופת הצנע ומוצע לבטלו.

לסעיף 9:

עקב תיקוני חוק שנעשו בעבר השתנה מיספור הסעיפים שאליהם מתייחס סעיף 146 ויש לתקנו.

לסעיף 1:

א. לפי המצב החוקי הקיים ממנות הוועדות האזוריות את חברי ועדות הקלפי באופן אישי בהתאם להרכב הסיעתי שנקבעה על-ידי הוועדה המרכזית. לסיעות עצמן נתונה הרשות להחליף את החברים ואת ממלאי מקומם בכל עת. כמעט כל החלפה כזו דורשת התערבות מינהלית של הוועדה האזורית.

ב. מאחר שחילופי הגברי והמינויים האישיים נמצאים ממילא בידי הסיעות ומאחר שלוועדה המרכזית או האזורית אין כל עניין בידיעה שפלוני או אלמוני הוא נציגה של סיעה כלשהי בוועדת קלפי, וכדי למנוע טירבול מיותר בעבודת הוועדות האזוריות והסיעות, מוצע להתאים את האמור בחוק למציאות ולהטיל את האחריות למינוי חברי ועדות הקלפי על הסיעות.

ג. כדי למנוע מחלוקות בוועדת הקלפי עצמה בשאלת ההרכב הסיעתי, מוצע שההרכב הסיעתי ימסר רשמית למזכיר ועדת הקלפי וכל נציג של סיעה יהא חייב להודעות תחילה בפני המזכיר.

ד. בהתאם לכך יתוקנו התקנות וכתבי המינוי לנציגי סיעה בוועדת הקלפי יוצאו על-ידי הסיעות עצמן ולא על-ידי הוועדה האזורית (בדומה למינוי המשקפים).

יט. הצעת חוק גנים לאומיים ושמורות טבע (תיקון הפרק השישי),

התשמ"א—1981

(הצעת חברת-הכנסת א. הרליץ)

התשכ"ג—1963¹, בכל מקום בו נאמר "שר הפנים" יבוא "שר החינוך והתרבות".

1. תיקון פרק השישי
בפרק השישי לחוק גנים לאומיים ושמורות טבע,

דברי הסבר

התפתחות הישוב, ישא באחריות מלאה כחלק אינטגרלי מתפקידי משרדו, לעשות לשימורם של האתרים הללו.

טיפול שלא כהלכה בביצוע פרק זה לחוק עלול לגרום נזקים שלא ניתן יהיה לתקנם לאחר מכן. לכן מוצע לשחרר את שר הפנים ולהפקיד את הנושא החשוב הזה בידי שר החינוך והתרבות.

בפרק השישי של חוק גנים לאומיים ושמורות טבע מדובר על שימורם של אתרים בעלי חשיבות לאומית היסטורית בהתפתחות הישוב בארץ, אשר להם ערך מחנך ומלמד. שר הפנים בתוקף תפקידו חייב לתת את הדעת לעניינים העומדים לעתים בניגוד למגמה של החוק האמור, הבא לשמר אתרים כנ"ל. לעומתו שר החינוך והתרבות, המופקד על חינוך הדור ועל מורשת

ב. מסקנות-ביניים של הוועדה המשותפת (חו"ב—כספים) בעניין ההצעה

לסדר-היום: "יש להנהיג מצב חירום בתחום האנרגיה בישראל"

- הוועדה בחרה כמה ועדות משנה כלהלן:
- ועדת משנה לחסכון באנרגיה ואנרגיה סולארית (ז. כ"ץ — יו"ר, י. תמיר, ע. אמוראי, י. כהן, י. כהן-אורגד, מ. חריש).
 - ועדת משנה לרכש ומלאים (מ. סבידור — יו"ר, ד. רוזוליו, מ. חריש).
 - ועדת משנה לאסטרטגיה (מ. תלמי, י. רום, מ. חריש).
 - ועדת משנה לאנרגיה גרעינית (י. רום — יו"ר, א. רון, מ. עמית, י. בן-מאיר, ד. רוזוליו).
 - ועדת משנה לחיפושי נפט (מ. עמית, א. רון, ח. קופמן).
- הפרופסור ב. רו והד"ר נ. ארד ליוו את דיוני הוועדה וועדות המשנה.

ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת מ. חריש: "יש להנהיג מצב חירום בתחום האנרגיה בישראל", נדונה במליאת הכנסת ביום ט"ז בתמוז התשל"ט (11 ביולי 1979).

ועדת הכנסת בישיבתה ביחס י' באב התשל"ט (31 ביולי 1979) החליטה להעבירה לדיון בוועדה משותפת של ועדת החוץ והבטחון וועדת הכספים, בראשות חבר ועדת החוץ והבטחון: (מ. חריש — יו"ר, י. רום, י. תמיר, ז. שובל, י. בן-מאיר, מ. תלמי, מ. עמית, פ. גרופר, ע. אמוראי, ד. רוזוליו, א. רון, ש. אליהו, י. כהן, מ. סבידור, ז. כ"ץ הצטרף כמחליף קבוע).

הוועדה קיימה 29 ישיבות ושמעה מספר רב של מומחים, עובדי מדינה, מנהלי חברות ממשלתיות ופרטיות, פרופסורים מכל האוניברסיטאות ואחרים.

פרק א' — רכישות נפט

(ג) בשנת 1980 שילמה המדינה בממוצע 36 דולאר לחבית נפט וסך כל החשבון של יבוא הנפט יגיע לכ-2.2 מיליארד דולאר. סכום זה, השווה לכ-12% מהתל"ג, מהווה נטל כבד מאוד על מאזן התשלומים והגדלת חובות-החוץ של המדינה.

(ד) על אף פעולות השימור, אשר מגמתן להקטין את היחס בין הגידול בצריכת האנרגיה לגידול בתוצר, גדלה הצריכה המוחלטת של אנרגיה עם הצמיחה הכלכלית. מ-7.2 מיליון טונות שווה ערך נפט (שע"ג) בשנת 1975 גדלה הצריכה לכל השימושים ל-8.2 מיליון טונות שע"ג בשנת 1980. אם תמשכנה המגמות של חמש השנים האחרונות, תגיע הצריכה בשנת 1990 ל-10 עד 12 מיליון טונות שע"ג. חלקו של הפחם לייצור חשמל לתעשייה, בשנת 1990 יהיה כ-5 עד 5 מיליון טון שע"ג, כך שרמת צריכת האנרגיה אשר מקורה בנפט גולמי תישאר בערך ברמתה הנוכחית ואולי במיליון עד שני מיליון טונות שע"ג נמוכה זו.

(ה) אין בשלב זה בסיס טוב להערכת משקל התחרויות ליפנים האחרים לנפט, כגון אנרגיה גרעינית, אנרגיה מפצלי שמן, חשמל אשר יופק ממבריות סולאריות ואנרגיה הידרואלקטרית, אשר תיווצר באמצעות תעלת הימים. תחליפים אלה, אם בכלל, יהיו זמינים בשנות התשעים. תחנה

1. מליאת הוועדה המשותפת לאנרגיה קיימה שלושה דיונים בנושא רכישות נפט.

הוועדה שמעה את:

- ד. הגואל — מנכ"ל משרד האנרגיה התשתית
 - ש. גלבוע — מנהל מינהל הדלק
 - מ. ביתן — מנכ"ל "פו"
 - א. אגמון — מנכ"ל "דלק"
 - א. רוזנצויג — מנכ"ל "סנוול"
- הוועדה בחרה ועדת-משנה (חברי הכנסת מ. סבידור, ד. רוזוליו, מ. חריש) לעניין רכישות נפט. להלן ממציאה ומסקנותיה:

2. ממצאים

(א) משק האנרגיה הישראלי מושתת על נפט גולמי כמקור כמעט בלעדי לאספקת אנרגיה ראשונית. למעט כמויות זניחות של הפקת נפט וגזו ממקורות מקומיים, כל הנפט מיובא.

(ב) מאז משבר איראן ונטישת שדות הנפט בדרום סיני נתקלת מדינת ישראל בקשיים להתקשר בחושים ארוכי טווח עם מדינות מפקות, או חביות, לרכישת נפט. בשנת 1980, אשר בה הגיעה צריכת הנפט ל-8.2 מיליון טונות, היתה המדינה קשורה באמצעות חברות הנפט המקומיות בחוץ רכישה עם שתי מדינות בלבד, מקסיקו ומצרים. חוזים אלה כיסו כ-60% מהצריכה, בעוד שכ-40% הנוותרים נרכשים בשוק העסקות המזדמנות.

- (2) להכין תכניות חירום לרמות עולות של מחסור באספקת נפט, תוך חתימה להוצרת הפגיעה במשק;
- (3) לפעול למימוש ההחלטות להגדלת המלאים האסטרטגיים הממוגנים, ככלי עיקרי לווי- סות האספקה וכלימת הוצעוים בעיתות מחסור.

(ג) כלי הביצוע וקבלת החלטות הוועדה רואה בחיוב את המדיניות הנקוטה בידי הממשלה להפקיד את הסחר בנפט, חווי ומודמן, בידי חברות הנפט הישראליות, וללא מעורבות ישירה של גורמים ממשלתיים בעסקות נפט. הוועדה קוראת לממשלה לפעול בקפדנות בהת- אם למדיניות זו תוך אבחנה ברורה בין קבלת החלטות, אישור עסקות, בקרה ופיקוח על חברות הנפט, שהם מתפקידה של הממשלה, לבין פעולות הסחר שעליות מופקדות החברות.

(ד) תיאום בין המשרדים הממשלתיים רכישות נפט ממדינות ספקות עשוי להיות חלק ממסלול רחב יותר של יחסי חוץ, סחר אורחי וסחר בטחוני עם אותן מדינות. הוועדה קוראת לממשלה להגביר את התיאום בין המשרדים השונים שלהם נגיעה בתחומים אלה (משרד האוצר, משרד החוץ, משרד הבטחון, משרד האנרגיה) על מנת להבטיח הדדיות ופעולות משולבות בכל מרכיבי היחסים בין ישראל וספקיות בכה.

הוועדה ממליצה לממשלה לשקול הקמתו של פורום תכנון ברמה אסטרטגית, בראשותו של שר האנרגיה ובהשתתפות נציגות בכירה של משרד האוצר, משרד החוץ, מינהל הדלק, משרד הבטחון, הקהילה המודיעינית ושלוש ראשי חברות הדלק, אשר תפקידו יהיה לתכנן את המהלכים והמגעים עם מדינות ספקיות נפט, תוך תיאום בין כל מרכיבי היחסים בין ישראל למדינות אלה. מוצע לממשלה לבחון הקמתו של פורום זה בנושפנקה חוקית במסגרת חוק רשות לאומית לאנרגיה, התשלי"ז—1977.

(ה) חווה האספקה מארצות-הברית והסכם רכישת הנפט ממצרים

למען הסכם השלום הקריבה ישראל רכונות גיכרים, ביניהם ויתור על שדה-עלמה בסני, דבר אשר פגע בבטחונה האסטרטגי של ישראל והרע את מצבה הכלכלי. הוועדה סבורה, מבלי להפחית מחשיבותו של הסכם השלום, שלוא המשא-ומתן עם מצרים וארצות-הברית על אספי- קת נפט היה מתקיים ונסגר במקביל למשא- ומתן על הסכמי קמפ-דייוויד וחווה השלום, אפשר היה להגיע להסכמים טובים יותר מאלה.

(ו) הוועדה סבורה שכל ענייני רכש הנפט, לרבות מקורות האספקה, כמויות ומחירים, צריכים להיות חסויים. הוועדה קוראת לממשלה להורות לשריה והפועלים מטעמה לנהוג בהתאם. הוועדה ממליצה על הפעלת תקנות הצנזורה על כל מידע ממקור ישראלי בנושאים אלה.

גרעינית בהספק של 900 מגהוואט תחליף כ- 1.4 מיליון טונות עש"נ בשנה. לבד מתחנה גרעינית, אשר הקמתה נדחית מסיבות פוליטיות ומסיבות של קשים במציאת אתר מתאים למי- קומה, מלווים התחליפים האחרים לנפט באי- ודאויות טכנולוגיות ואין בשלב זה לדעת מתי, אם בכלל, יגיעו אלה לשלב של מיסחור. מכאן ניתן לקבוע, כמעט בוודאות, שהחלטות בנפט גולמי, כמשאב עיקרי לאספקת דרישות האנרגיה הראשונית של ישראל, תימשך זמן רב וכלל הנראה עד סוף המאה הנוכחית. היקף הצריכה של נפט גולמי תישאר ככל הנראה ברמה הנוכ- חית, כאשר הגידול הצפוי בצריכת אנרגיה בשני העשורים הקרובים יסופק מפחם ואולי מאנרגיה גרעינית בעשור התשעים.

(ז) במונחים ריאליים (דולארים מנוכי אינפלציה) עלו מחירי הנפט הגולמי בשוק העולמי ב- 87% בין שנת 1975 ו-1980. מאז משבר איראן משל- מת ישראל בכ- 20% יותר מאשר המחיר בשוק העולמי. אין בסיס טוב להערכה באיזה קצב עלו מחירי הנפט בשוק העולמי. מחיר של 50 דולאר לחבית נפט בשנת 1990, בדולארים של 1980, אינו נראה מוגזם, אף כי ההערכות נעות היום בין 40 דולאר לחבית ל- 80 דולאר לחבית.

(ח) משק הנפט העולמי עובר לאחרונה תמורות אשר עיקרן בהגדלת חלקם של החוזים הישי- רים בין מדינות מפיקות למדינות צורכות שלא באמצעות חברות הנפט הגדולות. בכך מבטיחות המדינות המפיקות את ייעודו הסופי של הנפט ומקשות על הפניית חלק ממנו אל שוק העיסקות המודמנות. להתפתחות זו עלולה להיות השלכה הן על יכולתה של ישראל לרכוש את כל הנפט הדרוש לה והן על המחירים שתאלץ לשלם עבור אותו חלק (כיום 40%) שאין ביכולתנו לרכוש בחוזים ממדינות מפיקות.

3. מסקנות

(א) הקטנת התלות בנפט מיובא הוועדה רואה בדאגה רבה את תלותה של ישראל ביבוא נפט לאורך ימים וסבורה שה- סכנות הכרוכות בכך מחייבות התייחסות לנושא כבעיה בראש סולם העדיפויות של המדינה. הוועדה קוראת לממשלה לפעול בכל הדרכים העומדות לרשותה על מנת להקטין תלות זו.

(ב) הקטנת הסכנות והתמודדות עם תסריטי מחסור הוועדה סבורה שהישענות עד כדי 40% על שוק העסקות המודמנות לצורך אספקת הדרישות לנפט היא בלתי-נסבלת וטומנת בחובה סכנות היווצרות מצבים של מחסור, עם כל המשתמע מכך למשק המדינה. הוועדה קוראת לממשלה:

(1) לפעול בכל הדרכים המדיניות והכלכליים האפשריים על מנת להגדיל את החלק החוזי בסך כל רכישות הנפט, תוך מגמה שהחלק הנרכש בשוק העסקות המודמנות יווצר עד כמה שאפשר;

כא. מסקנות ועדת הכלכלה בעניין בעיות הכפר בית ג'אן

2. שטחי האדמה לעיבוד חקלאי מצומצמים למדי.
3. חלק מאדמות אלה לא ניתן לעבד באופן חופשי, ויש איסור להשתמש בסוגים מסוימים של ציוד חקלאי בחלק מן המקומות.

ב. בגלל העדר תכנית מיתאר ומחסור בשטחים חופשיים מתעכבת בניית שיכונים לחיילים משוחררים.

ג. הוועדה קובעת, כי פרט לעובדה שכמה גורמים ממלכתיים מעורבים בנושא הקרקעות והקצאתם, אשר מקשה על פתרון בעיות הכפר, יש הכבדה בגלל היעדר גכונות להתערבות הרשות המקומית בסדרי הקרקעות.

ד. הובהר לוועדה כי ענף כלכלי חשוב לכפר, כרמי הענבים, הוכחד ברובו על-ידי מחלה.

הוועדה ממליצה:

1. תוחש השלמת תכנית מיתאר לכפר בית ג'אן.
2. הוועדה העליונה להפשרת קרקע חקלאית תבקר בכפר על-מנת לבחון אפשרויות לשיתור אדמות לשימושים שונים בכפר.
3. יוקם צוות בין-משרדי באחריות משרד הפנים כדי לרכז ולפתור את מכלול הבעיות המפריעות להתפתחות הכפר.
4. שרי החקלאות והאוצר ימצאו פתרון דחוף לבעיית שיקום ענף הגפנים שהיה ויכול להיות מנוף להגברת הייצור בכפר.
5. הוועדה פונה לשרי הפנים, החקלאות והאוצר לדוות לה בתוך שישה חודשים על צעדים שיינקטו לפתרון הבעיות בבית ג'אן.

מליאת הכנסת החליטה בישיבתה ביום כ"ו בשבט התש"ם (13 בפברואר 1980) להעביר לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת שפיק אסעד בנושא הנ"ל.

עיקרי ההצעה היו:

א. מיקומו של הכפר בית ג'אן בתוך שמורת טבע (שהוכרזה כחוק) מפריע להתפתחותו ולמהלך-החיים התקין, ובכלל זה:

1. קשיים בעיבוד חקלאי ממוכן.
2. בניית שכונות מגורים ובכלל זה לחיילים משוחררים.
3. יוקר בעצי הסקה.

ב. כרמי הגפנים, שהיוו ענף כלכלי מרכזי, הוכחדו כתוצאה ממחלה.

ועדת הכלכלה בישיבתה שמעה את נציגי משרד החקלאות, מינהל מקרקעי ישראל, רשות שמורות הטבע וראשי הכפר בית ג'אן.

הוועדה מינתה מתוכה ועדת-משנה בהרכב: דוד שטרן — יו"ר, זאב כ"ץ, אליעזר אבטבי ואליהם הצטרפו חברי-הכנסת שפיק אסעד, אמאל נאסר אלדין וזיידן עטשי, לבירור יסודי של הנושא.

ועדת המשנה סיירה בכפר בית ג'אן בלוויית אנשי המקום, נציגי משרדי הממשלה וגורמים אחרים המ"טפלים בנושא.

על סמך סיכומי ועדת המשנה הגיעה ועדת הכלכלה למסקנות והמלצות הבאות:

א. הובהר לוועדה כי לכפר בית ג'אן כמה בעיות הנוגעות בחלקן ממיקומו של הכפר בשמורת טבע (שהוכרזה כחוק).

1. בכפר בית ג'אן כ-5,000 נפש.

כב. הודעת שר הבטחון בעקבות מסקנות-ביניים של הוועדה המשותפת

של ועדות החינוך והתרבות וועדת החוץ והבטחון של הכנסת בנושא:

הגברת מערכת החינוך בצ"ח/ל *

במסגרת מפקדת קצין חינוך ראשי והמרכז לקידום אוכלוסיות מיוחדות באכ"א מתפקדים אנשי מילואים הקשורים במימונם למקצועות הקידום והרווחה, וכן מתקיימות השתלמויות.

הורחבה הפעילות החינוכית בקרב בנות משכבות חלשות, וכן הוגדל מספר המגויסים מקרב בנות אלה. התקציב הנובע מתוספת הפעילות לבנות הוא כ-7 מיליון שקל לשנה.

אין כל מניעה להקצות תקציב מיוחד לקידום פעילות חינוך בצ"ח/ל, וצה"ל בהחלט פתוח לכל גוף שיפקדו על אופן הפעילות וניצול התקציב.

ב ב ר כ ה ,
מנחם בגין
שר הבטחון

העתק: חברי-הכנסת ד. רוזוליו, יושב-ראש הוועדה המשותפת של ועדת החינוך והתרבות וועדת החוץ והבטחון של הכנסת

* הונחו על שולחן הכנסת ביום כ' בשבט התש"מ (7 בינואר 1981).

לכבוד
מר יצחק ברמן
יושב-ראש הכנסת
ירושלים
נכבדי,

הנדון: מסקנות-ביניים של הוועדה המשותפת של ועדת החינוך והתרבות וועדת החוץ והבטחון של הכנסת

בתשובה למכתבך מיום 28.1.81 הנני מביא להלן דיווח-ביניים, שקיבלתי בעניין הגברת מערכת החינוך בצ"ח/ל.

הפעילות בקרב נוער נעשית בעיקרה על ידי הגדנ"ע. בכל הנוגע לאוכלוסיות מיוחדות בקרב נוער זה, הטיפול נעשה על ידי המרכז לקידום אוכלוסיות מיוחדות באכ"א.

כנ. מסקנות ביניים של ועדת העבודה והרווחה בנושא מפעל הנדסה "רמים" בקריית-שמונה ומצב התעסוקה במקום

- (2) הוועדה פונה לממשלה לשחרר לגבי מפעלים בקריית-שמונה את משרדי הממשלה מחובות מכרזים במסירה הזמנית, גם מעבר להקלות שהוחלט עליהן לגבי ערי-פיתוח אחרות.
 - (3) הוועדה פונה לשר הפנים ולוועדה הקרואה בקריית-שמונה לקדם עבודות ציבוריות מתקציבי הפיתוח העירוניים, כדי להבטיח תעסוקה מיידית למובטלים, עד למציאת פתרון קבוע למובטלים.
 - (4) הוועדה קוראת למשרדי הממשלה לפעול לאספקת עבודה למפעלים בעיר (בעיקר למשרד הבטחון).
 - (5) הוועדה מביעה את הערכתה לתרומתה של התנועה הקיבוצית לצימצום האבטלה בקריית-שמונה עליידי העסקת עובדים מבין תושבי העיר בקיבוצי הסביבה. הוועדה פונה לקיבוצי הסביבה להימנע ממימוש עקרון איסור העבודה השכירה בקיבוצים בכל הנוגע להעסקת עובדים שכירים מקריית-שמונה.
 - (6) הוועדה קוראת לשר האוצר ולשר העבודה והרווחה להגדיל את ההשתתפות בהוצאות החזקת ילדיהן של אמהות עובדות במעונות ולהחזיר את ההסדר שהיה קיים בעבר, של השתתפות של 50% בהוצאות החזקת ילד של עובדת במעון, מבלי להתחשב בגובה הכנסת האם.
 - (7) הוועדה ממליצה לפני השרים על הגדלת התקציב להחזקת ילדים מומלצי-סעד במעונות.
 - (8) ועדת-המשנה של ועדת העבודה והרווחה לנושא מצב התעסוקה תעקוב באורח שוטף אחר מצב התעסוקה בקריית-שמונה.
 - (8) הוועדה תהווה לדון בנושא לאחר פגרת הפסח.
- הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום כ"ח באדר א' התשמ"א (4 במאס 1981) את ההצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו בנושא "מפעל הנדסה 'רמים' בקריית-שמונה ומצב התעסוקה במקום".
- הוועדה דנה בנושא בישיבתה ביום י"ח באדר ב' התשמ"א (24 במאס 1981). במהלך הישיבה שמעה הוועדה מפי המזכיר, חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו על הסיבות להעלאת הנושא: מצב האבטלה בעיר וסגירת מפעלים וצימצום הזמנות של משרד הבטחון. זאת בעיר-הספר קריית-שמונה המחייבת התחשבות ממלכתית מיוחדת.
- הוועדה שמעה מפי יושב-ראש הוועדה הקרואה, מר ר. רוברט, ומפי מזכיר מועצת פועלי קריית-שמונה, מר מיכאל יעקבי, ונציגי מועצת הפועלים כי בעיית העיקרית של קריית-שמונה היא בעיית התעסוקה. בעיר נסגרו לאחרונה שישה מפעלים, והיצע התעסוקות לבוגרי צבא ובעלי השכלה גבוהה מצומצם ביותר, ויש חשש לעיבת תושבים, בעיקר כאלה שיש להם אלטרנטיבה תעסוקתית במקומות אחרים.
- מפי נציגי משרד הבטחון ומשרד התמ"ת שמעה הוועדה על תכניות המשרדים לבוא לעזרת קריית-שמונה ביצירת מקורות תעסוקה ובהפניית הזמנות אליה מצד משרדי הממשלה.
- בסיום דיוניה מניחה הוועדה על שולחן הכנסת מסקנות-ביניים כדלקמן:
- (1) ועדת העבודה והרווחה פונה לשר התמ"ת ולשר העבודה והרווחה להכין תכנית להמרצת השקעות במפעלים בקריית-שמונה, ולפתח הכשרה מקצועית מתאימה.

כד. הצעת חוק עבירות קנס (נושאי משרה שיפוטית), התשנ"א—1981 *

1. תיקון חוק הדיינים
בחוק הדיינים, התשט"ז—1955¹, האמור בסעיף 25 יסומן (א), ואחריו יבוא:
3. תיקון חוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים
בחוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים, התשכ"ג—1962³, האמור בסעיף 28 יסומן (א) ואחריו יבוא:
2. תיקון חוק הקאדים
בחוק הקאדים, התשכ"א—1961², האמור בסעיף 23 יסומן (א) ואחריו יבוא:

* "דברי הכנסת", חוב' כ"ב, עמ' 1994.

¹ ס"ח התשט"ז, עמ' 68.

² ס"ח התשכ"א, עמ' 118.

³ ס"ח התשכ"ג, עמ' 20.

